

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

HOLLANDA SÜRYANİ ORTODOKS KİLİSESİ

(DOKTORA TEZİ)

Ramazan TURGUT

BURSA - 2017

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

HOLLANDA SÜRYANİ ORTODOKS KİLİSESİ

(DOKTORA TEZİ)

Ramazan TURGUT

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Süleyman SAYAR

BURSA - 2017

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ Anabilim Dalı, DİNLER TARİHİ Bilim Dalı'nda 711121001 numaralı Ramazan TURGUT'un hazırladığı "HOLLANDA SÜRYANİ ORTODOKS KİLİSESİ" konulu Doktora ile ilgili tez savunmasını, 30/01/2017 Pazartesi günü 14:00 – 16:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının BAŞARILI olduğuna OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Süleyman SAYAR
Uludağ Üniversitesi
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim
Dalı

Üye
Prof. Dr. Ahmet GÜÇ
Uludağ Üniversitesi
Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı

Üye
Doç. Dr. Muhammet TARAKÇI
Uludağ Üniversitesi
Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı

Üye
Yrd. Doç. Dr. Tahir AŞIROV
Bülent Ecevit Üniversitesi
Din Bilimleri Anabilim Dalı

Üye
Prof. Dr. İbrahim ÖZCOŞAR
Artuklu Üniversitesi
Tarih Anabilim Dalı

30/01/2017

YeminMetni

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak sunduğum "Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarım kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

11.01.2017

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ramazan TURGUT
Öğrenci No: 711121001
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Programı: Dinler Tarihi
Statüsü: Y.Lisans Doktora

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 11/01/2017

Tez Başlığı: HOLLANDA SÜRYANİ ORTODOKS KİLİSESİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 187 sayfalık kısmına ilişkin, 11/01/2017 tarihinde şahsım tarafından *TURNİTİN* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'm inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ramazan TURGUT
Öğrenci No: 711121001
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Programı: Dinler Tarihi
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
Yard. Doç. Dr. Süleyman SAYAR

* Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Ramazan TURGUT
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Bilim Dalı : Dinler Tarihi
Tezin Niteliği : Doktora Tezi
Sayfa Sayısı : XII + 240
Mezuniyet Tarihi : 30/01/2017
Tez Danışman(lar)ı : Yrd. Doç. Dr. Süleyman SAYAR

Anadolu coğrafyasının kadim topluluklardan biri olan Süryaniler, 20. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'ya kitlesel bir göç gerçekleştirmişlerdir. Bu göçün ekonomik, sosyo-politik ve dinî olmak üzere muhtelif nedenlerinden söz edilebilir. 1960'larda misafir işçi (gastarbeiter) olarak başlayan bu göç, 1975'ten sonra mülteci olarak devam etmiştir. Göç edilen ülkelerinden birisi de Hollanda olmuş ve Avrupa'daki ilk Süryani Ortodoks Kilisesi piskoposluğu burada kurulmuştur. Hollanda'da günümüz itibariyle sayıları 15 bini bulan Süryaniler, toplumsal hayatta aktif roller almaktadırlar; politikacı, yazar, avukat, futbolcu gibi nitelikli insanlar yetiştirmektedirler. Bu çalışmada, Süryanilerin Hollanda'ya göç nedenleri, göç sonrası karşılaştıkları sorunlar, mevcut kilise ve cemaatleri, sahip oldukları sivil toplum kuruluşları medya kuruluşları, din-kimlik ilişkisi, toplumsal hayatta din adamlarının rolü gibi konular incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Süryani Göçü, Süryani Diasporası, Din-Kimlik, Hollanda

ABSTRACT

Name and Surname : Ramazan TURGUT
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Philosophy and Religious Sciences
Branch : History of Religion
Degree Awarded : PhD
Page Number : XII - 240
Degree Date : 30/01/2017
Supervisor (s) : Asst. Prof. Süleyman SAYAR

The Suryoye/Syriacs, one of the ancient communities of Anatolia, had realized a mass migration to Europe during the second half of 20th century. It might be considered the different reasons such as economic, socio-political and religious. The immigration that started in 1960's as guest labor (gastarbeiter) had continued as refugees after 1975. The Netherlands was one of immigrated countries and the first bishopric center of Syrian Orthodox Church had established there in Europe. The Suryoye, which is estimated 15 thousands nowadays in the Netherlands, has taken active roles in social life and has raised many qualified persons such as politicians, authors, lawyers, footballers. In this study, it has been examined the reasons of the Suryoye migration to the Netherlands, the problems they have faced after immigration, the churches and parishes, non-governmental organizations and media organizations, which they have, the relationships between religion and identity, the role of clerics in social life.

Keywords: Suryoye immigration, Suryoye diaspora, Religion and identity, The Netherlands,

KISALTMALAR

Bibliyografik Bilgiler	Uluslararası	Türkçe
Bakınız		bkz.
Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler	et. al.	v.d.
Sayfa/sayfalar	p. / pp.	s. / ss.
Cilt	Vol.	C.
Sayı:	Is.	S.
Editör/yayına hazırlayan	ed. by	ed. / haz.
Çeviren	trans. by	çev.
Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi		DİA

ÖNSÖZ

Annemin anlattığına göre henüz birkaç yaşındayken ateşli bir hastalık geçirmiş ve ölümün eşiğine gelmişim. Ailem hayatımın son anlarını yaşadığımı düşünüp ağlarken birileri akıl ederek beni Süryani Doktor Edvard Tanrıverdi'ye, halk arasındaki adıyla “*Edwarko*”ya götürmelerini tavsiye etmiş. Yarı ölü bir şekilde *Edwarko*'nun masasına bırakılmışım. Bu satırları yazdığımı göre Doktor Edvard'ın tedavisi işe yaramış olmalı.

Doğup büyüdüğüm Midyat, Süryanilerin “Turabdin” bölgesinin önemli kentlerinden birisi olması hasebiyle eskiden büyük bir Süryani nüfusu barındırmaktaydı. Doğduğum mahalledeki oyun arkadaşlarımdan eğitim gördüğüm okuldaki sıra arkadaşlarıma kadar etrafımda birçok Süryani arkadaşım vardı. Sonraki yıllarda beraber büyüdüğüm bu arkadaşlarımdan birer birer ortadan kaybolduklarını ve geri gelmediklerini fark ettiğimde; onların yurt dışına göç ettiklerini öğrenmiş oldum. Doktora tez konusu belirleme aşamasına geldiğimde, belki de peşimi bırakmayan geçmişimin etkisiyle yurtdışına giden Süryanileri göçe sürükleyen koşulları, göç sürecini, yerleştikleri ülkelerde karşılaştıkları sorunları, kurdukları kilise ve dernekleri, kilise-cemaat ilişkilerini, kimlik algılarını vb. Hollanda örneği üzerinden çalışmak istedim. Hollanda örneğini seçmem, daha önce orada birkaç sene kalmış olmam ve Felemenkçe bilmemden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, Avrupa'da kurulan ilk Süryani Abraşiye'nin (metropolitlik merkezi) bu ülkede olması da kararımda etkili olmuştur.

Tez hazırlama süresince bana yol gösteren, hatalarımı sabırla düzelten danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Süleyman SAYAR'a, bölümdeki diğer hocalarım Prof. Dr. Ahmet GÜÇ'e ve Doç. Dr. Muhammet TARAKÇI'ya; tez konusu belirlenirken benimle bilgi ve tecrübelerini paylaşan Prof. Dr. İbrahim ÖZCOŞAR'a; Hollanda'da alan çalışması için bulunduğu bir yıllık süre zarfında bana rehberlik eden Prof. Herman TEULE'ya ve onun şahsında, bana kapılarını açan Hollanda Radboud Üniversitesi Doğu Hristiyanlığı Enstitüsü'ne ve oranın çalışanlarına; sahada çalışabilmem için bana gerekli kolaylığı sağlayan Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi Metropoliti Mor Polycarpus Augin Aydın'a; oradayken kendisinden Süryanice dersler aldığım Abuna Barsaumo Samoil DOĞAN'a, cemaat içerisinde gerekli bağlantıları kurmamda bana yardımcı olan Yawsef Beth-Turo'ya; isimlerini burada zikredemesem de, benimle röportaj yapmayı

kabul eden bütün görüşmecilere; yanlarındayken yabancılık çekmediğim, bana evlerini ve sofralarını açan Süryani cemaatine; yüz yüze tanışmasak da, kaynakların temininde bana fazlasıyla yardımcı olan araştırmacı yazar Jan BETH-ŞAWOCE'ye; tez yazım sürecinde beni gayretlendiren Yrd. Doç. Dr. Mehmet ALICI'ya; röportajların tercümesi veya dikte edilmesi konusunda yardımını esirgemeyen Ali EŞLİK ve Delal ŞENOL'a; tezi kısmen veya tamamen okuyup geri bildirimlerde bulunan, isimlerini tek tek sayamadığım meslektaşlarıma teşekkür etmekten memnuniyet duyuyorum.

Hollanda'daki alan araştırmasını YÖK bursu sayesinde yapabildim. Ayrıca bu çalışma, Yüzüncü Yıl Üniversitesi BAP birimi tarafından 2013-SOB-D014 nolu proje ile desteklenmiştir. Doğal olarak, bu imkânların sağlanmasında katkısı olan tüm yetkililere teşekkür ederim.

Tez çalışmalarımı, çoğu zaman başkalarına ayırmam gereken vakitlerden “çalarak” yürütebildim. Bu durumda en büyük teşekkürü de, her zaman başaracağıma inanan ailem, eşim ve çocuklarım hak etmektedir. Onların sürekli desteği olmasa, belki de bu çalışmayı bitiremezdim.

Son olarak bu tezi, onun dualarıyla yol aldığımı inandığım muhterem anneme ithaf ediyorum.

Ramazan TURGUT

Bursa - 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
<i>GİRİŞ</i>	1
I. Araştırmanın Konusu ve Önemi	1
II. Araştırmanın Kapsamı	2
III. Araştırmanın Yöntemi	4
IV. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi	7
V. Mülakat Örneklem Grubunun Özellikleri	8
VI. Kaynakların Değerlendirilmesi	11
1. SÜRYANİ GÖÇÜ	17
1.1. Tarihi Arka Plan	17
1.2. 19. Yüzyılda Süryanilere Yönelik Misyonerlik Faaliyetleri	24
1.3. Göç Sürecinin İlk Merhalesi: Seyfo (Kılıç Yılı–1915)	30
1.4. Seyfo Sonrası Süryanilerin Göçünü Tetikleyen Olaylar	35
1.4.1. Lozan Antlaşması ve Süryanilerin Yok Sayılması	36
1.4.2. 6-7 Eylül Olayları (1955)	38
1.4.3. Kıbrıs Harekâtı (1974)	39
1.4.5. 1980 Askeri Darbesi ve Zorunlu Din Eğitimi	40
1.4.6. Bölgedeki Terör Olayları	41
1.5. Göç Süreci	44
1.5.1. İstanbul'a Göç	46

1.5.2. Avrupa'ya Göç	48
1.5.3. Hollanda'ya Göç	53
2. HOLLANDA SÜRYANİ ORTODOKS KİLİSESİ VE DİNİ PRATİKLER	57
2.1. Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi	58
2.1.1. Mor Efremler Manastırı	60
2.1.1.1. Mezarlık	62
2.1.1.2. Dolabani Kültür Salonu	63
2.1.1.3. Bar Hebraeus Matbaası ve Yayınevi	63
2.1.1.4. Meryem Ana Katedrali (Yuldath Aloho Kilisesi)	65
2.1.2. Mor Yuhanon Kilisesi (Apostel Johannes Kerk) - Hengelo	66
2.1.3. Meryem Ana Kilisesi (Maria Kerk) - Hengelo	67
2.1.4. Mor Augin Kilisesi (St. Augin Kerk) - Hengelo	67
2.1.5. Mor Yakup d'Sarugh Kilisesi (St. Jacob van Sarugh Kerk) - Enschede	68
2.1.6. Mor Kuryakos Kilisesi (St. Kuryakos Kerk) - Enschede	68
2.1.7. Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi (St. Petrus en St. Paulus Kerk) - Enschede	69
2.1.8. Mor Ignatius Nuroño Kilisesi (St. Ignatius Nuroño Kerk) - Rijssen	69
2.1.9. Mor Şemun d'Zeyte Kilisesi (St. Shemun Zeyte Kerk) - Oldenzaal	70
2.1.10. Yuldath Aloho Kilisesi (Moeder Gods Kerk) - Amsterdam	70
2.1.11. Mor Şarbel Kilisesi (St. Sharbil Kerk) - Amsterdam	71
2.1.12. Mor Gabriel (St. Gabriel) - Amsterdam	71
2.2. Kilise Hiyerarşisi	72
2.2.1. Mor Julius Yeşu Çiçek	73
2.2.2. Mor Polycarpus Augin Aydın	76
2.3. Dini Pratikler-İbadetler	79
2.3.1. Vaftiz	79
2.3.2. Evharistiya	80
2.3.3. Nikâh/Evlilik	81
2.3.4. Namaz/Dua	83
2.3.5. Oruç	84
2.3.6. Cenaze/Defin	87
2.4. Kutsal Günler ve Bayramlar	88
3. SOSYAL HAYATTA HOLLANDA SÜRYANİ TOPLUMU	92
3.1. Eğitim Kurumu Olarak Kilise	93

3.2.	Diğer Kiliselerle İlişkiler	94
3.3.	Sivil Toplum Kuruluşları	96
3.3.1.	Arami Hareketi (ABM)	96
3.3.2.	Süryani Arami Federasyonu (SAFN)	97
3.3.3.	Hollanda Asuri Derneği (Stichting Assyrië Nederland)	99
3.3.4.	Abraşiye Meclisi	99
3.3.5.	Edessa Öğrenci Derneği(SSV Edessa)	100
3.3.6.	Süryani Ortodoks Gençlik Platformu (SOJP)	101
3.3.7.	Spor Kulüpleri	102
3.4.	Basın-Yayın Kuruluşları	103
3.4.1.	Dergiler	103
3.4.2.1	<i>Kolo Suryoyo (Süryani Sesi) Dergisi</i>	103
3.4.2.2.	<i>Shemsho (Güneş) Dergisi</i>	105
3.4.2.3.	<i>Shoeshoto Suryoyo (Süryani İlerlemesi) Dergisi</i>	107
3.4.2.4.	<i>Infodessa Dergisi</i>	107
3.4.2.	TV Kanalları	107
3.4.3.	İnternet siteleri	109
4.	HOLLANDA SÜRYANİ TOPLUMUNDA DİN VE KİMLİK	111
4.1.	Göç ve Seyfo'nun Kimlik Üzerine Etkileri	116
4.2.	Toplumsal Hayatta Din Adamları	122
4.3.	Kimlik Bunalımı	127
4.4.	İsimlendirme Tartışmaları	131
4.4.1.	Asuriler	132
4.4.2.	Aramiler	134
4.4.3.	Süryaniler	136
4.4.4.	İsimlendirme Tartışmalarına Tepkiler	140
4.5.	Kimlik İnşasında Dilin Rolü	143
4.5.1.	Ktobonoyo-Turoyo	144
4.5.2.	Gündelik Yaşamda Süryanicenin Kullanımı	145
4.5.3.	İsim ve Soy İsimlerin Değişimi	150
4.5.4.	Okullarda Süryanice Seçmeli Ders	152
4.6.	Kimlik İnşasında Dinin Rolü	153

4.6.1. Evlilik	153
4.6.2. Din Eğitimi	159
4.6.3. İbadet	161
4.6.4. İbadet Dili	163
4.6.5. Yeni Nesil ve Dindarlık	164
4.6.6. Cemaat Olmada Kilise ve Dinin Rolü	168
4.6.6.1. Kiliseye Gidiş Nedeni	169
4.6.6.2. Kilisenin Önemi	169
4.6.7. Kilisenin Geleceği	174
4.7. Aidiyet Problemi	175
4.7.1. Süryanilerin Geleceği	176
4.7.2. Hollanda'ya Bakış	180
4.7.3. Türkiye'ye Bakış	182
4.7.4. Vatan Kavramı ve Süryaniler	185
4.7.5. Süryani Kimliği	189
SONUÇ	191
KAYNAKÇA	197
EKLER	213
ÖZGEÇMİŞ	240

GİRİŞ

I. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Türkiye’de artan bir ilgiyle, Süryanilere dair belgeseller çekilmekte, eserler telif edilmekte, makaleler yayınlanmakta ve sempozyumlar düzenlenmektedir. Süryanilere dair yapılan akademik çalışmalar da özellikle 2000’lerden sonra yükselişe geçmiştir.¹ Ancak Türkiye’den göç eden Süryani diasporasına dair yapılmış çalışmalar, yok denecek kadar azdır. Oysa Süryanilerin hangi ülkelere göç ettikleri, göç etme nedenleri, diasporadaki kiliselerinin durumu, kimlik anlayışları, kimlik-din ilişkisi vb. konular önem arz etmektedir. Bu amaçla Avrupa’da ilk Süryani Abraşiyesi’nin² kurulduğu Hollanda, araştırmanın alanı olarak seçilmiştir.

Bu çalışmada, Süryanilerin Avrupa’ya göç nedenleri, Hollanda’ya göçleri, Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi’nin oluşum süreci, Süryani cemaati içindeki etkinliği, Hollanda’daki diğer Hristiyan kiliselerle ilişkileri, sosyal hayatta Hollanda Süryani toplumu, Hollanda Süryani toplumunda din ve kimlik ilişkisi konuları ele alınmaktadır.

Çalışma boyunca Hollanda Süryani diasporası özelinden aşağıdaki sorulara cevap üretilmeye çalışılacaktır:

- 20. yüzyılın ikinci yarısında Türkiye’deki Süryanilerin kitleler halinde Avrupa’ya (özelde Hollanda’ya) göç etmelerinin nedenleri nelerdir?
- Hollanda’da ne gibi sıkıntılarla karşılaşmışlardır?
- Dini kurumları ne zaman oluşturmuşlardır ve neden buna ihtiyaç duymuşlardır?
- Süryanilerin başlangıçtan günümüze, Süryani Ortodoks Kilisesi ile ilişkileri nasıl olmuştur?

---

¹ Süryanilere dair yapılan 2005 öncesi akademik tezler için bkz. Ahmet Taşğın, “Süryanilik Konusunda Türkiye’de Yapılan Tezler”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 4, Ankara: Orient Yayınları, 2010, ss. 255-280.

² Bir metropoliten yönetimindeki kilise episkoposluk bölgesi.

- Süryani din adamlarının toplumsal rollerinde ne gibi değişimler yaşanmıştır?
- Kimlik inşasında din ve dilin rolü nedir?
- Gündelik yaşamda Süryanice kullanımları ne düzeydedir?
- Bir aidiyet problemleri var mıdır?

Yukarıda verilen soruların cevaplar aranırken, bu tezde temel hipotezler de sınanacaktır:

- 1960’larda başlayan ama 1970 ve 1980’lerden sonra hızlanan Süryani göçü için birçok neden sayılmaktadır. Ancak bu çalışmada Süryani göçü iki temel nedene dayandırılmaktadır: Süryanilerin “Seyfo” (Kılıç Yılı-1915) dediğı 1915’teki hadiselerin yarattığı travma ve Süryanilerin azınlık statülerinin olmaması.
- Diaspora Süryanileri, belki de anayurtlarını terk etmenin getirdiğı vicdan azabını bastırmak için, buldukları ülkelerdeki özgürlük ortamının sağladığı rahatlıkla, Seyfo’ya daha çok vurgu yapmışlardır.
- Din adamlarının geleneksel rolleri büyük oranda değişmiştir ve yeni şartlara uyum sağlamaları hiç de kolay olmamıştır.
- Sekülerleşmeye rağmen diaspora Süryanilerinde kimliğin asıl belirleyeni halen dindir. Kilisenin yanında ve ya karşısında durarak, yine bir şekilde dinle ilintili bir kimlik tanımlamasından bahsedilebilir.³

II. Araştırmanın Kapsamı

Mezopotamya’nın kadim Hıristiyan cemaatlerinden biri olan Süryaniler, çeşitli nedenlerle dünyanın değişik coğrafyalarına göç etmiştir. Öyle ki günümüzde diaspora Süryanilerinin nüfus oranı kadim coğrafyada yaşayanlardan oldukça fazladır.

Erken dönemlerde Süryaniler dendiğinde tek bir dinî ve etnik cemaat kastedilirken, sonraları Süryaniler arasındaki dinî ve siyasi görüş farklılıkları

---

³ 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş, ardından İŞİD’in (ISIS) Irak ve Suriye’de ele geçirdiğı bölgeler nedeniyle birçok Süryani anavatanını terk etmiş ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkeye göç etmişlerdir. Bu göç dalgasının, mevcut diaspora Süryanileri üzerinde ne gibi bir etkisi olduğu, yaşanan değişimler vb. konular ilgi çekici olsa da, çalışmanın sınırlarını zorlayacağı düşüncesiyle, tezin dışında tutulmuştur. Halen sürmekte olan bu hadise, ayrı bir çalışma konusu olacak önemdedir.

isimlendirme problemini de beraberinde getirmiştir.⁴ Süryani ismi, Süryanice konuşan farklı halklar (Asuri, Arami) ve mezhepler (Nesturi, Yakubi) için kullanılmaktadır. Süryani Kiliseleri için: Doğu Kilisesi, Doğu Hristiyanları, Nesturi Kilisesi, Yakubi Kilisesi, Doğu Asur Kilisesi, Süryani Katolik Kilisesi, Marunî Kilisesi ve Süryani Kadim Kilisesi gibi birçok farklı isim kullanılmaktadır. Elinizdeki çalışmada Süryaniler denildiğinde, aksi belirtilmediği müddetçe, Türkiye’deki “Süryani Kadim Kilisesi” olarak bilinen *Süryani Ortodoks Kilisesi* (Syrian Orthodox Church) kastedilmektedir.

20. yüzyılda gelişen olaylar nedeniyle, daha önce hiç olmadığı kadar göçler çoğalmış ve yeni diasporaların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yunanca “*dia*” (için, dolayı) ve “*sporos*” (thoum) kelimelerinden türeyen diaspora, kelime olarak “*sağa sola saçılmış tohumlar*” anlamına gelmektedir.⁵ Günümüzde ise diaspora, dini yahut etnik bir toplumun, anavatanı dışında, azınlık olarak yaşamak zorunda kalmasını ifade etmektedir. Diaspora ile doğrudan ilintili kavramlar olan göç, kimlik, azınlıkların durumu vb. konular, çalışma konusunun elverdiği ölçüde işlenecektir. Avrupa’daki Süryanilerin, başta İsveç olmak üzere, Almanya, Hollanda, Belçika ve Avusturya gibi Avrupa’nın farklı ülkelerinde yaşadığı görülmektedir. Bu çalışmada ise, diasporadaki Süryaniler, Avrupa’da kurulan ilk Süryani Abraşiyesi’nin bulunduğu Hollanda örneği üzerinden incelenmektedir. Hollanda’daki diasporanın demografik yapısına bakıldığında; Kilise verilerine göre Hollanda’da yaklaşık 14 bin kayıtlı üye bulunmaktadır.⁶ Kiliseye üye olmayan az bir kesim olma ihtimali de hesaba katıldığında, bu sayının 15-16 binle sınırlı olduğu tahmin edilebilir. Bu ülkeye göç eden Süryanilerin büyük çoğunluğu Türkiye kökenlidir. Bu nedenle araştırma boyunca Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi ana hatlarıyla ele alınırken, röportajlar Türkiye kökenli göçmenlerle sınırlı tutulmuştur.

---

⁴ Süryaniler arasındaki “Asuri, Arami, Keldani” vb. isimlendirme problemleri ayrı bir başlık altında değerlendirilecektir.

⁵ Fırat Yıldız, “Uluslararası Göç ve Diaspora ile İlişkili Kavramlar”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 2, 2014, s. 383; Diaspora olgusuna dair yapılmış kapsamlı bir çalışma için bkz. Robin Cohen, *Global Diasporas: An Introduction*, London: Routledge, 2008.

⁶ Hollanda Süryani Ortodoks Abraşiyesi Metropoliti Mor Polycarpus Augin Aydın ile 2014 Nisan ayında yapılan bir görüşmede elde edilen bilgidir.

III. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, öncelikle konuya dair birincil ve ikincil literatür taranmış, ilgili bilgiler ve tartışma konuları kayıt altına alınarak, özgün bir metin oluşturulmaya gayret edilmiştir. Literatür taraması sürecinin akabinde, Temmuz 2013-Haziran 2014 tarihleri arasında Hollanda’da gerçekleştirilen alan araştırmasıyla çalışmanın güncel boyutu açığa çıkarılmıştır. Ancak araştırmada sunulan bilgiler sadece söz konusu süre zarfında elde edilenlerle sınırlı değildir. Bazı bilgilerin şahsi tecrübelerime dayandığını ve Türkiye Süryanilerinin en önemli merkezlerinden biri olan Mardin’in Midyat ilçesinde 18 yaşına kadar Süryanilerle birlikte yaşamış olmamın, gözlemlerim açısından önemli bilgilere kaynaklık ettiğini belirtmem gerekmektedir.

Sosyal bilimlerde kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden “*Etnografik Araştırma*” metodu alan çalışmasının bel kemiğini oluşturmuştur.⁷ Alan çalışması boyunca hedef gruptan birçok kişiyle konuşulmuş, bazılarıyla tekrar tekrar sohbet etme imkânı bulunmuş ve yaklaşık yirmi kişiyle de her biri ortalama bir saat süren ve kayıt altına alınan görüşmeler yapılmıştır. Yazılı materyal dışında yüz yüze yapılan röportajlar, muhatabın konuya veya soruya ilişkin görüşünü, yalın bir metin yerine yüz hatlarından jest ve mimiklere kadar birçok farklı değişken üzerinden elde etme imkânını vermektedir.⁸ “*Derinlemesine görüşme*” (depth interview) yöntemiyle⁹ yapılan röportajlar için önceden otuzun üzerinde “*yarı yapılandırmacı*” (semi-constructed) soru belirlenmiştir. Bu sorular röportaj yapılan herkese sorulmamış, kişilerin özel durumuna ve sohbetin seyrine bağlı olarak bazen listede olmayan sorular da sorulmuştur. Mümkün olduğunca fazla veri elde edebilmek için sorular detaylandırılmış, gerekli yerlerde bazı sorular için alt düzeyde sorular da hazırlanmıştır.¹⁰

Alan araştırmasında hedef kitlenin içinden veya dışından biri olmanın farklı avantaj ve dezavantajlarından söz edilebilir. Zaten grubun içinde olan birinin “kabul görmek” gibi bir problemi olmayacaktır ancak objektif olması da zorlaşacaktır.

⁷ Bu yöntemin ayrıntılı bir anlatımı için bkz. John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, Çev. Ed. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, Ankara, 2013, s. 90.

⁸ Esra Danacıoğlu, *Geçmişin İzleri: Yanıbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001, s. 134.

⁹ Aysel Aziz, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*, Ankara: Nobel Yayınları, 2010, s. 75.

¹⁰ Röportaj soruları için bkz. Ek4.

Dışarıdan birinin belli bir topluluğa dair yaptığı araştırmada objektiflik imkânı artarken “kabul görme” sorunu ortaya çıkabilmektedir. Bu noktada, diaspora Süryanilerinin anavatanından gelmiş olan (Midyat), ama onlarla geçmişte iyi bir tecrübeye sahip olmayan Müslüman kesimden birisine yönelik tutumlarının, başlarda biraz problemliliğini belirtmek gerekmektedir. Zira genelde Müslümanlarla, özelde de Kürtlerle yaşadıkları problemler toplumsal hafızalarında hala canlılığını korumaktadır. “Kimsin?”, “Neden bu konuyu araştırıyorsun?” gibi şüpheli soruların yanında; “Ne zamandan beridir Türkiye bizimle ilgilenir oldu?” tarzında iğneleyici sorularla da muhatap olunmuştur. Bu problemi aşmak için Süryanilerle sıradan bir ilişkinin zeminini sağlayacak bir referansa, muhatapla olan tanışıklığın ilerletilmesini temin edecek zamana ve araştırmanın bilimsel bir kaygının dışında başka bir hedefe yönelmediğini gösterecek samimiyete ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktada Radboud Üniversitesi’nde kendisiyle beraber çalıştığım Prof. Dr. Herman Teule’nın, Süryanilere dair yaptığı çalışmalardan ötürü, konuyla ilgilenen uluslararası akademik çevrelerin yanı sıra Hollanda’daki çoğu Süryani tarafından da iyi tanınan biri olması, toplulukla iletişime geçmemde bana ciddi kolaylıklar sağlamıştır. Onun yanında çalıştığımı belirttiğim birçok görüşmede hakkımdaki soru işaretlerinin azaldığını ve görüşebilmek için daha çabuk randevu alabildiğimi fark ettim. Yine alan araştırmasına başlarken bir yıllık yol haritası belirlenmiş ve araştırmayı aceleye getirmeme hedefi konmuştur. Bu maksatla Süryaniler tarafından düzenlenen etkinliklere başlarda mümkün olduğunca çok katılmaya çalıştım. Bu anlamda katıldığım toplantı, vaftiz âyini, cenaze töreni, Pazar âyini, gençlik buluşmaları, spor turnuvaları, toplantılar, ev ziyaretleri ve geziler gibi faaliyetlerde sadece kendimi tanıtip kafalarında oluşan soru işaretlerini olabildiğince gidermeye çalıştım ve gözlemlerde bulunmakla yetindim. Bütün bu etkinliklerde *katılımcı gözlem* yöntemiyle elde ettiğim verileri daha sonra yazıya geçirdim.

Aradan aylar geçtikten sonra artık varlığımı yadırgamayan insanlardan randevu almam kolaylaştı ve zaman bulamadıkları için benimle görüşemeyen kişiler haricinde hiçbir zaman reddedilmedim. Bir Midyatlı olmam ve amacımı, ne yapmaya çalıştığımı olabildiğince açık bir şekilde anlatmamın bu insanlarla aramdaki soğukluğu giderdiğini gördüm. Müslüman Kürt, Türk ve Arap toplumlarına karşı kırgınlıkları olsa da, her defasında “Seyfo” döneminde kendilerine yardımcı olan Kürt ailelerini anan Süryanilerin yüreğine dokunmak zannedildiğinden daha kolaydı. Buna rağmen

görüştüğüm herkesin bana karşı dürüst davrandığını ve açık olduğunu iddia edemem. Şüpheye düştüğüm durumlarda da edindiğim bilgileri farklı kaynaklardan teyit etme yoluna gittim.

Şüphesiz sahip olduğum en önemli avantajlardan biri de Felemenkçe (Hollandaca) biliyor olmamdı. Her ne kadar yaşlılarla Türkçe veya Kürtçe, gençlerle de İngilizce anlaşmak mümkün olsa da yerelde konuşulan dili bilmeden aralarında geçen konuşmaları, tartışmaları, yerel medyada onlarla ilgili haberleri, çıkardıkları dergi ve gazeteleri, sosyal medyada konuşulan meseleleri ve akademik çalışmaları takip etmek, anlamak pek mümkün olmayacaktı. Röportajların Kürtçe, Türkçe, Felemenkçe ve İngilizce yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, alan araştırmasının zorluğu, aynı zamanda sağladığı imkânlar daha iyi anlaşılacaktır.

Turabdin'deki Süryaniler tarafından kullanılan Aramicenin *Turoyo* lehçesini bilmemek benim için bir eksiklikti ancak bu eksiklik yaşlı kesimle Türkçe ve Kürtçe, genç nesille de Felemenkçe konuşarak giderilmeye çalışıldı. Midyatlı olduğum için öteden beri bu dile ait bir kulak aşinalığım bulunmaktaydı. Konuşmalardaki ortak Türkçe, Arapça, Kürtçe (Hollanda örneğinde yer yer Felemenkçe) kelimeleri de esas olarak konuşmaların konusu tahmin edilebiliyordu. Genç neslin genel olarak aralarında Felemenkçe konuştuğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla beraber Süryanilere ait basın yayın organlarında kullanılan Klasik Süryanice (Ktobonoyo) lehçesini bilmemek de araştırmanın bir ayağını eksik bırakacaktı. Buna mahal vermemek için alan araştırması yapılırken bir yandan da Klasik Süryaniceyi en azından okuyabilecek kadar öğrenmek üzere bizzat Süryani ruhanilerinden ders alınmıştır. Neticede Süryanice metinleri okuyabilecek ve ortak Arapça kelimelere de dayanarak konuyu anlayabilecek seviyeye gelinmiştir.

Görüldüğü üzere araştırma boyunca tek bir yöntem kullanılmamış, aksine birçok farklı yöntem birlikte kullanılmıştır. Bu farklı kaynaklardan çeşitli yöntemlerle elde edilen ve işlenen veriler sayesinde eksiklikler giderilerek resmin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın verileri önemle oranda alan çalışmasına dayalı olsa da, bunun dinler tarihi alanında yapılmış bir tez olması hasebiyle deskriptif yönetime bağlı kalınmaya çalışılmıştır.

IV. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Verilerin toplanmasında aşağıdaki yöntemler kullanılmıştır:

- Antropolojik gözlemler, kayıtsız sohbetler
- Derinlemesine yapılan kayıtlı röportajlar (uzman mülakat)
- Etkinliklere bizatihi katılım (katılımcı gözlem)
- Birincil ve ikincil literatürün incelenmesi
- Basılı ve görsel yayınlar; gazeteler, dergiler, televizyon ve radyo programları, sosyal medya, internet siteleri, forumlar vb.

Kayıtlı röportajlar ağırlıklı olarak Felemenkçe, birkaç tanesi Türkçe, bir tanesi de İngilizce yapılmış, bazıları da Türkçe-Kürtçe, Felemenkçe-Türkçe veya Türkçe-İngilizce şeklinde çift dilli olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişinin arka planına (geldiği ülke) bağlı olarak konuşmanın akışında farklı diller kullanılmıştır. Röportajlar genellikle görüşmecilerin ev veya iş yerlerinde yapılırsa da, bazen kamuya açık alanlarda röportaj yapmak zorunda kalınmıştır. Bu tür kayıtlarda arka plan sesleri konuşmanın anlaşılmasını kimi zaman zorlaştırmıştır. Bütün röportajlar bittikten ve kayıt altına alındıktan sonra araştırmacı tarafından ses veya video kayıtları tek tek çözümlenmiş ve dikte edilmiştir. Röportajlar çok dilli yapıldığı için (Türkçe, Kürtçe, İngilizce, Felemenkçe) bunların Türkçeye tercüme edilmeleri gerekmiştir.

Yazılı kaynaklardan elde edilen verilere tekrar ulaşmak gerekebileceği ihtimali göz önünde bulundurularak kullanılan her belge, makale ve kitap önce internet ortamında taranmıştır. Bulunamayan dokümanların basılı nüshaları taranarak PDF formatında dijital ortama kaydedilmiştir. Gerçekten de ilk okumalarda gözden kaçan bazı noktalarda tekrar bu eserlere başvurma ihtiyacı doğmuştur. Dijital ortamda saklanmış olan bu PDF dokümanlar sayesinde bilgiyi teyit ettirmek daha da kolaylaştı. Dolayısıyla tezde yer alan basılı kaynakların, dergi ve gazeteler de dâhil, neredeyse tamamı araştırmacı tarafından dijital ortamda muhafaza edilmektedir. Yine PDF dosyalarının okunması ve notlar alınması için *Amazon Kindle DX* cihazı etkin bir şekilde kullanılmıştır. Bütün bu farklı basılı metinler, resimler, video ve ses kayıtları *Microsoft OneNote* programı kullanılarak muhafaza edilmiştir. Bu program sayesinde toplanan metin, ses, resim ve videoların kategorize edilmesi ve aynı ortamda

muhafazası sağlanmıştır. Veri kaybının önüne geçmek için de internet üzerinden sürekli senkronize edilerek depolanmıştır.

V. Mülakat Örneklem Grubunun Özellikleri

Alan araştırması çerçevesinde röportaj yapılacak kişiler rastgele seçilmemiş, Süryani toplumunda aktif olan kişiler tercih edilmiştir. Bu doğrultuda toplumun önde gelenleri (Ruhaniler, dernek yöneticileri, siyasi temsilciler vb.) ile mülakat yapılmıştır. Bu kişilerle mümkün mertebe ön görüşmeler yapılarak yer ve zaman tayini yapılmış ve aynı zamanda muhatabın ön yargılarının giderilmesine çalışılmıştır.

Her ne kadar görüşmeciler Süryani toplumundaki belirgin kişilerden oluşsa da, dile getirdikleri görüşler dolayısıyla Türkiye’deki makamlar tarafından hukuki bir sıkıntı yaşamamaları için isimleri kodlanmıştır. Bunun birkaç istisnası iki din adamı ve bir yazardır. Kamuya mal olan (*public figure*) bu kişilerin gerçek isimlerinin verilmesinde bir sakınca görülmemiştir. Cinsiyet bilgileri ve yaşları aşağıda verildiği için, metin içerisinde ayrıca bu bilgiler yer almayacak ve yapılan alıntılardan sonra kişi ad ve soyadları parantez içi kısaltmalar halinde verilecektir: (R.K.), (H.F.) gibi. Kendileriyle röportaj yapılan şahıslar hakkındaki temel bilgiler şöyledir:

Mor Polycarpus Augin Aydın, 1971 Gündüğükrü¹¹ (Odabaşı Köyü-Nusaybin) doğumludur. 2006 yılından beri Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi Metropolitliği görevini sürdürmektedir. Röportaj 14 Ocak 2014 tarihinde Glanerbrug’taki metropolitlik merkezinde ağırlıklı olarak İngilizce yapılmış, birkaç yerde Türkçe kullanılmıştır.

R.K., erkek, 1967 Hah (Anıtlı Köyü-Midyat) doğumludur. 14-15 yaşlarında önce Almanya’ya, oradan da Hollanda’ya göç etmiştir. Yıllardır avukat olarak çalışmakta olan R.K., Süryanilere ait kilise ve dernek yönetimlerinde görev yapmıştır. Röportaj, 17 Aralık 2013 tarihinde Enschede’de Felemenkçe-Kürtçe yapılmıştır.

---

¹¹ Midyat civarındaki resmi köy isimleriyle halk arasında kullanılan köy isimleri farklıdır. Dönemin Devlet yöneticileri tarafından köy isimleri değiştirilmesine rağmen halk arasında halen Süryanice, Kürtçe veya Arapça olan isimler kullanılmaktadır. Konuyla ilgili bkz. Abdurrahman Acar, “Midyat Köy İsimleri Üzerine Bazı Düşünceler”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, 7-9 Ekim 2011, Sempozyum Bildiri Kitabı, Mardin, 2012, ss. 447-464. Ayrıca Midyat ve civarındaki köylerin resmi isimleriyle halk arasında kullanılan isimlerinin ayrıntılı bir listesi için bkz. Nail Kul, *Geçmişten Günümüze Midyat ve Turabdin Süryanileri*, İstanbul: Yeni Anadolu Yayıncılık, 2015, ss. 167-217.

Barsaumo Samoil Doğan, 1950 Hah (Anıtlı Köyü-Midyat) doğumludur. Uzun yıllar papaz olarak görev yapan B. S. Doğan'ın Süryanice dil eğitimi için yazdığı 22 kitabı bulunmaktadır. Kendisi hem ğretmen (Malfono) hem de papazdır. Röportaj, 17.12.2013 tarihinde Enschede'de kendi evinde, Türkçe-Kürtçe yapılmıştır.

A.G., kadın, 1972 Arbo (Taşköy-Midyat) doğumludur. 8 yaşındayken Hollanda'ya göç eden A.G., bir ocuk bakımevi yöneticiliği yapmaktadır. Ayrıca birçok Süryani sivil toplum kuruluşunda aktif olarak çalışmaktadır. Röportaj, Haarlem'de, 08 Ocak 2014 tarihinde Felemenkçe yapılmıştır.

Stire Kaya-Cirik, 1969 Hah (Anıtlı Köyü-Midyat) doğumludur. 11 yaşındayken Hollanda'ya göç eden Stire Kaya, Felemenkçe yazılan *Echo uit een Onverwerkt Verleden* (İşlenmemiş Bir Geçmişten Yankılar) kitabının yazarıdır. Röportaj, 17.12.2013 tarihinde Enschede'de Felemenkçe-Kürtçe yapılmıştır.

S.C., erkek, 1955 Mzizah (Doğançay Köyü -Midyat) doğumludur. 23 yaşında mülteci olarak Hollanda'ya geçmiştir. Memur olarak (ambtenaar) alışmaya devam eden S.C., Hollanda'ya geldiği tarihten beri sivil toplum kuruluşlarında aktif olarak görev almış ve yöneticilikte bulunmuştur. Röportaj, 16 Ocak 2014 tarihinde Amsterdam Schiphol Havaalanı'nda Felemenkçe yapılmıştır.

H.F., erkek, 1974'te Midyat Nusaybin yolu üzerinde bulunan Kafro (Elbeğendi Köyü-Midyat) doğumludur. 5-6 yaşlarındayken Hollanda'ya giden H.F., yıllardır öğretmenlik ve idarecilik pozisyonundadır. Sivil toplum kuruluşlarında aktif bir şekilde görev yapmaya devam etmektedir. Röportaj, 02 Ocak 2014 tarihinde Hengelo'da Felemenkçe yapılmıştır.

K.M., erkek, 1969 Bate (Bardakçı Köyü-Midyat) doğumludur. Askerliğini bitirdikten sonra anne-babasının peşinden Hollanda'ya gitmiştir. Bir yandan esnaflık yapan K.M. bir yandan da Malfono (ğretmen) olarak görev yapmakta ve ğrencilere Süryanice dil dersleri vermektedir. Röportaj iki seans halinde Hengelo'da 02, 07 Ocak 2014 tarihlerinde Türkçe yapılmıştır.

S.D., erkek, 1950 Bakısyen (Alagöz-Midyat) doğumludur. 1978'de Hollanda'ya geçmek zorunda kalmıştır. Hollanda'daki ilk dernek kurucularından olan S.D., ayrıca Süryani gazetelerinde de aktif bir rol üstlenmiştir. Röportaj, 07 Ocak 2014 tarihinde Hengelo'da Türkçe yapılmıştır.

N.Y., kadın, 1985 Hollanda doğumludur. Diş hekimi olan Süryani STK'larında aktif olarak görev yapmaktadır. Röportaj, Hengelo'da 02 Ocak 2014 tarihinde Felemenkçe yapılmıştır.

E.İ., erkek, 1984 Hollanda doğumludur. Politikada aktif olarak görev alan E.İ., CDA partisine üyedir (şehir meclis üyesi-raadslid). Röportaj, Enschede'de 07 Ocak 2014 tarihinde Felemenkçe yapılmıştır.

F.S., erkek, 1953 Midyat doğumludur. 1972 yılında Hollanda'ya misafir işçi olarak giden anne-babasının peşinden Hollanda'ya geçmiştir. Halen memur olarak çalışmaya devam eden F.S., Kilise idare heyetinde uzun yıllar görev yapmıştır. Röportaj 16 Ocak 2014 tarihinde Amsterdam'da Türkçe olarak yapılmıştır.

Y.T., erkek, 1974 Mardin doğumludur. 18 yaşında Hollanda'ya iltica eden Y.T. Süryanilere ait bir TV kanalında program sunucusu ve muhabir olarak görev yapmaktadır. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarında aktif bir rol üstlenmektedir. Röportaj, 04 Ocak 2014 tarihinde Glanerbrug (Enschede)'teki bir evde Türkçe yapılmıştır.

A.T., kadın, 1968 Sare (Sarıköy-Midyat) doğumludur. 9 yaşındayken ailesiyle beraber Hollanda'ya iltica etmiştir. Bir hukukçu olan ve Süryani toplumunda çeşitli etkinliklerin organizasyonunda aktif bir şekilde görev alan A.T., ayrıca haftada iki gün bulunduğu şehirdeki (Hengelo) kilisede çocuklara Süryanice dil ve din dersi vermektedir. Ön görüşmelerin ardından yapılan röportaj, 2015 Ağustosunda, internet üzerinden gönderilen yazılı soruların yine internet üzerinden yazılı olarak cevaplandırılması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Sorular Felemenkçe hazırlanmış, cevaplar ise Felemenkçe ve İngilizce dillerinde verilmiştir.

Bunların haricinde Hollanda'ya ilk gidenlerden birkaç kişiyle de bir grup görüşmesi yapılmıştır. Bu röportaj formatı diğerlerinden farklı olmuş; daha çok Hollanda'ya göç süreçleri, yaşadıkları sıkıntılar, anavatan özlemleri vb. konular üzerinde durulmuştur. Bu yüzden de açık isimlerinin kullanılmasında bir sakınca görülmemiştir. Abdulkerim Cano (Kızılırmak) (1927), İsa Sümer (1932) ve Aho Akbaş (1933) 31 Ağustos 1965 tarihinde Hollanda'ya misafir işçi olarak gitmişlerdir. Aradan birkaç yıl geçince ailelerini de buraya almışlardır. Röportaj 16 Ocak 2014 tarihinde Amsterdam'da ve Türkçe yapılmıştır.

Röportaj yapılan şahısların doğum yerlerine ve yaş aralıklarına bakıldığında, örneklem grubunun çeşitliliği ve zenginliği fark edilecektir. Anavatan’da doğanların yanında, Hollanda doğumlular da vardır. Din adamlığından politikacıya, öğretmenlikten avukatlığa kadar farklı mesleklere sahip kişiler bulunmaktadır. Cinsiyet farklılığı açısından, kadın görüşmecilerin sayısı az olmakla beraber, bu durum özel bir seçimden ziyade mevcut şartların doğal bir sonucu olmuştur. Sözelimi ilk nesilde kadınlar sosyal hayatta pek aktif rol almamışlardır. Son olarak, örneklem grubundakilerin sayısını arttırmak mümkün olmasına rağmen, neticede Dinler Tarihi alanında hazırlanan bir tezin sınırlarını fazla zorlamamak adına, mevcut kişilerle yetinilmiştir.

VI. Kaynakların Değerlendirilmesi

Hollanda Süryanilerine dair ilk yazılan eserler gazeteciler tarafından kaleme alınmıştır. Oturum alabilmek için protesto gösterileri yapan Süryaniler, bu amaçla Den Bosh şehrindeki bir kiliseyi işgal etmeleriyle (1979) gündeme gelmişlerdir. Bu dönemde Süryaniler ilgi odağı olmuş ve onlar hakkında çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Hollanda Süryanileri hakkında araştırma yapan gazeteci Albert Stol, “*Turkse Christenen, vervolgd-verdreven-verspreid*” (Türk Hristiyanlar, takip-sınır dışı-dağılma) adlı kitabını “*Opkomst en Ondergang van de Jacobieten*” (Yakubilerin Yükselişi ve Çöküşü) alt başlığıyla 1979 yılında yayınlamıştır.¹² Aynı yıl yayınlanan diğer bir kitap Harry van Mierlo’ya aittir: “*Kerk Turken Zijn Geen Turken*” (Kilise Türkleri Türk Değildir). Kitabın isminden de anlaşılacağı üzere, Türkiye’den Hollanda’ya giden Süryanilere “*Türk Hristiyan*” veya “*Kilise Türkleri*” denmektedir. Yazar kitabında bu söylemlerin yanlışlığını anlatmakta ve Süryanilerin farklı bir etnik kökene sahip olduklarına vurgu yapmaktadır.

Hollanda’da bir Süryani tarafından Süryanilere dair yapılan belki de ilk akademik çalışma Fikri Sümer’e aittir. “*De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*” (Süryani Ortodoks Cemaati) adlı çalışma önce bitirme tezi olarak hazırlanmış, danışmanı Dr. J.C.J. Sanders’ın teşvikiyle 1982’de kitap olarak basılmıştır.¹³ Bu kitap, Hollandalı okuyuculara yönelik kaleme alındığı için önemli bir kısmı Süryani tarihine ayrılmış,

¹² Albert Stol, *Turkse Christenen, vervolgd-verdreven-verspreid, Opkomst en Ondergang van de Jacobieten*, Kampen: J. H. Kok, 1979.

¹³ Fikri Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, Hengelo, 1982.

ardından Süryanilerin Hollanda'ya gidiş nedenleri ve mevcut durumları hakkında bilgi verilmiştir. Yine bu dönemde hazırlanan diğer bir akademik eser de, J. Roldanus'un İstanbul Süryanileriyle ilgili "*De Syrisch Orthodoxen in İstanbul*" (İstanbul'daki Süryani Ortodokslar) adlı 1984 tarihli antropolojik araştırmasıdır.¹⁴ Araştırma, İstanbul'un Süryaniler için Hollanda'ya alternatif bir göç merkezi olup olamayacağı düşüncesini açıklığa kavuşturmaya çalışmaktadır. Ayrıca, kendisi de daha sonra Süryani Ortodoks Kilisesi'ne geçmiş bir araştırmacı olan Kees den Biesen'in, Hollanda Süryanilerini tanıtan çalışmaları bulunmaktadır.¹⁵

Hollanda akademik çevrelerinde özellikle iki binli yıllardan sonra Süryanilere yönelik ilgide artış olmuş ve Hollanda Süryanilerini konu alan tezler yaptırılmıştır. Bu bağlamda 2003 yılında yapılan bir tarihi-antropolojik doktora çalışması Jan Schukkink'e aittir: "*De Suryoye, Een Verborgen Gemeenschap: Een historischantropologische Studie van een Enschedese vluchtelingen gemeenschap afkomstig uit het Midden-Oosten*" (Süryaniler, Saklı Bir Cemaat: Enschede'deki Ortadoğu kökenli mülteci bir topluluğa ait tarihi-antropolojik bir çalışma).¹⁶ Aynı zamanda Enschede belediyesinde basın müşaviri olarak çalışan Schukkink'in 2012 yılında yayınlanan ve kendi makalelerinden oluşan bir derleme kitabı da bulunmaktadır: "*De Suryoye Gebundeld, 12 Antropologische verkenningen*" (Süryaniler Birlikte, 12 Antropolojik keşif).¹⁷ Jan Schukkink, her iki kitabında da Hollanda Süryanileriyle yapılan röportajlara, gazete, TV, radyo haberlerine yer vererek âdeta Hollanda Süryani cemaatinin bir resmini çekmiştir. 2013 yılında Esther de Jong¹⁸ tarafından yapılan bir

---

¹⁴ J. Roldanus, *De Syrisch Orthodoxen in İstanbul*, Kampen: J. H. Kok, 1984.

¹⁵ Kees den Biesen, "De Suryoyo-gemeenschap in Nederland: impressies van een kennismaking", *Als ik W!J wordt: Nieuwe vormen van verbondenheid*, ed. by Jonneke Bekkenkamp, Joris Verheijen, Almere: Parthenon, 2010, pp. 81-95; Kees den Biesen, "Bruggen tussen werelden: verhalen over diaspora en identiteit bij Syrisch-Orthodoxe Christenen", *Onszelf voorbij. Over de grenzen van verbondenheid*, ed. by Jonneke Bekkenkamp, Joris Verheijen, Almere: Parthenon, 2011, pp. 122-148.

¹⁶ Jan Schukkink, *De Suryoye, Een Verborgen Gemeenschap: Een historischantropologische Studie van een Enschedese vluchtelingen gemeenschap afkomstig uit het Midden-Oosten*, Enschede, 2003.

¹⁷ Jan Schukkink, *De Suryoye Gebundeld: 12 Antropologische verkenningen*, Enschede, 2012.

¹⁸ Esther D. de Jong, *Categorisatiedreiging, Eenheidsdreiging en Ingroup Identificatie: Assyriërs die in Nederland Wonen*, Faculteit der Gedragwetenschappen, Universiteit Twente, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Enschede, 2013.

yüksek lisans tezi ve California Santa Cruz Üniversitesi'nden Sarah Aaltje Bakker¹⁹ tarafından yapılan antropoloji doktorasını da bunlara ilave etmek gerekir. Enschede Belediyesi'nin desteğiyle Süryanilere yönelik bir sözlü tarih çalışması yapılmış ve “*Van Eufraat en Tigris Naar Regge en Dinkel*” (Fırat ve Dicle'den Regge ve Dinkel'e)²⁰ başlığıyla kitap olarak basılmıştır.²¹

2002 yılından beri Leiden Üniversitesi bünyesinde ve Prof. Bas ter Haar Romeny öncülüğünde yürütülen “PIONIER project: *The formation of a Communal Identity among West Syrian Christians*” (Batı Süryani Hristiyanları arasında ortak bir kimliğin oluşumu) adlı proje kapsamında bir doktora tezi yapılmış, bir sempozyum²² düzenlenmiş ve çeşitli makaleler kaleme alınmıştır. Söz konusu eserler bu çalışma için verimli kaynaklar olmuştur.

Bahsi geçen doktora tezi, kendisi de Turabdin doğumlu bir Süryani olan Naures Atto tarafından yapılmıştır. 2011'de özelde İsveç, genelde bütün Batı Avrupa Süryani toplumundaki kimlik tartışmalarına dair yazılan “*Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora; Identity Discourses Among the Assyrian-Syriac Elites in the European Diaspora*” (Anayurtta Rehin, Diasporada Yetim; Avrupa Diasporasındaki Süryani Elitinde Kimlik Söylemleri) adlı eser,²³ yeniden yapılanmacı yöntemle ve geniş bir alan çalışmasıyla Leiden Üniversitesi'nde doktora çalışması olarak hazırlanmıştır ve bu alandaki en önemli çalışmalardan biri olma vasfını haizdir.

Yukarıda adı geçen Naures Atto'nun doktora tezine danışmanlık yapan, aynı zamanda bu projenin bir parçası olan Prof. Heleen L. Murre-van den Berg tarafından kaleme alınan; Hollanda'daki Süryanilerin kimlik tartışmalarına dair kapsamlı analizler içeren ve bir kitap bölümü²⁴ olarak neşredilen “*Religieuze en etnische identiteit van*

---

¹⁹ Sarah Aaltje Bakker, *Fragments of a Liturgical World: Syriac Christianity and the Dutch Multiculturalism Debates*, University of California Santa Cruz, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), California, 2013.

²⁰ Süryanilerin yoğun olarak yaşadığı Twente bölgesinde iki nehir.

²¹ Esther Boontje, Erna Oosterveen, *Van Eufraat en Tigris Naar Regge en Dinkel*, Zwolle, 2012.

²² Sempozyum bildirileri daha sonra kitaplaştırılmıştır, bkz. Bas ter Haar Romeny (ed.), *Religious Origins of Nations: The Christian Communities of the Middle East*, Leiden: Brill, 2010.

²³ Naures Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora: Identity Discourses Among the Assyrian-Syriac Elites in the European Diaspora*, Leiden: Leiden University Press, 2011.

²⁴ Heleen Murre-van den Berg, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, J. Frishman, K.D. Jenner, G.A. Wiegers (Red.), *Godsdienstvrijheid En De*

Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrie in Nederland” (Hollanda’daki Türkiyeli ve Suriyeli Süryanilerin Etnik ve Dini Kimlikleri) başlıklı çalışmayı da unutmamak gerekir. Proje 2009 yılında nihayete erdiğinde, görevli akademisyenler tarafından ortak bir rapor çıkarılmıştır.²⁵ Bunun haricinde proje kapsamında Prof. Bas ter Haar Romeny’ye ait başka makaleler de bulunmaktadır.²⁶

Tezin ilerleyen kısımlarında ayrıntıları verilecek olan süreli yayınlar ise şöyledir: *Kolo Suryoyo* (Süryani Sesi-Sözü),²⁷ *Shemsho* (Güneş), *Shoeshoto Suryoyo* (Süryani İlerlemesi) ve *Infodessa*. Bunlardan *Kolo Suryoyo*, Hollanda Süryani Metropolitliğince 1978-2005 yılları arasında yayınlanmıştır. Diğer üç dergi sivil toplum kuruluşlarına aittir.

Hollanda’da yapılan çalışmalar aktarıldıktan sonra, Türkiye’de konuya dair yayınlar ve bu çalışmada sıkça kullanılan eserler tanıtılacaktır:

Bilgi Üniversitesi ev sahipliğinde 2005 yılında İstanbul’da düzenlenen “*Avrupa Birliği, Türkiye ve Süryani Göçü Sempozyumu*” özellikle zikredilmelidir. Süryanilerin Avrupa’ya göçünün masaya yatırıldığı bu sempozyum bir ilk olma özelliğini taşımaktadır. Varlığı herkesçe bilinen bir sır (!) olan Süryani göçü bu sayede kamuoyunun dikkatine sunulmuştur. Söz konusu sempozyumda sunulan bildiriler maalesef daha sonra kitap²⁸ haline getirilmediği gibi bu çalışmaların devamı da gelmemiştir.

Religieuze Identiteit Van Joden, Moslims En Christenen: Verwachting En Realiteit, Kampen: Kok 2000, pp. 145-162.

²⁵ Bas ter Haar Romeny et. al., “The Formation of a Communal Identity among West Syrian Christians: Results and Conclusions of the Leiden Project”, *Church History and Religious Culture*, 89.1-3 (2009), pp. 1-52.

²⁶ Bas Ter Haar Romeny, “From religious association to ethnic community: a research project on identity formation among the Syrian orthodox under muslim rule”, *Islam and Christian-Muslim Relations*, 16:4, 2005, pp. 377-399; Bas Ter Haar Romeny, “Ethnicity, Ethnogenesis and The Identity Of Syriac Orthodox Christians”, *Visions of Community in the Post-Roman World: The West, Byzantium, and the Islamic World*, Walter Pohl - Clemens Gantner - Richard Payne (eds.), Burlington: Ashgate, 2012, spp. 183-204.

²⁷ İlk sayıdan itibaren *Kolo Süryoyo* ismini kullanan dergi, 1996/110. sayısından itibaren “ü” harfini değiştirerek *Kolo Suryoyo* olarak çıkmıştır.

²⁸ Bu bildirilerden birkaç tanesi Bilgi Üniversitesi’nin web sitesinde bulunmaktadır. <http://goc.bilgi.edu.tr/> Diğer bildirilerin çoğu, sunumu yapan kişilere tek tek ulaşılacak yoluyla tarafımızdan temin edilmiştir.

Ahmet Taşğın, Eyyüp Tanrıverdi ve Canan Seyfeli editörlüğünde, 2005 yılında İsveç Konsolosluğu desteğiyle çıkarılan dört ciltlik “Süryaniler ve Süryanilik”²⁹ kitapları bu çalışma için oldukça faydalı olmuştur. Süryani geleneğine dair onlarca makaleyi ihtiva eden bu kitaplar, Süryanilik çalışmaları için bir nevi ilk başvuru kaynakları konumundadır.

İbrahim Özcoşar’ın doktora çalışması olan *Bir Yüzyıl Bir Sancak Bir Cemaat: 19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*³⁰ adlı kitap, yerli ve yabancı kaynakların yanında Osmanlı arşivlerinin taranmasıyla hazırlanması hasebiyle, Süryanilere dair çalışmalarda mutlaka görülmesi gereken bir kaynak hükmündedir. Özellikle tarihi süreç çerçevesinde bu kaynaktan faydalanılmıştır. Aziz S. Atiya’nın, Doğu Hristiyanlığı çalışmaları için bir başucu eseri konumunda olan “*Doğu Hristiyanlığı Tarihi*”³¹ kitabı, doğu kiliselerinin birbirlerinden ayrılma süreçlerini ve tarihi serencamı görmek açısından faydalı olmuştur. Nihat Durak’ın “*Süryani Ortodoks Kilisesi’nde İbadet*”³² kitabı da Süryani ritüel ve ibadetlerinin yazımında sıkça başvurulan bir eser olmuştur. Bülent Özdemir’in I. Dünya Savaşı dönemini konu alan çalışması³³ ise, belgelere dayalı ama bir nevi “resmi tarih” söylemini savunduğu için diğerlerinden ayrılmaktadır. Özdemir’in tezlerine karşı Süryanilerin iddialarını aktarmak için başvurulan birincil kaynak David Gaunt’a aittir.³⁴

Hakan Olgun tarafından kaleme alınan “*Asurî Göçleri ve Kimlik Arayışı*”³⁵ adlı makale, Türkiye’de, belki de Süryani diasporasına dair yapılmış ilk çalışmadır. Burçak Arıkan’ın yüksek lisans tezi de doğrudan Süryani diasporasını konu edinen akademik bir çalışma olması bakımından önemlidir. İngilizce yazılan tez, “*Assyrian Transnational Politics: Activism From Europe Towards Homeland*” (Süryani Ulusötesi Politikası:

---

²⁹ *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, Ankara: Orient Yayınları, 2010.

³⁰ İbrahim Özcoşar, *Bir Yüzyıl Bir Sancak Bir Cemaat: 19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*, İstanbul: Beyan Yayınları, 2008.

³¹ Aziz S. Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, çev. Nurettin Hiçyılmaz, İstanbul: Doz Yayınları, 2005.

³² Nihat Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi’nde İbadet*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2011.

³³ Bülent Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü, I. Dünya Savaşı’nda Süryaniler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2009.

³⁴ David Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular: I. Dünya Savaşı Sırasında Doğu Anadolu’da Müslüman-Hristiyan İlişkileri*, İstanbul: Belge Yayınları, 2007.

³⁵ Hakan Olgun, “Asurî Göçleri ve Kimlik Arayışı”, *Milel ve Nihal*, 5 (3), 2008, ss. 269-301.

Avrupa'dan Memlekete Yönelik Aktivizm) başlığını taşımaktadır.³⁶ Abdurrahim Özmen'in Süryanilerde etno-dinsel sınırların oluşumuna dair doktora tezi,³⁷ bu çalışma boyunca müracaat edilen bir kaynak olmuştur. Mutay Öztemiz'in Mardin Süryanilerine yönelik, Su Erol'un da İstanbul Süryanilerine yönelik yaptıkları doktora tezleri³⁸, sahaya getirdikleri özgünlük açısından özellikle zikredilmelidir. Almanya'da yaşayan bir Süryani akademisyen olan Gabriel Rabo'un, Türkiye'deki akademik bir dergide Türkçe yayınlanan "*Batı Diasporasında Süryaniler ve Süryani Kilisesi*"³⁹ başlıklı makale, bu çalışma için son derece önemli veriler sağlamıştır.

---

³⁶ Burçak Arıkan, *Assyrian Transnational Politics: Activism From Europe Towards Homeland*, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, 2011.

³⁷ Abdurrahim Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2006.

³⁸ Mutay Öztemiz, *II. Abdulhamit'ten Günümüze Süryaniler*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012; Su Erol, *Mazlum ve Makul: İstanbul Süryanilerinde Etno-Dinsel Kimlik İnşası ve Kimlik Stratejileri*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

³⁹ Gabriel Rabo, "Batı Diasporasında Süryaniler ve Süryani Kilisesi", *Mukaddime*, S.7, 2013, 101-122.

1. SÜRYANİ GÖÇÜ

1.1. Tarihi Arka Plan

Süryani Ortodoks Kilisesi, köklerini “Antakya Kilisesi”nde bulan en eski topluluklardan birisidir. Hristiyanlığın doğduğu dönemde Antakya şehrinin konumu oldukça önemlidir. Bir liman şehri olması, ticaret kervanlarının geçiş yolu üzerinde bulunması ve Küçük Asya ile Filistin bölgesi arasındaki stratejik konumundan ötürü ticari anlamda zenginleşen şehir, aynı zamanda bir kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir.⁴⁰ Süryaniler, Havari Petrus’un M.S. 37’de Antakya Kilisesi’ni kurduğuna inanır. O güne kadar sadece Yahudi yerleşim yerlerinde tebliğ edilen din, ilk defa bu şehirde paganlara tebliğ edilmiştir. Yine ilk defa bu şehirde İsa’nın takipçilerinden “Hristiyanlar” (Christos) diye söz edilmiştir. Henüz Roma Kilisesi bile kurulmadan önce Aziz Petrus Antakya’da ilk kiliseyi kurmuş ve yedi yıl boyunca kilisenin piskoposluğunu yapmıştır.⁴¹ Antakya patrikliği haklı olarak kendisini en eski ve apostolik (havarisel-elçisel) kiliselerden biri olarak görmektedir. Havari Petrus’un ölümünden sonra cemaatin başına Mor Euodius ve Mor Ignatius Nurono⁴² geçmiştir. Antakya, İznik Konsili’nde (325), İskenderiye ve Roma ile beraber Hristiyanlığın üç patriklik merkezinden biri olarak kabul edilmiştir. Bundan dolayı, Süryani Ortodoks Kilisesi, Havari Petrus’la başlatılan bu önemli geleneğin devamı olduğunu savunmaktadır.

Hz. İsa zamanında Antakya, Roma İmparatorluğu’nun Suriye eyaletine başkentlik yapmaktaydı. Şehirde hâkim olan Helenistik kültürün yanı sıra ortak konuşma dili Grekçe idi. Buna rağmen Edessa (Orhoy-Urfa) gibi bölgelerde konuşulan dil Aramicenin bir diyalekti idi, ki Hz. İsa’nın da Aramice konuştuğu bilinmektedir. Hz. İsa’nın öğrencilerinden (70’lerden) Addai, Aggai, Mari ve Havari Thomas’ın Antakya, Edessa, Nsibin (Nusaybin) Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan Yukarı Mezopotamya

---

⁴⁰ Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, s. 189.

⁴¹ Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, s. 192.

⁴² Mor İgnatios Nurani de denilmektedir. 107 yılında Roma’da öldürülmüştür. Süryani Patriklerin isimlerinin başındaki “Ignatius” lakabı buradan gelmektedir. Adrian Fortescue, *The Lesser Eastern Churches*, London, 1913, p. 338.

bölgesinde Hristiyanlığı yaydığına inanılır. Süryani kaynaklarda Edessa Kralı V. Abgar'ın Hristiyan olmasına dair bazı rivayetler yer alır.⁴³ Buna göre Kral Abgar hastalandığında kendisine, Filistin yöresinde mucizeler göstererek insanları tedavi eden olağanüstü bir adamdan bahsedilmiştir. Elçilerini göndererek İsa'dan ülkesine gelmesini rica etmiş ve “*Halkının sana pek iyi davranmadığını duydum, buraya gelirsen ülkem ikimize de yeter*” demiştir. İsa bu çağrıya olumlu cevap verememiş, “*İsrail evinin kaybolmuş koyunlarına*” gönderildiğini söylemiş ama öğrencilerinden birisini de kralı tedavi edecek bir emanetle göndermiştir. Yetmişlerden olan Aday'a (Addai) verdiği emanet, İsa'nın, yüzüne sürdüğünde yüzünün şeklinin yansıdığı bir mendildir. Kral Abgar mendili yüzüne sürünce iyileşir ve ülkesindeki halkın büyük çoğunluğuyla beraber Hristiyanlığı kabul eder.⁴⁴

Havari Thomas'ın da Edessa, Nsibin gibi merkezler üzerinden Kuzey-Batı Hindistan'a (Kerala-Malankara) kadar gittiği söylenir. Söz konusu bölgede sayıları birkaç milyonu bulan ve farklı kiliselere bağlı olan bir Hristiyan topluluğu halen varlığını devam ettirmektedir.⁴⁵

Antakya Kilisesi'nin Hristiyanlık tarihindeki rolü ve etkisi çok büyüktür. İznik (325), İstanbul (381) ve Efes (431) konsillerinde Hristiyanlık inancının şekillenmesindeki katkısı önemlidir. 451 Kadıköy Konsili'nde İsa'nın tabiatına dair ortaya çıkan sert teolojik tartışmalar neticesinde Antakya Kilisesi ikiye bölünmüştür. Süryani Ortodoks Kilisesi, İsa'nın “İnsani ve Tanrısal” tabiatlarının “karışmaksızın birleştiği”ni (*Monofizit*)⁴⁶ savunurken; Antakya Melkit Kilisesi, Bizans'ın resmi söylemini kabul etmiştir. Süryani Ortodoks Kilisesi'nin bu tutumunun bedeli ağır olmuş ve Bizans yönetimi tarafından çok ciddi baskı ve eziyetler görmüştür. Bir diğer

⁴³ Mehmet Çelik, *Süryani Tarihi 1*, Ankara, 1996, s. 57.

⁴⁴ Mor Ignatius Efrem I. Barsavm, *Saçılmış İnciler, Süryanilerin Yazınsal Tarihi*, İstanbul, 2005, s. 69.

⁴⁵ Hristiyanlığın Hindistan'a girişine dair bkz. Kadir Albayrak, “Malabar Süryani Kilisesi”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 1, ss. 175-206.

⁴⁶ Süryani Kilisesi'nde monofizit inancın gelişimine dair bkz. Turhan Kaçar, “Erken Bizans döneminde Doğu: Süryani Monofizitliğinin Doğuşu”, *I. Uluslararası Katılımlı Bilim, Din ve Felsefe Tarihinde Harran Okulu Sempozyumu*, 28-30 Nisan 2006, Sempozyum Bildiri Kitabı, C. 1, Şanlıurfa, 2006, ss. 106-118. Uzun zaman *monofizit* kavramı kullanılmasına rağmen artık *miafizit* (*miaphysite*) kavramı tercih edilmektedir. Bu bağlamda monofizit kavramı ile İsa'nın tanrısal tabiatının insani tabiatını kapsadığı kastedilirken; miafizit kavramı ile, insani ve tanrısal tabiatın birleşimi vurgulanmaktadır. Esasında bu vurgunun Katolik Kilisesi'nin misyon faaliyetlerinin bir parçası olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır. Doğu Ortodoks kiliseleriyle aralarında fazla fark olmadığı, şeklinde bir söylem geliştirme çabasının bir ürünüdür. Dursun Ali Aykıt, *Etiyopya Kilisesi*, İstanbul, 2013, ss. 79-80.

monofizit kilise de Mısır Kopt Kilisesi'dir. Zaten monofizitizmin kendisiyle özdeşleştiği kişi İskenderiye ekolüne mensup olan Cyril'dir (ö. 444). Monofizit düşüncüyü kabul edip ana akım Hristiyanlıkla yolları ayrılan diğer iki kilise de Habeş Kilisesi ve Ermeni Kilisesi olmuştur. Bu dört kilisede kullanılan dilin Roma Kilisesi'nden farklı olduğu (Süryanice, Kıptice, Habeşçe, Ermenice) göz önünde bulundurulduğunda, ortada bir dil engelinin de olduğu ve Bizanslı imparatorluk yöneticilerinin muhalefeti tam olarak anlayamadıkları söylenebilir.⁴⁷

Bu baskı ve eziyetler sonucu neredeyse yok olmakla karşı karşıya kalan Süryani kilisesini yeniden ayağa kaldıran kişi *Yakub Burdono* (Yakub Baradaeus)⁴⁸ olmuştur.⁴⁹ 6. yüzyılda Pers İmparatorluğu ile yaşanan sorunlarda İmparator Justinian'ın (ö.565) imdadına karısı Teodora (ö.548) yetişmiştir. İmparatoriçe Teodora, İran'a karşı doğudaki Hristiyan varlığını güçlendirmek konusunda imparator kocasını ikna etmiştir. İmparatoriçe Teodora'nın isteği üzerine Kopt patriği Theodosius, Yakub Burdono'yu Edessa (Urfa) metropoliti olarak kutsamış, ayrıca kendisine *Tibelo* (Evrensel Metropolit) ünvanını vermiştir.⁵⁰ İmparatorun daha sonra pişman olduğu ve Yakub'u tutuklatmak istediği, ancak Yakub'un takdis âyininden hemen sonra İstanbul'u terk ettiği ve Mezopotamya'ya gittiği söylenmektedir. İmparatorluk casuslarına yakalanmamak için sürekli yer değiştiren ve belli bir ikametgâhı olmayan Yakub'un Süryani Ortodoks Kilisesi'ne çok büyük hizmetleri olmuştur. Suriye, Ermenistan, Kapadokya, Kilikya, Mezopotamya vb. bölgelere yaptığı seyahatler, Havari Pavlus'un misyon seyahatlerini andırmaktadır. Süryani tarihinde, 102 bin rahibi ve 89 piskoposu takdis ettiği iddia edilir. Sayılarda abartı olsa da binlerce rahibi ve 27 metropoliti takdis

---

⁴⁷ Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, s. 203.

⁴⁸ *Yakub Baradaeus* (500-578): "Hristiyanlıkta Yakubilik "(Süryanilik) mezhebinin kurucusu olarak görülen Hristiyan rahip. 528'de İstanbul'a giderek Monofizitizm lehine faaliyetler yapan Yakub Baradaeus, 542'de Urfa piskoposu oldu. Ömrünün kalan kısmını Suriye'den Mısır'a kadar olan bölgede yoğun bir çalışmayla geçirdi; kendisini monofizit akımın yayılması ve monofizit kiliselerin kurulmasına adadı." Bkz. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 393.

⁴⁹ Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, s. 202.

⁵⁰ Çelik, *Süryani Tarihi 1*, s. 300-301.

ettiği bilinmektedir.⁵¹ Kendisi Patrik⁵² olmamışsa da iki Patrik kutsamıştır: Antakyalı Sargis (542-62) ve Kara Pavlus (564-81).⁵³

518'de Patrik Severus Antakya'dan sürgün edilmiştir. Bu tarihe kadar hep Antakya'da bulunan patriklik merkezi, birçok yer gezmesine rağmen, kiliselerinin ve patriklerinin ismini söylerken “*Antakya*” ismini kullanmaya devam etmişlerdir; Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi. Antakya'nın ardından patriklik merkezi Kartmin⁵⁴, Kennesrin (Halep), Malatya, Amed (Diyarbakır) gibi birçok yere gittikten sonra 1293'te Mardin'deki Dayro d-Mor Hananyo'ya (Deyruzzafaran) yerleşmiştir. 600 küsur yıl burada kaldıktan sonra 1933'te önce Halep'e, ardından Şam'a geçmiştir.⁵⁵

Süryaniler tarih boyunca sayısız âlim adamı yetiştirmiş, birçok bilimsel buluşa öncülük etmiş, yüzlerce manastır ve kilise inşa etmiştir. İniş çıkışların çokça yaşandığı Süryani tarihinin Altın Çağının, 7.-8. yüzyıllardan başladığı ve 13. yüzyılda yaşamış Ebu'l-Fereç olarak tanınan Malatyalı Mafiryon Gregorios Bar Hebroyo'nun (1226-1286) ölümü ile son bulduğu kaydedilmektedir.⁵⁶ Müslümanlarla karşılaştıktan sonra, İslam idaresi altına giren Süryaniler, uzun yıllar boyunca Müslümanlara muallimlik etmiştir. Erken dönem İslam coğrafyasında yaşayan filozoflar ve tabiplerden tutun, saraydaki mütercim ve katiplere kadar birçok kişi; ya bizatihi Süryanilerden yahut Süryanilerden ders almış kişilerden müteşekkildi.⁵⁷

Süryani Ortodoks Kilisesi'nin tarihi, yukarıda ortaya konduğu gibi sadece başarıların değil, aynı zamanda acı ve sıkıntıların tarihidir. Altıncı ve yedinci yüzyıllardaki Bizans baskısını, 11. ve 12. yüzyıllardaki Haçlı vahşeti izlemiştir. Daha sonra Moğollar ve Tatarlar tarafından bölgedeki diğer herkes gibi büyük kıyımlara maruz kalan Süryaniler, Osmanlı İmparatorluğu döneminde “*Millet*” sisteminin

---

⁵¹ Fortescue, *The Lesser Eastern Churches*, p. 325.

⁵² “Hristiyanlığın doğu kiliselerinde başpiskoposlara verilen dinî ve idarî unvan.”, Mahmut Aydın, “Patrik”, *DİA*, XXXIV, s. 188.

⁵³ Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, s. 202-205.

⁵⁴ Şimdiki adı Yayvantepe, Midyat/Mardin yakınında bir köy.

⁵⁵ Özcoşar, *Yüzyılda Mardin Süryanileri*, s. 82-84.

⁵⁶ Vikont Filip de Tërazi, *Doğu ve Batı Süryanilerinin Altın Çağları*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, tarihsiz, s. 11-12.

⁵⁷ Bkz. Nesim Doru, “Süryani Filozofların İslam Felsefesine Katkıları: Yahya İbn 'Adi Örneği”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 2, ss. 123-145; Levent Öztürk, *İslam Toplumunda Hristiyanlar*, İstanbul: Ensar Yayınları, 2012, ss. 569-711.

sağladığı hukuki bir güvence altında yaşamışlardır.⁵⁸ Özellikle 19. Yüzyılda Osmanlı coğrafyasında artan misyonerlik faaliyetleri Süryanileri de etkilemiş, 1783 yılında Michael Carve öncülüğünde ana gövdeden kopan bir grup Süryani Katolik Kilisesi'ni kurmuştur.⁵⁹ Bu kilise 1845'te Osmanlı Devleti idaresince resmi olarak tanınmıştır.⁶⁰ Protestan misyonerler de Süryanilerden ufak cemaatler koparmış, bu durum zaten bir hayli azalmış olan cemaatin daha da azalmasına neden olmuştur. Bütün dünyada yükselen milliyetçilik dalgasından nasibini alan Süryaniler, bir bölünme daha yaşamış; aidiyet bağlamında “Asuri-Arami” tartışmaları günümüze kadar devam etmiştir.⁶¹ I. Dünya Savaş'ına gelindiğinde, Ermeniler kadar olmasa da, 1915 hadiselerinden ciddi şekilde etkilenmiş ve binlerce Süryani öldürülmüştür.⁶²

1915 öncesinde Yukarı Mezopotamya ve Batı İran, Süryanilerin mesken edindiği yerlerdi. Halep, Musul, Bitlis, Diyarbakır, Mardin, Elazığ, Hakkari, Urmiye (İran) gibi şehirlerde yaşayan Süryaniler, “Nesturi,⁶³ Keldani,⁶⁴ Süryani Kadim, Süryani Katolik vb.” birkaç farklı kiliseye bölünmüşlerdi. Osmanlı Devleti'nde azınlıklar ayrı birer “*millet*” olarak sınıflandırılmış ve bu şekilde bir idari yapı kurulmuştu.⁶⁵ Önceleri idari olarak devletle irtibatları Ermeni Kilisesi üzerinden sağlandığı için nüfus sayımlarında da “Ermeni Milleti”nden sayılmışlardır.⁶⁶ On dokuzuncu yüzyılda Osmanlı resmî kayıtlarında Süryaniler ve Süryani Patrikliği tanımlanırken “*Ermeni milletine tabi Süryani taifesi*”, “*Ermeni milleti kullarına bağlı Süryani taifesi*” veya “*Ermeni yamakları*” gibi ifadeler kullanılmıştır.⁶⁷ Süryani Ortodoks Kilisesi, resmi

---

⁵⁸ Millet sistemi konusunda yazılmış müstakil bir eser için bkz. Bilal Eryılmaz, *Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi*, İstanbul, 1992. Özellikle Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Osmanlı Devleti'ndeki idari yapısı için bkz. Canan Seyfeli, “Osmanlı Devleti'nde Gayri Müslimlerin İdari Yapısı: Süryani Kadim Kilisesi Örneği”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 1, ss. 207-218.

⁵⁹ İbrahim Özcoşar, “Papalığın Müdahalesi ve Süryani Kiliselerinde Bölünme: Keldani ve Süryani Katolik Patrikleri”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 1, ss. 219-244.

⁶⁰ Suphi Aksoy, Tuma Çelik, *Mezopotamya Uygarlığında Süryani Tarihi*, Ankara, 2013, s. 295.

⁶¹ Asuri-Arami isimlendirme problemi ileriki bölümlerde ele alınacaktır.

⁶² Süryanilerin Seyfo (Kılıç Yılı) dedikleri bu hadiseler ayrı bir başlık altında incelenecektir.

⁶³ Nesturi Kilisesi'nin ortaya çıkışı ve diğer kiliselerden ayrıldığı noktalar için bkz. Kadir Albayrak, “Nestûrîlik”, *DİA*, XXXIII, ss. 15-17; Muhammed Tarakçı, “Nestorius ve Kristoloji”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 19, S. 1, ss. 215-241.

⁶⁴ Keldani Kilisesi'nin ortaya çıkışı için bkz. Kadir Albayrak, “Keldâniler”, *DİA*, XXV, ss. 207-210.

⁶⁵ Bkz. Bilal Eryılmaz, *Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi*, İstanbul, 1992.

⁶⁶ Osmanlı Devleti'ndeki “millet” sistemi ve Süryani Ortodoksların bu sistemdeki yeri için bkz. İbrahim Özcoşar, “Millet Sistemi ve Süryani Kadimler”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 2, ss. 209-238.

⁶⁷ İbrahim Özcoşar, “Osmanlı'da Hristiyan Cemaatler Arası İlişkiler: Ermeni-Süryani Örneği”, *Mukaddime*, C. 5, S. 2, 2014, s. 5.

anlamda Ermeni Kilisesine bağlı olmasına rağmen, hem kendi cemaat işlerinde hem de devletle olan ilişkilerinde bunun pek bir anlam ifade etmediği görülmektedir. Ancak 19. yüzyılda devlet nezdinde patriklik beraatı almak için Ermeni patrikliğinin aracılığı gerekli olmuştur.⁶⁸

Süryani Katolikler, Osmanlı idaresi altında ayrı bir millet olarak tanındıktan sonra, Süryani Ortodokslarla aralarında mülkiyet çekişmeleri baş göstermiştir. Özellikle kilise mülklerinin paylaşımı konusundaki ihtilaflar devlet ricaline de intikal ettirilmiştir. Katolik Fransa Devleti'nin desteğini arkalarına alan Süryani Katolikler, avantajlı duruma geçmişlerdir. Buna karşın Süryani Ortodoks kilisesi, kendilerinin eski ve asıl kilise olduklarını vurgulamak için "Süryani Kadim" ismini kullanmıştır. Osmanlı idaresi nezdindeki girişimlerini Ermeni Kilisesi üzerinden yürüten Süryaniler, bu noktada işleri hızlandırmak ve Süryani Katoliklere karşı üstünlük elde etmek için ayrı bir millet olarak tanınma girişimlerinde bulunmuşlardır. İlk olarak 1844'te İstanbul'da Meryem Ana Kilisesi'ni kurmuşlardır.⁶⁹ Ancak bu girişimlerin meyvesini vermesi uzun sürecek ve ayrı bir millet olarak tanınmaları 1914'ü bulacaktır. Osmanlı Devleti tarafından Mart 1914'te hazırlanan "*Süryani Kadim Patrikliğinin Nizamname-i Umumiyesi*" ile birlikte Ermenilere bağlılıkları resmi olarak sona ermiştir.⁷⁰ Bu nizamname ile ayrı bir millet olarak tanınmaları Süryaniler açısından önem arz etmektedir.⁷¹

Süryani Ortodoks Kilisesi'nin diğer kiliselerden ayrılan birkaç özelliği bulunmaktadır: Bunlar; Süryani Kilisesi'nin anadili, âyin kitabı ve elçisel (apostolik) inancıdır.⁷² Sami dil ailesinden olan Süryanice (Aramice) kadim bir dil olmanın yanında bir zamanların Ortadoğu'sunda "*lingua franca*" (ortak dil) durumundaydı, Mısır'dan

---

⁶⁸ Özcoşar, "Millet Sistemi ve Süryani Kadimler", s. 224.

⁶⁹ İbrahim Özcoşar, "Community, Power, Identity: Identity Crisis of the Ottoman Süryanis", *Syriac in its Multi-cultural Context*, ed. Herman Teule et. al., Eastern Christian Studies 23, Leuven: Peeters, 2017, p. 334.

⁷⁰ Mehmet Şimşek, "Süryani Kadim Patriklik Nizamnamesi", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Eylül 2005, sayı 6, s. 725-742; Ebubekir Sofuoğlu, İlke Nur Akvarup, "Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ve Süryaniler", *Akademik İncelemeler Dergisi*, C. 7, S. 1, 2012, ss. 71-88; Özcoşar, "Millet Sistemi ve Süryani Kadimler", s. 233.

⁷¹ Haşim Erdoğan, *20. Yüzyılın İlk Yarısında Türkiye'deki Süryaniler*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri, 2013, s. 45.

⁷² Hori Samuel Akdemir, "Süryani Ortodoks Kilisesinin Ayırt Edici Özellikleri", *Kolo Suryoyo*, 1992/84, s. 56-59.

Hindistan'a kadar olan bölgede konuşulan ortak bir dildi.⁷³ Eski Ahit'teki Peygamber Daniel kitabı ve Matta İncili bu dilde yazılmıştır. Aynı zamanda İsa'nın konuştuğu Galile Aramicesine en yakın lehçe olduğu için Süryaniler, "Rabbin dili"ni konuşmakla övünürler.⁷⁴ Süryani Kilisesi'nde yapılan vaazlar genellikle cemaatin içinde yaşadığı egemen toplumun dilinde olmasına rağmen, âyinler Klasik Süryanice (Ktobonoyo) dilinde yapılmaktadır. Süryaniler, ellerindeki âyin kitabının, İsa'nın kardeşi olarak bilinen Kudüs başpiskoposu Mor Yakup'tan kendilerine kaldığını söylerler. Mor Yakup'un henüz hayattayken âyin kitabını Süryanice yazdığına ve onun ölümünden sonra bu kitabın Kudüs'teki Mor Markos kilisesinde korunduğuna inanırlar.⁷⁵ Antakya Kilisesi, havarilerden Petrus tarafından miladi 37 yılında kurulmuştur. Bizzat Petrus'un yönettiği bu kilisenin devamı olduğunu söyleyen Süryanilerin, ilki Petrus olmak üzere şimdiye kadar 123 Patrikleri olmuştur.⁷⁶

Süryaniler için en önemli yerlerin başında şüphesiz *Turabdin* bölgesi gelmektedir. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesinde kalan bu coğrafyanın merkezi Midyat'tır. Turabdin bölgesi için tarihçiler tarafından farklı sınırlar çizilse de; Batıda Mardin, Kuzeyde Hasankeyf, Doğuda Cizre ve Güneyde Nusaybin kentlerinin çevrelediği bölgedir.⁷⁷ "*Allah Hizmetkârlarının Dağı*" anlamına gelen Turabdin, Süryani Kilisesi'nin ve kültürünün beşiği olarak görülmektedir. Süryani Ortodoks Patriği Mor Ignatius Zakka I. Iwas tarafından Turabdin, "Kudüs'ten sonra ziyaret edilmesi gereken bölge" olarak ilan edilmiştir.⁷⁸ Ayrıca Yunanistan'daki Athos Dağı'na atfen kendisine "*Doğu'nun Athos Dağı*" denmektedir.⁷⁹

---

⁷³ Eyyüp Tanrıverdi, "Süryani Dili", *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 2, s. 2.

⁷⁴ Mehmet Sadık Gür, "Süryanice", *DİA*, XXXVIII, ss. 174-175.

⁷⁵ Akdemir, "Süryani Ortodoks Kilisesinin Ayırt Edici Özellikleri", s. 57.

⁷⁶ Akdemir, "Süryani Ortodoks Kilisesinin Ayırt Edici Özellikleri", s. 59. Mevcut patrikleri Mor Ignatius Efremleridir.

⁷⁷ Yakup Bilge, "Süryani Kilise ve Kültürünün Beşiği", *Uluslararası Midyat Sempozyumu, 7-9 Ekim 2011*, Sempozyum Bildiri Kitabı, Mardin 2012, s. 509.

⁷⁸ "Bizler için Turabdin her şeydir. Özellikle Süryani Kilisesi tarihinin öz ve doğru örneğidir. Bunun içindir ki, Turabdin sevgisinin yüreğimizde ayrı bir yeri vardır. Başka bir deyişle, bu yöredeki tarihi kilise ve manastırlarımız, bizler için kutsaldır. Süryani Kilisesi'nin Patriği olarak biz, Turabdin'i, Kudüs'ten sonra ziyaret edilmesi gereken kutsal bir yer sayıyoruz." Hans Hallorweger, *Turabdin: Canlı Kültür Mirası*, Linz: Friends of Turabdin, 1999, s. 7.

⁷⁹ Bilge, "Süryani Kilise ve Kültürünün Beşiği", s. 509.

Zengin bir kültüre sahip, sanat ve mimaride kendilerine özgü bir stilleri olan Süryanilerin izlerine, Türkiye’de Antakya, Malatya, Urfa, Mardin, Diyarbakır, Hakkari, Elazığ, Nusaybin, Midyat, Adıyaman ve Şırnak’ta rastlamak mümkündür.⁸⁰

1.2. 19. Yüzyılda Süryanilere Yönelik Misyonerlik Faaliyetleri

Osmanlı İmparatorluğundaki misyonerlik faaliyetleri öncelikle Hristiyan azınlıklara yönelik olmuştur. Bu yönelişin nedenleri arasında Batılı devletlerin Doğu Hristiyanları arasında müttefikler edinme isteği ve onları “aydınlatma” düşüncesi sayılabilir. Zira bu misyonerlik faaliyetleri sadece siyasi nedenlere dayanmaz: Batı, açtığı eğitim kurumlarıyla aynı zamanda sapkın ve cahil olarak gördüğü Doğu Hristiyanlarını aydınlatma ve onlara “gerçek Hristiyanlığı” aktarma amacı da gütmektedir.⁸¹

Batılı Hristiyanların Süryanilere yönelik misyonerlik faaliyetleri 16. yüzyıla dayanmaktadır. Cizvitler, Papalığın desteğiyle 1622’den itibaren Halep ve Musul’da varlık göstermeye başlamışlardır. Çalışma alanlarını genişleten Cizvitler, Mardin’e misyoner bir rahip göndermişlerdir. Bir Cizvit olan Michel Nau 1681-82 yıllarında Mardin’de bulunmuştur. 18. yüzyılın ortalarından itibaren de Dominiken misyonerler bölgede çalışmalarda bulunmuşlardır.⁸² Bu Katolik çalışmalar çok geçmeden semeresini vermiş ve Nesturilerden kopan bir grup, Papa XI. Pius’un onayıyla 1680’de Keldani Kilisesi’ni kurmuştur. Aynı şekilde Mardin’deki Süryani Ortodokslardan koparılan bir cemaat 1850’de Süryani Katolik Kilisesi oluşturulmuştur.⁸³ Bu şekilde doğuya gönderilen her misyoner grup, kendi kilisesinin amaçlarına uygun olarak, bu kadim Hristiyan kiliselerinden cemaatler oluşturmayı başarmış, kendilerini “aydınlatmak” için geldikleri bu topraklarda daha fazla bölünmeye neden olmuşlardır.

---

⁸⁰ Erol Dora, “AB’ye Katılım Sürecinde Süryaniler ve Çok Kültürlülük”, *Avrupa Birliği, Türkiye ve Asuri/Süryani Göçü Sempozyumu*, (Yayınlanmamış Sempozyum Bildirisi), İstanbul, 2005, s. 4.

⁸¹ Suavi Aydın, “Doğu ve Batı Hristiyanlığı Arasında Son Hesaplaşma: Modernleşme ve Doğu Hristiyanlığı Üzerinde Misyon Faaliyetleri”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 4, s. 102.

⁸² John S. Guest, *The Yezidis: A Study in Survival*, Londra, 1987, s. 55-57; Aydın, “Doğu ve Batı Hristiyanlığı Arasında Son Hesaplaşma...” s. 108.

⁸³ İbrahim Özcoşar, “Papalığın Müdahalesi ve Süryani Kiliselerinde Bölünme”, s. 234; İbrahim Özcoşar, *Merkezileşme Sürecinde Bir Taşra Kenti Mardin (1800-1900)*, Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları, 2009, s. 126.

Batılı misyonerler eliyle bölgedeki Hristiyanların “modernleşmesi” aynı zamanda onların politikleşmesi anlamına gelmiştir. Süryani Katolik Kilisesi’nin ana akım kiliseden kopmasından sonra birçok kilise binasını, arkasındaki güç olan Fransa’nın Osmanlı nezdindeki nüfuzuna dayanarak kendi mülkiyetine geçirmesi, kadim Süryanileri temsil eden Süryani Ortodoks Kilisesi’ni harekete geçirse de, geleneksel yetişme düzeni içerisinde yetişmiş ruhban sınıfının bu yeni akıma karşı durması mümkün olmamıştır.⁸⁴

Osmanlı sınırlarında misyon faaliyetlerine başlayan ilk Amerika misyonu “American Board of Commissioners for Foreign Mission - ABCFM”dir.⁸⁵ 1810 yılında Amerika’nın Boston şehrinde kurulan misyonun ilk öncüleri İzmir’e 1820 yılında gelen Levi Parsons ve Plinky Fisk’tir.⁸⁶ 19. yüzyılda Osmanlı topraklarında faaliyet gösteren tek misyoner grubu ABCFM değildir; onların haricinde birçok Amerikalı ve Avrupalı misyoner teşkilatları imparatorluğun her köşesinde âdeta cirit atmaktaydı. Üstelik Amerikalı ve Avrupalı Protestan misyonerler, Katoliklerle özdeşleşen ve genellikle din adamı olarak görülen misyoner profilinde önemli değişikliklere sebep olmuştur. Doktor, öğretmen, profesör gibi kendi alanlarında uzman kişilerden oluşan misyonerlerin, bu şekilde hedef kitleyle kaynaşmaları daha kolay olmuştur.⁸⁷ Örneğin 19. yüzyıl Turabdin bölgesinde doktor azlığı düşünüldüğünde, Batılı ve iyi yetişmiş bir doktor-misyonerin bölgede yaşayan Kürt, Süryani, Yezidi gibi halklar tarafından ne denli saygıyla karşılanabileceği tahmin edilebilir.

ABCFM, Osmanlı topraklarında kendileri için en önemli hedef grup olarak Ermenileri belirlemiş ve bu amaçla “*Ermeni Misyonu*” açılmıştır. Daha sonraları bunun bir alt misyonu olarak, Diyarbakır ve civarındaki Süryani Kadim cemaatini hedef alan “*Asur Misyonu*”,⁸⁸ 1858 yılında ilk Amerikalı misyoner Williams’ın Mardin’e gelmesiyle de “*Mardin Misyonu*” kurulmuştur.⁸⁹ Williams’ın yıllarca süren çalışmaları

---

⁸⁴ Aydın, “Doğu ve Batı Hristiyanlığı Arasında Son Hesaplaşma...” s. 109.

⁸⁵ Bundan sonraki atıflarda bu misyondan ABCFM diye bahsedilecektir.

⁸⁶ İbrahim Özcoşar, “19.Yüzyılda ABD Misyonerlerinin Mardin Süryanilerine Yönelik Faaliyetleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 18, 2006, s. 142-143

⁸⁷ Özcoşar, “19.Yüzyılda ABD Misyonerlerinin Mardin Süryanilerine Yönelik Faaliyetleri”, s. 143.

⁸⁸ Uygur Kocabaşoğlu, *Anadolu’daki Amerika*, Ankara: İmge Kitabevi, 2000, s. 71.

⁸⁹ Kocabaşoğlu, *Anadolu’daki Amerika*, s. 69.

sonunda 19 üyeli ilk kilise kurulmuş ve kilisenin ilk papazı da Cercis bin Abdullah Hadafe isimli bir Süryani olmuştur.⁹⁰

ABCFM, “Şark kiliselerinin yeniden doğuşu” gibi bir hedefle bölgeye gelmiş, bu hedefini gerçekleştirmek için eğitime ağırlık vermiş ve okullar açmıştır. İlk geldiklerinde yerel kiliseleri Protestanlaştırma gayesi gütmeyip, onların tekrar canlanmasına ve gelişmelerine yardımcı olmak istediklerini söylemelerine rağmen, zamanla yerel kiliselerden ayırdıkları cemaatlerle kendi kiliselerini kurmuşlardır. Kendilerini kurucu unsur olarak gören misyonerler, kurdukları kilise ve okullarda görev almak üzere yerli halktan yardımcıları yetiştirmişlerdir.⁹¹

Daha önce de ifade edildiği gibi Amerikalı Protestan misyonerlerin öncelikli hedefi Ermeniler olmasına rağmen, Mardin’de yaptıkları çalışmalardan etkilenenler öncelikle Süryani Kadim cemaati olmuştur. O dönemde patriklik merkezi olan Deyruzzafaran’a⁹² birkaç kilometre uzaklıktaki köylerde bile Protestan varlığının olduğu bilinmektedir.⁹³ ABCFM’nin bölgedeki faaliyetleri 1917’ye kadar devam etmiştir.⁹⁴

Protestan misyonerleri, başlangıçta herhangi bir mezhebî kaygı taşımadan sadece Doğu Hristiyanlarına hizmet götürmeyi hedefledikleri için, Süryani Ortodokslar tarafından, artan Katolik etkisine karşı gerçek bir müttefik olarak görülmüşlerdir. Fakat tıpkı önceki misyonerler gibi yerel cemaatlerden kendi mezheplerine kattıkları kişilerle Protestan-Evanjelik kiliseler kurmaya başlayınca, Süryani Ortodokslar tam bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Protestanlar da Katolikler gibi Süryani cemaatinin üyelerini kendi mezheplerine katmış, fakat yol açtıkları bölünme Katoliklerinki kadar derin

---

⁹⁰ Özcoşar, “19.Yüzyılda ABD Misyonerlerinin Mardin Süryanilerine Yönelik Faaliyetleri”, s. 146.

⁹¹ Özcoşar, “19.Yüzyılda ABD Misyonerlerinin Mardin Süryanilerine Yönelik Faaliyetleri”, s. 143-144.

⁹² Mardin şehir merkezinin hemen dışında yer alan Deyruzzafaran Manastırı asırlarca Süryani Ortodoks Patrikliğine ev sahipliği yapmıştır. Halen Mardin Abraşiyesi’nin merkezi konumunda olan bu manastır, yerli ve yabancı birçok ziyaretçinin akınına uğramaktadır. Deyruzzafaran Manastırı’na dair müstakil çalışmalar bulunmaktadır, bkz. Efremler Barsavm, *Zihniyetlerin Bahçesinde Deyruzzafaran Manastırı’nın Tarihi ve Mardin Abraşiyesi ile Manastırlarının Özet Tarihi*, çev. Gabriyel Akyüz, İstanbul, 2006; Yakup Bilge, *Geçmişten Günümüze Deyruzzafaran Manastırı*, İstanbul: Gerçeğe Doğru Kitapları, 2006; Güler Orakçı, *Süryaniliğin Dini Merkezi Deyru’z-Zafaran*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2010.

⁹³ Özcoşar, “19.Yüzyılda ABD Misyonerlerinin Mardin Süryanilerine Yönelik Faaliyetleri”, s. 152.

⁹⁴ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 24.

olmamıştır.⁹⁵ Bunun üzerine Süryaniler yüzlerini İngiliz Anglikan Kilisesi'ne çevirmişlerdir.⁹⁶ Bununla birlikte Süryani Ortodoksların Protestanlara karşı tepkileri devam etmiştir. Nitekim Kerburan'da (Dargeçit) Protestanlar kilise açmak için müracaat ettiklerinde, Süryani Ortodokslar tarafından Protestan rahibinin evi basılmış, evin çocuğu öldürülmüş ve 200 koyunu da çalınmıştır.⁹⁷

İngiliz misyonerlerinin Süryani Ortodoks Kilisesi'yle ilişkileri ise, 1892 yılında Mardin'e gönderilen O.H. Perry ile başlamıştır. Bölgeyi baştanbaşa gezen ve Mardin'deki Deyruzzafaran Manastırı'nda 6 ay kalan Parry, araştırma ve incelemelerini bağlı bulunduğu Anglikan Kilisesi'ne⁹⁸ bir rapor halinde sunmuştur.⁹⁹ Parry, Süryani Ortodoksların Katolik misyonerlerle olan kötü tecrübelerinden dolayı Batılılara karşı mesafeli olduğu ve Süryanilere en fazla eğitim alanında yardım edilmesi gerektiği tespitlerinde bulunmuştur.¹⁰⁰

Bülent Özdemir'in tespitine göre o dönemde Güneydoğu ve Doğu vilayetlerinde Süryanilerin yaşadıkları bölgelerde bulunan farklı misyoner merkezleri şunlardı:

1. *Birleşik Luteran Kilisesi* (The United Lutheran Church)
2. *Nesturi Evanjelik Misyonu* (The Evangelical Mission of Nestorians).
3. *Alman Doğu Misyonu* (The East Mission of the Germans)
4. *İngiltere'den Plymouth Kardeşler* (The Plymouth Brothers from England)
5. *Dankardlar* (The Dunkards)
6. *Metodistler* (The Methodists)
7. *Güney Babtistleri* (ABD) (The Baptists of the South USA)
8. *Kuzey Babtistleri* (The Babtists from the North)
9. *İngiltere Kilisesi Süryani Misyonu* (The Church of England Assyrian Mission)

---

⁹⁵ William Taylor, *Narratives of Identity: The Syrian Orthodox Church and the Church of England 1895-1914*, London, 2013, p. 209.

⁹⁶ Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, s. 245.

⁹⁷ Aydın, "Doğu ve Batı Hristiyanlığı Arasında Son Hesaplaşma...", s. 112.

⁹⁸ İngiltere Canterbury başpiskoposluğunun görüşlerini kabul eden Katolik-Protestanlık arası bir Hristiyan mezhebidir. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 32.

⁹⁹ Parry, daha sonra bu yolculuğunu kitaplaştıracaktır: Oswald H. Parry, *Six Months in A Syrian Monastery*, London, 1895.

¹⁰⁰ Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, s. 244.

10. *Roma Katolikleri* (The Roman Catholics)
11. *Rus Ortodoks Kilisesi* (The Russian Orthodox)
12. *Fransız Lazarist ve Karmelitleri* (Lazarist, Carmelites from France)
13. *Presbiteryanlar* (The Presbyterians)
14. *Keldaniler* (The Chaldeans)¹⁰¹

Bir zamanlar, Ortadoğu'nun kültür ve bilgi seviyesi en yüksek toplumu olan Süryaniler, 19. yüzyıla gelindiğinde dünyadan bihaber, bilgiye ulaşmak için gerekli kitap ve gazete gibi araçlardan yoksun bir halk haline gelmiştir. Tam da böyle bir ortamda Avrupa ve Amerika'dan gelmiş misyonerlerin neredeyse her söylediğine inanmış olacıklarını tahmin etmek zor değildir. Nitekim misyonerlerin Amerika hakkında onlara anlattıkları şeyler âdeta rüya gibidir: Amerika'da beş binden fazla misyoner bütün zamanını vaaz etmek, âyin yapmak ve oruç tutmakla geçiriyor, ülke Hristiyanlar tarafından yönetiliyor, hatta dünyanın büyük bir kısmında Hristiyanlar yaşıyor. Yani Amerika'da hırsızlık, cinayet, banka soygunu, içki tüketimi vs. yaşanmamakta veya cinayetler olmamaktadır. Komşuları Kürtlerle yaşadıkları problemler, çoğunlukla otlak arazileri ve su kaynakları üzerine olan Süryanilere bu anlatılanlar şüphesiz çok ilginç gelmiştir. Misyonerlere göre bu bölgede yaşayan Süryaniler Batı Hristiyanlığından çok gerideydiler, basit bir hayat düzenine sahiptiler; yılın birkaç ayı çalışıyor gerisini tembellik ederek geçiriyorlardı.¹⁰²

19. yüzyılda hızlanan Protestan misyonerlik faaliyetleri sonucu bölgede açılan eğitim kurumları ve hastaneler şüphesiz Süryanilerde minnettarlık duygusunu geliştirmekte, ancak Protestanlığa geçişler de Süryani Ortodoks Kilisesi'nde rahatsızlık oluşturmaktaydı.¹⁰³ Batılı Protestan misyonerlerden yüzyıllar önce, daha doğrusu ilk yıllardan itibaren Hristiyanlığı kabul eden bu halk, kendi inançlarının misyonerler tarafından âdeta demode muamelesi görmesine içerliyorlardı. Bununla beraber Protestanlar, Katolıklara karşı bir sığınak olarak görülüyordu. Zira Protestanların

---

¹⁰¹ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 26.

¹⁰² Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 27.

¹⁰³ Hans-Lukas Kieser, *İskalanmış Barış: Doğu Vilayetleri'nde Misyonerlik, Etnik Kimlik ve Devlet 1839-1938*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005, s. 237.

söylemleri Katoliklere nazaran daha yumuşaktı; en azından onları “heretik” (sapkın) olmakla suçlamıyorlardı.¹⁰⁴

Suavi Aydın, Batılı misyonerlerin bölgedeki etkilerinden bazılarını şu şekilde sıralamaktadır:

- 1- Hristiyanlık, yüzyıllardır süregelen bir gelenek ve halk dini olmaktan çıkmış ve doktrinel bir karakter kazanmıştır.
- 2- Yaygın olarak kullanılan yerel dillerin (Türkçe, Kürtçe, Arapça) yanında anadiller tekrar canlandırılmıştır.
- 3- Okullaşma ve matbaaların kurulması okur-yazarlığı arttırmış, entelektüel ve siyasal bir canlılık oluşmuş, yabancı dillerin öğrenilmesiyle de cemaatleri Batı'ya açık hale getirmiştir.
- 4- Hastane gibi modern kurumlar taşraya girmiştir.
- 5- Bütün bu gelişmeler “millet” olma bilincini geliştirmiş, özellikle gençler arasında milliyetçi düşüncelerin yükselmesini sağlamıştır.¹⁰⁵
- 6- Katolikleşme ve Protestanlaşmanın avantajlarını gören yerel cemaatlerin mezhep değiştirmelerini hızlandırmıştır.
- 7- Bu farklılaşma, yerel Müslüman nüfusu düşmanlık ve içe kapanmaya itmıştır.¹⁰⁶

Bölgede yaşayan bütün halklar (Süryani, Ermeni, Müslüman veya Yezidiler) aşağı yukarı aynı yaşam standartlarına sahipti. Acılar da sevinçler de ortaktı; örneğin sel, kıtlık gibi doğal afetler ortak problemlerdi. Bayramlarda taraflar birbirlerini tebrik eder, aralarında bir sorun çıktığında da kendilerine özgü gelenekselleşmiş metotlarla çözüme kavuştururlardı. Toplumun önde gelen kişileri toplanır ve problemler arasında sulh yoluna giderlerdi. Kısacası Müslüman ve gayrimüslimler arasında iyi-kötü bir denge oluşmuştu. Ama misyonerlerin bölgeye gelişi, Hristiyanları hedef alan eğitim ve sağlık faaliyetleri bu dengeyi bozmuştur. Süryanilerin eğitim düzeyi yükselmiş,

---

¹⁰⁴ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 32.

¹⁰⁵ Hans-Lukas Kieser bu durum hakkında şöyle demektedir: “Ulusalçılık, misyon kolejinin erkek öğrencilerinin birçoğu için Protestan dindarlığından çok daha çekici bir düşünce yapısıydı.” *Iskalanmış Barış*, s. 238.

¹⁰⁶ Aydın, “Doğu ve Batı Hristiyanlığı Arasında Son Hesaplaşma...” s. 110.

okullar açmış ve matbaa kurmuşlardır.¹⁰⁷ Matbaa, bir nevi Süryani rönesansının aracı olmuştur.¹⁰⁸ Bu da yerel Müslüman Kürt topluluklarda bir kıskançlığa yol açmıştır. Bunun yanında, Protestanlaştırma faaliyetleri önce Süryanileri kendi aralarında birbirine düşürmüş, ardından bölgedeki Müslümanlarla “biz” ve “ötekiler” algısının oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca Avrupa merkezli ulusçu akımların Süryaniler üzerinde de geç de olsa etkili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.¹⁰⁹

Süryaniler şimdiye değin kendilerini bir dini grup olarak muhafaza etmelerine rağmen, pek çok farklı kültürden de etkilenmişlerdir. Bu etkilenme tek taraflı olmamış, bazen içe doğru bazen de dışa doğru bir etkileşim meydana gelmiştir. Süryaniliğin kutsal metinlerini sadece Yeni Ahit’ten müteşekkilmış gibi görmek Süryaniliğin tam olarak anlaşılmasına engeldir. Zira Şimdiye kadar edindikleri tarihsel tecrübeleri; din adamlarının kıssa ve menkıbeleri, örf ve adetleri Süryaniler için vazgeçilmeyecek unsurlardandır.¹¹⁰

1.3. Göç Sürecinin İlk Merhalesi: Seyfo (Kılıç Yılı–1915)

Süryanice bir kelime olan Seyfo “*kılıç*” anlamına gelmektedir. 1915 Ermeni tehcirinden fazlasıyla etkilenen Süryaniler, o dönemde yaşadıkları ölüm ve katliamlar için “*Seyfo*” tabirini kullanmaktadırlar.¹¹¹ Ayrıca Süryaniler bunu ‘*qetla*’ (katliam), ‘*qafle*’ (*kervan-kafile*) ve ‘*sevkiyat*’ (sürgün) olarak adlandırmaktadır. Bölgede yaşayan Kürtler arasında ise bu olay “*Fırmana Fıllaha*” (Hristiyan Fermanı) olarak bilinmektedir.¹¹² Bu çalışmada Süryanilerin Türkiye’den göç etme nedenlerinin başında Seyfo travması gösterildiği için, Süryanilerin gözünden Seyfo hadisesi aktarılacaktır.

---

¹⁰⁷ Mardin’deki ilk matbaa Süryanilere aittir. Süryani Ortodoks Patrikliği tarafından matbaanın kurulması ve çalıştırılması için Kudüs Metropoliti Abdullah Sadedi, İngiltere’ye gönderilmiş ve matbaa 1889 yılında Deyruzzafaran Manastırı’nda faaliyete başlamıştır. Bkz. Mustafa Çiçek, *Tanzimat Sonrasında Osmanlı Devleti’nde Süryani Cemaati*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2003, s. 77.

¹⁰⁸ Özcoşar, *19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*, s. 427; Ahmet Taşğın, “Süryani Kadim Ortodoks Kilisesinde Yenileşme Çabaları: Deyru’l-Zafaran Manastırında Patriklik Matbaası”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 4, ss. 1-26.

¹⁰⁹ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 29-30.

¹¹⁰ Mustafa Bülbül, *Türkiye’nin Süryanileri*, İstanbul, 2005, s. 15.

¹¹¹ Öztemiz, *II. Abdulhamit’ten Günümüze Süryaniler*, s. 36.

¹¹² Bu kavramlardan hangisinin daha önce kullanıldığı veya kimler tarafından tercih edildiği, Seyfo kavramının ne zamandan beri kullanımda olduğu meselesi ayrı bir çalışma konusu olacak kadar önemlidir. Bkz. Shabo Talay, “Sayfo, Firman, Qafle – Der Erste Weltkrieg aus der Sicht der syrischen Christen”, *Akten des 5. Symposiums zur Sprache, Geschichte, Theologie und*

Osmanlı Devleti'nin Birinci Balkan Savaşı (1912-1913) döneminde zayıflaması, azınlıkların bağımsızlıkları için âdeta fırsat bilinmiş; Doğu Anadolu'da Ermeniler ve Nesturi-Süryaniler isyana kalkışmıştır. Durumu kontrol altında tutmak isteyen Osmanlı Devleti, düzenli ordu birlikleri ve Kürtlerden oluşan gönüllü milis güçleriyle Hakkâri'deki¹¹³ isyanı bastırmak için harekete geçmiştir.¹¹⁴ Rusların da desteğini alan Nesturiler, ellerindeki silahlarla kendilerini savunmaya çalışmış, başarılı olamayınca da Urmiye'ye (İran) sığınmak zorunda kalmışlardır.¹¹⁵ İşte bu durum, Mardin ve civarında yaşayan Süryani Ortodoksları da etkilemiştir.

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti, 27 Mayıs 1915 tarihinde özellikle Ermenilere yönelik bir sevk ve iskân kanunu (Tehcir Kanunu) çıkarmıştır.¹¹⁶ Başlangıçta, tehcirin sadece Ermenilere uygulandığından emin olan Süryaniler devlete karşı herhangi bir isyan hareketinde bulunmamışlardır. Diyarbakır, Mardin ve Midyat'ta, Süryani Ortodoks Kilisesi'nden ayrılmış olan Süryani Katolik veya Süryani Protestanlara yönelik tutuklama faaliyetleri başladığında, sıranın kendilerine gelmeyeceğini düşünerek, yine sessizliklerini korumuşlardır. Devlet yetkilileri nezdindeki girişimleri neticesinde kendilerinin tehcir kapsamı dışında olduklarının söylenmesiyle rahatlamışlardır. Bir süre sonra tehcir politikası kendilerine de uygulandığında, bir şeyler yapmak için geç olduğunu fark etmiş ve son bir umutla kendilerini korumaya çalışmışlarsa da pek başarılı olamamışlardır.¹¹⁷ 1915'te oluşan kargaşa ortamında, Mardin ve civarında mezhep ayrımı gözetmeksizin yer yer bütün Hristiyanlara karşı saldırılar olmuştur. Nitekim Turabdin bölgesinde "Hristiyanların hangi mezhepten

---

Gegenwartslage der syrischen Kirchen, V. Deutsche Syrologentagung, Berlin, 14-15 Juli 2006. ed. by Rainer M. Voigt, Aachen: Shaker Verlag, 2010, pp. 235-249.

¹¹³ Söz konusu dönemde Nesturilerin patriklik merkezi Hakkâri sınırları içerisinde yer almaktadır. Bkz. Ramazan Turgut, "Koçanis: Üç Asırlık Nesturi Patrikhane Merkezi (1600-1915)" *Uluslararası Tarihte Hakkâri Sempozyumu*, 14-6 Kasım 2014, Sempozyum Bildiri Kitabı, C. 2, Ankara, 2016, ss. 19-34.

¹¹⁴ Hannibal Travis, "Native Christians Massacred: The Ottoman Genocide of the Assyrians during World War I.", *Genocide Studies and Prevention*, Vol. 1, Is. 3, December 2006, p. 331.

¹¹⁵ Gabriele Yonan, *Asur Soykırımı: Unutulan Bir Holocaust*, çev. Erol Sever, İstanbul, 1996, s. 196-198.

¹¹⁶ 1915 Ermeni Tehciri, bu çalışmanın kapsamına girmediği için bu konuya girilmeyecektir. Ancak bu konuyla ilgili pek çok eser bulunmaktadır, bkz. Candan Badem, *Türk-Ermeni Sorunu Bibliyografyası*, İstanbul, 2007.

¹¹⁷ Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, s. 257-259.

odluğunun pek önemli olmadığı” anlamında yaygın bir özdeyiş vardır: “*Kırmızı ya da beyaz fark etmez, soğan soğandır.*”¹¹⁸

Seyfo, farklı etkenlerin bir araya gelmesiyle tamamen denetimden çıkan olaylardan oluşmaktadır. Ermeni Tehciri, Nesturi Ayaklanması, bölgedeki aşiret yapısı, Misyonerlerin bozduğu denge, I. Dünya Savaşı’ndaki karışıklık bunlardan birkaçıdır. Özellikle aşiret yapısını iyi anlamak gerekmektedir.¹¹⁹ O dönemde Turabdin’de en büyük aşiret konfederasyonları Dekşûrî ve Hevêrka’ydı. Öteden beri devlete yakın duran Dekşûrî reisi Midyat’ın yakınındaki Arnas (Bağlarbaşı) köyünde yaşamıştır. Daha büyük olan Dekşûrî aşiretleri ise daha çok Midyat’ın kuzey taraflarındaki yerleşim yerlerinde yaşıyorlardı. Hristiyanlarla ilişkileri gayet iyi olan Dekşûrî konfederasyonunun başkanlığını 1890’larda Hanne Safar adlı bir Süryani aşiret lideri yapmıştır. Midyat bölgesindeki 18 aşiretten 11’i Hevêrka’ya, 5’i de Dekşûrî’ye bağlıydı. Hükümete muhalif olduklarından Hevêrka’lar Hamidiye Alayları kuramamıştı ve Süryani üyeleri de vardı, bundan dolayı Hristiyanları koruma eğilimindeydiler. 1915’e geldiğinde her iki konfederasyonun liderleri hapiste olduğundan yerlerine yeğenleri geçmiştir. Yeni liderler başlangıçta Süryanileri korumaya söz vermiş olmalarına rağmen bazı alt guruplar haricinde her iki konfederasyon da katliamlara iştirak etmiştir.¹²⁰

1914’te Osmanlı hükümeti seferberlik ilan edince, tamamına yakını Süryani olan Midyat’ta da 20-40 yaş arası erkeklerin birbirlerine zincirlenerek askere alındığı, bu şekilde gidenlerin çok azının geri dönebildiği iddia edilmiştir. Ardından Diyarbakır ve Mardin çevresindeki olaylardan kaçan Süryanilerin Midyat’a sığınmaları ve yaşadıklarını anlatmaları gerginliği tırmandırmıştır. Midyatlı Süryanilerin ileri gelenleri dönemin Midyat kaymakamı Nuri Bey’le görüşmüş ve açıklama istemişlerdir. Nuri Bey bu yaşananların kendilerini kapsamayacağını, tehcirin sadece Ermenilere yönelik olduğunu söyleyerek onları sakinleştirmeye çalışmıştır. Fakat 1915 Haziran ayında Midyat’taki Süryani Protestanlara yönelik tutuklanma faaliyetleri başlamıştır.¹²¹

---

¹¹⁸ Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, s. 259. Süryanice de bunun için “*u baslo basloyo*” (soğan soğandır) denmektedir.

¹¹⁹ Bölgedeki aşiret yapılanmasının tarihi ve günümüzdeki durumları için bkz. Altan Tan, *Turabidin’den Berriyé’ye, Aşiretler, Dinler, Diller, Kültürler*, İstanbul: Nubihar Yayınları, 2011.

¹²⁰ Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, s. 264-265.

¹²¹ Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, s. 270-273.

Bu aşamada olaylar kontrolden çıkmış; bazı Süryaniler öldürülürken, kaçabilenler şehrin yakınındaki Aynwardo (Gülgöze) köyüne sığınmıştır. 6-7 bin Süryaninin sığındığı Aynwardo köyü, Osmanlı Ordusu ve yerel aşiret kuvvetleri tarafından kuşatma altına alınmıştır. Muhkem bir kale konumunda olan köyü almak kolay olmamış ve kuşatma her iki tarafı da yıpratmıştır. Verilen kayıplar¹²² da göz önünde bulundurulunca Osmanlı Ordusu tarafından barış teklif edilmiş, bölgede herkes tarafından saygı duyulan Şeyh Fethullah'ın aracı olması neticesinde Süryaniler, silahlarını teslim etmeleri karşılığında köylerine dönmüştür.¹²³ Benzer bir kuşatma da İdil'de (Hezax/Azax) yaşanmıştır.¹²⁴

Bazı Süryaniler bu dönemde dağlara veya تنها köylere sığınmış, bazıları da Müslüman aileler tarafından gizlenmiş ve korunmuştur. Kaos ortamının son bulması ve Süryanilerin yurtlarına dönebileceğine dair Osmanlı Devleti tarafından yayınlanan fermanlar sonrası bazıları geri gelmiş, ama bölgedeki Süryani demografisi ciddi bir değişim geçirmiştir. Eskiden sadece Süryanilerin yaşadığı bazı köylere Müslümanlar tarafından el konulmuş, bazılarında da Süryaniler ve Müslümanlar beraber yaşamaya devam etmiştir.¹²⁵ Müslümanlar tarafından himaye edilen Süryaniler kendilerine yapılan bu iyiliği unutmamış ve her fırsatta dile getirmişlerdir. Nitekim günümüzde bile bazı Süryaniler Şeyh Fethullah'ın kabrini ziyaret etmektedir. Ayrıca Şeyh Fethullah'ın bir portresi Deyruzzafaran Manastırı'nda asılı bulunmaktadır.

Bu aşamadan sonra âdeta hayatta kalma içgüdüleriyle hareket eden Süryaniler tamamen içlerine kapanmışlardır. Herhangi bir kavgada taraf olmamak için azami gayret sarf etmiş ve mümkün mertebe göz önünde bulunmamaya çalışmışlardır. Bu tutumlarında başarılı oldukları ve 1960'lı yıllarda başlayan Avrupa göçüne kadar kendilerinden neredeyse hiç söz edilmediği görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğunda yaşayan Süryanilerin genel nüfuslarının tespiti hiçbir zaman mümkün olmamıştır. Coğrafi olarak yaşadıkları bölgelerin farklılığı, özellikle

---

¹²² Süryanilerden 300, Osmanlı Ordusundan ve destek veren Kürt milislerden yaklaşık 200 kişinin öldüğü söylenmektedir. Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, s. 292.

¹²³ Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, s. 289-292.

¹²⁴ Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, s. 377-405, Mehmet Şimşek, "Cumhuriyet Dönemi İdil Süryanileri", *Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu*, 12-13 Mart 2011, Sempozyum Bildirileri Kitabı, İstanbul, 2011, s. 198.

¹²⁵ Öztemiz, *II. Abdulhamit'ten Günümüze Süryaniler*, s. 47.

19. yüzyılda sürekli mezhepsel farklılaşma içerisinde olmaları, Osmanlı Millet Sistemi içerisinde Ermeni Patrikhanesi'ne bağlı bulunmaları bu durumu etkilemiştir. 19. yüzyılın sonları ve 20. Yüzyılın başlarında bölgede olan kimi Batılı seyyahların verdiği sayılar da birbirinden çok farklıdır.¹²⁶

I. Dünya Savaşı öncesi Süryani nüfusunun ne kadar olduğu son derece tartışmalıdır. Süryanilerin 1914'e kadar Osmanlı kayıtlarında "Ermeni Milleti"ne dahil edilmiş olmaları, rakamlardaki karışıklığın nedenlerinden birisidir. Bu nedenle Osmanlı arşivlerine bakarak Süryanilerin toplam nüfusunu vermek neredeyse imkansız hale gelmektedir. 19. yüzyılda Süryani Ortodokslardan ayrılan bir kesimin Süryani Katolik ve Süryani Protestan kiliselerini kurmaları da karışıklığın diğer bir nedenidir. Zira Osmanlı sayımlarında Protestanlar tek bir millet olarak verilmiş ve hangi kiliseden oldukları belirtilmemiştir.¹²⁷ 1881/82-1893 Osmanlı genel sayımında¹²⁸ Süryani Ortodoks nüfusu 22.582 kişi olarak verilmiştir.¹²⁹ Oysa Efrem Barsavm, 1914-1918 tarihleri arasında Osmanlı topraklarında toplam 90.313 Süryani Ortodoksun öldürüldüğünü iddia etmiştir.¹³⁰ Çeşitli kaynaklarda verilen rakamları inceleyen ve tekrarları elemeye çalışan David Gaunt, 1. Dünya Savaşı öncesinde Yukarı Mezopotamya ve komşu bölgelerde yaşayan Süryani nüfusunu (Süryani, Nesturi, Keldani) 619 bin olarak vermiştir.¹³¹ 1914'e geldiğinde Osmanlı nüfus sayımı yapılabildiği henüz yirmi yıl geçtiği ve bu topraklarda yaşayan bütün Süryanilerin de öldürülmediği göz önünde bulundurulduğunda, verilen rakamlar arasındaki tutarsızlıklar daha iyi görülecektir.

---

¹²⁶ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 51.

¹²⁷ Özcoşar, *19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*, s. 165.

¹²⁸ Osmanlı nüfus istatistiklerinin genel bir dökümü için bkz. Kemal H. Karpat, *Ottoman Population 1830-1914: Demographic and Social Characteristics*, London, 1985, pp. 108-199. Yine 20. yüzyılda Mardin'in demografik yapısına dair verileri inceleyen bir tez çalışması için bkz. Uğur Öztürk, *XX. Yüzyılda Mardin Tarihi ve İnanç Coğrafyası*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 1997.

¹²⁹ Özcoşar, *19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*, s. 167.

¹³⁰ 1919 Paris Barış Konferansı'na Süryanileri temsilen katılan Efrem Barsavm'ın Seyfo döneminde öldürülen Süryanilere dair şehir şehir verdiği liste için bkz. Efrem Barsavm, *Tur-Abdin Tarihi*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1996, s. 8. Soykırım karşıtı yazarlardan birisi olan Bülent Özdemir'in verdiği rakamlar için bkz. *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 51-66.

¹³¹ Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, s. 59.

1.4. Seyfo Sonrası Süryanilerin Göçünü Tetikleyen Olaylar

Süryanilerin neden Avrupa'ya göç ettikleri araştırmacıların ilgisini çekmiş, bazen bir kitapta bir-iki başlıkla değinilmesinin yanında¹³² bazen de müstakil makaleler yazılmıştır.¹³³ Hatta bu alanda 26-27 Mayıs 2005 tarihinde Bilgi Üniversitesi'nin Göç Merkezi tarafından *Avrupa Birliği, Türkiye ve Asuri/Süryani Göçü Sempozyumu* organize edilmiştir. Uluslararası katılımı ile düzenlenen bu sempozyumda sunulan tebliğler maalesef kitaplaştırıl(a)mamıştır. Sunulan tebliğlerden sadece birkaç tanesi üniversite web sitesinde dijital formatta paylaşılmaktadır.¹³⁴ Diğer bazı tebliğler de sempozyuma katkıda bulunan araştırmacılara internet üzerinden ulaşılarak temin edilmiş ve bu çalışmada kullanılmıştır. Takip eden yıllarda akademik hayatın dışındaki bazı sivil toplum kuruluşlarının öncülüğünde *I. Uluslararası Süryani Sempozyumu* organize edilmiştir. Süryaniyat çalışmalarında uluslararası üne sahip araştırmacıların katılımıyla düzenlenen bu sempozyum 30-31 Mart 2007 tarihinde Midyat'ta düzenlenmiştir. Önceki sempozyumla aynı kaderi paylaşmış ve bildiriler kitaplaştırıl(a)mamıştır.

Bu çalışmalarda göç nedenleri olarak çoğunlukla ekonomik nedenler ve güneydoğu bölgesinde yaşanan terör saldırıları gösterilmiştir. Söz konusu nedenlerin bu süreçte etkili olduğunu kabul etmekle beraber bu eserde Süryani göçü iki temel nedene bağlanmaktadır:

- **Seyfo travması:** Süryanilerin Seyfo (Kılıç Yılı) olarak adlandırdıkları 1915 olayları, Süryanilerde derin bir travma oluşturmuştur. Bu nedenle bir daha asla beraber yaşadıkları diğer topluluklara güvenememişlerdir. Buldukları ilk fırsatta da göç etmeyi tercih etmişlerdir.
- **Azınlık statüsünün olmaması:** Lozan Antlaşması'nda diğer azınlıklara tanınan resmî haklar Süryanilere de tanınmadı, en azından kendilerini kendi

---

¹³² Gökhan Sarı, *Ermeni Meselesi Işığında Süryaniler*, Ankara, 2013, ss. 244-266; Öztemiz, *II. Abdülhamit'ten Günümüze Süryaniler*, ss. 68-75; Yakup Bilge, *Süryaniler: Anadolu'nun Solan Rengi*, İstanbul: Yeryüzü Yayınları, 1996, ss. 96-101.

¹³³ Olgun, "Asurî Göçleri ve Kimlik Arayışı", ss. 269-301; Ahmet Taşğın, "Son Süryani Göçü", *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 4, ss. 73-92.

¹³⁴ <http://goc.bilgi.edu.tr/> (01.010.2014)

olanaklarıyla geliştirip yaşatabilirlerdi. Resmi azınlık statüleri olsa belki de göç onları bu kadar derinden etkilemezdi.¹³⁵

Daha önce de değinildiği gibi, Süryaniler Osmanlı idaresi altında “*millet*” sistemine tabiydi. Ancak bu durum çok uzun sürmemiş ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla “*millet*” sistemi değişmiş yerine Lozan Barış Anlaşması ile belirlenen yeni bir “*azınlık*” tanımı getirilmiştir. Yukarıda Seyfo hadiselerinden sonra, göçün ikinci en önemli nedeni olarak görülen, Lozan Antlaşması’nda azınlıkların konumu aktarılacaktır. Bilahare Kıbrıs Harekâtı, 1980 Askerî Darbesi, zorunlu din eğitimi, bölgedeki PKK ve Hizbullah gibi terör olayları işlendikten sonra Süryanilerin günümüzdeki durumları hakkında bilgi verilecektir. Ekonomik sebepler göç etme nedenlerinden belki de en sonuncusu olarak görüldüğü için ayrı bir başlık altında verilmeyecektir. Çünkü ilk göç eden Süryaniler çoğu zaman orta sınıftan olmuştur ve geride dükkanlarını, evlerini, tarlalarını bırakarak gitmişlerdir. Ayrıca gerek göç döneminde gerekse günümüzde Süryanilerin hayat standartları, yaşadıkları bölgedeki ortalama hayat standardının altında değildir.¹³⁶

1.4.1. Lozan Antlaşması ve Süryanilerin Yok Sayılması

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki Lozan Antlaşması Türkiye Cumhuriyeti’nin âdeta kuruluş antlaşması olarak değerlendirilebilir. Azınlıklar konusu, Lozan Barış Antlaşması’nın, "Siyasal Hükümler" başlığını taşıyan I. Bölümünün, "Azınlıkların Korunması" başlıklı III. Kesimi’ndeki 37-45. maddeleriyle düzenlenmiştir. Söz konusu maddeler incelendiğinde gayrimüslim azınlıklara birtakım haklar tanındığı görülecektir.¹³⁷ Lozan’da din eksenli bir azınlık tanımlaması yapıldığı için sadece gayrimüslimler azınlık olarak kabul edilmiştir. Yine Lozan maddelerinde bu azınlıkların ismi yer almamasına ve sadece “gayrimüslimler” olarak geçmesine rağmen, Cumhuriyet tarihi boyunca âdeta yazılı olmayan bir konsensüs ile bu azınlıklar “Yahudiler, Ermeniler, Rumlar” olarak kabul edilmiştir.¹³⁸ Bu anlamda Süryaniler, Nesturiler, Keldaniler gayrimüslimlerden olmalarına rağmen diğer azınlıkların sahip olduğu

¹³⁵ Son birkaç yıldan beri Lozan Antlaşması’nda tanınan azınlık hakları Süryanilere de verilmeye başlanmıştır (okul açmak gibi). Verilen bu hakların Süryaniler üzerinde ne gibi bir etkisi olacağı, geri dönüşün yolunu açıp açmayacağı ilerde görülecektir.

¹³⁶ Yakup Bilge, *Süryaniler: Anadolu’nun Solan Rengi*, s. 97.

¹³⁷ İlgili maddelerin ayrıntılı dökümü için bkz. Ekler bölümü.

¹³⁸ Kadir Kılıççioğlu, *Lozan’dan Günümüze Êzidiler ve Süryaniler*, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muş, 2016, s. 48.

haklardan (kendi okullarını açmak gibi) yararlanamamışlardır.¹³⁹ Bunun nedenine dair çeşitli iddialar ortaya sürülmektedir. Bunlardan birisine göre “Atatürk’ün yakın dostu” olarak kabul edilen dönemin Süryani Ortodoks Patriği Mor Ignatius III. İlyas Şakir, azınlıklardan olmayı reddetmiştir.¹⁴⁰ Böyle bir iddia öne sürülmesine rağmen, bunu ispatlayacak herhangi bir belge bulmak mümkün olmamıştır.¹⁴¹ Kaldı ki söz konusu konuşma gerçekleşmiş olsa bile, kitlesel bir haktan, grubun liderinin onlar adına feragat edemeyeceği bilinmektedir.¹⁴²

Osmanlı döneminde “*millet*” sistemi sayesinde, göreceli de olsa, ulusal azınlıkların varlıklarını yaşatmasına ve geliştirmesine olanak sağlanmıştı. Oysa üniter devlet modelini esas alan ve Osmanlı’nın devamı sayılabilecek Türkiye Cumhuriyeti, Lozan’da tanımlananların dışında herhangi bir azınlık topluluğunun varlığını kabul etmemiştir.¹⁴³ İşte Süryaniler de varlığı kabul edilmeyen bu azınlık gruplarından birisi olmuştur. Bu durum, onların asli unsurlardan olmaları hasebiyle azınlık sayılmadıkları gibi bir intiba oluşturabilir. Ancak azınlık sayılmamalarının ilerde onlara birçok zorluk çıkardığını göz önünde bulundurmak gerekir. Diğer dini azınlıklardan farklı olarak devletin yanında yer aldıkları ve azınlık statüsü almadıkları için, asli unsur olmanın haklarından yararlanmayı bekleyen Süryaniler, Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra dini ve kültürel haklarını dile getirmekten mahrum bırakılmışlardır.¹⁴⁴ Süryaniler; vakıflar,¹⁴⁵ anadilde eğitim¹⁴⁶, zorunlu din dersinden muafiyet¹⁴⁷ gibi konularda çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır.

---

¹³⁹ Ömer Ergün, “Lozan’daki Azınlık Anlayışı ve Süryaniler”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 2, s. 240.

¹⁴⁰ Süryani Patriği İlyas Şakir Efendi’nin Mustafa Kemal Paşa’yı Ankara Garı’nda karşılayanlar arasında bulunduğunu gösteren bir fotoğraf, Deyruzzafaran Manastırı Patriklik makamında halen asılı bulunmaktadır. Mustafa Oral, “İgnatios İlyas Şakir Efendi (1867–1932)” *Makalelerle Mardin*, 1-4, haz. İbrahim Özcoşar, C. 4, İstanbul, 2007, s. 287.

¹⁴¹ Baskın Oran, “Süryani Genelgesi ve Paranoya”, *Agos Gazetesi*, 22 Haziran 2001.

¹⁴² Baskın Oran, *Türkiye’de Azınlıklar: Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2006, s. 68.

¹⁴³ Dora, “AB’ye Katılım Sürecinde Süryaniler ve Çok Kültürlülük”, s. 3.

¹⁴⁴ Ayşe Güç Işık, “Süryani Cemaatinde Toplumsal Dönüşüm ve Siyasete Dâhil Olma” *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 4, 2014, s. 743.

¹⁴⁵ Bkz. Ömer Ergün, “AB Sürecinde Azınlık (Süryani) Vakıfları”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 2, ss. 287-306.

¹⁴⁶ Bkz. Talip Atalay, “Lozan Antlaşması Öncesi ve Sonrasında Süryani Eğitim Kurumları”, *Khuka*, C. 9, S. 1, 2005, ss-63-69.

¹⁴⁷ Bkz. İsa Karataş, “Türkiye’de Süryani Olarak Yaşamak”, *Birikim Dergisi*, Mart-Nisan 1995, S. 71-72, ss. 158-161.

Denilebilir ki Süryaniler Osmanlı Devleti'nde gördükleri itibarı Türkiye Cumhuriyeti'nde görmemişlerdir.¹⁴⁸ Devlet bugüne kadar Süryanileri Lozan kapsamında değerlendirmemiş, dilleri ve okullarına dair çeşitli haklarını vermemiştir. Ama 2 Ocak 2003 tarihinde çıkan 4. AB Uyum Paketinin 3. maddesinin uygulanması için 24 Ocak 2003'te çıkartılan Yönetmeliğe, ilk defa bir gayrimüslim vakıflar listesi eklenmiştir. Böylece azınlık olarak kabul edilen üç sınıfın (Yahudi, Ermeni, Rum) dışındaki gayrimüslimler de dolaylı da olsa Lozan kapsamına alınmıştır.¹⁴⁹

Daha önce de vurgulandığı gibi, Süryani göçünü tetikleyen asıl nedenler Seyfo travması ve Süryanilerin azınlık haklarından mahrum oluşlarıdır. Süryani göçünü tetikleyen ikincil nedenlerin bazıları ise şunlardır: 6-7 Eylül Olayları, Kıbrıs Harekâtı, 1980 askeri darbesi ve bölgedeki terör olayları.

1.4.2. 6-7 Eylül Olayları (1955)

Seyfo'nun yol açtığı travmanın etkilerini henüz üzerinden atamayan ve toplumsal bellekte anıların canlılığını koruduğu bir dönemde meydana gelen 6-7 Eylül olayları Turabdin'de yaşayan Süryanileri bir kez daha rahatsız etmiştir.¹⁵⁰ Bilindiği üzere 6 Eylül 1955 tarihinde Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba konulduğu şeklindeki asılsız haberlerin basında yer alması üzerine, başta İstanbul ve İzmir olmak üzere, gayrimüslim azınlıklara yönelik saldırılar meydana gelmiştir.¹⁵¹ O dönemdeki sokak gösterilerinde Ermeniler için "Ya Bedros'un karısı, ya Kıbrıs'ın yarısı", Mardin'deki yürüyüşlerde de Süryaniler için "Ya Butros'un karısı ya Kıbrıs'ın yarısı" sloganları atılmıştır.¹⁵² 1950'li yıllarda Türkiye'de çok partili hayata geçiş ve görece demokrasi ortamı biraz rahat bir nefes almalarını sağlasa da, 1960'ta gerçekleşen askeri darbe buna son vermiştir.

¹⁴⁸ Gabriel Akyüz, *Tüm Yönleriyle Süryaniler*, Mardin, 2005, s. 458.

¹⁴⁹ Gökhan Sarı, *Ermeni Meselesi Işığında Süryaniler*, Ankara, 2013, s. 176.

¹⁵⁰ Jan, Beth-Şawoce, Abulmesih Bar Abraham, "Cumhuriyet Tarihi Boyunca Doğu ve Batı Asurlara Karşı Baskı, Zulüm, Asimile, Kovulma," *Resmi Tarih Tartışmaları 8: Türkiye'de Azınlıklar*, ed. Fikret Başkaya, Sait Çetinoğlu, Ankara, 2009, s. 236; Nail Kul, *Geçmişten Günümüze Midyat ve Turabdin Süryanileri*, s. 120.

¹⁵¹ Aryo Makko, "Living Between the Fronts: The Turkish-Kurdish Conflict and the Assyrians" *The Slow Disappearance of the Syriacs from Turkey And of the Grounds of the Mor Gabriel Monastery*, pp. Ed. Pieter Omtzigt, M. K. Tozman, and A. Tyndall, Berlin: Lit, 2012, pp. 63-71.

¹⁵² Serdar Korucu, "Ya Bedros'un karısı, ya Kıbrıs'ın yarısı!" http://www.radikal.com.tr/turkiye/ya_bedrosun_karisi_ya_kibrisin_yarisi-1211358 (30.11.2014)

1.4.3. Kıbrıs Harekâtı (1974)

1960'lı yıllarda Kıbrıs'ta yükselen tansiyon ve 1974'te Türkiye'nin Kıbrıs Çıkartması gibi olaylarla gözler tekrar Hristiyanlara, dolayısıyla Süryanilere çevrilmiştir. 1964'te Midyat'ta Kıbrıs krizi nedeniyle Süryanilere karşı istenmeyen olayların gelişmesi son anda engellenmiştir. Merkezdeki ve civar köylerdeki bazı silahlı ahali, Midyat'ın Estel mahallesinde Kıbrıs'ı protesto eden bir miting düzenlemiştir. Halk galeyana gelip çoğunluğu Süryanilerden oluşan Midyat şehir merkezine yürümüş, ama yetkililerin araya girmesi ve olayın Süryanilere önceden haber verilmesi sonucu alınan tedbirlerle yürüyüş engellenmiştir. Sözlü anlatılara göre Midyat'ta yeni bir Seyfo yaşanmasını engelleyen kişilerden biri Doktor Rıfat Bey'dir. Şehirdeki önemli bir Kürt-Müslüman aileden olan Doktor Rıfat, kaymakama giderek yaklaşmakta olan tehlike hakkında uyarıda bulunmuş ve herhangi bir sorun yaşanması durumunda bundan kendisinin sorumlu tutulacağını hatırlatmıştır.¹⁵³ Galeyana gelen halkı teskin eden isimlerden bir diğeri de, o zamanlar bir okul müdürü olan Cemil İşler'dir. Toplanan kalabalığı teskin etmiş ve Estel'e dönmelerini sağlamıştır.¹⁵⁴ Bu ve benzeri hadiseler, bir daha dönmemesine gözlerin Avrupa'ya çevrilmesine neden olmuştur. Hatta Avrupa'da misafir işçi olarak bulunan ve geri dönmeyi düşünenler de: “Biz kaçmaya çalışıyoruz, siz geri döneceğiz diyorsunuz.” şeklinde uyarılmıştır.

Süryaniler aleyhine oluşan olumsuz hava bununla sınırlı kalmamıştır. 1970'li yıllarda Türkiye'nin yurtdışındaki diplomatlarını hedef alan ASALA örgütünün eylemleri yoğun bir şekilde gündemi işgal etmiştir. Bu arada, diğer azınlıklara verilen haklar Süryanilere de verilmediği için resmi olarak okul açmalarına izin çıkmamış, ama Deyruzzafaran manastırı gibi “medrese” tarzı eğitimlerine de bir nevi göz yumulmuştur.¹⁵⁵ Ancak 2 Eylül 1978 tarihli Hürriyet gazetesi, Süryani çocukların manastırda eğitilerek İstanbul'daki Ermeni okullarına gönderildiği ve ASALA'ya terörist olarak yetiştirildiği iddiasını haberleştirmiştir. İki gün sonra bu haberi

---

¹⁵³ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 120.

¹⁵⁴ İhsan Çetin, *Midyat'ta Etnik Gruplar*, İstanbul: Yaba, 2007, s. 95.

¹⁵⁵ Süryani Ortodoks Kilisesi'nde tarih boyunca eğitime çok önem verildiği ve kiliselerin bu eğitimin ilk basamağı olduğu bilinmektedir. Bkz. İbrahim Özcoşar, “Süryani Kiliselerinde Din Eğitimi”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 2, ss. 183-205,

doğrulayan Mardin Valisi Fahri Öztürk, manastırdaki eğitim faaliyetlerine son verildiğini duyurmuştur.¹⁵⁶

1975'te Midyat'taki Süryaniler başka bir şiddet ihtimaliyle karşı karşıya kaldılar. Almanya'da yaşayan Sabri Altunkaya adında Süryani bir genç, orada tanıştığı Rukiye adında Malatyalı ve Alevi bir kıza âşık olmuştur. Resmi nikâh ve pasaport işlemleri için Midyat'a gelen çift, nüfus dairesinde tahmin etmedikleri hadiseler yaşamıştır. Taraflardan birisinin kimliğinde Hristiyan ötekinde Müslüman yazması nüfus memurunu rahatsız etmiş olacak ki, çeşitli zorluklar çıkarılmış ve işlemlerin yapılması uzatılmıştır. Kısa sürede toplanan kalabalık, polis karakolunu basmış ve oraya sığınan Süryani genci öldüresiye dövdükten sonra, genç kızı alıkoymuştur.¹⁵⁷ Estel'deki bir Müslüman, kendilerine saldırı düzenleneceğini Midyat'taki Süryanilere haber vermiş ve yine askeri yetkililerin devreye girmesiyle muhtemel bir facia engellenmiştir. Birkaç gün sonra tansiyon düşmesine rağmen birçok Süryani yola çıkmak için pasaportunu hazırlamıştır.¹⁵⁸ Kıbrıs meselesi sebebiyle bölgede Süryanilere karşı yükselen tansiyona o yıllarda Türkiye'deki politik konjonktürün belirsizliği de eklenince, Süryaniler bir daha geri dönmek üzere, Avrupa ülkelerine siyasi mülteci olarak sığınmıştır.

1.4.5. 1980 Askeri Darbesi ve Zorunlu Din Eğitimi

1980 askeri darbesi öncesinde ve sonrasındaki toplumsal huzursuzluk Süryanileri de etkilemiş ve Avrupa'ya göçler çoğalmıştır. 1980 öncesinde Türkiye'deki sağ-sol çekişmesinde de, 1980 sonrasında bölgede yükselen terör olaylarında da arada kalan ve daha çok ezilen Süryaniler, çareyi Avrupa'ya göçte bulmuşlardır. Bu dönemdeki göçün ani yükselişine bir başka neden de "Avrupa yollarının kapanması" endişesidir. Önceleri vizesiz gitmek mümkünken 1980 sonrasında vize istenmiştir.¹⁵⁹ Avrupa'ya gitmeyi düşünen ama kararsız olan birçok insan, tünelden önceki son durak olarak gördükleri bu dönemde hızla ülkeyi terk etmiştir.

---

¹⁵⁶ "Şimdi de Süryani Vatandaşlarımıza El Attılar" başlıklı haberin giriş kısmı ise şöyledir: Bazı kişiler, tarihi manastırda çocuklara Süryanice eğitim yaptırıp sonra da özel amaçla Ermeni okuluna gönderiliyor. 28 Eylül 1978, *Hürriyet*. Söz konusu hadise Avrupa Süryani diasporasının da gündemini işgal etmiştir. Takip eden aylarda Süryaniler tarafından çıkarılan süreli yayınlarda bunu konu edinen yazılar bulmak mümkündür. Bkz. *Kolo Suryoyo*, 1978-4, s. 22-25.

¹⁵⁷ Çetin, *Midyat'ta Etnik Gruplar*, s. 97.

¹⁵⁸ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 125.

¹⁵⁹ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 176.

1980 darbesinden sonra zorunlu hale getirilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden gayrimüslim azınlıklar muaf tutulmasına rağmen, Süryaniler bu kapsama alınmadığı için, Süryani çocuklar derslere katılmak zorunda bırakılmış ve hatta bu dersten sınava tabi tutulmuştur. Süryaniler, çocuklarının din derslerinden muaf tutulması için ilgili mercilere defalarca başvuruda bulunmalarına rağmen bir sonuca ulaşamamışlardır. Her defasında kendilerine ilgili anayasa maddesinden ötürü bir şey yapılamayacağı söylenmiştir. Sonunda Midyat'taki Süryani Kadim Kiliseleri Vakfı konuyla ilgili Danıştay'a başvurmuş ve dönemin Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı dava edilmiştir. Danıştay, Süryanilerin lehine karar vermiş ve yürütmeyi durdurma kararı almıştır. Buna rağmen değişen pek bir şey olmamış; Süryani öğrenciler, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine zorunlu olarak katılmaya devam etmiştir.¹⁶⁰ Durumun garabetinin farkında olan bazı öğretmenler ise onları sınıftan çıkarmasalar da ara formüller bulma yoluna gitmiştir.¹⁶¹

1.4.6. Bölgedeki Terör Olayları

Bölgede yaşanan PKK-Devlet çatışması da göç sürecini hızlandıran diğer bir faktör olmuştur. Devlet ve PKK, Süryanileri kendi taraflarına çekmeye çalıştıkça, Süryaniler taraf olmak istemediklerini her ortamda bildirmişlerdir. Ancak o dönemde devletin yanında olduğunu açıkça ilan etmemek onları şüpheli duruma düşürmüştür. PKK ise, yaptıkları şeyin “ezilenlerin mücadelesi” olduğunu ve “faşist yönetime” karşı kendilerinin desteklenmesi gerektiğini iddia etmiştir.

1 Mayıs 1990 tarihinde Midyat'ın Enhil (Yemişli) köyünde Gevriye Bulut ve ailesine silahlı baskın yapılmış, baba Gevriye Bulut olay yerinde, oğlu Samuel Bulut da kaldırıldığı hastanede yaşamını yitirmiştir. Anne Sikkare ve kızları Meryem ise olaydan yaralı bir şekilde kurtulmuştur. Türkiye'deki ulusal gazetelerde çıkan haberlerde olayın PKK tarafından gerçekleştirildiği yazılırken, *Shemsho* dergisinde PKK'den bahsedilmemiş, Türkiye Cumhuriyeti devletinin sistematik olarak uyguladığı

---

¹⁶⁰ Ümit Sezgin, “Kalktı göç eyledi Süryani elleri...”, *Tempo*, S:10, 1988, ss. 44-49.

¹⁶¹ Midyat Atatürk İlkokulu 5. Sınıf öğrencisi olduğum dönemde sınıfımızda 3 Süryani öğrenci vardı. Sınıf öğretmenimiz Din Kültürü dersine katılmalarını zorunlu tutmuyor ama dışarı çıkmalarına da izin veremiyordu. Bu öğrencilerden, Din Kültürü dersinde sınıfta oturup diğer derslere ait ödevlerini yapmalarını istiyordu.

baskılardan birisi olarak söz edilmiştir.¹⁶² *Shoeshoto Suryoyo* dergisi ise bunun Hizbullah tarafından gerçekleştirildiğini iddiasında bulunmuştur.¹⁶³

2 Haziran 1990 tarihinde de Midyat'ın Arnas (Bağlarbaşı) köyünde Yusuf Aykıl ve hamile eşi öldürülmüş, bu olaydan sonra Arnas köyünden Avrupa'ya yapılan göçler hızlanmıştır. Benzer cinayetler artınca, diasporadaki Süryaniler harekete geçmiş; kamuoyu oluşturmak amacıyla Stokholm, Berlin, Lahey, Zürih gibi çeşitli Avrupa kentlerinde protestolar düzenlemişlerdir.¹⁶⁴

Öte yandan, Süryanilerin “Kürtleştirildiği”ne dair iddialar mevcuttur. Bazı Kürtçü yazarların onlar için “Süryani Kürtleri, Nesturi Kürtleri, Keldani Kürtleri” vb. ifadeler kullanmaları Süryaniler arasında rahatsızlık uyandırmaktadır. Türk Tarih Tezi'nin bir benzerinin PKK tarafından yürütülmekte olduğu söylenmektedir. “Kürt Tarih Tezi” ile Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yaşayan diğer halkların yok sayıldığı savunulmaktadır. Yine bazı Süryani yazarlar, PKK'yi, Süryani gençlerini kandırıp dağa çıkarmakla ve onları terör eylemlerinde kullanmakla suçlamıştır.¹⁶⁵ Bu açıdan Süryanilerin de PKK mağduru oldukları ortaya çıkmaktadır.

PKK eylemlerine karşı 1990'lı yıllarda kurulan Köy Korucuları sistemi de Süryanileri olumsuz etkilemiştir. Ayrı bir araştırma konusu olan Koruculuk sistemi ağalık sisteminden farklı düşünülmemelidir. Birçok defa aşiretin veya köyün ağası aynı zamanda “baş korucu” olmuştur. Dolayısıyla devletin desteğini arkasına alan korucu köyleri, zaman zaman keyfi nedenlerle komşu köyler üzerinde baskı kurmuş ve onları köylerini terk etmeye zorlamıştır. Korucu olmayı reddeden köyler, güvenlik gerekçeleriyle devlet tarafından boşaltılmış; korucu olmayı kabul edenler de PKK tarafından gelen baskılarla köylerinden çıkmak zorunda kalmışlardır.¹⁶⁶ Kavganın tarafı

---

¹⁶² *Shemsho*, 1990/18, s. 23.

¹⁶³ *Shoeshoto Suryoyo*, 1994/43, s. 21.

¹⁶⁴ *Shemsho*, 1990/18, s. 23.

¹⁶⁵ Aziz Koluman, *Ortadoğu'da Süryanilik: Dini-Sosyal-Kültürel Hayat*, Ankara, 2001, s. 126.

¹⁶⁶ Tanıkların anlatılarına göre bu köylerden biri de Bnebil (Bülbül) köyüdür. Devlet tarafından korucu olmaları yahut köyü boşaltma seçenekleri arasında bırakılan köylüler, mecburen korucu olmayı kabul etmiştir. PKK'liler kendileriyle temasa geçip bu eylemlerini sorguladıklarında da, bunu sadece formalite icabı yaptıklarını, silahları kabul ettiklerini ama kendilerine karşı savaşmayacaklarını söylemişlerdir. Buna rağmen kısa bir süre sonra silahlı kişiler köy arabasını basarak, muhtar ve köy bekçisi de dâhil olmak üzere, 4 kişiyi öldürmüşlerdir. Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 201; *Kolo Suryoyo* dergisinin haberine göre öldürülenler 5 kişidir ve ikisi (Aziz Kalaycı, Yusuf Özbakır) Almanya'dan kısa süreliğine ziyarete gidenlerdir.

olmayan Süryaniler de bu süreçte arada kalmış ve can güvenlikleri nedeniyle köylerinden ayrılarak Avrupa'ya sığınmışlardır.¹⁶⁷ Boşalan Süryani köylerine, duruma göre civar köylerdeki korucular yahut diğer köylüler yerleşmiştir.¹⁶⁸ Sözgelimi bir Süryani yerleşimi olan Şırnak'ın İdil ilçesine bağlı Sarıköy (Sare-Gavayto), 1994 yılında güvenlik gerekçesiyle boşaltılmış ve sakinleri Avrupa'ya göç etmiştir, boşalan köye de korucular yerleştirilmiştir. Ancak bölgede terör olaylarının azalmasıyla resmi girişimler sonucunda korucular köyü boşaltmış ve bazı Süryani aileler 2004 Ağustosunda köylerine geri dönmüşlerdir.¹⁶⁹

1990'lı yıllarda Turabdin bölgesindeki Süryanilerin diğer bir problemi de Hizbullah örgütü olmuştur. Süryanilerin maruz kaldıkları birçok faili meçhul cinayetin yanı sıra önde gelen bazı kimseler de Hizbullah örgütü tarafından kaçırılmıştır.¹⁷⁰ 22 Şubat 1993'te bir öğretmen olan Lahdo Barınç, 9 Ocak 1994'te de Mıdıhe (Midin) köyünün papazı Melke Tok kaçırılmıştır. Avrupa'daki Süryanilerin gayretleriyle harekete geçen bazı Avrupalı politikacılar, Türkiye resmi makamları nezdinde birtakım girişimlerde bulunmuştur. Lahdo Barınç, aradan 8 ay geçtikten sonra 110 bin mark fidye karşılığında 13.9.1993 tarihinde serbest bırakılmıştır.¹⁷¹ Olaya son derece sevinen Barınç ailesi, sevinçlerini bir tebrik mesajıyla Kolo Suryoyo dergisinde paylaşmıştır.¹⁷² Yaklaşık bir hafta boyunca alıkonulan Melke Tok ise, birkaç defa diri diri mezara gömülüp çıkarıldığını, sonucunda kendi imkânlarıyla kaçıp kurtulduğunu söylemiştir.¹⁷³

Diğerleri ise Anhil muhtarı İsa Koç, Harabale köyünden Aydın Aydın ve Mzizah köyünden Gevriye Durmaz'dır. Almanya'dan gelenlerin cenazesi Almanya'ya gönderilmiş, diğerleri ise köylerinde defnedilmiştir. *Kolo Suryoyo*, 1993/89, s. 16. Yaralı olarak kurtulan Hanna Demir verdiği röportajda kendilerini öldürmek isteyenlerden birisinde G3 olduğunu, bunun da asker ve korucularda bulunduğunu, dolayısıyla eylemi gerçekleştirenlerin PKK değil fakat korucular olabileceğini iddia etmiştir. *Shemsho*, 1993/33, s. 36-37.

¹⁶⁷ Makko, "Living Between the Fronts: The Turkish-Kurdish Conflict and the Assyrians", p. 68.

¹⁶⁸ Federatie Turabdin Nederland, *Het is Oorlog in Turabdin*, Eschede, 1993, p. 4.

¹⁶⁹ <http://suryaniler.com/suryani-tarihi.asp?id=45> (23.05.2016)

¹⁷⁰ David Vergili, yaptığı araştırmada 1987/1998 yılları arasında 50'ye yakın Süryaninin faili meçhul cinayete kurban gittiğini tespit etmiştir. Özellikle 1990'da Süryanileri hedef alan faili meçhul cinayetlerin arttığı görülür; bu yılda 10 kişi öldürülmüştür. David Vergili, "Faili Meçhul Cinayetler ve Süryaniler" <http://failibelli.org/yorum-analiz/faili-mechul-cinayetler-ve-suryaniler/> (30.11.2014)

¹⁷¹ *Shoeshoto Suryoyo*, 1994/43, s. 23.

¹⁷² *Kolo Suryoyo*, 1993/93, s. 173.

¹⁷³ *Shemsho*, 1994/35, s. 26-27.

Süryanilere yönelik faili meçhul cinayetler Avrupa'ya göçü hızlandırırken, diasporadaki Süryanilerin geri dönme planları-hayalleri de suya düşmüştür. Midyat'ta muhtarlık yapan 40 yaşındaki Yakup Mete 16 Şubat 1994 tarihinde Gercüş'ten Midyat'a dönerken kimliği belirsiz kişilerce öldürülmüştür. 9 çocuk babası Mete'nin cenazesi Midyat'taki Mor Abrohom Manastır mezarlığına defnedilir. Bu olay diaspora Süryanilerinde büyük bir üzüntüye neden olmuştur.¹⁷⁴ Aynı yıl içerisinde gerçekleşen bir başka faili meçhul cinayet haberi de İdil'den gelmiştir. İdil'in eski Süryani belediye başkanlarından Şükrü Tutuş, 17 Haziran 1994 tarihinde evine giderken öldürülmüştür. Süryani dernekleri olayı kınadıklarını bildiren mesajlar yayımlayarak durumu Avrupa'daki ilgili kurum ve kuruluşlara iletmiştir.¹⁷⁵

1.5. Göç Süreci

Türkiye'de yaşayan Süryani nüfusundaki azalma uzun yıllardan bu yana devam etmektedir. “Son Süryani Göçü”¹⁷⁶ 1960'lı yıllarda başlamış, 1970'li ve 1980'li yıllardan itibaren de hızlanmıştır. Batı ülkelerine yönelen bu göçler her ne kadar “misafir işçi” statüsüyle başlasa da Kıbrıs Savaşı, PKK, Koruculuk Sistemi, Hizbullah vb. olaylarla artarak devam etmiştir. Öyle ki, Mezopotamya'nın en eski halklarından biri olan Süryaniler şu an eski yerleşim yerlerinde yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. 1960'lı yılların başında sadece Turabdin bölgesinde yaklaşık 40 bin Süryani¹⁷⁷ mevcutken; günümüzde Mardin ve çevresinde 3 bin, İstanbul'da da 15 bin civarında Süryani'nin olduğu tahmin edilmektedir.¹⁷⁸

Türkiye'de Müslümanların kendilerini bir şekilde daha imtiyazlı gördükleri yazılı olmayan bir anlaşma mevcuttur denilebilir. Bu nedendir ki, genelde azınlıklar özelde Süryaniler daha geri planda kalmaktadırlar. Bölgede etkisi hissedilen her olayda (Kıbrıs Harekâtı, PKK, Koruculuk Sistemi, Hizbullah vb.) topyekûn göç etmelerinden de anlaşılacağı gibi Süryaniler, Müslümanlara güvenmemektedir. Bu topraklarda yüzyıllarca, inişler ve çıkışlar olsa da, barış ortamında yaşayabilmişken, son iki

¹⁷⁴ *Kolo Suryoyo*, 1994/96, s. 57.

¹⁷⁵ *Kolo Suryoyo*, 1994/97, s. 90; *Shoeshoto Suryoyo*, 1994/44, s. 2.

¹⁷⁶ Taşğın, “Son Süryani Göçü”, s. 75; Yakup Bilge, “Süryanilerin Yeni Hayatı Sürgünlük”, *Varlık*, Sayı: 1075, Nisan 1997, ss. 26-27.

¹⁷⁷ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, p. 121.

¹⁷⁸ Mehmet Çelik, “Süryaniler”, *DİA*, XXXVIII, s. 177; Erol, *Mazlum ve Makul*, s. 177.

yüzyıldır birbirlerine bakışlarında ciddi kırılmalar olmuş ve aralarındaki uçurum büyümüştür. Bu durum, bölgedeki kültürel zenginliğin yok oluşunu beraberinde getirmiştir.¹⁷⁹

Son olarak, Türkiye’de yaşayan Süryanilere karşı adı konulmamış bir “ötekileştirme” olduğunu belirtmek gerekir. Türkiye’deki bütün gayrimüslimleri tanımlamak için halk arasında “*gâvur*” denmeye devam edilmektedir. “*Gâvur*”, “*kâfir*” kelimesinin bozulmuş halidir ve kavramsal olarak “hakkı gizleyen, Allah’a inanmayan” anlamlarına gelmektedir. Dolayısıyla isimlendirmenin son derece incitici ve küçük düşürücü bir kullanımı vardır Halk arasında gündelik dile fazlasıyla yerleşmiş olan bu isimlendirme (*gâvur sokak, gâvur apartman, vb.*), kelimenin gerçek anlamı kastedilmeden gayrimüslimleri tanımlamak için kullanılsa da, ister istemez bir “*öteki*”yi doğurmaktadır.¹⁸⁰ Bunun beraberinde getirdiği “*gâvurlar zengin olur*” önyargısı da eklendiğinde, gayrimüslimlerin hem şüpheyile yaklaşılan hem de haset edilen bir kitle haline geldiği görülecektir. Farklı etnik gruplardan oluşmalarına bakılmaksızın bütün Süryanileri genelleyen bir ifade olarak kendileri için “*gâvur*” ifadesinin kullanılması haklı olarak onları rahatsız etmekte; “*gâvur*” sıfatının dinsizler için kullanıldığını, oysa kendilerinin kitap ehli olduklarını dile getirmektedirler. Dinsel dışlamaya örnek olarak verilebilecek “*gâvurun kestiğinin yenmemesi*” gibi tutumlar da onları derinden yaralamaktadır. Bu tarz tutumları genelleştirip bölgedeki bütün Müslümanları suçlamanın yanlışlığı kadar, meselenin münferit olduğunu söylemek de olayı indirgemek ve basitleştirmek olacaktır.¹⁸¹

Süryanilerin Hollanda’ya göçünden önce, genel olarak Avrupa’ya göçlerin nasıl başladığı ve nerelere göç edildiği işlenecektir. Ama onun da öncesinde, Avrupa’ya göç etmek için bir durak olarak kullanılması hasebiyle, İstanbul’a yapılan göçler incelenecektir.

---

¹⁷⁹ Taşğın, “Son Süryani Göçü”, s. 84.

¹⁸⁰ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 109.

¹⁸¹ Abdurrahim Özmen, “Süryaniler Örneğinde Etnikleştir(il)me ve Etnik Kimlik Görünümleri”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 3, s. 167.

1.5.1. İstanbul'a Göç

Yakın dönemde İstanbul'a ilk yerleşen Süryaniler 1840'larda Bitlis ve Varto gibi bölgelerden gelenlerdir.¹⁸² İstanbul'da bir kilise açılmasını isteyen Patrik İlyas II Hindi, metropolit Mor Kurillos Yakub'u bu iş için görevlendirmiştir. Yakub, Beyoğlu Tarlabası mevkiinde kilise yapılmak üzere bir ev satın almış, 1844 yılında bu evin yerine "Meryem Ana" adıyla ahşap bir kilise binası yapılmış, 1870'te yanan kilise tekrar inşa edilmiştir. Söz konusu kilise, İstanbul'daki metropolitlik merkezi olarak halen faaliyet göstermektedir.¹⁸³

1950'li yıllardan sonra İstanbul'a göç eden Süryanilerin büyük bölümü Mardinli ailelerden oluştuğu gibi; aralarında Diyarbakır, Siirt, Antakya, Adıyaman, Malatya, Urfa, Elazığ gibi şehirlerden göç edenler de olmuştur. İstanbul'a göç eden Süryanilerden bazıları burada kalıcı olmak için uğraş verirken, bazıları da göçün yönünü Avrupa'ya çevirmiştir. Bütün bunlara rağmen İstanbul'a yerleşmiş Süryaniler, kendilerini göç ettikleri yörelerden ziyade İstanbul'a ait hissetmektedir.¹⁸⁴ Yine İstanbul'a göç eden kitlenin önemli bir bölümü, anadilleri Süryanice ve eğitim dilleri Türkçe'nin yanı sıra, en az bir yabancı dil (İngilizce, Fransızca, Almanca vb.) bilmektedir.¹⁸⁵

İstanbul'a ilk gidenler çoğunlukla gençlerden oluşmaktadır. Birkaç yıl çalışıp daha sonra köye geri dönmeyi düşünen bu gençlere, bir süre sonra, kendilerine göz kulak olma gayesiyle aileleri de katılmıştır.¹⁸⁶ İstanbul'a gelen Süryanilerin önceliği Türkçeyi öğrenmek olmuştur. Büyük şehirde ayrımcılığa uğramamaları ve başarılı olabilmelerinin tek yolu olarak bu gözükmiştir. İstanbul'a çalışmak için giden gençler köyelerine döndüklerinde öğrendikleri şehir Türkçesini göstermekten gurur duymuşlardır. Bazı ebeveynler de, çocuklarının Süryanice isimler taşımasından ötürü toplum tarafından dışlanmasını istemediklerinden, onlara "Soner, Cem, Jale" gibi modern Türkçe isimler vermiştir.¹⁸⁷ Hatta kimi aileler kendilerini doğrudan Türk olarak tanımlamıştır. Süryanilerin de aslında Türk olduğu tezini savunmak için, hem Süryani

¹⁸² Samuel Akdemir, *İstanbul Mozağında Süryaniler*, C. 1, İstanbul, 2009, s. 92.

¹⁸³ Akdemir, *İstanbul Mozağında Süryaniler*, C. 1, İstanbul, 2009, s. 93.

¹⁸⁴ Tuma Bar Şawme, *Dünden Bugüne İstanbul Süryanileri*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1991, s. 7.

¹⁸⁵ Bar Şawme, *Dünden Bugüne İstanbul Süryanileri*, s. 12.

¹⁸⁶ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 158.

¹⁸⁷ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 160.

ruhaniler, hem de dışarıdan araştırmacılar tarafından kitaplar yazılmış veya yazdırılmıştır (Bkz. Aziz Günel,¹⁸⁸ Mithat Sertođlu¹⁸⁹).

İstanbul'daki Süryani nüfusu tarihi seyri incelendiğinde karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

- 1920: Yaklaşık 100 aile
- 1962: Yaklaşık 250 aile
- 1978: Yaklaşık 3000 aile
- 1982: Yaklaşık 2250 aile
- 1984: 1700-2000 arası aile¹⁹⁰
- 2013: Yaklaşık 15 bin kişi.¹⁹¹

Süryanilerin hem ÷lke içine hem ÷lke dışına yaptıkları göçler yakın tarihimizin bir nevi özeti niteliğindedir. Toplumsal huzursuzluklar arttıkça (Kıbrıs Meselesi, Lübnan İç savaşı, sokak çatışmaları vb.) göç hareketlerinin çoğaldığı gör÷lmektedir. 1978'e gelindiğinde İstanbul'daki Süryani nüfusunun bu denli artmış olması da böyle anlaşılabilir. Fakat 1982-84 yılları arasında Süryani nüfusundaki azalma, Turabdin'den başlayan göç yolculuğunun İstanbul'la sonlanmadığını ve Batı'ya yoğun bir göçün gerçekleştiğini göstermektedir. Alan araştırması yapılırken gör÷÷len insanlara ne zaman göç ettikleri sorulduğunda, çoğu zaman 1978-1982 yılları arasında olduğu öğrenilmiştir.

İstanbul'da mukim olan Süryaniler arasında Avrupa'ya göç, 2000'lerden sonra neredeyse durma noktasına gelmiştir. Ancak son birkaç yıldır Suriye ve Irak'tan kaçmak zorunda kalan Süryanilerden bir kısmı İstanbul'a gelmiştir. Burayı Avrupa'ya geçiş

---

¹⁸⁸ Aziz Günel, *Türk Süryanileri Tarihi*, Diyarbakır, 1970, Söz konusu kitap Atatürk'ün resmiyle başlamaktadır ve birçok devlet büyüğüne bizzat yazarın kendisi tarafından armağan edilmiştir. Aziz Günel'in Türkiye Cumhuriyetine bakışı ilginçtir: "EY ATATÜRK, RUHUN NURDA YATSIN şADOLSUN, BAZI PEYGAMBERLERDEN ÜSTÜNSÜN desem haklıyım. Fakat Egoistlik beni taşlayacaktır; Bazı Peygamberler senden fazla bir şey yapabildiler mi?" (s. 58) Alıntılanan sözler askeri kıyafetli bir Atatürk portresinin altında yazılıdır.

¹⁸⁹ Mithat Sertoğlu, *Süryani Türklerinin Siyasi ve İçtimai Tarihi*, İstanbul, 1974.

¹⁹⁰ Roldanus, *De Syrisch Orthodoxen in İstanbul*, p. 52-53.

¹⁹¹ Erol, *Mazlum ve Makul*, s. 177.

basamağı olarak gördükleri için sayıları sürekli değişkenlik göstermekte, bu yüzden de İstanbul'daki mevcut Süryani nüfusunu vermek bir hayli güçleşmektedir.

Kimileri için İstanbul'a göç yeni bir başlangıç olarak düşünülmekteyken bazıları da buna Avrupa'ya geçişin bir basamağı olarak bakmıştır. Bazen her iki düşünceyle de hareket edilmiştir: “İstanbul'da yeni bir hayat kurarız, başarılı olamazsak ve işler yolunda gitmezse, başka yere gitmek için en uygun şehirdeyiz.”¹⁹²

1.5.2. Avrupa'ya Göç

Avrupa'ya yapılan göçleri üç dönemde incelemek mümkündür:

1. 1965-1975 (Misafir İşçi)
2. 1975-1984 (Mülteci)
3. 1984-2009 (Aile Birleşimi)¹⁹³

Bu ayırım hem göç skalasına hem de göçün niteliğine (işçi, mülteci vb.) göre yapılmıştır. Yine de bu dönemler arasındaki çizginin keskin değil, geçişken olduğu belirtilmelidir. Örneğin 1990'lı yıllardan sonra da Avrupa'ya siyasi sığınmacı olarak giden Süryaniler bulunmaktadır. En fazla göç 1975-1984 arasında olurken, en az göç de 2000'den sonra olmuştur.¹⁹⁴

1960'lı yıllarda Almanya-Türkiye arasında yapılan “misafir işçi” (*gastarbeiter*) anlaşmasından sonra yaklaşık 1.4 milyon Türkiye vatandaşı Almanya'ya gitmiştir. Bunların arasında 9 bin civarında Süryani de vardır. Süryaniler, Avrupa'ya göç başladığında, Güneydoğu Anadolu'daki diğer topluluklara kıyasla bu fırsatı değerlendirmekte hızlı davranmışlardır. Üstelik Avrupa'ya ayak bastıklarında, akraba ve tanıdıklarını peşlerinden çekmiş ve onların da göç etmesine ön ayak olmuşlardır.¹⁹⁵ Süryaniler, Avrupa'da kalıcı olma yolunda uğraş vermiş ve 1970'li yıllardan sonra birçok Süryani, aile birleşimi gerekçesiyle Avrupa'ya geçmiştir. 1960 ve 1970'lerdeki göçlere bakıldığında, Turabdin'deki Süryani nüfusun neredeyse yarısının misafir işçi, aile birleşimi, mülteci vb. statülerde Avrupa'ya göç ettiği görülecektir.

¹⁹² Roldanus, *De Syrisch Orthodoxen in İstanbul*, p. 10.

¹⁹³ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 144.

¹⁹⁴ Taşğın, “Son Süryani Göçü”, ss. 73-92.

¹⁹⁵ Martin van Bruinessen, “Reflections on Midyat and Tur Abdin”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, 7-9 Ekim 2011, Sempozyum Bildiri Kitabı, Mardin, 2012, s. 8.

Avrupa'ya ilk göç eden Süryaniler, Mardin, Diyarbakır, Midyat gibi şehirlerden olmuştur. Şehirde olanlar, köylerdekine nazaran daha önce durumdan haberdar olmuşlardır ve Türkçe bildikleri için nereye başvurulacağını bilmişlerdir. Ayrıca çoğu terzi, demirci vb. meslek dallarına ait olan bu esnafların köydekiler gibi toprağa bağlılıkları olmadığı için, bırakıp gitmeleri daha kolay olmuştur. Bunlar, Süryanilerin orta sınıfı olarak değerlendirilebilir. Amaçları, Avrupa'ya gidip birkaç sene çalışarak sermayelerini hızlı bir şekilde güçlendirip geri dönmektir.¹⁹⁶ Ancak yaz tatillerinde ailelerini ziyarete gelen gurbetçilerin Avrupa'ya dair anlattıkları geride kalanlar için bir masal dünyası gibidir:

“Her sene bir aylığına izne gidiyorduk. Gittiğimizde Haziran, Temmuz aylarıydı. Memlekete vardığımızda hava sıcaktı ama üzerimizde paltolarımız olurdu. Tabi Millet hayret ediyordu nasıl palto giymişiz diye; oralarda yağmur yağıyor, hava soğuktur diyorduk ama inanmıyorlardı. 6 kişi aynı takım elbise almışız, Midyat çarşısında yürüyoruz, millet bizi gösteriyordu. Soruyorlardı işte orası nasıldır, nasıl çalışıyorsunuz falan. Parayı sokakta bulmuyoruz, onlar zannediyor biz parayı sokakta buluyoruz. Hepimiz diyorduk ki 4-5 sene çalışalım, hemen dönelim. Buraya tövbe olsun kalıcı niyetle gelmedik. Biraz para toplayıp dönecektik. Sonra mülteciler geldi, biz dönmeyi düşünürken onlar gelince, demek ki geri dönüş yok dedik.(A. Akbaş)”

Birçoğu bulunduğu şehrin sınırları dışına çıkmamış bu insanlar, haritada gösteremeyecekleri ülkelere gitme cesaretini nasıl buldular? Kendi elleriyle yaptıkları evlerini, köylerini, topraklarını, dükkânlarını, akrabalarını, kısaca her şeylerini geride bırakıp bir daha dönmemesine onları Avrupa'ya gitmek zorunda bırakan nedenler nelerdi? Nasıl olur da bu kadar çok Süryani herhangi bir organizasyon olmadan göç edebilir? Bu soruların cevabını vermeden önce Süryanilerdeki aile bağlarının ne kadar güçlü olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Batı'ya yerleşenler arkalarından gelecek akrabalarına hem göç sürecinde hem de yerleşip yeni bir hayat kurmalarında yardımcı olmuşlardı.¹⁹⁷

1970'li yıllardan sonra Avrupa'ya göç eden Süryanilerin sayısında artış yaşanmasıyla birlikte, önceden göç edenler planlarında değişiklikler yapmıştır. Başlangıçta geçici bir süre çalışıp geri dönmeyi hayal ederken, artık geri dönüşün oldukça güç olduğunu anlamış ve temelli yerleşme yoluna yönelmişlerdir. 1970'lerden sonra gidenler, öncekilerden farklı olarak ailelerini de yanlarına almışlardır. Ayrıca

---

¹⁹⁶ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 167.

¹⁹⁷ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 172-173.

akraba ve tanıdıklarına ön ayak olarak, Avrupa'ya göç etmelerine yardımcı olmuşlardır. Bu dönemde Avrupa'ya göç edenlerin birçoğu, askerlik çağına gelmiş erkekler ve evlilik çağına gelmiş genç kızlardan oluşmaktadır.¹⁹⁸

1970'li yılların sonuna kadar Süryaniler, gittikleri Avrupa ülkelerinde “oturma izni” alma konusunda fazla zorlukla karşılaşmamıştır. Fakat 1980'den sonra göçlerin artması ile birlikte, bu göçleri önlemek isteyen Avrupa ülkeleri Türkiye'ye vize uygulamaya başlamıştır. Buna rağmen Süryani göçleri devam etmiş ve Avrupa ülkelerine mülteci olarak sığınmışlardır.¹⁹⁹ Mülteci olarak yapılan bu terk edişler, bir daha geri dönmek üzere olmuştur. Geldikleri topraklara özlem devam etse de âdeta bu duyguyu bastırmak için “*geri dönülecek nesi var?*” veya “*keşke vatan buradan daha da uzakta olsa*” demişlerdir. Çektikleri acıları yeterli görmekte ve bir daha hatırlamak istememişlerdir. Geldikleri ülkede yeni bir başlangıç yapacak ve başarılı olmak için ellerinden geleni yapacaklardır. Bazen genç kesimden birileri “vatan”dan ve “geri dönmek”ten dem vurduğunda büyükler, “*Git git! Vatan orda seni bekliyor zaten*” diyerek çıkışmıştır. Anlaşılan onlar için “vatan”ı unutmak geri dönme düşüncesinden ve planlarından daha kolay gelmiştir.²⁰⁰ Öyle ki, 1994 yılında Midyat'ta Dr. Edward Tanrıverdi faili meçhul bir şekilde öldürülünce, Avrupa'ya göç eden birinci kuşak bunun kendi suçu olduğunu iddia ederek, “neden o da bizim gibi vatani terk etmedi?” demişlerdir. Oysa genç aktivistlere göre Tanrıverdi ve onun gibiler birer kahramandır; zira herkesin Turabdin'i terk ettiği bir dönemde onlar âdeta “*vatan bekçileri*” olarak kalmışlardır.²⁰¹

Avrupa'ya göç veya iltica eden Süryanilerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasında öncelikli yardım halkası, aile bireyleri ve akrabaları olmuştur. Zaten iltica edilecek ülke seçimi de, çoğu zaman orada akrabalarının olup olmasına göre tercih edilmiştir. Yardım zincirinin ikinci halkasında meslektaşlar yer almıştır. Söz gelimi anavatanda terzilik yapan birisinin yardımına kendisinden önce Avrupa'ya göçen terzi arkadaşları iş bulma veya kendi işini kurmak için gerekli sermayenin toplanması konusunda yardımcı olmuşlardır. Üçüncü halka Süryani kilisesi ve cemaati olmuştur.

---

¹⁹⁸ Tuma Bar Şawme, *Avrupa'da Süryaniler 1: İsviçre*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1992, s. 6.

¹⁹⁹ Bar Şawme, *Avrupada Süryaniler 1: İsviçre*, s. 7.

²⁰⁰ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 176.

²⁰¹ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 204.

Onlar da yeni gelen dindaşlarına yardımcı olmak ve haklarını savunmak için çeşitli sivil toplum kuruluşları kurmuşlardır. Bu yardım zincirinin son halkası da diğer kiliselerden oluşmaktadır. Ortadoğu'dan kendi ülkelerine göç etmek zorunda kalan dindaşlarına yardım etmek için bazı Avrupa kiliseleri kampanyalar düzenlemiş, yardım toplamış, oturma izinlerinin verilmesi için ilgili merciler nezdinde girişimlerde bulunmuşlardır.²⁰²

Göçün engellenmesi için yapılan girişimlerin tam tersi etkide bulunduğu hadiseler de olmuştur. Sözgelimi, Avusturya'daki bir kuruluş tarafından, Midin Köyü sakinlerinin yurtlarını terk etmemesi için köye biçer-döver bağışlanmıştır. Ancak komşu köylerin sakinleri biçer-döveri kendiışlerinde kullanmak istemiş, kabul edilmeyince de tartışma yaşanmıştır. Bu çekişmeler zamanla büyümüş ve Midin köyündeki herkesin toplu göçüyle sonuçlanmıştır.²⁰³

Bütün bu yoğun göç süreci boyunca kilisenin tavrı ne olmuştur? Terk edilen köyler ve boşalan kiliselerin durumuna bakarak, bazı ruhaniler de cemaatlerinin ardından Avrupa'ya göç etmiştir. Fakat göçün önü alınamayıp Süryaniler bölgede yok olma tehlikesiyle karşılaşınca, Metropolit Efrem Bilgiç ve ardılı Samuel Aktaş harekete geçmiştir. 1993'te, Avrupa'ya gidecek ruhanilerin aforoz edileceğine karar verilmiştir. Turabdin metropoliti Samuel Aktaş köy köy dolaşarak, köylüleri gitmemeleri için ikna etmeye çalışmış; bu girişimler sonucunda kısa bir süreliğine de olsa göç durmuştur.²⁰⁴ Ama PKK ve Hizbullah örgütlerinin bölgedeki faaliyetleri çoğalınca, Süryaniler tekrar Avrupa yollarına düşmüşlerdir.

Fakat Süryani göçünü sadece kendilerine yapılan baskılara bağlamak da doğru olmaz. Dönemin rüzgârına uygun bir şekilde birçok kimse “Avrupa'ya kapak atmak” istemiş olabilir. Kendileri de Avrupa'ya yapılan bu ani ve yoğun göçten rahatsız olmuşlardır. Gebro Temiz'in göç ve göçün nedenlerine dair yazısında geçen aşağıdaki ifadeler konuyu âdeta özetlemektedir:

“Fakat Cumhuriyet'in ilanından bugüne kadar Müslüman çevre ahalisi tarafından öldürülen Süryanilerin sayısı, bu on beş yıldır Avrupa'da trafik kazalarında ölen Süryanilerin sayısından daha az olduğu söylenebilir. Yani Cumhuriyetin ilanından beri Süryanilerin başına gelen bu gibi mağduriyetler

²⁰² Roldanus, *De Syrisch Orthodoxen in İstanbul*, p. 65.

²⁰³ Dale A. Johnson (Bar Yohanon), “Emigration Analysis of Turabdin”, *Kolo Suryoyo*, 2000/130, s. 249-251; *Shemsho*, 1992/29, s. 29.

²⁰⁴ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 191.

*geçen asırlara nazaran önemsizdir. Mamaşih, Batı Avrupa'ya ani göçümüze kadar vatanımızda dil, din, örf ve adetlerimizi yürütmekten bizi kimse alıkoymadı. Zaten can ve mal emniyeti yanında, bu hususta daha fazlasını asla talep etmiyorduk. Batı Avrupa'ya ani göçümüz hangi sebepten dolayı meydana gelmişse de, bu adımı attığımızı bugün çoğumuzun pişman olduğunu görüyoruz. Örneğin eğer vatanda ikinci sınıf vatandaş alıkoynuluyor idiysek, Avrupa'da ise üçüncü sınıfa layık görüliyoruz."*²⁰⁵

Hollanda'daki Abraşıye dergisi Kolo Suryoyo, "Tur'Abdin kime terk ediliyor?" başlığıyla şu çağrıda bulunmuştur:

*"Milliyetçi olan, vatanını terk etmeyecek, tarihi eserlerini bırakmayacak, çıkmışsa dahi çözüm için, Tur'Abdin'i yeniden yaşatmak için, geri dönecektir. 1895'ten beri, Tur'Abdin'den Batı'ya doğru göç ediyor ve yavaş yavaş büyük tohumlar arasında kayboluyor... ve kaybolmaya maruz kalıyor."*²⁰⁶

Göçün getirdiği yıkımın farkında olan başkaları da olmuştur; Shemsho dergisinde "Turabdin seven Süryani gençler" imzasıyla çıkan "Bunu hak etmiş miydik acaba?" başlıklı yazıda baskı ve asimilasyon iddiasıyla bölgeyi terk etmenin doğru olmadığı, Süryanilerin 20. yüzyıla gelinceye değin benzer olayları defalarca yaşadığı anlatılmıştır:

*... Peki varlığımızdan bu yana geçen binlerce yılın zor şartlarına rağmen bütün manevi değerlerimizi (dil, din, kültür vs.) hiçbir yıpranmaya uğramadan günümüze kadar taşıyabildiğimiz tek yer Turabdin değil midir? Ama 25-30 yılı bulmayan Avrupa'daki geçmişimizle bunların hepsinden olmadık mı? Şimdi asıl yok olun Turabdin'de mi, Avrupa'da mı olduğuna siz karar verin."*²⁰⁷

Yazının devamında Avrupa'da yaşayan diaspora Süryanilerine çağrı yapılmış ve anavatandan göç etmek isteyen yakınlarına yeşil ışık yakmamaları; aksine geri dönüş için teşvik etmeleri öğütlenmiştir. Yine Shemsho dergisinde göç olgusuna dair yazdığı yazıda Abrohum Nuro şunları söylemiştir:

*Göç yanlıştır. Hatta yanlıştan da daha büyük bir yanlıştır. Göç ölümdür. Hatta ölümden de beterdir. Bu göç, intihardır, genosit yani soykırımdır."*²⁰⁸

Abrohum Nuro, sadece göçün Süryanilere verdiği zararı anlatmakla yetinmemiş, bu olgunun önüne geçmek için atılması gereken somut adımları da şöyle sıralamıştır:

1. Güvenliği ve barışı güçlendirmek,
2. Sorumluluk bilincini ve uyanış ruhunu halka aşlamak,

²⁰⁵ Gebro Temiz, "Göç", *Kolo Suryoyo*, 1982/29, s. 9.

²⁰⁶ *Kolo Suryoyo*, 1985/41, s. 16.

²⁰⁷ *Shemsho*, 1994/36, s. 29.

²⁰⁸ *Shemsho*, 1995/40, s. 29.

3. Yararlı sanatsal ve tarımsal projeler geliştirmek,
4. Yeni kuruluşlar oluşturmak (Hastane, huzurevi, oukeyi vb.).²⁰⁹

Avrupa'ya göç eden Süryaniler, Hristiyan dindaşları tarafından sevinçle karşılanacaklarını ve kendilerine kolaylıkla vatandaşlık verileceğini umarken; dini kimlikleriyle ilgilenmeyen Batı toplumunu görünce, büyük bir hayal kırıklığı yaşamış olmalıdır. Dini kimlikten ziyade etnik kimliğin revaçta olduğu Batı toplumlarında Süryaniler de etnik kimliklerine ve kültürlerine vurgu yapmışlardır.²¹⁰ Süryanileri Avrupa'ya çeken nedenlerin başında “*Hristiyan Avrupa*” algısının olduğu iddia edilmiştir:

*Avrupalının bizim gibi Hristiyan olup bizi din kardeşi olarak alıkoyacağına (Zaten en çok bu fikir Batı Avrupa'ya göç etmemize sebep oldu) düşündüğümüz gibi asla çıkmadı.*²¹¹

Aslında buna benzer birçok yazıda memleket özlemini ve Avrupa'nın her açıdan eleştirildiğini görmek mümkündür. İklimin farklılığı, doğal olmayan ürünler, sürekli solunan zehirli gazlar vb. birçok meselede “*memleketimiz başkaydı*” vurgusu ne çıkmaktadır.

1.5.3. Hollanda'ya Göç

1960'lı yıllarda işçi alımı için Hollanda dışına yönelen bazı firmaların çağrısına Turabdin merkezinde olan Midyat'tan da karşılık verilmiş ve yaklaşık yüz genç Twente bölgesindeki tekstil endüstrisinde, bir kısmı da Amsterdam'da iş bulmuştur.²¹² İlk gelen misafir işçiler burasını geçici bir çalışma yeri olarak grmştir, birkaç sene çalışıp geri döneceklerdir. 1970'li yıllarda ortaya çıkan Kıbrıs meselesi, Lübnan iç savaşı, büyük şehirlerdeki sokak çatışmaları gibi nedenlerle geri dönüş umutları suya düştüğü gibi, olumsuz hava Avrupa'ya göçü daha da hızlandırmıştır.

İsveç, 1976 yılından itibaren Türkiye'den gelenlere vize şartı koyunca, Avrupa'ya gn yn Hollanda'ya çevrilmiştir. ncesinde Hollanda'daki Süryani nüfusu fazla değildi ve orada misafir işçi statüsünde bulunuyorlardı. Hollanda'ya göç eden Süryanilerin büyük kısmı Midyat, Mardin ve Diyarbakır gibi şehirlerden ve

²⁰⁹ *Shemsho*, 1995/40, s. 29.

²¹⁰ G Işık, “Süryani Cemaatinde Toplumsal Dönüşüm ve Siyasete Dâhil Olma”, s. 750.

²¹¹ Temiz, “G”, s. 9.

²¹² Schukkink, *De Suryoye Gebundeld: 12 Antropologische verkenningen*, p. 16.

bunların etrafındaki köylerden gitmişlerdi. İlk gidenlerin birçoğu esnaf yahut çiftçiydi. Yetiştirdikleri ekin ve meyveleri satmakta, terzilik, kuyumculuk, ayakkabıcılık vb. zanaatları icra etmekteydiler.²¹³

Sözgelimi Midyat'ta terzilik yapan ve misafir işçi olarak Hollanda'ya giden ilk Süryani gençlerinden birisi olan İsa Sümer, bu ülkeye 31 Ağustos 1965 tarihinde gitmiştir. Kendisinin göç süreci ve sonrasına dair anlattıkları şöyledir:

Diyarbakır'dan 36 kişilik bir grupla geldik. Farklı insanlar vardı; Türk, Arap, Süryani, Kürt... Bir sene Amsterdam'da otelde kaldık, yemek içmek falan hepsi onlara aitti. Sonra dedim ben çıkıyorum, kendim ev tutacağım. Az çok Hollandaca öğrenmiştik ama tercüman vardı, o bize yardımcı oluyordu. O zaman ayda 30 guldene oda tuttum. 1969'da, yani dört sene sonra, eşimi getirdim. Her yaz memlekete gidiyordum, fabrika uçak bileti parasını veriyordu. Bir ev tuttum, bodrumdu, on iki merdiven basamağı aşağıdaydı, başka yer yoktu çünkü. Bir gün ekmek poşetini masaya bırakmışım, fare gelip yedi. Aldım poşeti gittim belediyeye, bak dedim halimize. Çocukları getir sana ev verelim dediler. O zamanlar Fikri okuyordu, diğer iki çocuğu getirdim. (İ. Sümer)

İsa Sümer'le aynı kafiilde yer alan ve kendisi de bir terzi olan A. Akbaş, aradan geçen neredeyse elli yıla rağmen birçok ayrıntısını hatırladığı ilk izlenimlerini şöyle aktarmıştır:

Diyarbakır'da İş ve İşçi bulma kurumu vardı, duyduk ki Hollanda'daki tekstil fabrikaları Türkiye ile antlaşma yapmış. Bende terziydim, başvurduk buraya geldik. 32 yaşındaydım, evliydim, dört sene sonra da çocukları getirdim. Diyarbakır'a altı kişi gittik, imtihana girmek için. Üzerindeki takım elbiseyi sen mi diktin dediler, evet dedim, ben diktim. Pasaportları çıkardık, Diyarbakır'dan uçağa bineceğiz. Daha önce hayatımızda uçak görmemişiz. Uçağa bindik, uçağımız biraz yükseldi, tuhaf sesler gelmeye başladı. Pilot duyuru yaptı, bir motorumuz bozuldu dedi. Başka arkadaşlar da var uçakta; Diyarbakırlı, Karanlı, Mardinli, Midyatlı vs. Motor bozulmuş, ellerimizi açtık dua ediyoruz, insan korkuyor tabi. Amsterdam'a geldik, şimdiki büyük havaalanı yoktu, tek bir binaydı. Bizi otele götürdüler, aynı günde fabrikaya, oradan nüfus dairesine, polis bürosuna falan götürüldük. 1 Eylül günü (ertesi gün) terzi olarak iş başı yaptık. Ne dil biliyoruz ne bir şey, kolay değildi tabi. (A. Akbaş)

Almanya, İsveç gibi Süryaniler tarafından daha çok tercih edilen ülkeler olmasına rağmen özellikle Hollanda'nın tercih edilme nedeni kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bazıları tavsiye üzerine veya akrabaları nedeniyle bu ülkeyi tercih ederken, bazıları da vize istememesi veya vize alımında sağladığı kolaylıklar nedeniyle buraya yönelmiştir.

Neden Hollanda? Daha önce gelenler burayı tavsiye ettiği için. Midyat'ta iş de yoktu, ben de buraya geldim. Midyat'ta terziydim. Burada bir sene terzilik

²¹³ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, p. 129.

yaptım sonra jilet fabrikasında çalışmaya başladım, 20 sene orada çalıştım.(A. Jano)

Hollanda'ya göçler çoğalınca, oturma vizesi almak da güçleşmiştir. Oturma vizesi verilmeyip sınır dışı edilen Süryaniler de olmuştur. Fikri Üstüner, Turabdin bölgesinde doğup büyümüş ve 1990'ların çalkantılı yıllarında çareyi yurt dışına kaçmakta bulmuştur. Önce İstanbul'a geçmiş, oradan da bir yolunu bularak Almanya'ya mülteci olarak sığınmıştır. Aradan bir yıl geçtikten sonra Almanya hükümetinin iltica başvurusunu reddetmesi üzerine Üstüner, bu defa Hollanda'da şansını denemiştir. Ancak Hollanda tarafından da iltica başvurusu reddedilince bir süre kaçak bir şekilde yaşamıştır. Bir polis kontrolünde kaçak olduğu anlaşılınca tutuklanmış ve Hengelo şehrinde birkaç gün gözaltında tutulmuştur. Hollanda polisinin kendisine Türkiye'ye iade edileceğini söylemesi üzerine Üstüner intihar etmiştir. Bu olay Hollanda'daki Süryaniler arasında derin bir infiale yol açmış ve farklı platformlarda tepkilerini dile getirmişlerdir. *Shoeshoto Suryoyo* dergisi onu şehit olarak değerlendirmiştir. Yaklaşık üç bin Süryaninin katıldığı cenaze töreninden sonra cenazesi Mor Efrem manastır mezarlığına gömülmüştür.²¹⁴

Uzun süredir oturma alamayan ve sınır dışı edilme tehlikesi yaşayan bazı Süryani, çareyi kilise işgalinde bulmuştur. Yaklaşık iki yüz 13 Nisan 1979'da Den Bosh şehrindeki St. Jan Kilisesi'ni işgal etmiştir. Seslerini duyurmak ve oturma izni alabilmek için yaptıkları bu eylem, basında da geniş yankı bulmuştur. Kilisede yatıp kalkan mültecilerin ihtiyaçları kilise civarındaki halk ve diğer Süryaniler tarafından karşılanmıştır. Net bir çözüme kavuşamamaları da, 101 gün süren eylemin ardından kiliseyi terk etmek zorunda kalmışlardır.²¹⁵

Günümüzde dünya genelindeki Süryani nüfusunun tam olarak tespiti neredeyse imkânsızdır. Süryani ismi altında hangi cemaatlerin, toplulukların (Asuri, Keldani, Maruni vb) kabul edileceği tartışmasının yanında, çoğu zaman verilen rakamlar nesnel verilere dayanmamaktadır. Örneğin "www.atour.com" sitesinde bütün Süryanilere ait sayılar şu şekildedir:

---

²¹⁴ *Shoeshoto Suryoyo*, 1994/44, s. 17.

²¹⁵ *Kolo Suryoyo*, 1979/10, s. 12.

Irak	1,928,000	Hollanda	12,000
Suriye	815,000	Danimarka	10,000
USA	490,000	İngiltere	9,000
Ermenistan	206,000	Avusturya	8,000
Brezilya	98,000	Yunanistan	8,000
İran	74,000	Belçika	5,000
Lübnan	68,000	İsviçre	5,000
Almanya	60,000	Yeni Zelanda	4,000
Rusya	52,000	Dubai (BAE)	3,000
İsveç	48,000	İtalya	3,000
Avustralya	38,000	Arjantin	2,000
Türkiye	24,000	Meksika	2,000
Kanada	23,000	Polonya	2,000
Fransa	18,000	İspanya	1,000
Ürdün	15,000	Kazakistan	250
Gürcistan	15,000	TOPLAM	4,036,250

Yukarıdaki tabloda “Assyrian” adı altında, Süryani Ortodoks, Keldani, Nesturi, Süryani Ortodoks vb. bütün kilise mensuplarının sayısı verilmiştir, toplam nüfusun dört milyonu aşıyor gözükmesi de bu yüzdendir. Ancak bu verilerin güvenilirliği şüphelidir, sadece Hollanda örneğinde bile verilen sayıdaki abartı dikkate alındığında durum daha iyi anlaşılacaktır. Hollanda Süryani diasporası, Süryani Ortodoks Kilisesi’ndeki vaftiz ve kilise üyeliği verilerine göre yaklaşık 14 bin kişiden oluşmaktadır. Bir şekilde kilisede kaydı olmayanlar da dâhil edildiğinde, ki bu sayı fazla değildir, 15 bin civarı olduğu tahmin edilmektedir.

Hollanda’daki Süryanilerin ülke genelindeki dağılımına ait elimizde resmi bir veri olmamasına rağmen, alan çalışması boyunca yapılan gözlemlere ve cemaatteki genel kanıya göre %90’ı Twente bölgesinde, geriye kalanı başta Amsterdam olmak üzere ülkenin farklı yerlerinde yaşamaktadır. Yine bu genel kanıya göre Süryanilerin %70-80’i Türkiye kökenlidir denilebilir.

2. HOLLANDA SÜRYANİ ORTODOKS KİLİSESİ VE DİNİ PRATİKLER

Genelde Avrupa özelde Hollanda'ya göçün arka planı ve göç sürecini önceki bölümde ele aldıktan sonra bu bölümde Süryanilerin artık Hollanda'ya yerleşmeleri ve kendi kimlikleriyle var olma adına oluşturdukları kurumlar ve yaptıkları faaliyetler incelenecektir. Bütün göç süreçlerinde gündeme gelen temel bir kaygı, Hollanda'da kalıcı olmaya çalışan Süryanilerin de zihinlerini meşgul edecektir. Göç ve kimlik kaybı, göç ve asimile olma tehlikesi birbirini gerektiren kaçınılmaz son mudur? Şeklinde formüle edebileceğimiz sorular Süryani cemaatinin de gündemini meşgul etmektedir.

Christine Chaillot, 1965'te dönemin Mardin Metropolitleri Hanna Dolabani'ye bir soru yöneltmiştir: *“Türkiye’yi terk etmek Süryani Ortodoks Kilisesi’nin sonu mudur? Mütedeyyin kimsenin kimliğini ve geleneksel inancını kaybetme olasılığı var mı?”* Metropolit Dolabani'nin cevabı şöyle olmuştur: *“Kilisenin sonu gelmeyecek evladım. Eğer Ortodoks Süryanilerin güneşi Türkiye’de batacak olursa, dünyanın başka bir yerinde bu güneş tekrar doğacaktır. Sağlam (sağlıklı) kökleri vardır ve daima da var olacaktır. Bu ağaç her ne kadar tekrar ve tekrar şiddetli bir şekilde kesilse bile, hasar görmemiş köklerinden dolayı, çiçek açmaya devam edecektir.”*²¹⁶

Dolabani'nin söylediklerini doğrular nitelikte, Süryanilerin göç ettikleri yerlerde kiliseler kurdukları ve cemaati bir arada tutmak için uğraştıkları görülmektedir. Bu bölümde Süryanilerin Hollanda'da kurdukları kiliseler ve toplumsal hayatta bir kaşılığın olan ibadetler incelenecektir.

Enschede'de 3, Hengelo'da 3, Amsterdam'da 3, Rijssen'da 1 ve Oldenzaal'da 1 olmak üzere toplam 11 kiliseleri ve Glanerbrug'da bir manastırları mevcuttur. Bu kiliselerden 8'i kendi mülkleri, 3 tanesi ise kiralıktır. Kilise ruhanileri de 1 metropolit, 3 rahip, 4 rahibe ve 10 papazdan oluşmaktadır.²¹⁷

---

²¹⁶ Christine Chaillot, *The Syrian Orthodox Church of Antioch*, Cenevre, 1998, p. 76.

²¹⁷ Bu bilgiler, Mor Polycarpus ile 14 Ocak 2014 tarihinde yapılan röportajdan elde edilmiştir.

2.1. Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi

Batı Avrupa'daki ilk Süryani cemaati 1971 yılında Almanya'nın Augsburg şehrinde, bir önceki yıl misafir işçi olarak Almanya'ya giden papaz Bitris Ögünç tarafından kurulmuştur.²¹⁸ Ancak ilk kurulan cemaat olmasına rağmen, Hollanda'nın Hengelo şehrinde kurulan Mor Yuhanon, ilk kilise olmuştur.

1970'li yıllarda Hollanda'ya yapılan göçler çoğalınca, Süryani Ortodoks Kilisesi cemaatini diasporada yalnız bırakmamak için bazı ruhanilerini göndermiştir. Bu amaçla Abuna Hanna İbrahim, 1976 yılında Hollanda'nın Hengelo²¹⁹ şehrine gelmiştir. Gelişle beraber Kilise binası için arayışa geçen Hanna İbrahim, Raad van Kerken (Kiliseler Konseyi) ve diğer kuruluşların yardımıyla, Protestan bir kilisenin gençlik kollarına ait binasını satın almıştır. 1977 yılının başında, o zamanın parasıyla 300 bin gulden²²⁰ mal olan binanın 100 bin guldenini Süryani cemaati kendi arasında toplamış, geriye kalanı da Hollanda'daki diğer kiliseler tarafından karşılanmıştır. Kısa bir süre sonra dönemin patriği Mor Ignatius III. Yakub, Hollanda'ya özel bir ziyaret gerçekleştirmiş ve onun da katılımıyla kilisenin açılışı yapılmıştır. Kiliseye “*De Syrisch-Orthodoxe Kerk van de Apostel St. Johannes*” (Aziz Yuhanna Süryani Ortodoks Kilisesi) ismi verilmiştir. Kilise sadece bir ibadet mekânı olarak hizmet vermemiş; aynı zamanda cemaat için bir toplantı yeri, ruhanilerin kaldığı mekân, çocuklara medrese eğitiminin verildiği bir yurt ve okul fonksiyonu da görmüştür.²²¹

Patrik III. Yakub bu ziyaretinde Avrupa'daki Süryani kilisesini tekrar organize etmiş ve önceden tek olan metropolitlik sayısı, 1977 yılı itibariyle ikiye çıkarılmıştır. İskandinav ülkeleriyle İngiltere'ye hizmet eden metropolitliğin başına Mor Timotheus Efrem Abudi getirilmiş, metropolitlik merkezinin de İsveç'te olmasına karar verilmiştir. Orta Avrupa ve Benelüks ülkelerinin (Belçika – Hollanda – Lüksemburg)²²² metropoliti

---

²¹⁸ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, p. 122.

²¹⁹ Hengelo, Enschede, Rijssen gibi şehirler Twente bölgesinde bulunmaktadır ve Süryanilerin büyük çoğunluğu bu bölgede yaşamaktadır.

²²⁰ Gulden, Hollanda'nın Avrupa Birliği para birimi olan “euro”yu kullanmadan önceki para birimidir.

²²¹ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, p. 129-130.

²²² Felemenkçe resmi adı: *Aartsbisdom van de Syrische Orthodoxe Kerk van Antiochie in Midden Europe en Beneluxlanden* (Orta Avrupa ve Benelüks Ülkeleri Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi Abraşiyesi). Görüldüğü üzere Hollanda'daki Süryani Abraşiyesi'nin görev alanı, başlangıçta birkaç ülkeyi kapsar durumdaydı. Sonraki yıllarda Avrupa'da yeni abraşiyelerin ihdas edilmesiyle, hem

olarak atanan İsa Çiçek'in mekânı da Hollanda'daki Mor Yuhanon Kilisesi (Apostel St. Johannes - Hengelo) olmuştur.²²³

Bunların haricinde, Hollanda'daki ilk papaz resameti²²⁴ Gabriel Kaya'nınki olmuştur. Kendisi 1999'da "*Horepiskopos*" ünvanını almıştır.²²⁵ Ayrıca, Patrik Mor Ignatius Zakka I. Iwas tarafından Turabdinli Süryanilere, yeni kiliselerin kurulmasına verdikleri ilgiden dolayı, "*Süryanilerin Balı*" lakabı uygun görülmüştür.

Hollanda'daki Süryani kilise ve bunlara bağlı kurumların tanıtımına geçmeden önce, şematik olarak bu kiliselerin buldukları şehirlere bakıldığında Hollanda Süryani toplumunun özellikle hangi bölgede daha fazla yerleştiğini görebiliriz. Süryanilerin Almanya sınırında ve Hollanda'nın doğusunda bulunan Overijssel²²⁶ eyaletinde yoğunlaştığını görüyoruz. Bu durum onlara hem Almanya, hem de Almanya ile sınırı bulunan diğer ülkelerdeki dindaşları ile iletişimlerini kolaylaştırmıştır.

Hollanda Süryani Ortodoks Abraşiyesi²²⁷			
Cemaat	Yer	Kuruluş Tarihi	Ruhani
Apostel Johannes Kerk ²²⁸	Hengelo	1977	Samoil Doğan
St. Jacobus van Sarug Kerk	Enschede	1984	Paulus Akman
Moeder Gods Kerk	Amsterdam	1985	Saliba Antonios
St. Sharbel Kerk	Amsterdam	1993	Yuhanon Lahdo
St. Ignatius Nurono Kerk	Rijssen	1994	İlyas Basmacı
Mariakerk	Hengelo	1996	Gabriel Kaya
St. Kuryakos Kerk	Enschede	1998	Samuel Esen
St. Shemun d'Zeyte Kerk	Oldenzaal	2001	Hanna Basut

---

görev alanı hem de adı değişmiştir; *Aartsbisdom van de Syrische Orhodoxe Kerk van Antiochie in Nederland* (Hollanda Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi Abraşiyesi).

²²³ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, p. 130.

²²⁴ Süryani Ortodoks Kilisesi kurallarına göre cemaate hizmet edecek ruhaniler seçilirken (papazlık veya rahiplik gibi), yahut hiyerarşide herhangi bir yükselme payesi verilirken (rahiplikten metropolitliğe geçiş gibi), özel bir âyin yapılır. Bu âyin için Arapça bir kelime olan "resamet" kavramı kullanılmaktadır.

²²⁵ *Kolo Suryoyo*, 1981/21, s. 12.

²²⁶ Overijssel eyaletinin Hollanda haritasındaki yeri için bkz. Ekler bölümü.

²²⁷ <http://www.morephrem.com> (16.10.2016)

²²⁸ Kerk, Felemenkçede "Kilise" anlamına gelmektedir.

St. Gabriël Kerk	Amsterdam	2008	Samuel Abdallah
St. Augin Kerk	Hengelo	2011	Konstantin Abdo
St. Petrus en Paulus Kerk	Enschede	2012	Konstantin Abdo

Yukarıdaki listeden de anlaşılacağı üzere, kilise isimleri, Süryaniler için önemli olan “aziz”lerden (Mor-Saint) mühlendir. Bu nedenle kilise cemaatleri, her sene, ismini taşıdıkları azizin anma gününü düzenlemektedir.²²⁹

2.1.1. Mor Efrem Manastırı

1978 yılında, abraşiye merkezi olarak kullanılmak üzere, geniş bir yer bulma arayışları başlamıştır. Bir süre sonra Kolo Suryoyo dergisinde uygun bir merkez bulunduğu ve satın alınacağı bilgisi verilmiştir. Duyuruda muhtemel ücret 500 bin Alman markı olarak gösterilmiştir. Bu miktarın 200 bini Hollanda Kiliseler Birliği (Raad van Kerken), 100 bini Almanya Evanjelik Kilisesi, 75 bini Süryani cemaati ve son olarak 100 bini de diğer kuruluşlar tarafından ödenmiştir.²³⁰ Süryani aileleri bağış yapmaya teşvik etmek için, Kolo Suryoyo dergisinde bağışçıların isimleri ve bağış miktarları listeler halinde yayınlanmıştır.²³¹ Daha sonra bu listeler büyük bir pano haline getirilerek Manastırın içine asılacaktır.²³² Manastır satın alınmış ama masraflar, hesaplanan meblağın üzerinde olmuş, etrafındaki 165 dönümlük arazi ile birlikte 1 milyon guldene mal olmuştur. Bu meblağın 360 bini Süryani ailelerin bağışıyla karşılanmış, geriye kalanı da şahıslardan veya bankadan borçlanma yoluyla temin edilmiştir. Nihayet 15 Ekim 1981 tarihinde tapu işlemleri biten manastır, Süryani Ortodoks Kilisesi adına resmi makamlar tarafından onay almıştır.²³³

Mor Efrem Manastırı 1981 yılında açılmış ve hizmete başlamış olmasına rağmen, takdis töreni birkaç yıl sonra yapılmıştır. 8 Temmuz 1984 tarihinde, dönemin patriği Mor Ignatius Zakka I. Iwas'ın bizzat katılımıyla düzenlenen takdis törenine; Hindistan Mafiryani, 12 Süryani metropolit, 40 horepiskopos, birçok rahip ve papazın

---

²²⁹ Süryanicede buna *Duchrono* denmektedir. “Kutsal Günler ve Bayramlar” başlığı altında bu konu tekrar işlenecektir. Ayrıca her kilise cemaatinin söz konusu anma gününü ne zaman kutladığı bilgisi verilecektir.

²³⁰ *Kolo Suryoyo*, 1978-4.

²³¹ *Kolo Suryoyo*, 1981-21, s. 19; 1981-22, s. 19.

²³² Bkz. Ekler bölümü.

²³³ *Kolo Suryoyo*, 1981-22, s. 17.

yanı sıra çeşitli devlet kuruluşlarından ve kiliselerden temsilciler de katılmıştır. Tahmin edileceği gibi Süryani cemaati bu törene yoğun bir ilgi göstermiş ve yaklaşık 10 bin kişi âyinde hazır bulunmuştur.²³⁴ Bu ziyarete mahsus olmak üzere, 3 sayısı tek nüsha ve 109 sayfa olarak yayınlanan Kolo Suryoyo dergisinde, törenin ayrıntılarını gün gün, resimlerle beraber bulmak mümkündür.²³⁵

Manastır hayatı tarih boyunca Süryaniler için bir merkez, etrafında toplandıkları ve organize oldukları bir kuruluş olmuştur. Manastırın Süryani toplumundaki önemi ve etkisini anlamak açısından aşağıdaki anekdot bazı ipuçları vermektedir. Chaillot, Mor Ignatius Zakka I. Iwas'a manastır hayatını sorduğunda aldığı cevabı, *The Syrian Orthodox Church of Antioch* adlı kitabında şu şekilde aktarmıştır:

“Manastır hayatı kilisenin arkasındaki kuvvet kaynağıdır. Şimdilerde kilisemizde manastır hayatının yeniden düzenlenmesi söz konusu. Kilisemizde manastır hayatına dâhil olan eğitilmiş genç kadın ve erkekler var. Biz Mor Efrem'i sadece mağarada yaşayan bir münzevi olarak görmedik, Onu aynı zamanda kilisenin genç bayanlarına ders verirken de gördük. Bu yüzden bizdeki manastır hayatı sadece yalnız kalmak ve Tanrı'ya ibadet etmek değil, aynı zamanda halka öğretmektir. Manastır hayatını yenilemek istediğinde metot budur. Günümüz dünyasında rahip ve rahibeler halkın içerisinde yaşamalı ki manastır hayatı için zamanı olmayan kişilerle yaşadıkları manevi şeyleri paylaşabilsinler. Bu yüzden bazı rahip ve rahibeler aynı bir misyoner gibi, cemaatin ibadet hayatını paylaşacaklar ve aileleri ziyaret edecekler. Çağlar boyunca bizim rahiplerimiz öğretiyi (Gospel) vaaz ettiler ve onlar misyoner idiler. Günümüzde de, kilisemizde sadece rahipler değil, rahibeler de bu rolü yerine getirmelidirler. Bu, manevi hayata şahitlik etmektir. Biz manastır hayatının Kutsal Ruh ile başladığına inanırız ve günümüzde bu manastır hayatı sadece yasayla (canon) değil Kutsal Ruh'la yenilenmelidir. Kutsal Ruh'un bugün bize mesajı var. Geçmişte Rahiplerimiz Lent (paskalyadan önceki 40 günlük perhiz) ve Kutsal hafta (Paskalya) boyunca cemaatlerinin yanına gelir ve onlara vaaz ederdi. Her kilisenin yanında bir okulumuz olurdu. Bizim manastırlarımız inanç, tarih ve Süryani dilinin öğretildiği kolejer idi.”²³⁶

Başından beri manastırda Deyruzzafaran ve Mor Gabriel tarzında bir kolej (seminer) ²³⁷ kurulması sözü verilmesine rağmen, bu henüz gerçekleştirilebilmiş

²³⁴ Kolo Suryoyo, 1984/37/38/39, s. 21.

²³⁵ Bkz. Kolo Suryoyo, 1984/37/38/39.

²³⁶ Chaillot, *The Syrian Orthodox Church of Antioch*, p. 130.

²³⁷ Mardin il merkezinde bulunan Deyruzzafaran ve Midyat yakınındaki Mor Gabriel manastırlarının ikisi de metropolitlik merkezi olmanın yanı sıra Süryaniler için birer eğitim-öğretim merkezi olma rolünü ifa etmektedirler. Bkz. Yakup Bilge, “Kuruluşundan 12. Yüzyıla Kadar Mor Gabriel Manastırını ve Manastır Okulu'nun Turabdin Bölgesindeki Etkisi”, *Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu*, 12-13 Mart 2011, Sempozyum Bildirileri Kitabı, İstanbul, 2011, ss. 177-195.

değildir. Yine de alan araştırmasının yapıldığı tarihlerde, dışarda teoloji okuyup manastırda yatılı kalan 4 yükseköğretim öğrencisinin varlığına şahit gözlemlenmiştir.

Metropolit Mor Polycarpus ile yapılan bir görüşmede buradaki manastırda neler yapıldığına dair yöneltilen soruda alınan cevap şu şekilde olmuştur:

Manastır, metropolitlik bölgesinin merkezidir. Hollanda Metropolitlik Kürsüsü burada yer almaktadır. Bu yüzden sadece bir manastır olarak işlev görmemekte, metropolitlik kürsüsü ve merkezi işlevini de yürütmektedir. Burası aynı zamanda rahip ve rahibelerin evidir. Şimdiki durumda manastırda yaşayan üç rahip ve dört rahibe mevcuttur. Ayrıca eğitimlerini Hollanda okullarında ve üniversitelerinde yapmakta olan ama burada kalan birkaç tane öğrencimiz (seminarian) bulunmaktadır. Yaz döneminde de üçer haftalık iki bölümden oluşan ve toplam altı hafta devam eden yaz okulumuz olmaktadır. (Mor Polycarpus)

2.1.1.1. Mezarlık

Özellikle Hollanda ve Batı Almanya bölgelerinde yaşayan Süryanilerin mezarlık ihtiyaçlarına cevap verebilmek için, manastır binasının satın alınmasının hemen akabinde, manastır bitişiğinde mezarlık kurulması teşebbüsü başlamıştır.²³⁸ Kurduğu tarihten bu yana, özellikle Hollanda ve Avrupa’da yaşayanlar olmak üzere, Avrupa’daki birçok Süryani buraya defnedilmiştir. Bu mezarlığa gömülme vasiyetinde bulunan ve çok uzaklardan getirilen naaşlar da vardır. 1907 Turabdin doğumlu olan Amerika ve Kanada Süryani Metropolit Mor Athanasios Yeşu Samuel, 16 Nisan 1995’te Amerika’da vefat edince, vasiyeti üzerine Mor Efrem Manastır mezarlığında, ruhaniler için ayrılmış bölüme defnedilir. Cenaze töreninde Patrik Mor Ignatius Zakka Iwas hazır bulunmuştur.²³⁹

Kilisenin altında ruhaniler için ayrılan mezarlıkta medfun bulunan diğer bazı din adamları da şunlardır: Aziz Günel, Melke Aydın, Turabdin Metropolit Mor Filiksinos İlyas Çankaya (1984 yılında Avrupa’da trafik kazası sonucu ölmüştür), Achedyakon Yakup Türker, Makdisi Elyas²⁴⁰ ve Mor Julius Yeşu Çiçek.

Mor Polycarpus ile yapılan görüşmede mezarlık işleyişine dair verdiği bilgiler şöyledir:

---

²³⁸ Kolo Suryoyo, 1981-21, s. 19.

²³⁹ Kolo Suryoyo, 1995/103, s. 81.

²⁴⁰ Kolo Suryoyo 1997/117-118, s.188.

En başta Hollanda'da vefat edenler buraya gömülüyor. Ama sadece onlar değil, Almanya'dan, Belçika'dan, Fransa'dan, bazen İsveç'ten, hatta Avustralya'dan getirilip buraya defnedilen cenazeler oluyor. Bazılarının burada akrabası çok olduğundan buraya gömülmek isteniyor. Ya da bu manastırın kendileri için özel bir anlamı vardır, o yüzden burayı seçmiştir. Buradaki mezarlık da birçok yerdekinden farklıdır. Mesela Almanya'da 20-25 yıldan sonra kemikleri mezarlardan almanız gerekiyor. Oysa buradaki mezarlığımız, biz burada mevcut olduğumuz sürece bizimdir. Bir de buradaki kiliseye çok yakın. Bir cenaze olduğu zaman burada âyin yapılıyor, insanlar gelip taziyelerini bildiriyorlar.

2.1.1.2. Dolabani Kültür Salonu

Manastır binasının alımından sonra, Süryanilerin vaftiz, nikâh, cenaze gibi törenlerde toplanabileceği büyük bir salon ihtiyacı hâsıl olmuştur. Bu vesileyle, Mor Efrem Manastırının yanında 1983 yılında inşaatına başlanan salonun yapımı bir yıl sürmüş ve 6 Ocak 1984 tarihinde açılışı yapılmıştır. Metropolitin davetiyle Süryani cemaati tarafından yoğun bir katılımın gerçekleştiği törende salonun açılışı dualar ve zılgıtlar eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Genişliği 10 metre, uzunluğu 37 metre olarak düşünülen salon, Süryanilerin çeşitli etkinliklerde toplanabileceği ve muhtelif toplantılar için kullanılabilecek bir kültür merkezi olarak düşünülmüştür. Bina ve içindeki teçhizat dâhil olmak üzere toplam maliyet 43 bin gulden olmuştur. Bu miktarın önemli bir kısmı Hollanda Protestan Kadın Cemiyeti tarafından hibe edilmiştir.²⁴¹ Eski Mardin metropoliti Mor Filiksinos Hanna Dolabani'ye²⁴² atfen, "Dolabani Kültür Salonu" ismi verilmiştir.

2.1.1.3. Bar Hebraeus Matbaası ve Yayınevi

Abraşiye merkezi, bir matbaa kurma planını Kolo Suryoyo dergisi aracılığıyla Süryani cemaatine duyurmuştur. Henüz proje halindeki matbaanın adı bile belirlenmiştir: Bar İbroyo.²⁴³ Zira 1986 yılı Süryaniler için önemli azizlerden biri olan Mor Grigoriyos Bar İbroyo'nun 700. yıldönümüdür ve matbaaya onun ismi verilmek

---

²⁴¹ *Kolo Suryoyo*, 1984/35, s. 15.

²⁴² Hanna Dolabani, 1885'te Mardin'de doğmuş, 1969'da yine Mardin'de vefat etmiş, Süryaniler için son dönemin en önemli ruhanilerinden birisidir. Soyadı kanunundan sonra "Dolapönü" soyadını almıştır. Manastırdaki görevi boyunca muhtelif vazifelerde bulunmuş, birçok eseri telif veya tercüme etmiştir. Hayatı ve eserleri için bkz. Nihat Durak, *Süryani Kadim Metropoliti Hanna Dolapönü*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2014. Daha eski bir çalışma için bkz. Talip Atalay, "Hanna Dolabani", *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 4, ss. 234-251.

²⁴³ *Kolo Suryoyo*, 1985/41, s. 17. Dergide yapılan duyuruda isminin "Bar İbroyo" olacağı söylene de sonraki sayılarda bundan "Bar Hebreos Matbaası" olarak bahsedilmiştir. Hollanda makamlarında kayıtlı resmi adı ise "Bar Hebraeus Verlag" diye geçmektedir.

istenmiştir.²⁴⁴ 26 Mart 1985 tarihinde yapılan bir törenle matbaa binasının inşaatına başlanmıştır. Abraşiye dergisinde çıkan bir haberden anlaşıldığı kadarıyla, metropolitliğin bu matbaadan beklentileri büyük olmuştur. 1881 tarihinde Deyruzzafaran Manastırı'nda, 1965-74'te Lübnan'daki Mor Efrem Manastırı'nda faaliyete giren matbaalara ve onların Süryani kültürü için yaptığı büyük hizmetlere atıf yaparak, yeni açılan matbaanın da benzer katkılar yapacağı öngörülmüştür.²⁴⁵

Abraşiye merkezinin matbaa yapımına destek çağrıları, Kolo Suryoyo dergisinin sonraki sayılarında da devam etmiştir. “*Tarih İçin Dönüş Çağrısı*” başlıklı yazıda; öncelikle Süryanilerin ilme verdiği değer ve ilim kitaplarının nesilden nesle aktarımına değinildikten sonra, 20. yüzyılda Batı ülkelerine yapılan göç nedeniyle bu ilim zincirinin kırıldığı anlatılmıştır. Kurulacak yeni matbaada eski eserlerin tekrar basımı yapılarak, yeniden bir ilmi canlanmanın ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Çağrı yazısının sonunda kullanılan ifadeler ise biraz ilginçtir: “*Bu iki projeye yardım eden her Süryani asaletini koruyan, unutmayan kişidir. Yerine getirmeyen ise, hastadır, tedaviye muhtaçtır.*”²⁴⁶

1985 yılının sonlarına doğru matbaa binasının yapımı ve gerekli araç gereçlerin alımı bitmiş, kullanıma hazır hale gelmiştir. Henüz resmi açılışı yapılmasa da 1986 yılının ilk Kolo Suryoyo sayısı (Ocak-Şubat sayısı) Bar Hebraeus Matbaası'nda basılmış ve giriş sayısında bu müjdeli haber Süryani cemaatiyle paylaşılmıştır. Ayrıca 6 Temmuz 1986 tarihinde yapılacak resmi açılışa da herkesin davetli olduğu duyurusu yer almıştır.²⁴⁷

Nihayet 5 Temmuz 1986 tarihinde matbaanın resmi açılış töreni gerçekleştirilmiştir. Törende, farklı ülkelere gelen birçok özel davetlinin yansıra; akademisyenler, politikacılar, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının liderleri, farklı kiliselerden temsilciler ve Süryani ruhaniler de yer almıştır. Törenin ana teması, Bar İbroyo'nun hayatı ve matbaa binası gibi projelerin diasporada yaşayan Süryaniler açısından önemi olmuştur.²⁴⁸

---

²⁴⁴ Kolo Suryoyo, 1985/41, s. 17.

²⁴⁵ Kolo Suryoyo, 1985/42, s. 3.

²⁴⁶ Kolo Suryoyo, 1985/44, s. 3.

²⁴⁷ Kolo Suryoyo, 1986/47, s. 17.

²⁴⁸ Kolo Suryoyo, 1986/50, s. 7.

Matbaanın yeni kurulmasının getirdiği heyecan ve şevkle Arapça, Türkçe, Almanca, Süryanice birçok kitap basılmıştır. Ancak ya kitaplar beklendiği gibi rağbet görmemiş yahut ihtiyaç fazlası basıldığı için manastır depolarında yığılma olmuştur. Atıl durumdaki bir matbaanın masrafları da bu duruma eklenince, abraşiye merkezi farklı bir çözüme gitmiş ve 1990 yılında matbaayı kiraya vermiştir. Süryani cemaatinde bazı dedikodular dolaşmış olacak ki, olayın iç yüzünü aydınlatmak için Kolo Suryoyo dergisinde matbaanın toplam masrafı ve bu paranın temin edildiği kaynaklar ayrıntılı bir şekilde belirtildikten sonra, matbaanın neden kiraya verildiği ve bunun ne zamana kadar devam edeceği anlatılmıştır.²⁴⁹

Bu matbaada şimdiye kadar farklı dillerde onlarca kitabın basımı yapılmıştır. Bu kitapların önemli bir kısmı tekrar basımlardan meydana gelirken, bazıları da ilk defa burada basılmıştır. Bunlar arasında Klasik Süryanice yazılmış dini metinler, dil öğretim çalışmaları, sözlükler; Arapça, Almanca, Felemenkçe, Türkçe dillerinde yazılmış muhtelif kitaplar ve broşürler bulmak mümkündür.²⁵⁰ Basılan kitapların üzerinde “*Bar Hebraeus Verlag*” (Bar Hebraeus Yayınevi) ifadesi yer almaktadır.

2.1.1.4. Meryem Ana Katedrali (Yuldath Aloho Kilisesi)

Abraşiye merkezi olarak kullanılmak üzere alınan manastırdan sonra sırasıyla mezarlık projesine başlanmış, matbaa kurulmuş ve Dolabani salonu inşa edilmiştir. Bunların ardından bir katedral-kilise inşası için hazırlıklara girişilmiştir. Abraşiye merkezinin dergide yaptığı duyuruya göre yeni bir kiliseye ihtiyaç duyulmasının üç ana nedeni bulunmaktadır:

1. Manastırda mezarlık mevcut olduğundan, özellikle kış aylarında açık alanda âyin yapmak güçleşmektedir.
2. 1984 yılında Hollanda’da bir trafik kazasında vefat eden Turabdin Metropolit Mor Filiksinos İlyas Çankaya’nın cenazesi geçici olarak dışarıya defnedilmiştir. Oysa ruhanilerin özel bir mezarlıkta defnedilmesi gerektiğinden, Hollanda hükümeti nezdinde başvuruda bulunulmuş ve şartlı olarak izin alınmıştır; ruhaniler için yapılacak mezarlık binasının kilisenin altında yahut bitişiğinde olması istenmiştir.

²⁴⁹ *Kolo Suryoyo*, 1990/71, s. 15.

²⁵⁰ *Kolo Suryoyo*, 1998/119, s. 19-43. Bu sayıda 1998 yılına kadar Bar Hebraeus matbaasında basılan yayınların kataloğunu bulmak mümkündür, açıklamalar Almanca yapılmıştır.

3. Mayrun/Murun yağı²⁵¹ takdisi ve diğer büyük âyinlerde manastırın içindeki ufak şapel yetersiz kaldığından, daha büyük bir alana ihtiyaç duyulmuştur.²⁵²

Bu ve benzeri gerekçelerle Meryem Ana Kilisesi'nin hazırlıklarına başlanmıştır ve 9 Haziran 1992 yılında kilisenin temeli atılmıştır. İki katlı olması tasarlanan kilisenin bodrum kısmı ruhanilerin mezarlığı ve kütüphane olacak şekilde tasarlanmıştır. Toplam uzunluğu 40 metre olan bu kilisenin genişliği ise 18 metredir. Yapımına başlanan kiliseye yardımlar toplanmış ve toplanan yardımların miktarı da Abraşiye dergisinde ilan edilmiştir.²⁵³ Katedral yaklaşık 3.7 milyon guldene mal olmuştur.²⁵⁴

Kilise yapımı tamamlandıktan sonra, 14 Ağustos 1994 tarihinde Avrupa'nın çeşitli yerlerinden gelen yaklaşık 18 bin Süryaninin katıldığı bir âyin düzenlenmiştir. Âyine, dönemin patriği Mor Ignatius Zakka I. Iwas katılmış ve açılışı gerçekleştirmiştir. Patrikle beraber dünyanın değişik yerlerinden birçok Süryani Ortodoks metropoliti törene katılmıştır. Bu törene patriğin yanı sıra 13 metropolit, 2 Horepiskopos, 6 rahip, 50'den fazla papaz ve çok sayıda diyakoz (şammas) hazır bulunmuştur.²⁵⁵

Meryem Ana Kilisesi geniş salonuyla, Süryani cemaatinin kutsal gün ve bayramlarında en fazla kullanılan mekândır. Noel bayramı, Mor Efrem anma günü gibi zamanların yanında vaftiz, nikâh gibi âyinlerde de genellikle burası tercih edilmektedir. Hemen yanında Süryani Mezarlığı bulunması sebebiyle, cenaze törenleri de burada düzenlenmektedir.

2.1.2. Mor Yuhanon Kilisesi (Apostel Johannes Kerk) - Hengelo

1960'lı yılların ikincisi yarısından itibaren yüzden fazla Süryani Ortodoks aile, endüstri işlerinde çalışmak üzere Hollanda'nın Twente bölgesine yerleşmiştir. Bu durum beraberinde onlara özel bir ibadet mekânı ihtiyacını doğurmuştur. Sayılarının da artmasıyla 1977 yılında bir bina satın alınarak *Mor Yuhanon* (Yuhanna) adıyla kiliseye dönüştürülmüştür. Burası, Avrupa'daki ilk Süryani kilisesi olmanın yanı sıra, aynı

---

²⁵¹ Vaftiz edilen kişinin kutsal yağla meshedilmesi, konfirmasyon.

²⁵² *Kolo Suryoyo*, 1990/74, s. 13.

²⁵³ *Kolo Suryoyo*, 1992/85, s. 94-95.

²⁵⁴ *Shoeshoto Suryoyo*, 199-45, s. 1.

²⁵⁵ *Kolo Suryoyo*, 1994/98/99/100, s. 142. Burada geçen ünvanların açıklaması için bkz. "Kilise Hiyerarşisi" başlığı.

zamanda Avrupa'daki ilk abraşiye merkezidir.²⁵⁶ Daha sonra abraşiye merkezi Mor Efrem Manastırı'na taşınmasına rağmen, Mor Yuhanon Kilisesi, civarda oturan Süryanilere hizmet vermeye devam etmektedir.

Bu kilisenin 300-400 civarındaki cemaati, Midyat'ın Hah (Anıtlı) köyünden gelen Abuna Barsaumo Samoil Doğan'ın ruhani idaresi altındadır.²⁵⁷ Samoil Doğan, 15 Kasım 1998 tarihinde Mor Efrem Manastırı'nda, önceki metropolit Mor Julius Yeşu Çiçek tarafından papazlığa takdis edilmiştir.²⁵⁸ Her sene 27 Aralık'ta, kilise azizi Mor Yuhanon'u anma günü kutlanmaktadır.

2.1.3. Meryem Ana Kilisesi (Maria Kerk) - Hengelo

1990'lı yılların başlarında Hengelo'ya Türkiye'den gelen Süryani mültecilerin sayısında büyük artış olmuş ve aynı şekilde Suriye, Irak ve Lübnan'dan da büyük oranda Süryani buraya gelmiştir.²⁵⁹ Bundan dolayı yeni bir kilise ve toplantı salonunun yapımına ihtiyaç duyulmuştur. 23 Haziran 1996 yılında resmi olarak yeni Maria Kerk (Meryem Ana Kilisesi) inşa edilmiştir.²⁶⁰ 1999 yılında ise kilisenin yanına yeni bir bina eklenmiştir. Burada; kilise okulu (madrasto-medrese), kilise kütüphanesi, toplantı salonu ve eğitim merkezi yapıları yer almaktadır. Özellikle Süryanilere dair yüzlerce kitabın ve çeşitli süreli yayının yer aldığı “Gregorios Yuhanon Bar 'Ebroyo” adlı kilise kütüphanesi aktif bir şekilde kullanılmaktadır.²⁶¹

Yaklaşık 2 bin civarında cemaati bulunan Meryem Ana Kilisesi'nin Süryani cemaati Midyat'ın Hah (Anıtlı) köyünden gelen Abuna Gabriel Kaya'nın ruhani idaresi altındadır.²⁶² Her sene 15 Ağustos'ta, Kutsal Bakire Meryem Ana anma günü düzenlenmektedir.

2.1.4. Mor Augin Kilisesi (St. Augin Kerk) - Hengelo

Hollanda'daki Süryanilerin en fazla tercih ettiği şehirlerden birisi olan Hengelo'daki üçüncü kilisedir. Metropolit Polycarpus Augin Aydın tarafından 23 Ocak 2010'da burayı “Mor Augin” adıyla takdis edilen cemaatin kendisine ait bir kilise binası

²⁵⁶ Rabo, “Batı Diasporasında Süryaniler ve Süryani Kilisesi”, s. 112.

²⁵⁷ <http://www.morephrem.com/apostel-johannes-kerk> (04.10.2014)

²⁵⁸ *Kolo Suryoyo*, 1998-122, s. 254.

²⁵⁹ 1991 Körfez Savaşı göz önünde bulundurulmalıdır.

²⁶⁰ <http://www.mariakerkhengelo.nl> 04.10.2014)

²⁶¹ <http://www.mariakerkhengelo.nl/bibliotheek> (01.07.2016)

²⁶² <http://www.mariakerkhengelo.nl/kerkleiding> (01.07.2016)

bulunmamaktadır ve Katoliklere ait bir kiliseyi ortak kullanmaktadırlar. Mor Augin Kilisesi'nin cemaati yaklaşık yetmiş aileden oluşmaktadır ve Enschede'de diğer bir kilisenin²⁶³ de papazı olan Abuna Konstantin Abdo tarafından âyinleri yönetilmektedir.²⁶⁴ Kilise azizinin anma günü 20 Nisan'da kutlanmaktadır.

2.1.5. Mor Yakup d'Sarugh Kilisesi (St. Jacob van Sarugh Kerk) - Enschede

Hengelo şehrinde kurulan ilk Süryani kilisesinden yedi yıl sonra, hemen yanı başındaki Enschede şehrinde ikinci kilise kurulmuştur. Bu kilise binası 1983 yılında 330 bin guldene satın alınmıştır. Yapımı yaklaşık bir yıl süren kilisenin Süryani cemaatine toplam maliyeti 550 bin gulden kadar olmuştur.²⁶⁵ 1984 yılının Ağustos ayında Patrik Mor Ignatius Zakka I. Iwas tarafından takdis edilmiş ve *Mor Yakup d'Sarugh* (Suruçlu Mor Yakup) adıyla hizmete açılmıştır. 1996 yılında, kilise okulu, toplantı salonu ve yönetim odaları ile derslikler şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Kilisenin 2 bin civarındaki Süryani cemaati, Midyat'ın Arbo (Taşköy) köyünden gelen Abuna Paulus Akman'ın ruhani idaresi altındadır.²⁶⁶ Akman'ın papaz olma resameti, 20 Haziran 1982'de, önceki metropolit Mor Julius Yeşu Çiçek tarafından yapılmıştır.²⁶⁷ Her sene 29 Kasım'da kilise azizi Mor Yakup'u anma günü düzenlenmektedir.

2.1.6. Mor Kuryakos Kilisesi (St. Kuryakos Kerk) - Enschede

1996 yılında Enschede'de ikamet eden yaklaşık 700 Süryani aile Mor Yakup d'Sarugh kilisesine bağlıydılar. Zamanla, tek kilise ve papaz Enschede'deki bütün Süryani cemaatinin dini vecibelerini yerine getirmeleri için yeterli olmamıştır. Bunun üzerine şehirdeki Süryani cemaati yeni bir kilise inşa etmeye karar vermiştir. Kilise, iki sene sonra tamamlanmış ve 1998'te hizmet vermeye başlamıştır.

Bu yeni kilisenin 2 binden fazla cemaati, Midyat'ın Mzizah (Doğançay) köyünden gelen Abuna Samuel Essen'in ruhani idaresi altındadır.²⁶⁸ Essen'in resameti, 31 Mayıs 1998 tarihinde önceki Metropolit Mor Julius Yeşu Çiçek tarafından

---

²⁶³ Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi

²⁶⁴ <http://www.morephrem.com/st-augin-kerk> (10.06.2016)

²⁶⁵ *Kolo Suryoyo*, 1984/35, s. 16.

²⁶⁶ <http://www.morephrem.com/st-jacob-van-sarugh-kerk> (04.10.2014)

²⁶⁷ *Kolo Suryoyo*, 1982/27, s. 12.

²⁶⁸ <http://www.morephrem.com/st-kuryakos-kerk> (04.10.2014)

yapılmıştır.²⁶⁹ Her sene 15 Temmuz'da, kilise azizi Mor Kuryakos'u anma günü düzenlenmektedir.

2.1.7. Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi (St. Petrus en St. Paulus Kerk) - Enschede

Twente bölgesine, Ortadoğu ülkelerinden Arapça konuşan Süryani Hristiyanların gelmeleri ve bunların sayısının çoğalmasıyla, Enschede'de üçüncü bir Süryani kilisesinin açılması kaçınılmaz olmuştur. Bu cemaatin Süryaniceyi pek anlamamaları nedeniyle, onlara dini âyinlerini Arapça olarak yerine getirmede yardım edecek ve onların ihtiyaçlarını karşılayacak bir kilise gerekli olmuştur.

Böyle bir kilise oluşturmak için uzun uğraşların verilmesi, bazı izinlerin alınması gerekmiştir. Cemaatin azlığı nedeniyle kendilerine ait bir kilise kuramadıklarından, *Ariëns Gedachtenis Kerk* adındaki Katolik bir kiliseyi binasını, geçici olarak mekân edinmişlerdir. 12.02.2012 tarihinde Metropolit Mor Polycarpus Augin Aydın'ın katıldığı bir ayinle, "*St. Petrus en Paulus*" (Aziz Petrus ve Aziz Pavlus) cemaati resmen kurulmuştur. Yüzden fazla ailenin mensubu olduğu bu cemaatin ayinlerine, zaman zaman farklı kiliselerden gelen Hristiyanlar da iştirak etmektedir.²⁷⁰ Her sene 29 Haziran'da, kilisenin azizleri Mor Petrus ve Mor Pavlus'u anma günü düzenlenmektedir.

2.1.8. Mor Ignatius Nurono Kilisesi (St. Ignatius Nurono Kerk) - Rijssen

Twente bölgesindeki bir başka şehir olan Rijssen'da yaşayan elli civarında Süryani ailenin dini ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için, 1990'da mekân arayışları başlamıştır. Uygun bir yer bulununca Abraşiye merkezinin dergisinde bunun duyurusu yapılmış ve yaklaşık 800 bin guldene mal olacağı haber verilmiştir.²⁷¹ Nihayet 10 Ekim 1993 tarihinde kilisenin açılışı yapılmış,²⁷² ve 1994'te de, Patrik Mor Ignatius Zakka I. Iwas tarafından kilise binasının takdis âyini yerine getirilmiştir.

Bu kilisenin 500 civarındaki Süryani cemaati, Midyat'ın Yukarı Kafro (Elbeğendi) köyünden gelen Abuna İlyas Basmacı'nın ruhani idaresi altındadır. Çevre şehirlerdeki Süryanilerin de buraya ibadet için gelmeleri dolayısıyla, 2004 yılında

---

²⁶⁹ *Kolo Suryoyo*, 1998/120, s. 97.

²⁷⁰ <http://www.marpp.nl/overons.html> (04.10.2014); <http://www.morephrem.com/st-petrus-en-paulus-kerk> (23.11.2016)

²⁷¹ *Kolo Suryoyo*, 1990/74, s. 137.

²⁷² *Shoeshoto Suryoyo*, 1993/42, s. 10.

kilisenin hizmet binası biraz daha büyütülmüştür.²⁷³ Her sene 17 Ekim’de, kilise azizi Mor Ignatius Nuroño’yu anma günü düzenlenmektedir.

2.1.9. Mor Şemun d’Zeyte Kilisesi (St. Shemun Zeyte Kerk) - Oldenzaal

Oldenzaal’daki Mor Şemun d’Zeyte Süryani Kilisesi 2001 yılında kurulmuştur. 2004 yılında ise, kilisenin anma programları ve eğitim hizmetleri için, toplantı salonu inşa edilmiştir.²⁷⁴ 2007 yılı itibariyle yüzden fazla Süryani aileye hizmet veren kilisenin ruhani idaresi, Midyat’ın Yukarı Kafro (Elbeğendi) köyünden gelen Abuna Hanna Basut tarafından yerine getirilmektedir. Her sene 1 Haziran’da, kilisenin azizi Mor Şemun’u anma günü düzenlenmektedir.

2.1.10. Yuldath Aloho Kilisesi (Moeder Gods Kerk) - Amsterdam

Şimdilerde Süryanilere hizmet eden kilise binasının tarihi biraz eskidir. 1853 yılında inşaatına başlanan ve 1854’de hizmete açılan bu kilise, Katoliklerin reform hareketlerinden beri Hollanda’da kurduğu ilk kiliselerden biri olma özelliğine sahiptir, aynı zamanda Hollanda’da gotik sanatıyla inşa edilen önemli kiliselerden birisidir. Büyük bir kültür ve tarihi zenginliğe sahip olan bu devasa yapı, 1971 yılında devlet tarafından tarihi anıtlar listesine eklenmiştir. Yalnızca mimari açıdan değil, ihtiva ettiği vitraylar, duvar resimleri, heykeller, org, minber vb. açısından da oldukça zengin bir yapıdır.²⁷⁵

Zamanla kilise cemaatinin çok azalması ve artık onlara hizmet edecek ruhban tayininde zorlanması gibi gerekçelerle, 1984 yılında bina satışa çıkarılmıştır. Durumdan haberdar olan Metropolit Julius Yeşu Çiçek, hemen harekete geçmiş ve kilise yöneticileriyle sıkı bir pazarlığa girişmiştir.²⁷⁶ Başlangıçta binanın 385 bin guldene satılmasına karar verilmiş, ama yaklaşık 90 aileden oluşan Amsterdam Süryani cemaatinin bu parayı karşılamakta zorlanacağını anlayan kilise rahipleri, 200 bin gulden yardımda bulunacaklarını ve kilisedeki bütün taşınır eşyaları da Süryani cemaatine bağışlayacaklarını bildirmişlerdir.²⁷⁷ Mevcut kiliseye devam eden Katolik cemaatin bir kısmı bu satış işlemine karşı çıkıp mahkemeye başvurmasına rağmen, tapu sözleşmesi

---

²⁷³ <http://www.morephrem.com/st-ignatius-nurono-kerk> (04.10.2014)

²⁷⁴ <http://www.morephrem.com/st-shemun-zeyte-kerk> (07.10.2014)

²⁷⁵ Shoeshoto Suryoyo, 1995/48, s. 28.

²⁷⁶ Shoeshoto Suryoyo, 1995/48, s. 28.

²⁷⁷ Kolo Suryoyo, 1985/43, s. 16-17.

imzalanmış ve kilise mülkiyeti devredilmiştir. 1985 yılında Hollanda'daki Süryani nüfusu henüz üç bin kişi civarında olmasına rağmen; bu binayla, Mor Efrem Manastırı haricinde, üçüncü kilise sahibi olmuşlardır.²⁷⁸

Ancak uzun zamandır onarım görmeyen kilise gittikçe yıpranmış ve restorasyon ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Gerekli inceleme ve görüşmelerden sonra restorasyonun 7 milyon guldene mal olacağı anlaşılmıştır. Tarihi bir eser olduğu için bu meblağın 5 milyonu devlet tarafından karşılanmış, geriye kalan 2 milyon gulden ise Süryani hayırseverler tarafından tedarik edilmiştir. Ocak 1994 tarihinde başlayan restorasyon çalışmaları 1996 yılında sona ermiştir.²⁷⁹

Kilisenin mevcut papazı Abuna Saliba Antinos'tur. Her sene 15 Ağustos'ta Kutsal Bakire Meryem Ana günü kutlanmaktadır.

2.1.11. Mor Şarbel Kilisesi (St. Sharbil Kerk) - Amsterdam

Mor Şarbel Kilisesi, 1993 yılında Amsterdam'da bir bina satın alınarak kurulmuştur. Söz konusu bina, 1954 yılında Katolikler tarafından inşa edilmiş St. Catherina Kilisesi'dir. 1993 yılında kapatılan Katolik kilisesi aynı yıl satışa çıkarılmış ve Süryani cemaati tarafından satın alınmıştır. Midyat'taki Mor Şarbel Kilisesi'ne atfen bu yeni kilise de "Mor Şarbel" adıyla takdis edilmiştir.²⁸⁰ Yaklaşık olarak 170 kişilik Süryani cemaate hizmet veren bu kilisenin ilk ruhanisi, Midyat'tan gelen Abuna Makdesi İlyas olmuştur. Kendisi 2000 yılında Horepiskopos olarak takdis edilmiştir. Ancak 2015 yılından beri kilise papazı Abuna Yuhanon Lahdo'dur.²⁸¹ Her sene 5 Eylül'de kilise azzi Mor Şarbel'i anma günü düzenlenmektedir.

2.1.12. Mor Gabriel (St. Gabriel) - Amsterdam

2000'lerden sonra Irak, Suriye, Lübnan ve Ürdün'den²⁸² gelen Süryani mültecilerin sayısı artınca, Amsterdam da, Arapça dilinde ibadetlerin gerçekleştirildiği bir kilise kurulması ihtiyacı doğmuştur.²⁸³ 25.12.2008 tarihinde takdis edilen Mor

²⁷⁸ Kolo Suryoyo, 1985/41, s. 16; <http://www.morephrem.com/moeder-gods-kerk> (23.12.2014)

²⁷⁹ Shoeshoto Suryoyo, 1995/48, s. 29; <http://moedergodskerk.nl/de-kerk/> (12.04.2016)

²⁸⁰ <http://www.morephrem.com/st-sharbil-kerk> (07.10.2014)

²⁸¹ <http://www.morsharbil.nl/index.php/geschiedenis> (01.07.2016)

²⁸² 2003 yılında Amerika ve İngiltere'nin Irak'ı işgali göz önünde bulundurulmalıdır.

²⁸³ <http://morgabriel.nl/> (06.05.2016)

Gabriel cemaatinin kendilerine ait bir bina satın almaları güç olduğu için Katoliklere ait bir kiliseyi ortak kullanma yoluna gitmişlerdir.²⁸⁴ Kilise ruhanisi Samuel Abdullah'tır.

2.2. Kilise Hiyerarşisi

Süryaniler, Avrupa'ya ilk geçtikleri zamanlarda kilise ve ruhanilerin eksikliğini hissetmişler ve bunun için birtakım girişimlerde bulunmuşlardır. Patriklik merkezi onları yalnız bırakmamış ve daha ilk yıllardan itibaren bazı ruhanileri diasporada görevlendirmiştir. Söz konusu ruhaniler eğitimlerini anavatanlarında (Türkiye ve Suriye) tamamlamışlardır. Ruhanilerin eğitimi daha önce yaşadıkları köylerdekine göre yeterli olabilirdi ama burada, kendilerini geliştirmek ve cemaate ayak uydurmak zorunda kalmışlardır. Süryani cemaatinde müminlerle ruhaniler arasındaki ilişki baba-oğul arasındaki ilişkiye benzetilir. Nitekim patrik ve metropolite “*Seyyidna*” (Efendimiz); rahip ve papazlara da “*Abuna*” (babamız) diye hitap ederler. Din adamlarına büyük saygı gösterilmekte, onların hayır duasını almak veya evde ağırlamak, bereket olarak telakki edilmektedir.

Mevcut durumda Hollanda Abraşiyesi'nde görevli olan; 1 Metropolit, 3 rahip, 4 rahibe, 9 papaz bulunmaktadır.²⁸⁵ Bunun haricinde cemaat üyelerinden seçilen *Afodyakno*, *Qoruyo*, *Mzamrono* gibi derecelerde onlarca kişi bulunmaktadır. Burada zikredilen derecelerin içeriğine dair kısa bir açıklama, konunun anlaşılması bakımından faydalı olacaktır.

Ruhani liderlerin, havarilerden kabul ettikleri Kâhinlik Erk'i üç dereceye ayırılır: Diyakozluk, papazlık ve episkoposluk. Geleneğe göre bu üç derece, insanlar tarafından değil bizatihi İsa Mesih tarafından belirlenmiştir.²⁸⁶

a) Diyakozluk (Şemmaslık): Günlük ibadetlerde papaz ve rahiplere yardımcı olan kimselerdir. Bu derecenin şu rütbeleri vardır:

- 1) Başdiyakozların başkanı (Arhedyakon)
- 2) İncil Diyakozu (Mşamşono Evengeloyo)
- 3) Mürettip (Afodyakno)

²⁸⁴ <http://www.morephrem.com/st-gabriel-kerk/> (18.11.2016)

²⁸⁵ <http://www.morephrem.com/kloosterlingen> (19.10.2016)

²⁸⁶ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 263.

4) Okuyucu (Qoruyo)

5) Mürettil (Mzamrono)

b) Papazlık (Kaşıšo): Temel görev kiliselerdeki âyinleri yönetmek olan papazlara Süryanicede “kaşıšo” denir. Süryani papazlar evli ve aile sahibi olduklarından dolayı cemaat arasında rahatça vazifelerini ifa edebilmektedirler. Buna rağmen eşi vefat ettikten sonra bir papaz tekrar evlenemez. Bu derecedeki rütbelere şunlardır:

1) Papaz (Kaşıšo)

2) Başpapaz (Horepiskopos)

c) Episkoposluk: Papazlık ve diyakozluk gibi alt rütbelerin kendisine bağlı olduğu ve kilise hiyerarşisindeki en üst rütbeyi teşkil eden episkoposluk, bekâr rahiplerden oluşur. Bu derecede şu rütbelere vardır:

1) Metropolit

2) Mafıryan (Patrik Mülhakı)

3) Patrik.²⁸⁷

Kilise hiyerarşisine dair verilen bu bilgilerden sonra, Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi abraşiyesinde metropolitlik yapan ruhaniler tanıtılacaktır.

2.2.1. Mor Julius Yeşu Çiçek

Yukarıda da değinildiği üzere, Hollanda’da ilk kurulan kilise, Hengelo şehrindeki Mor Yuhanon Kilisesi’dir. Oranın ilk ruhanisi Mor İbrahim'den sonra, Midyatlı bir rahip olan İsa Çiçek, aynı göreve atanmıştır. İhtiyaca binaen İsa Çiçek’in metropolit olmasına karar verilmiş ve dönemin patriği Mor Ignatius III. Yakub, tören için Avrupa’ya geçmiştir. Avrupa’da ilk Süryani Ortodoks Metropolit resameti 24.06.1979 tarihinde yapılmıştır ve bu metropolit Mor Julius Yeşu (İsa) Çiçek’ten başkası değildir. Bu büyük organizasyon için birçok kişiye, kurum ve kuruluşa, diğer kilise ruhanilerine davetiyeler gönderilmiş, Avrupa’nın her tarafındaki Süryani cemaatlerine haber verilmiştir. Çok büyük bir kalabalığın iştiraki ve bizzat Patrik Mor Ignatius III. Yakub’un katılımıyla Rahip İsa Çiçek, MOR JULIUS YEŞU adıyla

²⁸⁷ Günel, *Türk Süryanileri Tarihi*, s. 309; Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi’nde İbadet*, s. 263-279.

kutsanmış, Orta Avrupa ve Benelüks Ülkeleri Abraşiyesi'nin metropolitliğine getirilmiştir.²⁸⁸

İsa Çiçek, 25.03.1942 tarihinde Kafro Elayto (Arıca) köyünde dünyaya gelmiştir.²⁸⁹ İsa Çiçek'in babası Barsoumo papaz ve annesi de kilisede "bathqyomo"²⁹⁰ olarak görev yapmaktadır. Nesillerden beri din adamı olarak görev yapan bir aileden gelen Çiçek'in büyükbabası ve büyük büyük babası da papaz olarak görev yapmışlardır. Kendisi de 1951'de, henüz 9 yaşındayken, Deyruzzafaran Manastırı'na geçmiştir. Manastırda ilk teoloji eğitimini alan Çiçek, ayrıca; Arapça, Türkçe, klasik Süryanice ve kilise müziği vb. dersler almıştır. Bir süre Metropolit Mor Yuhanna Dolabani'nin sekreterliğini yapmıştır. Dolabani, İsa Çiçek üzerinde etkili olmuş ve sonraki yıllarda İsa Çiçek, kendisine Metropolit Dolabani'yi örnek almıştır. 1968 yılında henüz 16 yaşındayken, Mardin Kırklar Kilisesi'nde Metropolit Dolabani tarafından resameti yapılan Çiçek, diyakoz olarak görevlendirilmiştir. Bundan sonra Siirt ve Bitlis civarındaki köyleri tek tek gezerek, 1915'ten beri dağınık halde yaşayan ve herhangi bir dini âyine katılmamış Hristiyanları vaftiz etmiş, evlenenlerin nikâh âyinlerini yapmıştır. İlk çıktığı kırk günlük turunda 270 kişiyi vaftiz ettiği söylenir. Söz konusu Hristiyanların çoğunlukla Ermeniler olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.²⁹¹ 1960'ta Mor Gabriel Manastırı'na geçen Çiçek, burada Manastır binasının yenilenmesi ve bazı ilavelerin yapılması hususunda yoğun çalışmalara girişmiş; finansal desteğin sağlanması için 1964 ve 1972 yılında iki defa Suriye ve Avrupa'ya seyahat etmiştir.²⁹² 1967-69 yılları arasında askerlik görevini yerine getirdikten hemen sonra, Metropolit Efrem Bilgiç'in takdisiyle rahip olarak atanmıştır. 1973 yılında manastıra matbaa alımı için Beyrut'a gitmiş, ayrıca orada 6 aylık bir Arapça eğitimi görmüştür. Patrikliğin işaretiyle diaspora Süryanilerine hizmet etmek üzere 1974'te Almanya'ya geçmiş ve burada Almanca kursuna devam etmiştir. Oradan da Metropolit Mor Athanasius'un davetiyle Amerika'ya geçmiş ve orada da İngilizce eğitimi almıştır. 1977'de Orta Avrupa'ya "Patrik Vekili" olarak tayin edilmesiyle Hollanda'ya giderek, Hengelo'daki Mor

---

²⁸⁸ Kolo Suryoyo, 1979/9, s. 2.

²⁸⁹ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, p. 130.

²⁹⁰ Bir çeşit bayan diyakozdur. Sadece Süryani kilisesine has olan bu uygulama üçüncü yüzyıldan beri uygulanmış olmasına rağmen şimdilerde unutulmuştur.

²⁹¹ Emanuel Aydın, *Süryaniler*, Nuhro Yayınları, Viyana, 1982, s.1.

²⁹² Gabriel Rabo, "In Memoriam Mor Julius Yeshu Çiçek", *Kolo Suryoyo*, 20015/147, p. 9.

Yuhanon Kilisesinde göreve başlamıştır. İki yıl bu görevde kaldıktan sonra da, Patrik Mor Ignatius III. Yakub tarafından metropolit olarak görevlendirilmiştir.²⁹³

Metropolit Çiçek'in göreve geldikten sonraki ilk işi Kolo Suryoyo dergisini çıkarmak olmuştur. Manastır binası için girişimlerde bulunmuş ve 1981'de Mor Efrem Manastırı'nı kurmuştur.²⁹⁴ Yine, Süryani geleneğine ait birçok kitabın basıldığı Bar Hebraeus Matbaası, onun gayretleriyle kurulmuştur. Henüz 37 yaşında genç bir metropolit olmasına rağmen, altı Avrupa ülkesindeki Süryanilere kilise hizmeti götürmüştür.²⁹⁵ Mor Julius Yeşu Çiçek, Avrupa'daki Süryani diasporasına pek çok hizmette bulunmuştur. Kendisi Metropolit olduğunda yönettiği Abraşiyeye'de sadece birkaç kilise varken vefat ettiğinde ardından onun gayretleriyle inşa edilmiş yahut satın alınmış onlarca kilise ve üç manastır bırakmıştır. Mor Efrem Manastırı (Hollanda), Suruçlu Mor Yakub Manastırı (Almanya) ve Mor Evgin Manastırı (İsviçre), ayrıca Batı Avrupa'da mevcut 80 küsur kilisenin 36 tanesi onun girişimleriyle kurulmuştur.²⁹⁶ Sadece Avrupa'da Kiliseler kurmakla yetinmemiş, diğer bölgelerdeki Süryani cemaatlerine de yardımlarda bulunmuştur. Mesela Şam'daki patriklik merkezinin inşasında abraşiyeye bağlı Süryani cemaatleri arasında bir yardım kampanyası başlatmış ve topladığı parayı patriklik merkezine göndermiştir. Yine Avrupa'daki birçok din adamının resmeti onun eliyle yapılmıştır. 45 rahip, 3 Horepiskopos, 8 rahip, 2 rahibe ve onlarca diyakozun resmet törenini gerçekleştirmiştir.²⁹⁷

Bu hizmetlerinden ötürü Patrik Mor Ignatius Zakka I. Iwas tarafından “*20. Asrın Mor Yakub Burdono'su*” ünvanıyla taltif edilmiştir.²⁹⁸ Zakka Iwas bununla da yetinmemiş ve “*ismi tarih kitabında ışıktan harflerle yazılacak*” diyerek onu onurlandırmıştır.²⁹⁹ Ayrıca Süryani kültürüne yaptığı katkılardan ötürü Stockholm'deki *Assosiation of the Academic Arameans* kuruluşu tarafından 2003 yılında kendisine *Aram Prize* (Aram Ödülü) verilmiştir.³⁰⁰

---

²⁹³ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, p. 131.

²⁹⁴ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, p. 131-132.

²⁹⁵ Bu ülkeler şunlardır: Hollanda, Belçika, Fransa, İsviçre, Avusturya ve Almanya.

²⁹⁶ Rabo, “Batı Diasporasında Süryaniler ve Süryani Kilisesi”, s. 114.

²⁹⁷ Rabo, “In Memoriam Mor Julius Yesu Çiçek”, p. 15.

²⁹⁸ *Kolo Suryoyo*, 1994/98-99-100, s. 143; Aydın, *Süryaniler*, s.1.

²⁹⁹ Rabo, “Batı Diasporasında Süryaniler ve Süryani Kilisesi”, s. 114.

³⁰⁰ *Kolo Suryoyo*, 2005/147, s. 72.

Julius Yeşu Çiçek, aynı zamanda bir hattattır. Kolo Suryoyo dergisindeki Süryanice sayfaları, bilgisayar destekli Süryanice fontlar çıkana dek, kendisi yazmıştır. Kopyasını çıkardığı yahut tashih ettiği onlarca kitap Bar Hebraeus matbaasında basılmıştır. Bizzat onun tarafından yazılan İncil, Bar Hebraeus matbaasında 1000 adet basılarak çeşitli kilise ve kütüphanelere dağıtılmış, kalan nüshalar da Süryani cemaatinden isteyenlere ücret mukabilinde verilmiştir.³⁰¹

Yeşu Çiçek, 29 Ekim 2005 tarihinde çıktığı bir yolculukta, kaldığı otel odasında kalp krizi geçirmek suretiyle, 63 yaşında vefat etmiştir. 5 Kasım 2005'te Mor Efrem manastırında düzenlenen cenaze törenine, başta Patrik Mor Ignatius Zakka I. Iwas olmak üzere dünyanın dört bir yanındaki abraşiyelerden gelmiş onlarca Süryani metropolit, farklı kiliselere mensup ruhaniler, siyasetçiler ve binlerce Süryani katılmıştır. Mezarı, Mor Efrem Manastırı'nın hemen yanında hizmet veren Meryem Ana Katedrali'nin altında, ruhaniler için yapılan özel bölümdedir.³⁰²

2.2.2. Mor Polycarpus Augin Aydın

Mor Julius Yeşu Çiçek'in vefatından sonra, 15 Nisan 2007 tarihinde rahip Edip Aydın, Mor Polycarpus Augin adını alarak Hollanda Abraşiyesi metropoliti olarak takdis edilmiştir.³⁰³

Edip Aydın, 10 Haziran 1971 tarihinde Gündükşükrü (Odabaşı-Nusaybin) köyünde dünyaya gelmiştir. Henüz küçük yaşlardan itibaren din eğitimi almıştır. Bir yandan köydeki ilkokula devam eden Aydın, bir yandan da köy kilisesinde ilk dini eğitimini almıştır. İlkokulu bitirip 11-12 yaşlarına geldiğinde ise Mor Gabriel Manastırı'na geçmiştir. O dönemde manastırda kendisiyle beraber yaklaşık 30 öğrenci bulunmaktadır. Yatılı kaldığı manastır okulunda (madrasto) gördüğü Klasik Süryanice dili ve teoloji öğreniminin yanında; okul hayatına devam etmiş ve Midyat'ta ortaokul-lise eğitimi görmüştür.

Lise eğitimini tamamladıktan sonra yükseköğrenim için arayışlara başlamıştır. Bilindiği gibi Türkiye'de Hıristiyan teoloji fakülteleri bulunmamaktadır. Tam da bu

---

³⁰¹ *Kolo Suryoyo*, 1988/62, s. 133.

³⁰² Rabo, "In Memoriam Mor Julius Yesu Çiçek", p. 2-3.

³⁰³ Mor Polycarpus Augin Aydın'ın hayatı yazılırken, öncelikle kendisi ile 14 Ocak 2014 tarihinde bu çalışma için yapılan röportajdan faydalanılmıştır. Bunun yanında kullanılan yazılı kaynak ise şudur: *Kolo Suryoyo*, 2001/134, s. 275-276.

dönemde Mısır'da eğitim görmek için bir fırsat doğunca, İsa Doğan adlı arkadaşıyla yola koyulmuştur. Mısır'ın tercih edilme nedenlerinden birisi, Kıpti Kilisesiyle Süryani Ortodoks Kilisesinin geleneklerinin birbirlerine yakınlığı olmuştur. Fakat Mısır'daki ikametinde resmi evraklar yüzünden bazı sorunlarla karşılaşınca, Mor Gabriel Manastırı'na geri dönmek zorunda kalmıştır. Bu defa da Mor Timotheos Samuel Aktaş tarafından, lisans eğitimi almak üzere İngiltere'ye gönderilmiştir. Mısır'a gitmişken, oradan dönmek zorunda kalmasını ve ardından İngiltere'ye geçişini kendisi şöyle açıklamıştır:

Meseleyi şuraya bağlamak istiyorum; Çoğu zaman hangi yolu seçeceğime ben karar vermedim, sadece var olanı seçtim. Diğer bir deyişle, bunun, Tanrı'nın hayatımdaki rehberliği olduğuna inandım.

İngiltere'de Londra Üniversitesi'ne bağlı Heythrop College'da Teoloji Semineri'ne (İlahiyat Fakültesi) katılmıştır. 1995 yılında lisans eğitimini başarılı bir şekilde tamamladıktan sonra, yüksek lisans yapma gayesiyle Oxford Üniversitesi'ne gitmiştir. Orada *Sebastian Brock* himayesinde, Syriac Studies (Süryaniyat Çalışmaları) alanında yüksek lisans tezini tamamlamıştır. Aynı dönemde Sebastian Brock'un "*The Bible in the Syriac Tradition*" eserini, İngilizceden Klasik Süryaniceye tercüme etmiştir. Söz konusu kitap Gorgias Press tarafından 2002 yılında yayınlanmıştır. Süryaniyat çalışmalarının akademik camiadaki en büyük otoritelerden biri olarak kabul gören Sebastian Brock'un, Augin Aydın üzerindeki etkisi yadsınamaz:

Onun etkisi muazzamdı. Birinci planda tabii ki onun Syriac Studies alanındaki bilgisi ve öğretimi üzerimde etkili oldu. İkinci olarak, öğrettiklerinin, inandığı şeylerden uzak olmadığını fark ettim. Birçok bilim adamı kendi dalında ders verdikleri halde, öğrettiklerinden bir hayli kopuklar, âdeta öğrettikleriyle alakasızlar/ilgisizler. Fakat Sebastian Brock, Süryani geleneğini içselleştirmişti ve kendisini Süryani geleneğinin havarisi olarak hissediyordu. O aynı zamanda fahri bir ruhandır. Kaddesetli Mor Ignatius Zakka Iwas'ın, "Dini açıdan seni günümüz kilise babalarından biri olarak görüyoruz" dediği gibi. Onun tevazusu, öğrencilerine olan sevgisi, dersine bağlı olması, düşünceleri, yolunun keşiştiği herkesle bilgisini paylaşması vb. hususlar manevi ve akademik anlamda benim için çok önemliydi.

İngiltere'de aldığı eğitim ve bulunduğu ortamlar onun üzerinde etkili olacak ve hayata bakışında yeni perspektifler oluşturacaktır. Kendi ifadeleriyle aktaracak olursak:

İngiltere'de geçirdiğim zamanı düşündüğümde, bunun ruhsal ve akademik anlamda çok faydalı olduğunu görüyorum. Çünkü teoloji eğitimime devam ederken bir yandan da manastırlarda kalıyordum. Katolik geleneğindeki farklı manastırlarda kaldım; önce Benediktenlerle, ardından Karmelitlerle, son

olarak Jesuitslerle. Bu ruhsal geleneklerdeki çeşitlilik bana zenginlik kattı; Tanrı'ya hizmet etmenin farklı yolları ve görünüşleri olduğunu gösterdi.

O dönemde Doğu Amerika Başpiskoposu olan Mor Cyril Efrem Kerim'in (hâlihazırdaki patrik) daveti üzerine, kendisine Amerika yolu görünmüştür. New York'taki St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary'de ilahiyat alanında yüksek lisansa başlamakla yetinmemiş, hem başpiskoposlukta diyakozluk yapmış, hem de bir okulda Süryanice dersler vermiştir. 2002 yılında “*The History of the Syriac Orthodox Church of the Antioch in North America: Challenges and Opportunities*” (Kuzey Amerika'daki Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Tarihi: İmkânlar ve Zorluklar) başlıklı yüksek lisans tezini de tamamlamıştır.

Aydın, keşiş olmaya karar verince 7 Ekim 2001 tarihinde Şam'daki patriklik merkezinde, Patrik Mor Ignatius Zakka I. Iwas'ın katılımıyla resmet töreni gerçekleştirilmiş ve kendisine “Augin” adı verilmiştir. Ardından eğitimine devam etmek üzere İsviçre'nin Bossey şehrinde, Dünya Kiliseler Konseyi'ne bağlı *Ecumenical Institute*'e gitmiştir. Orada kaldığı dönemle ilgili şunları anlatmıştır:

Bu da hem akademik hem başka şekillerde, daha çok uluslararası ve ekümenik açıdan beni çok geliştirdi. Çünkü okuldaki öğrenci profili çok çeşitliydi; siyahi, beyaz, Afrikalı, Latin Amerikalı, Ortadoğulu gibi farklı coğrafyalardan ve Roman Katolik, Protestan, Doğu Ortodoks, Oryantal Ortodoks vb. farklı kilise geleneklerinden, dünyanın her yerinden öğrenciler vardı. Beraber okuyor, beraber ibadet ediyor, arkadaşlıklar kuruyor ve birbirimizden etkileniyorduk.

Kendisi her ne kadar eğitimini tamamladıktan sonra, Mor Gabriel Manastırı'na dönüp orada öğretim faaliyetlerinde bulunmak ve Süryaniyat çalışmaları alanında araştırmalar yapmak istese de, şartlar onun istediği şekilde gelişmemiştir. Hollanda'daki abraşiye kürsüsü Mor Julius Yeşu Çiçek'in vefatıyla boşalmasının akabinde, Hollanda'daki Süryaniler tarafından ısrarla davet edilmiştir. Yaptığı istişareler sonucunda görevi kabul etmiş ve 15 Nisan 2007 tarihinde, “Polycarpus” ön ismiyle metropolitlik resmeti yapılmış, kendisi artık Mor Polycarpus Augin Aydın olmuştur.

Metropolit olduktan sonra akademik çalışmalarına devam eden Augin Aydın, Princeton Theological Seminary'de Kathleen McVey rehberliğinde yaptığı “*Comparing the Syriac Order of Monastic Profession with the Order of Baptism both in External Structure and in Theological Themes*” başlıklı tezle 2011 yılında doktorasını tamamlamıştır. Başta Turoyo, Ktobonoyo, Türkçe, Kürtçe, İngilizce, Arapça,

Felemenkçe olmak üzere Kitabı Mukaddes İbrancesi ve biraz Almanca bilmektedir. Hâlihazırda, Hollanda'daki metropolitlik görevini yürütmeye devam etmektedir.

2.3. Dini Pratikler-İbadetler

2.3.1. Vaftiz

Terim olarak vaftiz, Hristiyanlık inancında kabul edilen asli gûnahtan temizlenmek ve dine girmek, kutsanmak amacıyla belirli usullere göre yapılan bir sakramenttir (giz-sır).³⁰⁴

Süryanicede vaftiz için “Ma'moditho” kelimesi kullanılırken, vaftiz olan kişiye de “Amido” denir. Süryani Ortodoks Kilisesi'ne göre vaftiz olan kişi, teslise olan inancını açıklamış ve Hristiyanlığa girmiş olur. Vaftiz olmakla gerçekleşeceğine inanılan durumlar şöyle sıralanabilir:

- a) Hristiyanlığa girmek
- b) Asli gûnahtan kurtulmak
- c) Günahsız olarak yeniden doğmak ve yaratılmak
- d) İsa ile bütünleşmek
- e) Ruhi canlılığa kavuşmak³⁰⁵

Vaftiz âyini kilisede, episkopos veya papaz tarafından gerçekleştirilir. Vaftize hazırlanan kişinin aşağıdaki yemini söylemesi istenir:

*“Ben (kendi adını söyleyerek) şeytani, kuvvetini ve ona tabi olanları inkâr eder; İsa Mesih'e, peygamberlere, elçi ve gerçek öğretmenlere ve onların ilahi öğretisine iman eder, Baba, Oğul ve Aziz Ruh'a tabi olup vaftiz olurum”*³⁰⁶

Vaftiz edilecek kişi şayet yaşça ufak biriyse, onun yerine yetişkin bir Hristiyan yukarıdaki yemini eder. Buna da vaftiz babası (karibo-kirve) denir.³⁰⁷ Vaftiz babası aynı zamanda çocuğun manevi babası olarak kabul görülür.³⁰⁸

Vaftiz âyini, yere sabitlenmiş mermerden yapılmış ve bebeğin sığabileceği bir leğen şeklinde oyulmuş “gurno” (kurna) içinde gerçekleştirilir. Yaklaşık bir saat süren

³⁰⁴ Mustafa Erdem, "Hristiyanlıktaki Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 34, Ankara 1993, s. 133

³⁰⁵ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 170-171.

³⁰⁶ Samuel Akdemir, *Dini Kurallarımız*, Baha Matbaası, İstanbul, 1972, s. 66.

³⁰⁷ Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, İstanbul, 2002, s. 43.

³⁰⁸ Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 68.

vaftiz töreninde bebek üç defa suya batırılma veya ona bedel olarak başına üç kez su serpilme suretiyle vaftiz uygulaması gerçekleştirilir. Ardından havluyla kurulan bebek vücutu, kutsal “*murun*” yağıyla meshedilir. Beyaz bir elbise giydirilir ve mukaddes “*qurbono*” (kurban-evharistiya) yedirilir. Böylece vaftiz olan kişi bir defada üç sakramenti (sırrı) almış olur; vaftiz, murun yağı, qurbono (evharistiya).³⁰⁹ Vaftiz olan çocuğa bir azizin adı “ön isim” olarak verilir. Böylece adı verilen azizin himayesine girmesi umut edilir.³¹⁰

Süryani Ortodokslar için vaftiz en önemli sakrament olarak kabul edilir. Zira Hıristiyanlığa geçişin ilk şartı, vaftiz olmaktır. Sonradan Hıristiyan olanlara da vaftiz töreni yapılmaktadır. Fakat burada asıl üzerinde durulacak olan konu, bebeklerin vaftizidir. Hıristiyan bir anne babadan doğmuş olmalarına rağmen her bireyin ayrı ayrı vaftiz edilmesi gerektiğine inanılır. Anavatanda vaftiz sakramentinin uygulanması ve önemi diasporada da devam etmiştir, hatta burada vaftize daha fazla ehemmiyet gösterilmiştir. Kiliseden, haftalar öncesinde, vaftiz günü için randevu alınmakta ve söz konusu tarih akrabalara duyurulmaktadır. Vaftiz günü geldiğinde âdeta bir düğüne gider gibi şık kıyafetler giyen akrabalar, kilise salonunda hazır bulunur ve âyine katılırlar.

Vaftiz olan her bireyin bilgileri kilisenin kayıt defterlerine işlenir. Bu kayıtlar özellikle o bölgede yaşayan Süryani nüfusunun tespitinde büyük önem arz etmektedir.

2.3.2. Evharistiya

Grekçe *eucharistia* kelimesiyle ifade edilen ve “Tanrı’ya şükür duasında bulunma” manasında kullanılan evharistiya ayrıca “Komünyon” (kutsal sofraya) yahut “ekmek-şarap âyini” isimleriyle de anılmaktadır.³¹¹ Bununla, Mesih’in havarileriyle yemiş olduğu son Fısih yemeğinin³¹² hatırası kutlanmaktadır.³¹³ Evharistiya sakramenti

³⁰⁹ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi’nde İbadet*, s. 181.

³¹⁰ Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 69.

³¹¹ Ali Erbaş, *Hıristiyan Ayinleri: Sakramentler*, İstanbul: Nun Yayınları 1998, s. 165.

³¹² “Fısih (Fısho): İsrail Oğullarının Mısır esaretinden kurtuluşunun anısına bir çeşit bahar festivali olarak kutlanan ve İbrani takvimine göre Nisan’ın 15’ine denk düşen bir Yahudi bayramıdır.” Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 305.

³¹³ Yemek sırasında İsa eline ekmek aldı, şükredip ekmeği böldü ve öğrencilerine verdi. “Alın, yiyin” dedi, “Bu benim bedenimdir.” Sonra bir kase alıp şükretti ve bunu öğrencilerine vererek, “Hepiniz bundan için” dedi. “Çünkü bu benim kanımdır, günahların bağışlanması için birçokları uğruna akıtılan antlaşma kanıdır. Size şunu söyleyeyim: Babam’ın egemenliğinde sizinle birlikte tazesini içeceğim o güne dek, asmanın bu ürününden bir daha içmeyeceğim.” Matta 26: 26-29. Benzer bir anlatım için bkz. Markos 14: 22-25.

Hristiyanlar için çok önemli olup Hristiyan inancının ve ibadetinin temelini teşkil etmektedir.³¹⁴

Süryani Ortodoks Kilisesi'nde evharistiya sakramentine “*qurbono*” (kurban) denmektedir.³¹⁵ Qurbono, mümin kişinin, ekmek ve şarap görünümündeki Mesih'in bedenini yediği ve kanını içtiği bir sırdır.³¹⁶ Süryani Ortodoks kilisesi, belki de diğer Hristiyan kiliseleri arasında en zengin âyin geleneğine sahip kilisedir. Bu yüzden ekmek-şarap âyininde okunan her duanın, giyilen her kıyafetin, yapılan her hareketin özel bir anlamı, sembolü, karşılığı bulunmaktadır.³¹⁷ Anavatanda qurbono âyini nasıl yapılıyorsa, diasporada da aynı şekilde yapılmaya devam edilmektedir. Fakat kiliseye gitme oranı anavatandaki gibi sık olmamaktadır. Bu yüzden ruhaniler tarafından cemaate uzun süre “qurbono”suz kalmaması salık verilmekte, her Pazar kiliseye gitmeye vakit bulamazlarsa bile hiç olmazsa qurbono almak için ara sıra âyinlere katılmaları gerektiğinin lüzumu çeşitli vesilelerle hatırlatılmaktadır.

2.3.3. Nikâh/Evlilik

Hristiyanlıkta evlilik, bizatihi Mesih tarafından tesis edilen kutsal bir işlem olarak kabul edilmektedir. Tanrı, Âdem'e Havva'yı vererek, evlilik sakramentinin temelini atmıştır. İsa evlenmemiştir ve onun yolundan giden ruhaniler de (bazı mezheplerde papazlar hariç) evlenmemektedir. Buna rağmen Hristiyanlıkta evlilik müessesesi son derece önemli görülmüş ve kutsal sakramentlerden biri olarak kabul edilmiştir. Nikâh kıyılması ve boşama yetkisi kiliseye, yani ruhanilere verilmiştir.

Süryani Ortodoks Kilisesi için de evlilik sakramenti son derece kutsaldır. Evlilik, Kutsal Ruh'un inayeti ve ruhaninin hayır duasıyla, mümin bir erkek ve kadının hayatlarını birleştirdiği bir sakrament olarak görülmektedir. Çok eşliliğe onay verilmemektedir. Ayrıca yakın akrabalık, süt kardeşliği, vaftiz kirvelüğinden doğan akrabalık, nikâh sağdıçlığı evliliğe engel olarak kabul edilmektedir.³¹⁸

---

³¹⁴ Thomas Michel, *Hristiyan Tanrıbilimine Giriş*, İstanbul, 1992, s. 94; Mehmet Aydın, *Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık*, Ankara: TDV Yayınları, 1995, s. 77.

³¹⁵ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 211.

³¹⁶ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 64.

³¹⁷ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 224.

³¹⁸ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 292.

Şartların değişmesiyle dini emirlerin bizatihi değişimi yahut onlara uyulmasındaki farklılığa, Süryanilerin anavatanlarından bir örnek ile açıklık getirilebilir. Turabdin bölgesinde göçlerle beraber nüfus azalınca Süryaniler arasındaki evlenme alışkanlığı değişmiştir. Süryaniler arasındaki geleneksel adetlere göre birinci dereceden akraba ile evlilik, kardeş sayıldıkları için, dinen yasaklanmasına rağmen nüfustaki dramatik azalma nedeniyle, yakın akraba arasındaki evliliğe bazıları kendilerini mecbur hissetmiştir ve bu tür evliliklerin yapıldığı da görülmüştür. Bu durum aynı zamanda, sosyal gerekliliklerin dini adetleri değiştirici gücüne örnek olarak verilebilir.³¹⁹

Özellikle birinci nesilde görücü usulü evlilik yaygın olmasına rağmen, Avrupa'daki sosyal gerçeklik gereği, gençlerin okul ve çalışma hayatına atılmasının etkisiyle, görücü usulü evlilikler çok azalmıştır. Süryani gençlerin flört etmesine sıcak bakılmasa da, eş adaylarını kendilerinin seçmesine itiraz edilmemekte, ancak seçilen kişi yahut ailesi beğenilmediğinde çeşitli sıkıntılar yaşanabilmektedir. Bazen de aileler kendi imkânlarıyla, uygun bir gelin-damat adayı için araştırmalara girişmektedir. Akrabalık bağları devreye sokularak, zaten birçok kişinin birbirini tanıdığı bir toplulukta, rahatlıkla bilgi elde edilebilmektedir. Aile içerisinde gerekli istişareler yapıp onay verildikten sonra, erkek tarafı aile büyükleriyle beraber kız istemeye gider. Şayet taraflar anlaşmışsa ve ortada evliliklerine mani bir neden yoksa, uygun bir zamanda papazla beraber gidip söz kesilir. Söz kesilirken erkek tarafının kıza altın haç hediye etmesi, söz kesiminde ve nikâh kıyılmasında papazın hazır bulunması, dini nikâhın şart koşulması, dini nikâhın kilisede yapılması, gelin eve girerken başının üstünde İncil tutulması vb. dini öğeler, Süryanilerde kilise, din adamı ve din üçlüsünün toplumsal yaşamdaki etkisini göstermektedir.³²⁰

Süryanilerdeki bir başka yerleşik adet de boşanmanın yasaklanmış olmasıdır. Bunun tek istisnası kadının zina yapmasıdır.³²¹ Bununla birlikte diasporadaki Süryaniler arasında anavatandaki Süryanilere nazaran boşanma vakaları artmıştır. Ayrıca Süryaniler arasında poligami (çok eşlilik) dinen yasaktır, bu yüzden birden fazla eşi olan Süryani bulmak mümkün değildir. Böyle bir eylemi gerçekleştirmenin tek yolu din değiştirmektir. Böyle bir gerekçeyle Hollanda'da din değiştiren bir Süryani'nin

---

³¹⁹ Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, s. 220.

³²⁰ Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, s. 223.

³²¹ Koluman, *Ortadoğu'da Süryanilik*, s. 117.

olduğuna dair herhangi bir bilgi edinilmese de, geçmişte anavatanda buna benzer vakalar olmuştur.³²²

Süryani kilisesinde boşanma, belirli durumlar haricinde, izin verilen bir uygulama olmamasına rağmen, Hollanda Abraşiyesi değişen şartların farkına varmış ve boşanmak isteyen bireyleri, sadece kilise yasağıyla bir arada tutmanın pek mümkün olmadığını görmüştür. Bu yüzden kilise, işlevselliğini neredeyse yitirmiş olan “boşanmak haramdır” söylemi yerine, tarafları dinleyerek çözüm bulmaya çalışıp, onlara yol gösterici bir rol üstlenmiştir.

2.3.4. Namaz/Dua

İnananların Tanrı’ya yakarması, niyazı, O’ndan dilemesi anlamına gelen duanın, kilisede yapılan sistemli şekline Süryani geleneğinde “*sluto*” (namaz) denmektedir. Süryani Ortodoks Kilisesi’nde namaz, günde yedi vakittir: Sabah, kuşluk, öğle, ikinci, akşam ve gece yarısı. Görüldüğü gibi bu vakitler, günün yirmi dört saati esas alınarak belirlenmiştir.³²³

Âyin geleneği açısından olduğu zengin olan Süryani Kilisesi, namaz ibadetini de detaylandırmıştır. Her vakitteki rekat sayısı, her rekatta okunacak İncil pasajları, söylenecek ilahiler, yapılacak dualar farklılık göstermektedir.³²⁴ Namaz ibadetinin, belki de en önemli kısmı ise, “ha çekmek”tir. Haç çekmek; sağ elin işaret parmağının sırasıyla alın, göğüs, sağ ve sol omuzlar, tekrar göğüs kısmına götürülerek, belirli bir duanın okunmasıyla olur.³²⁵

Namaz, Mezmurlar’da geçen bir duaya³²⁶ atfen başlangıçta yedi vakit olarak belirlenmiş, ama günümüz dünyasında Süryani sivillerin bunu yerine getiremeyeceği gerçeği göz önünde bulundurularak, vakit sayısı azaltılmıştır. İznik Konsili’nde, günlük namaz kılma mecburiyetinin yediden dörde indirildiği, bununla beraber yedi vakit kılınmasının tavsiye edildiği aktarılmaktadır. Son zamanlarda sabah, öğle ve akşam olmak üzere üç vakte indirilen namazın, günümüzde sabah ve akşam olmak üzere, en

---

³²² Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, s. 221.

³²³ Günel, *Türk Süryanileri Tarihi*, s. 311-312.

³²⁴ M. Hadi Tezokur, “Süryanilerde Namaz”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 1, s. 261-270.

³²⁵ *Kolo Suryoyo*, 1982/28, s. 3.

³²⁶ “Doğru hükümlerin için, seni günde yedi kez överim.” Mezmurlar 119: 164.

azından iki vakit halinde kılınması tavsiye edilmektedir. Bu durum sadece Süryani siviller için geçerli olup, ruhanilerden yedi vakit kılmaları beklenmektedir.³²⁷

Hollanda'daki Süryani ruhanilerin gençlerle yaptıkları sohbetlerde, “sabah ve akşam namazlarınızı ihmal etmeyin” tavsiyelerinin verildiğine şahit olunmuştur. Yine bazı gençler, kiliseye gitmeseler de, namaz vakitlerinde tek başlarına dualarını okuduklarını anlatmıştır.

2.3.5. Oruç

Dünya dinlerinin büyük bir kısmında oruç/perhiz geleneği bulunmaktadır. Yahudi geleneği içerisine doğmuş Hristiyanlıkta da oruç geleneği önemlidir. Hristiyanlığın Katolik ve Ortodoks mezheplerinde oruç ibadetinin nasıl yerine getirileceği ayrıntılı bir şekilde kilise kitaplarında yer almaktadır. Ortodoks geleneğinden gelen Süryani Kilisesinde de oruç belli başlı ibadetler arasında yer alır. Süryaniler oruca “*saumo*” demektedir.

Süryani Ortodoks Kilisesinde bir yıla yayılmış beş dönemden müteşekkil yaklaşık 140 güne tekabül eden bir oruç geleneği bulunmaktadır. Bu oruçlar kendi aralarında, tarihi sabit (Elçiler Orucu, Meryem Ana Orucu ve Milad Orucu) ve kullanılan kameri takvime göre değişken (Ninova Orucu ve Büyük Oruç) olmak üzere iki kısma ayrılır.³²⁸

- a) *Büyük Oruç (Saumo Rabo)*: Bahar aylarında tutulan kırk günlük bir oruçtur, “Elem Haftası” olarak adlandırılan haça gerilme haftası da buna eklendiğinde toplam 48 gün olur. Oruç tarihi, Şubat, Mart, Nisan aylarında gezinir.
- b) *Ninova Orucu (Saumo d’Ninve)*: Büyük Oruç’tan üç hafta önce, şubat ayında tutulan üç günlük bir oruçtur. Hz. Yunus’un balığın karnında üç gün kalmasına atıf vardır.
- c) *Elçiler (Havariler) Orucu (Saumo d’Şlihe)*: Hristiyan geleneğindeki belki de en eski oruçlardan birisidir ve Havariler zamanından kaldığı düşünülmektedir. Önceleri on gün olan oruç günümüzde üç gün olarak tutulur.

³²⁷ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi’nde İbadet*, s. 112.

³²⁸ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi’nde İbadet*, s. 141; Michael Abdalla, *Fasting and Fast Customs Practised by Modern Assyrian in the Middle East*, , Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1993, p. 10.

- d) *Meryem Ana Orucu (Saumo d'Maryam)*: Beş günlük bu oruç, 10 Ağustos'ta başlayıp 15 Ağustos'taki Meryem Ana Bayramı ile bitmektedir.
- e) *Milad Orucu (Saumo Zguro)*: Hz. İsa'nın doğumu anısına tutulan on günlük oruç, 15 Aralık'ta başlar ve 25 Aralık'ta Doğu Bayramı (Noel) ile son bulur.
- f) *Haftalık Oruçlar*: Süryani geleneğinde her Çarşamba ve Cuma günü oruç tutulur. Ancak Kıyam bayramından sonraki elli günlük sürede ve diğer bayramlara denk gelen Çarşamba ve Cuma günlerinde oruç tutulmaz.³²⁹

Ninova orucu haricindeki oruçlar bütün gün, hayvansal gıdalardan (et, süt, yumurta vb.) kaçınma yoluyla ifa edilir. Ninova orucunda ise, yapabilenler üç gün boyunca herhangi bir şey yemekten ve içmekten kaçınırlar.

Süryani Ortodoks kilisesi mensupları tarafından bu beş dönemlik oruç yüzyıllardır ifa edilmektedir. Kimi oruç süreleri yeni şartlara uyum sağlayabilmek için kısaltılmış, kimisi de uzatılmıştır. Dini önderler bu durumu, oruç ibadetinin İsa tarafından ihdas edildiğini ama bunun nasıl ve ne şekilde ifa edileceği meselesinin kilisenin sorumluluğunda olmasıyla açıklamışlardır.³³⁰ Mesela oruç ibadetindeki değişikliklerden birisi, Patrik Mor Ignatius III. İlyas Şakir tarafından 1932 yılında yapılmıştır. Bu değişime ihtiyaç duyulmasının nedeni de Süryani mülteciler olmuştur. I. Dünya Savaşı döneminde maruz kaldıkları baskılardan ötürü farklı coğrafyalara dağılan Süryaniler için, gittikleri yerlerdeki (Lübnan, Suriye, Güney ve Kuzey Amerika) koşullar, mevcut oruç şartlarını yerine getirmelerini zorlaştırmıştır. 1927 yılında Kudüs'te toplanan sinodda³³¹ Amerika'dan giden delegasyon, patrikle görüşmüş ve diğer başka hususların yanında, diasporadaki Süryaniler için oruç sürelerinin kısaltılması ihtiyacını dile getirmiştir. Patrik, bunun üzerine Amerika'da yaşayan Süryanilere has bir oruç düzenlemesi yapmıştır. Buna göre büyük orucun ilk ve son haftaları tutulacak, geriye kalan haftalarda da sadece Çarşamba ve Cuma günleri oruç tutmakla yetineceklerdir. Yine aynı patrik tarafından 1930 yılında, önceleri yenmesi

---

³²⁹ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 142-143; Abdalla, *Fasting and Fast Customs Practised by Modern Assyrian in the Middle East*, p. 24.24; Amanuel Çakır, "Wat is Vasten?", <http://mariakerkhengelo.nl/docs/vasten.pdf> (20.05.2016)

³³⁰ Abdalla, *Fasting and Fast Customs Practised by Modern Assyrian in the Middle East*, p. 10.

³³¹ *Kutsal Sinod*: "Patrik başkanlığında, kilise ve cemaat işleri için yapılan dini toplantı, bir anlamda kilisenin en yüksek mahkemesidir." Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 284.

yasak gıdalardan olan balığa serbestiyet getirilmiştir.³³² Oruç ibadetinde bir sonraki değişiklik ve en radikal reform kararı, Mor Ignatius Efrem I. Barsavm tarafından alınmıştır. 7 Aralık 1946'da Musul'daki sinod sonrası yayınladığı bir genelgede (menşur), önceleri 10 gün olan Elçiler Orucunun 3 güne, 15 gün olan Meryem Ana Orucunun 5 güne, 25 gün olan Milad Orucunun ise 10 güne çekildiğini duyurmuştur.³³³

Bunların haricinde, patrikliğin çağrısıyla, bazı istenmeyen durumlardan korunmak için de oruç tutulduğu görülmektedir. Mesela 2013 yılında Suriye'de kaçırılan metropolitlerin³³⁴ kurtulması için, patrikliğin yayınladığı bir menşurla, inananlara üç günlük oruç ve dua çağrısı yapılmıştır.³³⁵

Süryani Ortodoks Kilisesi'ne göre, orucun iki büyük faydası vardır:

a. Dinin gereklerinden olup, çok faydalıdır: Zira oburluğa karşı kuvvetli bir silahtır. Bunun için İsa Mesih, kurtuluş tedbirine başladığında oruç tuttu ve kendisine inananları, orucu gerektiği gibi idrak etmeye teşvik etti.

b. Oruç, belaları kaldırmak için, tövbe ve yakarışı teyit eder.³³⁶

Oruç tutarken riayet edilmesi gereken hususlar da şu şekilde açıklanır:

- a. *Allah'ın zikrinden ve korkulu hükmünden, aklı, işgal eden her şeye bakmaktan gözleri alıkoymak.*
- b. *Yalan, zem, fitne ve her türlü batıl sözden, dili uzak tutmak.*
- c. *Her türlü çirkin sözü işitmekten, kulakları men etmek. Zira söylenilmesi çirkin olan sesin, işitilmesi de çirkindir.*
- d. *Elleri, aldatici alış-verişten ve ayakları da günahlara kaymaktan alıkoymak.*
- e. *Zulüm yoluyla tedarik edilen yemeklerden büsbütün sakınmak.*
- f. *Merhametle orucu süslemek.*

³³² Abdalla, *Fasting and Fast Customs Practised by Modern Assyrian in the Middle East*, p. 11.

³³³ Abdalla, *Fasting and Fast Customs Practised by Modern Assyrian in the Middle East*, p. 11-12.

³³⁴ 22 Nisan 2013 tarihinde Suriye'deki iç savaşta Halep Süryani Ortodoks Metropoliti Mor Yuhanna İbrahim ile Halep ve İskenderun Rum Ortodoks Metropoliti Pavlus Yazıcı kimliği belirsiz kişiler tarafından kaçırılmışlardır. Kaçırma olayını üstlenen herhangi bir kesim olmamış, bu çalışmanın yapıldığı dönemde, aradan üç yıl geçmiş olmasına rağmen, sağ mı ölü mü olduklarına dair net bir kanıt bulunamamıştır. Konuyla ilgili ayrıntılı bir analiz için bkz. Erkan Metin, "Kaçırılan Metropolitler Üzerine Bir İnceleme," <http://www.suryaniler.com/konuk-yazarlar.asp?id=1047>, (23.06.2016)

³³⁵ Söz konusu çağrı 23 Ekim 2013 tarihinde olmuştur. "Kaddesetli Patrikten Süryanilere Çağrı" <http://morgabriel.org/haber141.html> (23.06.2016)

³³⁶ Hanna Dolapönü, *Yıl Öğütleri I*, İstanbul, 1956, s. 148.

g. Görünsün diye riyakarlıkla oruç tutmamak.

h. Yüreğin derinliklerinden fenalıkların kökünü söküp atmak.³³⁷

Hollanda'daki Hristiyanlar, ağırlıklı olarak Protestan kiliselere mensup olduklarından, halk arasında oruç ibadeti pek ifa edilmemektedir. Böyle bir ortamda inancı ve geleneği yaşatmak isteyen Süryani ruhaniler, oruç dönemlerinde sık sık oruç ibadetin önemine vurgu yaparlar. Meselenin sadece bazı yemeklerden kaçınmak olmadığını, asıl önemli olanın nefsi terbiye etmek olduğunu, kişinin kendisini kontrol etmesi gerektiğini ve orucun kalbin kötü duygulardan arındırılmasına yardımcı olduğunu anlatmaktadırlar.

2.3.6. Cenaze/Defin

Süryani Ortodoks Kilisesi'ne göre ölüm bir yok oluş değil, kişinin imanının ve işlediği amellerin mükafatını yahut cezasını göreceği öteki âleme irtihalidir. Diğer bir ifadeyle ölüm, inananlar için Mesih ile birlikte olma vesilesiyken inanmayanlar, için de cehennem azabıdır.

Ölüm döşğinde olan kişi bir ruhani tarafından kutsal yağ ile yağlanır. Ölüm vuku bulduktan sonra da usulüne uygun olarak yıkanır ve kefenlenir. Tek parça beyaz bir bezle kefenlenen cenaze, bir tabuta konularak dualar eşliğinde kiliseye götürülür.³³⁸ Ailesinin ve cemaat mensuplarının hazır bulunduğu kilisede son bir âyin yapılır. Yaklaşık bir saat süren bu âyinden sonra cenaze, ruhanilerin eşliğinde mezarlığa götürülür. Cenaze, tabut içinde mezara yerleştirilir. Tabutun üzerine ilk toprağı ruhani atar.³³⁹ Cenaze töreninin, diğer Hristiyan kiliselerden farklı olarak, kısmen Müslümanlarla benzeştiği dikkat çekmektedir.

Hollanda'da şahit olunan bir cenaze töreninde, insanların genellikle siyah yahut koyu renkte elbiseler giyerek yaslarını gösterdikleri gözlemlenmiştir. Cenazenin kiliseye getirilmesi esnasında Kürtçe ağıtlar yakan yaşlı kadınlar ve zılgıt çalanların varlığı dikkat çekmiştir. Cemaatten birine zılgıt nedeni sorulduğunda mealen şöyle bir cevap verilmiştir: “Zılgıt sevinçli durumlarda çalınır, mesela düğünlerde. Ölen kişi artık Rabbine, İsa Mesih'e kavuşmaktadır. Ondan ayrılmak bizim için üzüntü verici olsa da onun için âdeta bir düğün gibidir. İşte bu yüzden zılgıt çalarız”.

³³⁷ Dolapönü, *Yıl Öğütleri I*, s. 148.

³³⁸ Mehmet Şimşek, “Süryanilerde Ölüm”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 3, s. 260-261.

³³⁹ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 314.

Cenaze töreninden sonra imkânlara göre cenaze sahipleri tarafından gelen cemaate ikramda bulunulur. Ölen kişiyi tanıyanların definde hazır bulunması için, cenazenin defnedilmesinde acele edilmemekte ve ne zaman cenaze töreninin yapılacağı önceden duyurulmaktadır, çünkü farklı yerlerde oturan cemaatin bir araya gelmesi zaman alabilmektedir. Akrabalık ilişkilerinin güçlü olduğu Süryanilerde, cenaze törenleri genellikle çok kalabalık olmaktadır.

Hollanda ve komşu ülkelerdeki Süryaniler, öldüklerinde Mor Efrem Manastırı'nın hemen yanındaki geniş mezarlığa defnedilmektedir. Şayet ölen kişi bir ruhani ise, Meryem Ana Katedralinin altında onlar için ayrılan özel bölüme, kefen yerine âyin elbiseleriyle beraber oturur vaziyette defnedilir. Ruhanilerin oturur pozisyonda defnedilmelerinin nedeni İsa Mesih'in tekrar gelişini beklemelerine atıftır.³⁴⁰

2.4. Kutsal Günler ve Bayramlar

Tüm dinlerde olduğu gibi Hristiyanlıkta da çeşitli bayramlar bulunmaktadır. Bu bayramlardan bazıları doğrudan İsa Mesih ile ilgiliyken, bazıları da azizlerle ilgilidir. Süryani Ortodoks Kilisesi'ndeki dini gün ve bayramları üçe ayırmak mümkündür: Büyük Bayramlar (Moroneye), Meryem Ana Bayramları ve Azizleri Anma Günleri. İlk ikisinde inananların gündelik işlerini bırakmaları ve kilisede düzenlenen âyinlere katılmaları beklenir. Azizleri anma günleri söz konusu olduğunda, âyine katılma konusunda bir serbestiyet vardır. Bu bayramlardan bazılarının tarihleri sabit bazılarının ise değişkendir.³⁴¹

Süryani Ortodoks Kilisesinde İsa Mesih ve Meryem Ana ile ilgili kutlanan belli başlı bayramlar şunlardır:³⁴²

Noel (Doğuş) Bayramı	25 Aralık
Meryem Ana Övgü Günü	26 Aralık
Yeni yıl ve Mesih'in Sünneti	1 Ocak
Vaftiz Bayramı	6 Ocak
Meryem Ana Ekinler Bayramı	15 Ocak

³⁴⁰ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 314.

³⁴¹ Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 147.

³⁴² Muzaffer İris, *Bütün Yönleriyle Süryaniler*, İstanbul, 2003, 175-184; Aydın, *Süryaniler*, s. 184-185; Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 147-153.

Mesih'in Mabede Giriş Bayramı	2 Şubat
Mesih'in Kudüs'e Giriş Bayramı	Büyük Oruç'tan 2 gün sonra
Paskalya (Diriliş) Bayramı	Mesih'in Kudüs'e Giriş Bayramı'ndan bir hafta sonra
Mesih'in Göğe Yükseliş Bayramı	Paskalya'dan 40 gün sonra
Pentikost (Kutsal Ruhun Gelişi)	Mesih'in Göğe Yükseliş Bayramı'ndan 10 gün sonra
Meryem Ana Müjde Bayramı	Kilise yılının 3. Pazar günü
Tecelli Bayramı	6 Ağustos
Meryem Ana İntikali Bayramı	15 Ağustos
Meryem Ana Doğuş Bayramı	8 Eylül

Bu bayramların haricinde, Süryani Kilise geleneği açısından önemli bazı azizlerin anma günleri bulunmaktadır.³⁴³

1.	Mor Basilius ve Mor Gregorius	1 Ocak
2.	Vaftizci Yuhanna'nın Şehit Edilmesi	7 Ocak
3.	Mor Stefanos	8 Ocak
4.	Kartminli Mor Şemun	19 Ocak
5.	Peygamber İliyo (Elijah)	1 Şubat
6.	Yaşlı Mor Şemun	2 Şubat
7.	Mor Barsavm	3 Şubat
8.	Mor Severius	Ninova Orucunun bitiminde
9.	Patrik III. İlyas	13 Şubat
10.	Aziz Mor Efrem	Büyük Orucun 5. Günü
11.	Sebastiyan'ın Kırk Şehidi	9 Mart
12.	Lazar'ın Diriltilmesi	Büyük Orucun bitişinin ertesi günü
13.	Mor Evgin	20 Nisan
14.	Mor Gevergis	23 Nisan
15.	Nusaybinli Mor Yakup	11 Mayıs
16.	Mor İzozoyel	12 Mayıs
17.	Mor Samuel	15 Mayıs
18.	Mor Şemun D'Zeyte	1 Haziran
19.	Havari Mor Petrus ve Mor Pavlus	29 Haziran
20.	On İki Havari Bayramı	30 Haziran
21.	Havari Mor Turna	3 Temmuz

³⁴³ İris, *Bütün Yönleriyle Süryaniler*, 175-184, Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, s. 153-156.

22.	Mor Kuryakos ve Annesi Yuliti	15 Temmuz
23.	Mor Hadbaşabo	20 Temmuz
24.	Mor Grigoriyos Bar İbroyo	30 Temmuz
25.	Mor Yakup Burdono	31 Temmuz
26.	Mort Şimuni ve Yedi Oğlu	1 Ağustos
27.	Mor Abraham ve Mor Hobel	10 Ağustos
28.	Mor Sobo	16 Ağustos
29.	Menbiçli Mor Filiksinos Ahısnoyo	18 Ağustos
30.	Mor Gabriyel'in Elinin Kesilişı	31 Ağustos
31.	Mor Melke	1 Eylül
32.	Mor Şarbel	5 Eylül
33.	Mor Yakub Hbişoyo, Mor Matta	18 Eylül
34.	Mor Dimet	24 Eylül
35.	Mor Aday ve Mor Abay	1 Ekim
36.	Mor Serkis ve Mor Bakos	7 Ekim
37.	Mor Osyo, Mor Eşayo	15 Ekim
38.	Mor Şalito	15 Kasım
39.	Suruçlu Mor Yakup	29 Kasım
40.	Mort Barbara ve Mort Yulyana	4 Aralık
41.	Mor Zohe (Nikolaos)	6 Aralık
42.	Mor Behnam ve Kardeşı Sara	10 Aralık
43.	Mor Gabriel	23 Aralık

Diaspora Süryanileri için bayramlar bir araya gelme günüdür. Modern hayatın iş yükü gereği, hafta içi olan bayramlarda durum farklı olsa da, özellikle hafta sonuna denk gelen bayramlarda kilise âyinine iştirak daha fazla olmaktadır. Bayramlarda birbirlerini ziyaret eden cemaat üyeleri, ziyaret edemediklerini de telefonla arayarak tebrik etmektedir. Sosyal medyada bayram mesajları paylaşılmakta ve karşılıklı tebrikleşmeler olmaktadır.

Azizlerin günlerinde ise durum farklıdır, her kilise bir azizin adıyla anılmaktadır. Söz konusu azizin günü geldiğinde ilgili kilisede metropolitin de katılımıyla özel bir âyin tertip edilmektedir. Buna benzer vesilelerle metropolit her kiliseyi yılda en az bir defa, bazı durumlarda birkaç defa âyin amaçlı ziyaret etmektedir. Bu ziyaretler metropolitin görünürlüğünü arttırmakta ve cemaatle yakınlaştırmaktadır. Uyanık ve ayık

kalmak anlamına gelen “Şahro” geleneğine binaen, kilise azizlerinin anma gününde dua ve âyinlerle kilisede sabahlanır.³⁴⁴

---

³⁴⁴ Rabo, “Batı Diasporasında Süryaniler ve Süryani Kilisesi”, s. 112.

3. SOSYAL HAYATTA HOLLANDA SÜRYANİ TOPLUMU

Batı Avrupa’da iki tür kilise geleneği baskındır: Katolik Kilise (global ve çok uluslu) ve Protestan Kilise (çoğu zaman yerel). Süryani Ortodoks Kilisesi ise, Hindistan’daki Malankara Süryani Ortodoks Kilisesi hariç tutulduğunda, etnik bir kilise görüntüsü vermektedir. Sadece Türkiye’de değil, Lübnan, Suriye, Irak, Filistin, Batı Avrupa ülkeleri, Amerika, Kanada, Arjantin gibi birçok ülkede cemaati bulunan Süryani Ortodoks Kilisesi için, ülkelerin siyasi sınırlarının pek geçerli olduğu söylenemez.³⁴⁵

Süryaniler Turabdin bölgesindeyken, toplumsal kararların alınmasında kilise hiyerarşisi ve aşiret liderleri olmak üzere iki önemli aktör vardı. Benzer bir durum Avrupa’da yaşayan diaspora Süryanilerinde halen devam etmektedir. Cemaati ilgilendiren kararların alınmasında kilise hiyerarşisi ve önde gelen kanaat önderleri önemli bir rol oynamaktadır.³⁴⁶

Hollanda’daki Süryanilerin toplumsal başarısı özellikle şu alanlarda kendisini göstermektedir: Eğitim, ticaret, bölgesel-yerel politikaya katılım ve spor.³⁴⁷ Yeni gittikleri bir ülkede tutunabilmek için eğitimin öneminin farkında olan Süryani aileler, çocuklarını okutmakta istekli ve ısrarcı olmuşlardır. Sıkı aile bağları sayesinde temin edilen sermaye ve memleketteyken sahip oldukları ticari tecrübe birleşince, ekonomik alanda da ilerleme kaydetmişlerdir. Gittikleri toplumda söz sahibi olma isteği ve kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmelerinden dolayı siyasette de aktif olmuşlardır. Hakeza Süryani gençlerini bir arada tutmak ve onları kötü alışkanlıklardan korumak amacıyla spor kulüpleri kurdukları görülmektedir.

---

³⁴⁵ Jens Nieper, “The Syrian Orthodox Church”, *The Slow Disapperance of the Syriacs from Turkey and the Grounds of the Mor Gabriel Monastery*, p. 59.

³⁴⁶ Heleen Murre-van den Berg, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, J. Frishman, K.D. Jenner, G.A. Wiegiers (Red.), *Godsdienstvrijheid En De Religieuze Identiteit Van Joden, Moslims En Christenen: Verwachting En Realiteit*, Kampen: Kok, 2000, p. 157.

³⁴⁷ Johny Messo, “Het Ontstaan en de Bloei van de 'Suryoye' Gemeenschap in Nederland”, http://www.oecumene.nl/files/Lezingen/2004/Messo_Het_ontstaan_en_de_bloei_van_de_Suryoye.pdf (07.06.2016) p. 7.

3.1. Eğitim Kurumu Olarak Kilise

Süryanilerde kilise, sadece ibadet vakitlerinde uğranılan bir mekân değil, aynı zamanda bir eğitim merkezi olarak kullanılmaktadır. Süryani çocuklar birçok kilisede hafta sonları dil eğitimi görmektedir. Süryanice dil eğitimi bir dil öğrenmekten fazlasıdır; aynı zamanda Süryani inancının da öğrenilmesini ihtiva etmektedir. Dolayısıyla dil eğitiminin yanında din eğitimi de verilmiş olmaktadır. Bunun haricinde, yaz dönemlerinde Mor Efrem Manastırı'nda değişik periyotlarda eğitim kampları düzenlenmektedir. Farklı yaş gruplarına göre düzenlenen bu eğitim kamplarının muhtevasına dair bilgiler bizzat Metropolit Mor Polycarpus Augin Aydın'dan alınmıştır:

Buradaki manastırda neler yapılıyor?

Manastır piskoposluk bölgesinin merkezidir. Hollanda piskoposluk kürsüsü burada yer almaktadır. Bu yüzden sadece bir manastır olarak işlev görmemekte, piskoposluk kürsüsü ve merkezi işlevini de yürütmektedir. Burası aynı zamanda rahip ve rahibelerin evidir. Mevcut durumda manastırda yaşayan 3 rahip ve 4 rahibe bulunmaktadır. Ayrıca eğitimlerini Hollanda okullarında ve üniversitelerinde yapmakta olan, ama burada kalan birkaç tane öğrencimiz (seminarian) bulunmaktadır. Manastırda, üçer haftalık iki bölümden oluşan ve toplam altı hafta devam eden yaz okulu programımız bulunmaktadır.

Yaz okullarında sadece dil eğitimi mi veriyorsunuz yoksa din eğitimi de veriliyor mu?

Dil öğretiyoruz, ama din eğitimi dil ile iç içe geçmiş durumdadır; liturji öğretiyoruz, İncil öğretiyoruz. Genellikle buraya gelen kız ve erkek öğrenciler on iki yaş ve üstü oluyor. Sadece dili değil, inancı ve geleneği, ama aynı zamanda kendi ayakları üzerinde durmayı da öğreniyorlar. Birçoğu buraya gelmek için evinden ilk defa ayrılmış oluyor. Evden ve aileden uzak kendi ayakları üzerinde durmaları, kendi bakımlarını yapmaları, dünyanın farklı yerlerinden gelmiş öğrencilerle karşılıklı etkileşime geçmeleri gerekiyor. İsveç'ten, Fransa'dan, Almanya'dan, Belçika'dan, Hollanda'dan ve hatta bazen Amerika'dan öğrencilerimiz oluyor.

Sadece burada mı dil eğitimi veriliyor yoksa diğer kiliselerde de dil eğitimi veriliyor mu?

Bazı kiliselerde dil eğitimi veriliyor ama burada üç haftada öğrendiklerini kilisede belki bir senede öğreniyorlar, çünkü yoğun bir eğitim veriliyor. Sabah kalktıklarında önce kahvaltı yapıyorlar, ardından derslere geçiliyor. Sonra gün ortası âyinine katılıyorlar. âyinden sonra öğle yemeği yeniyor. Öğle yemeğinden sonra bir şekerleme yapıyorlar. Ardından tekrar dersler oluyor. Akşam âyini akşam yemeği takip ediyor. Yemekten sonra bazen beraber bir film izliyoruz. Beraber dua ediyoruz ve yemeklerde genellikle bir hikâye veya kilise müziği dinliyorlar. Her birisinden ayağa kalkıp kendisi hakkında bir şeyler anlatmasını istiyoruz: Neden buraya gelmişler, dilin onlar için anlamı nedir, ne yapmak istiyorlar vs. Böylece kim olduklarının bilincine varıyorlar. Ayrıca onlara mini konferans vermeleri için, gerek Süryani gerekse Süryani

olmayan, politikacı, teolog, sosyal bilimci vs. farklı alanlardan çeşitli insanlar davet ediyoruz. Bütün bunlar onlara Süryani toplumunun bir parçası olduklarını öğretiyor. Bu şekilde dili, kültürü, inancı, geleneği öğreniyorlar, Süryani kimlikleri ve dünya kimlikleri güçleniyor.

Süryani kilisesinde dil eğitimi aynı zamanda din eğitimi anlamına geliyor galiba?

Evet, çok doğru. (Mor Polycarpus)

3.2. Diğer Kiliselerle İlişkiler

Kadıköy Konsili kararlarını kabul etmeyen kiliselere günümüzde resmi olarak “*Oryantal Ortodoks Ailesi*” denmektedir. Kıpti İskenderiye Kilisesi, Ermeni Kilisesi, Etiyopya Kilisesi, Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi, Malankara Ortodoks Kilisesi (Hindistan) bu gruptaki kiliselere örnek olarak verilebilir. Öte yandan Kadıköy Konsili kararlarını kabul edenler, dolayısıyla Bizans resmi söylemine tabi olanlara da Süryanicede, kral anlamına gelen “*Melki*”, Arapçada “*Rum Kilisesi*” denilmektedir ve Moskova, Romanya, Yunan kiliselerinin dâhil olduğu bu grup günümüzde “*Doğu Ortodoks Kiliseleri*”³⁴⁸ olarak bilinirler.³⁴⁹

Hollanda’daki Oryantal Ortodoks kiliselerin birbirleriyle ilişkileri oldukça iyi durumdadır. Karşılıklı ziyaretler ve hatta ortak âyinler sıkça görülen hadiselerdendir. Patrik Mor Ignatius Zakka I. Iwas, Enschede Meryem Ana Kilisesi’nin açılış töreni için Hollanda’ya geldiği zaman, Amsterdam’daki Kıpti Kilisesi ruhanilerinin daveti üzerine, Kıpti Kilisesi’ndeki bir âyine de iştirak etmiştir.³⁵⁰

Roma Katolik Kilisesi ve Süryani Ortodoks Kilisesi cemaatlerinin birbirine yaklaşması gün geçtikçe artmaktadır. Önceki bölümlerde işlendiği üzere 18. ve 19. yüzyılda kilise içi bölünmeler meydana gelmiş ve Süryani Katolik Kilisesi Kurulmuştur. O dönemde Katoliklerle yapılan amansız mücadeleye karşın; diasporada, kimi zaman

---

³⁴⁸ “ ‘Oryantal (oriental) Ortodoks’ ifadesi, monofizit kiliseleri; Kadıköy Konsili’ni kabul eden ‘Doğu (eastern) Ortodoks’ kiliselerden ayırmak için Ortadoğu Kiliseler Konsili (Middle East Council of Churches) tarafından kullanılmıştır. Buradaki fark sadece literaldir, çünkü ‘orient’ ve ‘eastern’ teriminin her ikisi de ‘doğu’ anlamına gelmektedir.” Abdullah Dilek, *Antakya ve Tüm Doğu Süryani Ortodoks Patrikliği: Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2013, s. 17, 46 nolu dipnot.

³⁴⁹ Chaillot, *The Syrian Orthodox Church of Antioch*, p. 13.

³⁵⁰ *Kolo Suryoyo*, 1994/98/99/100, s. 141.

aynı mekânı kilise olarak paylaşmaları dikkate alındığında, diğer kiliselerle diyalog bağlamında bir hayli mesafe alındığı görülecektir.

Süryani Ortodoks Kilisesi, Hollanda'daki kiliselerin âdeta bir çatı kuruluşu olan *Raad van Kerken*³⁵¹ 1988'den beri üyesidir. Kolo Suryoyo dergisinde Süryani Ortodoks Kilisesi'nin bu üyeliği, "*Raad van Kerken'in en genç üyesi Hollanda'daki tüm kiliselerden daha eski bir tarihe sahiptir*" ifadesiyle duyurulmuştur.³⁵² Bu konuda mevcut patrik Mor Polycarpus'un görüşleri ise şöyledir:

İlişkiler gayet samimi. Hollanda Kiliseler Birliğine (Raad van Kerken) ve Dünya Kiliseler Birliğine üyeyiz. Etkinliklere katılıyoruz. Mesela geçen Pazar günü Hristiyanların birliği için dua haftası vardı. Kilisemizin temsilen bu etkinliğe katılanlar oldu. Belli bazı projeleri beraber yapıyoruz. Dolayısıyla sık sık bu ülkenin bir vatandaşı olduğumuzu hissediyoruz. İmkânları genişletmek için de Hollandalı kardeşlerimizle el birliği yapmamız gerekiyor.

Raad van Kerken kuruluşunun Süryani Ortodoks Kilisesi irtibat biriminin başındaki isim olan Dr. Martien Parmentier'in Kolo Suryoyo ve Shemsho dergilerinde çeşitli yazıları çıkmıştır. 1990'da yayınlanan bir yazısının başlığı şu şekildedir: "*Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Biraz Hollandalılaştırılması Daha İyi Olurdu*". Parmentier bu yazısında Raad van Kerken üyeliğini takdirle karşılamış, fakat bunun yeterli olmadığını, Hollanda'daki kiliselerle daha iyi ilişkiler kurulması ve işbirliği yapılması gerektiğini söylemiştir.³⁵³

Süryani Abraşiyesi'nin yaptığı kilise açılışlarında, patriklik ziyaretlerinde ve muhtelif aktivitelerinde diğer kiliselerden temsilciler görmek sıradan bir durum haline gelmiştir.

---

³⁵¹ Raad van Kerken (Kiliseler Konseyi), 1968 yılında kurulmuş, Amersfoort(Hollanda) merkezli bir kuruluştur. Kiliseler arasındaki işbirliği ve dayanışmayı, ortak hedefler çerçevesinde çeşitli çalışmalar yapmayı hedefleyen bir organdır kuruluşudur. 2016 yılı itibarıyla 13 üyesi ve 3 "aday üye"si bulunmaktadır. <http://www.raadvankerken.nl/pagina/26/organisatie> (28.06.2016)

³⁵² Kolo Suryoyo, 1988/60, s. 61.

³⁵³ Martien Parmentier, "Het Zou Beter Zijn Als de Syrisch Orthodoxe Kerk Wat Nederlandser Werd", *Shemsho*, 1990/17, pp. 2-3.

3.3. Sivil Toplum Kuruluşları

Avrupa'ya göç eden Süryaniler, ilk yılların şokunu atlattıktan ve gittikleri yerlerde kalıcı olduklarının idrakine vardıldıktan sonra, toplumsal dayanışmayı ve birlikteliği sağlamak amacıyla çeşitli sivil toplum kuruluşları kurmuşlardır. Bu başlık altında, Hollanda Süryanilerinin kurduğu dernek, vakıf ve spor kulüpleri tanıtılacaktır.

3.3.1. Arami Hareketi (ABM)

Kısa adı ABM olan Aramese Beweging voor Mensenrechten (İnsan Hakları için Arami Hareketi), Süryanilerin dünya genelindeki durumlarını takip ettiklerini ve yaşadıkları haksızlıklara dair periyodik raporlar hazırladıklarını belirtmektedirler. Özellikle politik alanda etkin bağlantıları olan bu kuruluş, çeşitli zamanlarda Avrupa parlamentosunda, Irak ve Suriye'de yaşayan Süryanilerin durumuna dair oturumlar düzenlemiştir.³⁵⁴

Kuruluşun amacı ve hedefleri, insan hakları beyannamesine atıfla, kendileri tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- Bu hareket insan haklarını genel anlamda gündemine alır ve bu hususta Aramilere özel bir önem atfeder.
- Hükümete Aramilerle ilgili talep edilmiş veya talep edilmemiş tavsiyelerde bulunur.
- Arami halkını gerek kendi cemaatinde gerekse dışarıda temsil eder.
- İnsan hakları ve/veya Aramilerin gereksinimleri hakkında çalışma yürüten organizasyon ve kurumlarla işbirliği yapar.
- Diğer Arami organizasyon ve kurumlarla dayanışmayı sağlamak ve tavsiyede bulunur.
- Arami halkının kendi kimliği, kültürü ve tarihi hakkında bilincini güçlendirir.
- Arami kökeninin kaynağı olan Arami mirasının koruyuculuğunu yapar ve bu mirası vurgular.

³⁵⁴

<http://aramesebeweging.nl/abm-organiseert-conferentie-in-het-europees-parlement-over-de-alarmerende-situatie-en-vervolging-van-aramese-christenen/> (11.08.2016)

- Aramilerin yaşadığı yerleşim yerlerinde sosyal, kültürel ve politik proje tabanlı çalışmaları teşvik eder ve çoğaltmak yoluyla insan haklarını korumaya aracılık eder.
- Aramilerin genel ve özel gereksinimlerini gözetir ve bunun yanı sıra imkânların el verdiği ölçüde doğrudan veya dolaylı olarak onlarla bağlarını güçlendirir ve onlara kolaylık sağlar.³⁵⁵

3.3.2. Süryani Arami Federasyonu (SAFN)

1989 yılında kurulan Süryani Arami Federasyonu (SAFN - Suryoye Aramean Federatie of Nederland) Hollanda'daki Aramileri temsil ettiğini belirten ulusal üst bir kuruluştur. Bu kuruluş aynı zamanda bünyesinde Oldenzaal Arami Derneği, Enschede Aram Platformu, Hengelo Baradeus'u, Amsterdam ve Rijssen ARAM ve uluslararası yayın yapan Suryoyo Sat televizyonu gibi kuruluşları barındırmaktadır. Federasyon, Aramilerin (Suryoyo) ilgi, ihtiyaç ve hedeflerini savunan ve destekleyen ulusal bir yapı mahiyetindedir. Kendi amaçlarını resmi web sitelerinde şu şekilde açıklamaktadırlar:

SAFN Hollanda'daki Arami halkının politik ve toplumsal seviyede ihtiyaçlarının takipçisi konumundadır. Cemaatinin ihtiyaçlarını bağımsız ve demokratik yollarla gündeme getirme gayretindedir. Aynı zamanda kendi üyelerinden oluşan bir iç kontrol mekanizmasına da sahiptirler ki bu mekanizmada dayanışma ve profesyonellik merkezde olan öğelerdir. SAFN ve üye kuruluşları kısa vadeli cevaplar üreten gösteri veya dilekçeler yerine daha uzun vadeli stratejiler ve çözümler geliştirmeyi esas almaktadırlar. Her ne kadar kısa vadeli çözümlere destek ahlaki bakımdan verilse de uzun vadeli ve profesyonelce yapılan çalışmaların daha etkili olduğu kanısındadırlar.³⁵⁶

Bu federasyon, uluslararası ölçekte kâr amacı gütmeyen ve herhangi bir hükümete bağlılığı bulunmayan bir organizasyon olan Dünya Aramiler Birliği (WCA – World Council of Aramean) tarafından temsil edilmektedir. Bu kuruluş, uluslararası bağlamda siyaset ve insan hakları ile ilgilenmektedir. Aynı zamanda WCA, Arami halkının korunması, haklarının güvende olması, özgürlüğü ve eşitliğine odaklanan, bu halkın antik dönemden gelen kültürel mirasının koruyucusu ve bunların kendi kendini yöneten ve uluslararası ölçekte Arami ulusu olarak tanınan bir halkın birliğini sağlayan bir kuruluş olma iddiasındadır.³⁵⁷ Federasyon, Arami toplumunun anavatanlarındaki (Türkiye, Suriye, Irak ve Lübnan) durumlarının farkında olduklarını söylemekte, baskı

³⁵⁵ <http://aramesebeweging.nl/abm/ doelstelling/> (09.08.2016)

³⁵⁶ <http://www.wca-ngo.org/netherlands-safn> (09.08.2016)

³⁵⁷ <http://www.wca-ngo.org/netherlands-safn> (09.08.2016)

altındaki Aramilerin desteklenmesi için aktivitelerin çoğaltılmasını hedeflediklerini belirtmektedirler.

Hollanda Suryoyo Arami Federasyonu 1989 yılında Hollanda'daki dört Arami dernek tarafından kurulmuştur. Bunlar: Enschede Aram Platformu, Hengelo Baradeus'u, Oldenzaal ve Rijssen SAV dernekleridir. Federasyonun misyonu Arami kültür ve kimliğine olan ilgiyi canlı tutmaktır. Aynı zamanda Hollanda toplumu ile de iyi bir bağ kurma peşindedirler. En önemli hedeflerinin Arami toplumunun ulusal ölçekte temsilini sağlamak olarak belirten kuruluş bunu 2015 yılında şu dört alanla belirginleştirmişlerdir:

- Siyaset ve insan hakları
- Eğitim
- Gençlik
- Medya³⁵⁸

Bu federasyonun altındaki bir dernek olan *Aram Centrum* başkanı ile yapılan görüşmede derneğin yaptığı etkinliklere dair şunlar anlatılmıştır:

Haftalık eğitim programları mevcut ve bu haftalık eğitim programları da farklı ders bloklarına ayrılmış; Aramice dil dersi, ev ödevi yardımı, müzik dersleri, İncil dersi. İncil dersinde önceden bir bölüm seçiliyor ve o bölüm hakkında derinlemesine konuşuluyor. Sabit bir oturum başkanı olmayan bu derslere, katılımcıların daha rahat olması için din adamlarını davet etmiyorlar. Her yaştan Süryanilerin katıldığı bu derse haftalık on beş-yirmi kişi gelmektedir.³⁵⁹

Bu tarz kuruluşlara neden ihtiyaç duyulduğu sorusuna Aram-Centrum'da aktif olarak görev yapmakta olan H.F.'nin cevabı şöyle olmuştur:

Günümüzde dilin daha önemli olduğunu düşünüyorum. Kiliseyi, inancı her ne kadar korumak istesek de gittikçe kaybediyoruz. Aramızda kiliseye gitmeyen ama dili konuşan insanların da olduğunu kabullenmemiz gerekiyor. O yüzden Aram Centrum gibi dilin konuşulduğu mekânlar mevcut olduğu için mutluyum.

---

³⁵⁸ <https://aramesefederatie.org/over-safn/> (09.08.2016)

³⁵⁹ Nurcan Yılmaz – 02 Ocak 2014 tarihli görüşme.

3.3.3. Hollanda Asuri Derneği (Stichting Assyrië Nederland)

Hollanda Asuri Derneği, Hollandalı Asuriler,³⁶⁰ Asurilerin sorunları ve anavatanları hakkında görüş ve haberlerini www.assyrie.nl sitesinden veren bir kuruluştur. Bunun yanı sıra web sitesinde kültürel miras ve politik konularla alakalı haber, makale, röportaj ve videolar da yayımlandığı görülmektedir. 2005 yılında kurulan bu dernek, hem Hollandalı hem de dünyanın diğer bölgelerinde yaşayan Asurilerle ilgili bilgi vermeyi amaçladıklarını belirtmektedir.³⁶¹ Ayrıca şimdiye kadar üç sayı yayınladıkları “Assyrie Magazine” isminde, Assyrie.nl sitesi üzerinden yayın yapan bir e-dergileri bulunmaktadır.

3.3.4. Abraşiye Meclisi

Süryani geleneğinde kilise meclisleri, ruhanilerden ve sivillerden (laiklerden?) oluşmaktadır. Hollanda’da bulunan abraşiye merkezi de bu geleneğe uyarak; birkaç toplantı ve ön görüşmenin ardından, hem meclis üyelerini seçmiş, hem de bir tüzük oluşturmuşlardır. 19 Nisan 1980 tarihinde abraşiye merkezinde hazırlanan tüzüğün son şekli, 23 Ağustos 1980 tarihinde Frankfurt’ta yapılan toplantıyla belirlenmiştir. Yine Frankfurt toplantısında yapılan seçimle, Dr. Aho Sevinç meclis başkanlığına getirilmiştir.³⁶² Toplam 15 maddeden oluşan bu tüzüğün ilk üç maddesi şu şekildedir:

Madde 1. Meclisin Adı ve Yeri: Süryani Ortodoks Kilisesi Orta Avrupa ve Benelüks Ülkeleri Abraşiye Meclisi. Meclisin merkezi, abraşiye merkezidir. (Hengelo/Hollanda)

Madde 2. Meclisin Gayeleri:

- a) Cemaatin idaresinde abraşiye reisiyle işbirliği yapmak.
- b) Mahalli meclislerin çalışma sahasını aşan durumlarda sosyal, kültürel, hak ve hukuk alanlarında faaliyetlerde bulunmak.
- c) Cemaat arasında birlik ve dayanışmayı sağlamak.

---

³⁶⁰ Görüldüğü gibi burada, bilinçli bir şekilde Süryani yerine Asuri ismin tercih edilmiştir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Bu çalışmanın “İsmlendirme Tartışmaları” başlığı.

³⁶¹ www.assyrie.nl (10.05.2016)

³⁶² *Kolo Suryoyo*, 1980/16, s. 7-8.

d) Cemaatin birliğini bozanlarla, sosyal, maddi ve manevi istismarda bulunan sivil ve ruhani şahıslar hakkında tavsiye kararı almak ve gerekirse abraşiye reisinin vasıtasıyla cezalandırmak.

e) Aynı amaçları güden başka kuruluşlarla çalışmak.

Madde 3. Abraşiye meclisine girecek şahıslarda aranan vasıflar:

a) Medeni haklara sahip olmak

b) Okuryazar olmak

c) Süryani Ortodoks olmak

d) 21 yaşına girmiş olmak³⁶³

3.3.5. Edessa Öğrenci Derneği(SSV Edessa)

Hollanda'ya göç eden Süryaniler, bu ülkede tutunmak için eğitimin ne kadar önemli olduğunun farkında olan bir topluluk olarak, zorunlu eğitimi bitiren çocuklarını yüksek eğitim için teşvik etmişlerdir. Tüm gayretleriyle okumaya çalışan bazı Süryani gençleri, çabalarının karşılığını almış ve başarılı olmuşlardır. Anavatanda doğan ama Hollanda'da eğitim gören bu ilk nesil; okulda, stajda, iş yerinde birer Hollandalı ama evlerinde, bayramlarda, düğünlerde kendilerini birer Süryani gibi hissetmeye başlamıştır. Bu durumun parçalanmış kimliğe yol açmasından ziyade, bir avantaja dönüştürmeye çalışan Süryani gençler, 1990'lı yılların başında bir öğrenci derneği/kulübü kurmuşlardır. SV Edessa kısaltmasını kullanan öğrenci kulübünün tam adı *Suryoye Studenten Vereniging* (Edessa Öğrenci Derneği)'dir. Edessa (Urhoy-Urfa) ismi bilinçli olarak seçilmiş, bununla köklerine atıf yapmak istemişlerdir. Resmi kuruluşlarını kutlamak için 1 Ocak 1994 tarihinde yaptıkları etkinliğe dört yüzden fazla kişi katılmıştır.³⁶⁴ Davete icabet edenlerden biri olan Prof. Lucas van Rompay, daha sonra bu kuruluşun önemini anlatan bir yazıyı *Shoeshoto Suryoyo* dergisinde yayınlamıştır.³⁶⁵

---

³⁶³ *Kolo Suryoyo*, 1980/16, s. 11.

³⁶⁴ *Shoeshoto Suryoyo* 1994/45, p. 7-8.

³⁶⁵ *Shoeshoto Suryoyo* 1994/45, p. 9.

Dernek kurucularından birisiyle³⁶⁶ yapılan röportajda, kendisine dernek ile ilgili bazı sorular sorulmuş ve derneğin kuruluş amacına dair aşağıdaki cevap alınmıştır:

Üniversiteye gittiğimizde gördük ki her fakültenin kendi öğrenci kulübü var. Groningen’de okuyan birçok Süryani genç vardı. O zaman bu fikir ortaya çıktı: Neden Süryani öğrenciler kulübü derneği kurmalıyız? Sadece belli bir üniversitedekiler için değil, bütün ülke geneli için düşünmüştük. İlk önce sadece üniversite gençliği için kurmayı düşünsek de, daha kapsayıcı olması için on beş yaş ve üstü okuyan herkesi kabul ettik.

Kısa bir sürede büyük bir ilgi gören öğrenci derneğinin üyeleri gittikçe çoğalmıştır. Çeşitli etkinlikler düzenlemiş ve kendi dergilerini çıkartmışlardır.³⁶⁷ Eğitim, Süryanilerin anavatanı, Süryani Ortodoks Kilisesi vb. birçok konuya dair programlar tertip etmişlerdir. Bu programlara bazen dışardan konuşmacılar davet edilmiştir. Aynı şekilde bazı programlara Asuri ve Arami taraflardan temsilciler davet edilmiş ve neden kendilerini Asuri veya Arami diye tanımladıklarını açıklamaları istenmiştir. Yine Fransa ve ABD gibi ülkelere grup gezileri düzenlemişlerdir. Yaklaşık on yıl faaliyetlerine devam ettikten sonra 2002-2003 yılında yavaş yavaş dağılma sürecine girmiş, resmi web siteleri olan www.edessa.nl de artık yayını durdurmuştur.

Neden durdu?

Artık az etkinlik yapılıyordu. 18 kişiyle yönetimi kurduk, daha fazla kişi yönetime girmek istiyordu ama bu kadarı yeterli dedik. Sonlara doğru artık sadece 5 kişi kalmıştı yönetimde. Aktivitelere ilgi de azaldı.³⁶⁸

2000’li yıllardan sonra biraz pasif kalan Süryani gençliğine, kilise rehberliğinde kurulan SOJP ile tekrar bir canlılık getirilmeye çalışılmıştır.

3.3.6. Süryani Ortodoks Gençlik Platformu (SOJP)

Süryani Ortodoks Gençlik Platformu (SOJP- Syrisch Orthodox Jongeren Platform) Hollanda Süryani Ortodoks Abraşiyesi ve Metropolit Mor Polycarpus Augin Aydın himayesindeki bir gençlik kuruluşudur. Gençleri kiliseye yönlendirme ve “onlar kiliseye gelmiyorsa biz onlara kiliseyi götürelim” amacıyla kurulan SOJP, bunun için düzenli olarak etkinlikler yapmaktadır. SOJP, Hollanda Süryanileri içerisinde hâlihazırdaki en aktif gençlik organizasyonudur denilebilir. Noel’de ve diğer dini bayramlarda Mor Efreman Manastırı’nda geniş katılımlı programlar düzenlemektedirler.

³⁶⁶ Reşit Kaya, 17 Aralık 2013 tarihli görüşme.

³⁶⁷ *Infodessa* adıyla çıkan bu dergi hakkında “Gazete ve Dergiler” başlığı altında bilgi verilecektir.

³⁶⁸ Reşit Kaya, 17 Aralık 2013 tarihli görüşme.

Faaliyetler:

SOJP genel anlamda Hristiyanlık kültürünü, özel anlamda Süryani Ortodoks geleneğini, gençler için özel ve ulaşılabilir yapmayı hedeflemektedir. Dernek hedeflerini aşağıdaki şekilde gruplandırmıştır:

- Kutsal Kitap Eğitimi, Kilise Babaları ve Kilise Tarihi
- Sakramentlerle ilgili eğitim ve bunların Hristiyanlık hayatındaki yeri
- Hristiyanlığın önemli günlerini birlikte kutlama
- Süryani Ortodoks Kilise müziğinin teorik ve pratik eğitimi

Bu geniş hedefleri gerçekleştirebilmek için derneğin ana yönetimine bağlı ekipler oluşturulmuştur:

- Kutsal kitap çalışması ve film ekibi
- Yıllık sabit faaliyetler ekibi
- Liturji ve Sakramentler ekibi
- İletişim ekibi
- Finans ekibi

Her yıl büyük faaliyetlerini Mor Efrem manastırında yapsalar da, bunun dışındaki pek çok faaliyetlerini birbirinden farklı kiliselerde yapmaktadırlar. Bu faaliyetler, hedef kitlelere ulaşmada önemli bir yer teşkil etmektedir.³⁶⁹

3.3.7. Spor Kulüpleri

SV Mediterraneo, yaklaşık elli yıllık geçmişi olan ve Enschede spor derneğine üye olan 3. Klasman bir futbol takımıdır. 1965 yılında İtalya'dan gelen göçmenlerin kurduğu bu takım, aynı zamanda Kraliçenin onay verdiği ilk yabancı takımdır. Son dönemlerde kulüp üyelerinin yüzde doksanın Süryani kökenli olması nedeniyle kulüp, 2011-2012 yılında ismini *FC Suryoye-Mediterraneo* olarak değiştirmiştir. Kurulduktan sonra 6. klasmanda başlayan kulüp bu başarıların ardından 3. klasmana kadar yükselmiştir. Yakın zamanda kulüp dernek binasını da yenileyen spor derneğinin yaklaşık 400 üyesi, 13 çocuk/altyapı ve 7 yetişkin takımı bulunmaktadır.³⁷⁰

³⁶⁹ <http://sojp.nl/activiteiten/> (09.08.2016)

³⁷⁰ <http://fcsuryoye.nl/index.php/historie/> (09.08.2016)

FC Aramea veya *Aramea Futbol Kulübü*, 22 Haziran 2010 yılında Arami (Süryani) toplumu tarafından Enschede’de kurulan bir amatör futbol derneğidir. FC Aramea 2011- 2012 yılında 3 yetişkin ve bir bayan futbol takımıyla sezona başlamıştır.³⁷¹

3.4. Basın-Yayın Kuruluşları

Süryaniler, gittikleri Avrupa ülkelerinde, bir yandan kilise ve dernekler kurarken, bir yandan da dergiler çıkarmışlardır. Avrupa’ya göçün ilk şokunu üzerlerinden attıktan sonra, Süryani toplumunun asimile olup yok olmaması gayesini dert edinerek çıktıkları yolda, dönemin imkanlarını ellerinden geldiğince kullanmışlardır. Söz gelimi 1980’li yıllarda, Süryanileri bir arada tutmak için dernek ve federasyonların kurulmasına ağırlık vermişlerdir. 2000’li yılların öncesinde haber ve fikirlerin insanlara ulaştırılmasında dergi ve gazeteler revaçtaydı. O dönemde Süryani kuruluşları da birçok dergi çıkarmıştır. TV kanalı açmanın eskiye nazaran daha kolay olduğu dönemlerde de kendi TV kanallarını kurmuşlardır. İnternetin yaygınlaştığı 2000 sonrasında onlarca farklı site kurmuşlardır. Sosyal medyanın daha yaygın olduğu günümüzde ise facebook, twitter, youtube gibi araçlarla Süryanilerin bilgi ve haber paylaşımında buldukları görülmektedir.

3.4.1. Dergiler

Bu başlık altında, şuan yayın hayatlarına devam etmeseler de etkileri bakımından önemli görüldükleri için, Süryanilerin çıkardığı Hollanda merkezli dergiler tanıtılacaktır. Bu çalışmanın sınırlarını aşmamak için; dergilerin kuruluşları, yayın aralıkları, yayın politikaları vb. bilgilerin verilmesi yeterli görülmüştür. Ancak, bu dergi arşivlerinin ayrıntılı bir analizi, Hollanda Süryanilerinde; din, düşünce ve politik alanlardaki değişimleri göstermesi açısından, tabii ki faydalı olacaktır.

3.4.2.1 Kolo Suryoyo (Süryani Sesi) Dergisi

O zamanki adıyla Orta Avrupa Abraşiyesi (Hollanda Abraşiyesi) Metropolit Mor Julius Yeşu Çiçek tarafından kurulan derginin ilk sayısı 1978 yılının Mart-Nisan ayında çıkmıştır.³⁷² İki ayda bir yayınlanacağı iddia edilse de, kimi zaman sadece iki

³⁷¹ <http://fcaramea.nl/index.php?page=clubinfo> (09.08.2016)

³⁷² Gabriele Yonan, *Journalismus bei den Assyren*, Berlin, 1985, p.113-114.

sayı,³⁷³ kimi zaman da üç sayı beraber³⁷⁴ basılmıştır. İlk sayıdan itibaren “Kolo Süryoyo” ismini kullanan dergi 1996-110 sayısından itibaren “ü” harfini değiştirerek *Kolo Suryoyo* şeklinde çıkmıştır. İlk başlarda muhtelif matbaalarda basılmış, 1986/47. sayısından itibaren abraşiyeye ait Bar Hebraeus matbaasında basılmıştır.

Abraşiye merkezinin resmi yayını olmaktan ziyade; Avrupa genelindeki Süryanilerin durumu hakkında bilgi veren, icabında evlilikleri, ölümleri, doğumları, mesleki başarıları duyuran, cemaati bir arada tutmaya çalışan bir mahiyeti olmuştur. Kolo Suryoyo dergisinin neredeyse her sayısında Hıristiyanlığın ve Süryani kültürünün önemine dair hatırlatmalar yahut yazılar bulmak mümkündür.

Dergide, abraşiye sınırları içindeki her cemaatten haberler ve etkinlikler “haberler” başlığı altında verilmiştir. Metropolit Yeşu Çiçek’in kilise cemaatlerini ziyaretleri de haberleştirilmiştir. Üniversite okuyup doktor, avukat, mühendis vb. olan Süryani gençleri, bu sayfalardan duyurulmuş ve tebrik edilmiştir. Bunun yanında arka sayfada vefayât kısmı yer almış, anavatanda yahut diasporada ölenlerin duyurusu yapılmıştır. Düzenli olarak dini konularda (oruç, dua vb.) bilgi verilen dergide, bazı kitapların tefrika halinde yayınlandığı tespit edilmiştir. Mesela *Takva Sırrı*³⁷⁵ adlı kitap, ilk olarak 1987/53. sayısında tefrika edilmeye başlanmış, yaklaşık ottuz bölüm süren bu tefrika, 1992/85. sayıda son bulmuştur.

Abraşiye sınırları içerisinde yaşayan Süryanilerin nüfusunu tespit etmek için, dergi aracılığıyla bir “bilgi kartı” çıkarma girişimi olmuştur. Üzerindeki matbu bilgilerin Almanca yazıldığı bu kartta; Süryanilerden isim, soy isim, doğum yeri ve tarihi, mesleği, adresi istenmiştir. Ayrıca fotoğraf bölümünün yer aldığı bu karta numara da verilmiştir.³⁷⁶ Kolo Suryoyo dergisinde, bu formun nasıl doldurulacağına dair örneklerle açıklama yapılmış olmasına rağmen, geri dönüş fazla olmamış ve proje akamete uğramıştır.

Dergi içeriği başta Klasik Süryanice ve Türkçe olmak üzere Arapça, Almanca, Felemenkçe, İngilizce gibi dillerde olmuştur. İçerik dilleri incelendiğinde, 1990’lı yıllardan sonra Almanca yazıların daha fazla olduğu fark edilecektir. O dönemde

³⁷³ Mesela 2003, 2004, 2005 yıllarında.

³⁷⁴ Mesela 1994 yılında 98-99-100. sayılar.

³⁷⁵ Habîp Circis, *Takva Sırrı*, çev. Hanna Dolapönü, Mardin, 1956.

³⁷⁶ *Kolo Suryoyo*, 1980-12, s. 22.

dergiye yazı gönderen bazı yazarların Almanya'dan olmasının bunda bir etkisi olduğu tahmin edilmektedir. Öte yandan, Hollanda merkezli bir dergi olmasına rağmen, Felemenkçe yazıların oldukça az olması dikkat çekicidir. 2000'li yıllardan itibaren İngilizce yazılarda artış olduğu tespit edilmiştir. Yine 2000'li yıllarda anavatana dair haberlere daha çok yer verildiği görülmektedir. Türkiye'deki ulusal basında Midyat ve Mardin'e dair çıkan yazılar alıntılanmıştır.

Dergide düzenli bir şekilde yazanların yanında, sürekli olmasa da sıklıkla yazmaya çalışan yazarlar da olmuştur. Ayrıca dergi yönetimi okuyucuları yazmaya teşvik edici ilanlarda bulunmuştur:

“Sayın kıymetli okuyucular:

Derginin boş sahifeleri, senin yazılarına açıktır. Senelerce öğrendiğin bilgiden, herkes faydalanmak istiyor. Tarih boyunca, kilisemizin ilim adamları kendi ilmi bilgileri, bir yazılı ve kitaplar halinde, bize teslim ederek, bugün hem biz hem de kültür sevenler, onlardan yararlanmaktadır. Kardeşine, Milletin evlatlarına yazabilecek kabiliyetin varsa, yaz ve hiç tereddüt etmeden bize gönder.³⁷⁷

Önceki metropolit Yeşu Çiçek'in vefatından sonra dergi, yayın hayatına devam edememiştir. Zaten 2005 yılında çıkan 147. sayı, müteveffa metropolitin anısına çıkarılmış ve böylece Kolo Suryoyo dergisinin 27 yıllık yayın hayatı son bulmuştur.

3.4.2.2. Shemsho (Güneş) Dergisi

Turabdin Federasyonu'nun sosyal, politik, kültürel konularda çıkardığı dergi, yayın hayatına 1986 yılında girmiştir. İki ayda bir yayınlanması beklense de, hiçbir zaman bir yılda beş sayıdan fazla yayınlanmamış bazen sadece iki sayı çıktığı da olmuştur. Shemsho dergisinin ömrü pek uzun olmamış ve 1999 yılında yayın hayatına son bulmuştur.

İlk başlarda Süryanice, Türkçe, Arapça ve Felemenkçe olmak üzere dört dilde yazılara, daha sonra Almanca ve İngilizce de eklenmiştir. Fakat 1997'deki 50. sayıdan itibaren Türkçe'nin çıkarıldığı, diğer dillerde yayınlar devam etmesine rağmen, ağırlığın Felemenkçe ve Süryaniceye verildiği görülmektedir. “İçindekiler” sayfasının özellikle Felemenkçe verilmesinin yanında, Süryanice öğreniminin yaygınlaşması için her sayıda bir sayfalık “mini sözlük” hazırlanmıştır. Bu mini sözlükte, Süryanice kelimelerin yazılışı, latinize edilmiş hali ve Felemenkçe karşılığı verilmiştir.

---

³⁷⁷ Kolo Suryoyo, 1984/35, s. 3.

Shemsho ekibi, ilk sayıda, Süryanilerin anavatanlarında eğitim meselelerinin fazla önemsenmemesi nedeniyle, dergi-gazete gibi şeylerin Süryani toplumu içinde pek tanınmadığı ve amaçlarının bu alışkanlığı yıkmak olduğunu söylemiştir. Yine ilk sayıda verilen bilgiye göre, derginin 3 dilde (Süryanice, Türkçe, Felemenkçe) çıkması planlanmış ama sonraki sayılarda Arapça ve Almanca yazılar da eklenmiştir. İleriki zamanlarda dergiyi sadece Süryanice ve Felemenkçe hazırlamayı düşündüklerini ilave etmişlerdir.³⁷⁸ Gerçekten de 1997'den sonra dergiden Türkçe kısmı çıkarılmıştır.

Shemsho ekibi, Avrupa Süryanileri arasında çıkan öteki dergilerin, Hollanda'daki Süryanilere dair çok az habere yer vermelerini bu dergi/gazeteyi çıkarma nedenlerinden birisi olarak göstermiştir. Onlar için dergi, toplumu birbirine bağlayan hayati bir unsur olarak görülmüştür:

“Günümüz dünyasında, bir yayın organı olmadan sadece federasyon ve derneklerin varlığı ile aktif bir hareket düşünülemez. Bu nedenle ilk adımımızı atarak ŞİMŞO'yu yayın hayatına koyduk. Gazete, halkların ve ulusal azınlıkların yaşamında çok önemi bir yere sahiptir. Gazete yalnızca fikirlerin yayılması, eğitim ve kişilerin kazanılmasıyla sınırlı değildir. Gazete, aynı zamanda kolektif bir örgütleyicidir. Bu bakımdan gazete inşa halindeki bir binanın çevresine kurulan iskeleyle benzetilebilir. İnsanlar arasındaki bağlantıyı kolaylaştırır. Günlük yaşamımızda yemek gibi onsuz kalınamaz.”³⁷⁹

Bazı okuyucuların dergi ile kurdukları bağ bir hayli güçlü olacak ki, şiire dökülmüştür:

ŞEMSHO

*Şımşo bize ışık tutuyor
Şımşo halkımızı birliğe çağırıyor
Şımşo biziz biz şımşoyuz
Şımşo yolumuzda ışıktır.*

*Şımşoyu turabdinden getirdik
Şımşoyu beraber kurduk
Şımşoyu okuyalım saygı duyalım
Şımşoyu ayakta tutalım*

*Şımşodur yağmur yağdıran
Şımşodur bitkileri büyüten
Şımşodur insana yarar veren
Şımşodur Hollanda'da temel atan*

*Şımşo bir kelimedir
Şımşo Turabdin'den gelmedir*

³⁷⁸ *Shemsho*, 1986/1, s. 5, 16.

³⁷⁹ *Shemsho*, 1986/1, s. 5, 16.

*Şımşo kendini unutmamıştır
Şımşo halkına yarar sağlamıştır.*

*Şımşoyu okuyorum, okutuyorum,
abone oldum, abone buluyorum.*

Ibo Aryonahimo (Küçükaslan)-İsviçre³⁸⁰

3.4.2.3. Shoeshoto Suryoyo (Süryani İlerlemesi) Dergisi

Yayın hayatına 1981 yılında, Hollanda Süryani-Arami Federasyonu'nun (*Suryoye Aramese Federatie Nederland-SAFN*) bir yayını olarak başlamıştır. 3 ayda bir yayınlanan dergi 2000 yılına kadar devam etmiştir. Ağırlıklı olarak Türkçe, Süryanice, Felemenkçe, Arapça dillerinde yazılar çıkmıştır.³⁸¹ Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Halk Sağlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Spor) bakanlığı tarafından finansal açıdan desteklenmiştir.³⁸²

3.4.2.4. Infodessa Dergisi

Edessa Öğrenci Derneği tarafından çıkarılan Infodessa dergisinin amacı ilk sayıda şöyle verilmiştir:

Infodessa dergisi öncelikle Edessa üyelerini, grubun-topluluğun (vereniging) içindeki ve dışındaki gelişmelerden haberdar etmeyi amaçlamaktadır. Derginin yılda dört defa çıkarılması planlanmaktadır. Bir ajanda şeklinde, geçmişte yapılan faaliyetlerle önümüzdeki günlerde yapılması düşünülen etkinlikler bildirilecektir. Infodessa, dernek yöneticileriyle üyeler arasında bir iletişim aracı olma rolünü üstlenecektir. Bunun yanında özellikle eğitim alanındaki haberlere özel bir ilgi verilecektir. Ayrıca her sayıda röportajlara yer verilecektir.³⁸³

Öğrenci derneğinin faaliyetleri yanında, eğitim, din, gezi, meslek hayatı ile ilgili yazılara da yer verilmiştir. Nadiren de olsa Almanca-İngilizce-Süryanice yazılar çıkmasına rağmen derginin asıl dili Felemenkçedir. 1995 yılından 2001'e kadar toplam 15 sayı yayınlanmıştır.

3.4.2. TV Kanalları

Süryanilerin Hollanda'da Suroyo TV ve Suryoyo SAT gibi uydu üzerinden ve Assyria TV gibi internet üzerinden yayın yapan televizyon kanalları

³⁸⁰ *Shemsho*, 1988/6, s. 15.

³⁸¹ Gabriele Yonan, *Journalismus bei den Assyren*, Berlin, 1985, p. 114.

³⁸² *Shoeshoto Suryoyo*, 1995/48, Colofon (Jenerik) sayfası.

³⁸³ *Infodessa*, 1995/1, s. 3.

bulunmaktadır. Hollanda merkezli olmamalarına rağmen, Hollanda'daki Süryaniler tarafından takip edildiklerinden ve aktif katılımında bulduklarından dolayı, bu televizyon kanalları hakkında bilgi verilmesi uygun görülmüştür.

Suroyo TV uydudan yayın yapan ve merkezi İsveç Södertälje'da bulunan Asuri/Keldani/Süryani bir televizyon kanalıdır. Süryanice, Arapça, İsveççe, İngilizce ve Türkçe dillerinde yayın yapmakta olan kanal ekibi, kendilerini Asuri/Keldani/Süryani toplumun sesi olarak gördüklerini iddia etmektedir. Hâlihazırda kanalda, çocuklar için hazırlanan programlardan politik ve kültürel tartışmalara, tarihsel belgesellerden dini ve ulusal olaylara, haberden müziğe kadar pek çok program yer almaktadır. Bunun yanı sıra TV kanalı Süryanice ve Arapça olarak, dünyadaki Asuri/Keldani/Süryani topluma ulaşmak amacıyla günlük haber programı yapmaktadır.³⁸⁴

Suryoyo Sat Süryanice yayın yapan ve merkezi İsveç Södertälje'da bulunan bir televizyon kanalıdır. Seksenden fazla ülkede yayın yapan kanalın amacın, birçok farklı ülkeye yayılmış olan Süryanilere ulaşmak ve onları birbirinden haberdar etmek olarak gösterilmiştir. Turoyo lehçesini esas alan kanalda, az da olsa Arapça ve İngilizce yayın yapmaktadır.³⁸⁵

Assyria TV, Assyrian Medya Grubu'na (AMI) aittir. 2011'de kurulan bu medya grubu bağımsız bir yapı olduklarını ve Asuri toplumunu gerek içeride ve gerekse dışarıda etkileyen her konu ile ilgilendiklerini beyan etmektedir. Yayın akışı genel olarak bilgilendirme, söyleşiler ve tartışma programları şeklindedir. Programlarının amacının, Asurileri bir araya getirmek ve onların birliğini hedeflemek olduğunu söyleyen grup, programlarında demokratik, insani değerleri savunan, eğitici ve çeşitliliğe vurgu yapmaya dikkat ettiklerini söylemektedirler.³⁸⁶

Neredeyse dünyanın her tarafındaki Süryanilerle ilgili haber programları yapan bu televizyon kanalları, henüz film çevirecek kadar gelişmiş olmadıkları için, farklı program türlerini sunmaktadırlar. Örneğin; düğün törenleri, kilise âyinleri, cenaze törenleri ve futbol turnuvaları gibi etkinliklere yer vermektedirler. Böylece Süryanilerin

---

³⁸⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Suroyo_TV (09.08.2016)

³⁸⁵ <http://suryoyosat.com> (09.08.2016)

³⁸⁶ <http://www.assyriatv.org/om-oss/> (09.08.2016)

genel gündelik yaşamı ve toplum içinde meydana gelen olaylar, söz konusu televizyon kanallarının yayın akışında kendilerine yer bulmaktadır.

3.4.3. İnternet siteleri

Özellikle 2000’li yıllardan sonra internet kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber basılı yayınlarda azalma olduğu, hatta bir süre sonra tamamen durduğu görülmektedir. Onların bıraktığı boşluğun, internet siteleriyle giderilmeye çalışıldığını söylemek mümkündür. Bu anlamda diaspora Süryanilerinin kiliselerini, televizyonlarını, sivil toplum kuruluşlarını tanıtan onlarca site bulunmasına rağmen, bu başlık altında özellikle Hollanda merkezli bazı web siteleri tanıtılacaktır.

2000’li yıllarda önce statik bilgilerin yer aldığı web siteleri açılmış daha sonra interaktif web dönemine geçilmiş; forum, chat gibi uygulamalar kullanılmıştır. Mevcut web siteleri genellikle bilgilendirme amaçlıdır ve interaktif uygulamalara fazla yer verilmemiştir. Tartışma, haberleşme ihtiyacı ise sosyal medya üzerinden karşılanmaktadır.

www.morephrem.com

Hollanda Süryani Ortodoks Abraşiyesi’nin resmi web sitesidir ve 1999 yılından beri aktiftir.³⁸⁷ Mor Efrem manastırına dair bilgilerin yanında metropolitin hayatı, abraşiyeye sınırları içerisindeki her kiliseye dair özet bilgiler, cemaatlerde görevli din adamları ve iletişim bilgileri, dini gün ve bayramların tarihi yer almaktadır. “Bookshop” kısmında ise abraşiyeye ait Bar Hebraeus Yayınevi’nden çıkan kitapların satışı yapılmaktadır. İngilizce ve Felemenkçe olmak üzere iki dilde içerik sağlamaktadır.

<http://sojp.nl/>

Abraşiyeye rehberliğinde kurulan Syrisch Orthodox Jongeren Platform (Süryani Ortodoks Gençlik Platformu) resmi web sitesidir. Kuruluşa ait temel bilgilerin yanında, yapılan aktivitelere dair haberler de yer almaktadır. Özellikle sosyal medyayı etkin bir biçimde kullanan SOJP, bunun için sosyal medya kanalları açmıştır. Programlarda çekilen fotoğraflar ve videolar bu hesaplar üzerinden paylaşılmaktadır.

<http://www.mariakerhengelo.nl/>

---

³⁸⁷ *Kolo Suryoyo*, 1999-126, s. 270.

Hengelo şehrindeki üç kiliseden birisi olan Meryem Ana Kilisesi'nin (Maria Kerk) resmi web sitesidir. Web sitesinde kilisenin tarihi, kilise yönetimi, kütüphane gibi bölümlerin yanında, Süryani Ortodoks inancına dair makalelerin yer aldığı dokümanlar kısmı da mevcuttur. Ayrıca kilisede düzenlenen etkinliklere dair fotoğraflara da yer verilmiştir.

Bunların yanı sıra aşağıdaki web site ve sosyal medya hesapları da Hollanda Süryani toplumu hakkında bilgi, haber ve iletişim sağlayan internet araçlarıdır.

<http://www.morsharbil.nl> : Mor Şarbel Kilisesi web sitesi

<http://moedergodskerk.nl> : Yuldath Aloho Kilisesi web sitesi.

<http://morgabriel.nl> : Mor Gabriel Kilisesi web sitesi.

<http://www.marpp.nl> : Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi web sitesi.

<http://www.simonzeyte.nl> : Mor Şemun d'Zeyte Kilisesi web sitesi.

<http://www.bethnahrin.nl> :

<http://www.aramnahrin.org>

<http://www.assyrie.nl>

<http://aramesebeweging.nl>

<https://www.facebook.com/MorIgnatiusNuronoRijssen>

<https://www.facebook.com/Mor-Augin-Kerk-Hengelo-300185320179677>

<https://www.facebook.com/jongerenbestuur.sintsharbilkerk>

<https://www.facebook.com/MoederGodsKerk>

4. HOLLANDA SÜRYANİ TOPLUMUNDA DİN VE KİMLİK

Anthony Smith, “Ulusların Etnik Kökeni” isimli kitabında, “Etnisite”nin temel özelliklerini birkaç madde ile açıklamaktadır.³⁸⁸ Bu maddeler etnisite kavramı ile ilgilenen birçokları tarafından kabul edilmesine rağmen, söz konusu maddelerin tamamının aynı anda etnik bir toplulukta mevcut olmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

1. *Kolektif İsim*: Onlara “öz”lerini hatırlatan; tarihsel, toplumsal, coğrafi pek çok dayanağı olabilen bir isim, etnik kimliğin oluşmasındaki ilk adımdır. Bu isimler grubun kendisi tarafından belirlenebileceği gibi dışardan da belirlenmiş olabilir.
2. *Ortak Soy Miti*: Bir mitten beklendiği gibi amaç “gerçek soy”u bulmak değil, “ortak atalar” a yüklenen anlamla “Neden bir topluluk halindeyiz? Neden birbirimize benziyoruz?” sorularına cevap vermektir. Çoğu zaman bilimsel bir açıklamadan uzak, bolca üretilen bu mitler, toplumsal uyumu ve coşkuyu sağlama çabası taşır.
3. *Ortak Tarih*: Etnisitenin sacayaklarından biri de “toplumsal bellek” tir. “Şanlı tarih” tezini doğrulamak için özellikle bazı tarihi olaylar ön plana çıkarılır, kimi tarihi şahsiyetler “kahraman” laştırılır. Ön plana çıkarılan ve sürekli işlenen bu tarihi olaylar her zaman pozitif olmak zorunda değildir, bazen ortak acıların işlenmesi de bu kimlik inşasının bir parçası olabilmektedir. Süryaniler açısından Seyfo meselesinin böyle bir rol üstlendiği gözlenmektedir.
4. *Ortak Kültür*: Bir topluluk diğerlerinden sahip olduğu kültürel özelliklerle de ayrılabilir. Bunların başında din ve dil gelirken, müzik, giyinme, beslenme, folklorik öğeler, gelenekler, hatta ten rengi vb. unsurların hepsi buna dâhildir.

Kimlik, “kim?” ya da “ne?” sorularının yanı sıra, “nerelisin?” sorusunun da teşkil etmektedir. Kimlik, bizim kim olduğumuza ya da öteki insanların kim olduklarına

---

³⁸⁸ Anthony Smith, *Ulusların Etnik Kökeni*, İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları, 2002, ss. 47-57

dair anlayıştır.³⁸⁹ Kimlik, İngilizcedeki “identity” kavramının karşılığıdır. Ancak böyle bir kavramsallaştırma kimlik kavramına sabit ve değişmez bir anlam yüklediğinden ötürü sorunlu olarak görülmekte ve eleştirilmektedir. Zira kimlik dediğimiz olgu dinamik ve değişkendir.³⁹⁰ Kimlik, bulunduğunuz duruma, mekâna, zamana ve muhatap olduğunuz çevreye göre değişkenlik gösterdiği gibi sürekli kurgulanan, inşa edilen, sınırları sabit olmayan bir olgu olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla söz konusu etkenler değiştiğinde kimlik bilincinin de yeniden kurgulandığına veya doğal bir değişim geçirdiğine şahit olmaktayız. Süryani kimliğine bu açıdan bakıldığında, Turabdin bölgesinde yaşayan Süryanilerle İstanbul’da yaşayanlar arasında, İstanbul’da yaşayanlarla Batı ülkelerine göç edenler arasında mekân, zaman ve çevrenin değişimine bağlı olarak kimlik bilincinde önemli farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir.

Ortadoğu gibi inanç, etnik ve ideolojik bakımdan oldukça çeşitlilik gösteren bir ortamda herhangi bir kültürün tamamen izole bir yaşam sürmesi, bireysel ve toplumsal gerçeklik göz önünde bulundurulduğunda, neredeyse imkânsız görünmektedir. Bölgenin tarihi âdeta kültürlerin karşılaşmasının tarihidir. Her toplumun belleğinde başka kültürlerle, dillerle ve dinlerle karşılaşmanın izleri mevcuttur. Söz konusu kültürel karşılaşmalar da her zaman pozitif olmak zorunda değildir; çekişme ve çatışmalar da bunun bir parçasıdır. Toplumsal bellekte sadece bayramlar, aşk efsaneleri, kahramanlıklar değil; komşularla savaşlar, açlık, talan ve acılar da yer almaktadır. Ancak birbirleriyle çatışan toplulukların, zaman içinde farklı ilişkiler geliştirdiklerini de vurgulamak gerekmektedir. Etnik sınırlar, politik ittifaklarla ve evliliklerle aşılmıştır. Örneğin 20. yüzyıla gelindiğinde bazı Kürtlerin ve bazı Süryanilerin diğer Kürtlere karşı ittifak yapabildiklerini görüyoruz.³⁹¹ Etnik ve dini sınırları aşanlar her zaman erkekler olmamıştır, kadınların da bunda ciddi bir rolü vardır. Farklı topluluklar dışardan yapılan evliliklere karşı çıksalar da, gönüllü veya zorla, her zaman böyle evlilikler

---

³⁸⁹ Richard Jenkins, *Social Identity*, London-Newyork: Routledge, 2008, p. 5; Murat Küçük, “Aidiyetin Mekânı: Mardin’de Kimlik ve Mekânın Değişimi”, *İdealkent: Kent Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 9, Mayıs 2013, s. 118.

³⁹⁰ Küçük, “Aidiyetin Mekânı: Mardin’de Kimlik ve Mekânın Değişimi”, s. 119.

³⁹¹ Süryanilerden Şemun Hanne Haydo ve Kürtlerden Elikê Batê’nin ittifakına dair hikayeler halen halk arasında anlatılır. Bkz. Canser Kardaş, "Halk Kahramanı Bağlamında Şemune Hanne Haydo", *Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu*, 12-13 Mart 2011, Sempozyum Bildirileri Kitabı, İstanbul 2011, ss. 389-398; Abdulnastr Yiner, “Arşiv Vesikaları Işığında Ali Batê Olayı”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, 7-9 Ekim 2011, Sempozyum Bildiri Kitabı, Mardin 2012, ss. 163-181.

gerçekleşmiştir. Çocuğu asıl yetiştiren de anneler olunca, topluluklar arasındaki bu tarz evlilikler kültürel değişime katkıda bulunmuştur.³⁹² Nihayet günümüzde herhangi bir sosyal grubu, diğer sosyal gruplardan veya kültürlerden bağımsız olarak ele almak neredeyse imkânsız hale gelmiştir.³⁹³

Kitle iletişim araçları, internet, sosyal medya gibi etkenler sayesinde günümüz insanı bir yandan dünyadaki hemen her şeyden haberdar olması, sınırların yavaş yavaş anlamını yitirmesi toplumlar ve bireylerarası paylaşımı artırırken, birçok şey de anlamsızlaşmaktadır. İster gönüllü ister zorunlu olsun, göçler toplumlarda kültürel parçalanmaya ve yeni kimliklerin inşasına yol açmaktadır. Günümüz teknolojisinin getirdiği haberleşme imkânlarıyla insanlar arasında çok kültürlülük artmış “hem her yerde hem hiçbir yerde” diyebileceğimiz melezlik hali yaygınlaşmıştır.³⁹⁴ Kimliği belirleyen sınırların sürekli yer değiştirdiği bir ortamda da kemikleşmiş bir kimlik bilincinden bahsetmek gittikçe zorlaşmaktadır. Bugün kimlik için elzem ve hayati görünen etkenler kısa denilebilecek bir zaman zarfında yerini başka etkenlere bırakabilmektedir. Böyle bir ortamda kendi iç dinamiklerini kaybeden yerel kültürler, baskın kültürlerle öykünmekte ve benzemeye çalışmaktadır.

“Kimlik” somut bir kavram olmadığı gibi bir toplumun veya bireyin birden fazla kimliği yahut o kimliğin birden fazla belirleyeni de vardır. Kimliği oluşturan dinamiklerin çeşitliliği, o toplumun tarihsel, ekonomik ve sosyal dinamikleriyle paralellik göstermektedir.³⁹⁵ Bu bağlamda modern dönem öncesi toplumlarda dinin kimliğin oluşumunda en önemli etken olduğu, dolayısıyla dinsel kimliğin ön planda olduğu yönünde olgusal bir durum söz konusudur. Avrupa’da ortaya çıkan Rönesans, Reform Hareketleri ve Fransız İhtilali’nden sonra ulusalcılık yükselmiş ve ulusal kimlik öne çıkmıştır. “Post-modernizm” diye adlandırılan modernlik sonrası periyotta, etnik kimliklerin yükselişe geçtiği bilinmektedir. Ancak son zamanlarda farklı kesimler tarafından farklı amaçlarla dile getirilmesine rağmen etnik hareketlerin gelecekte ne gibi etkilerinin olacağı tartışmalı bir konudur. Çünkü etnisite, bir temeli olmasına rağmen

---

³⁹² Martin van Bruinessen, “Reflections on Midyat and Tur Abdin”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, 7-9 Ekim 2011, Sempozyum Bildiri Kitabı, Mardin 2012, s. 2.

³⁹³ Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, s. 11.

³⁹⁴ Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, s. 11.

³⁹⁵ Özmen, “Süryaniler Örneğinde Etnikleştir(il)me ve Etnik Kimlik Görünümleri”, s. 161.

aynı zamanda kurguya dayanan, hem “maddi” ve hem de “sembolik” unsurlar içeren sosyal bir kimliğe işaret etmektedir.³⁹⁶

Modernite ve Post-moderniteye rağmen Ortadoğu’da farklılıklar büyük oranda halen dinden beslendiği ve dinin genellikle kimliğin oluşumunda en büyük pay sahibi olduğu gözlenmektedir. Din bir yandan aynı grup içerisindeki birlikteliği pekiştirmekte öte yandan farklı gruplar arasındaki farklılığı belirginleştirmektedir. Bu nedenle din, hem etnik sınırların belirginleşmesinde hem de muğlaklaşmasında önemli bir etkiye sahiptir.³⁹⁷

Konuyu Süryaniler bağlamına taşıdığımızda, ortak bir kimlik oluşturamamanın günümüzde dünyanın değişik coğrafyalarında yaşayan Süryanilerin en önemli problemlerinden birisi olduğu gerçeğiyle karşılaşmaktayız. Aslında bir kimliğin oluşumu için en önemli unsurlar arasında sayılan *dil birliğine* ve *ortak bir tarihsel geçmişe* sahip olmalarına rağmen, başlangıçtan beri kendi kimliklerini dinî bir temele dayandırmalarının ve uzun yıllar teolojik tartışmalarla ihtilafa düşmelerinin (Nesturi, Yakubi, Maruni vs.), yarattığı bu tarihsel sürecin ve tecrübenin dünden bugüne aşarak kısa bir zaman zarfında ortak bir kimlik inşasına gidilmesini engellemektedir.

Hangi ölçekte olursa olsun yeryüzündeki hiç bir grup için homojenlikten bahsetmek pek mümkün değilken, Süryaniler söz konusu olduğunda fazlasıyla heterojen bir toplulukla karşı karşıyayız. Onların dağıldıkları geniş coğrafya ve bu bölgelerde edindikleri tecrübelerin farklılığı kimlik tartışmalarını daha da derinleştirmiştir. Süryanilerin tarihi, kimlik tanımlamasında halen çok önemli bir rol oynamaktadır ve neredeyse bütün kimlik tartışmaları referansını tarihten almaktadır.³⁹⁸

Öte yandan, Süryani kimliği “devlet”e dayanan veya onun desteğinde varlığını sürdürme imkânına sahip olan bir kimlik olarak ortaya çıkmamıştır. Kadıköy Konsili’nde ana akım Hristiyanlıkla ters düşen ve dolayısıyla resmi otoritenin yani Bizans’ın öfkesine maruz kalan Süryaniler ruhani olarak bağımsız bir yapı

---

³⁹⁶ Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, s. 13.

³⁹⁷ Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, s. 14.

³⁹⁸ Murre-van den Berg, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, p. 145.

geliştirmişlerdir. Onlar için asıl bağlanması gereken yeryüzü krallıkları (Bizans, Araplar, Osmanlı vb.) değil, gökteki İsa krallığıdır.³⁹⁹

Yine Süryaniler arasında 20. Yüzyıla kadar görülmeyen bir isimlendirme problemi de devam etmektedir. Öncesinde dini aidiyet üzerinden yapılan kimlik tanımlamasında “Süryani” ismi yeterli görülürken, modern dönemde etnik aidiyetlere vurgu yapılmış ve Asuri-Arami çekişmesi baş göstermiştir. Özellikle diasporada bu tartışmanın daha çetin olduğu gözlenmektedir.

Günümüzde şahısların kendi kimliklerini kendilerinin seçtiğine dair yaygın bir kabul bulunmaktadır. Oysa geleneksel toplumlarda bunun tam tersi yaşanmaktadır; şahıslar, toplum tarafından belirlenen bir kimliğin içine doğar. Hollanda gibi seküler bir Batılı ülkede dünyaya gelen ikinci ve üçüncü nesil Süryaniler, alabildiğine bireyselliğin yaşandığı bir hayatla, geleneksel kodların ağır bastığı Süryani toplum arasında çift kutuplu bir durumla karşı karşıyadır. Zira geleneksel Süryani toplumu hakkında genel bir tanımlamaya gidilecek olursa, “bir inanç toplumu” denilebilir. Çünkü günümüze kadar Süryani kimliğinin asıl belirleyeni inanç-din olmuştur.⁴⁰⁰

Süryani kimliği açısından “öteki” tarih boyunca farklı toplumlar olmuştur. Kadıköy Konsili’nden sonra onlar için Katolikler ve Nesturiler, ardından Bizans Ortodoks Kilisesi “öteki” iken; Osmanlı dönemindeki “öteki” doğal olarak Müslümanlar olmuştur. Din temelli bu ayırmda, Müslümanlara “millet-i hakime”, gayrimüslimlere de “Millet-i mahkume” denilmekteydi. Süryaniler açısından, 16. yüzyıl ve sonrası Osmanlı topraklarında bir diğer “öteki” Katolikler olmuştur. Bölgeye gelen Katolik misyonerler özellikle kilise hiyerarşisi içerisinde ciddi bir rahatsızlık doğurmuştur. Nesturi Kilisesi mensuplarının Katolikleştirilmesiyle kurulan Keldani Kilisesi, ardından Süryani Ortodoks Kilisesinden koparılan cemaatle oluşturulan Süryani Katolik Kilisesi, Hristiyan cemaatleri arasındaki çekişmeyi daha da alevlendirmiştir. Bu olaylar, kilise cemaatini diğerlerinden korumanın ötesine geçmiş ve “Kim gerçek Süryani?” tartışmalarına yol açmıştır.⁴⁰¹

---

³⁹⁹ Muriel Debié, “Syriac Historiography and Identity Formation”, *Church History and Religious Culture*, 89.I-3 (2009) s. 97.

⁴⁰⁰ Özcoşar, “Community, Power, Identity: Identity Crisis of the Ottoman Süryanis”, p. 329.

⁴⁰¹ Özcoşar, “Community, Power, Identity: Identity Crisis of the Ottoman Süryanis”, p. 332-333.

Modern dönemde kimlik ve etnisiteye gibi konulara yönelik akademik ilginin arttığı görülmektedir. Kimlik ve etnisite kavramları her ne kadar modern kavramlar olsa da, bu onların tarihi bir arka planları olmadığı anlamına gelmemektedir.⁴⁰² Önceki bölümlerde aktarılmaya çalışılan Süryanilerin tarihi, göç ettikleri topraklar, toplumsal yaşam vb. konulardan sonra, şimdi de diasporadaki “Din ve Kimlik” ilişkileri incelenecektir. Kimlik ve Süryani Kimliği bağlamında verilen genel çerçeveden sonra, bu çalışmadaki temel hedefin Süryani kimliğinin bir tipolojisini çıkarmak değil, bu kimliğin “oluşum koşullarını anlamaya çalışmak”⁴⁰³ olacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

4.1. Göç ve Seyfo’nun Kimlik Üzerine Etkileri

Noriko Sato, “*Selective Amnesia: Memory and History of the Urfalli Syrian Orthodox Christians*” isimli makalesinde “seçici/istekli unutkanlığın” toplumsal bellekteki karşılığını Urfalı Süryaniler üzerinden göstermeye çalışmıştır. Sato’ya göre 1924 yılında Urfa’dan Halep’e göç etmek isteyen Süryanilerin toplumsal hafızasında belli bir dönem âdeta bilinçli olarak silinmiştir. Yazara göre, 1930’lara gelindiğinde Halep’teki Süryaniler, dönemin milliyetçi tartışmaları arasında Türkiye’deki köklerine özellikle vurgu yapmanın sıkıntı doğuracağını düşünerek söz konusu geçmişlerine vurgu yapmaktan kaçınmışlardır. Çünkü tanıkların anlatılarında bu döneme ait anılar ya geçiştirilmekte ya da hiç anlatılmamaktadır. Bu da bize, tanıkların anlatılarının her zaman olayın aslıyla uyuşmadığını, anıların bazen beklentiye uygun olarak tekrar inşa edildiğini göstermektedir. Bu yüzden de yaşanan ile anlatılan arasında bir mesafenin bulunduğu akıldan çıkarılmamalıdır.⁴⁰⁴ Birçok örnekte, tanıkların anlattığı tarihle yazılan tarihin farklı olmasının arkasında da büyük oranda, böyle bir gerekçenin bulunduğu değerlendirilmektedir.

Ancak modern dönemde diaspora Süryanilerinin kimlik oluşumlarında, neden şimdi farklı bir ülkede yaşamak zorunda oldukları sorusunun cevabı olarak ortaya

---

⁴⁰² Özcoşar, “Community, Power, Identity: Identity Crisis of the Ottoman Süryanis”, p. 329.

⁴⁰³ Fredrik Barth, *Etnik Gruplar ve Sınırları*, çev. Ayhan Kaya, Seda Gürkan, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001, s. 32.

⁴⁰⁴ Noriko Sato, “Selective Amnesia: Memory and History of the Urfalli Syrian Orthodox Christians”, *Identities*, 12:3, 2005, p. 318.

konulan Seyfo, en önemli birleştirici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁰⁵ Özellikle 2000’li yıllardan sonra Diaspora Süryanilerinde Seyfo iddiası klasik bir ilginin ötesine, artık üretime geçmiştir. Seyfo’ya dair açılan sergiler, hazırlanan dergiler, belgesel çalışmaları, televizyon programları, sözlü tarih derlemeleri, kitap telifleri ve sempozyum organizasyonları hızla artmaktadır.

Dolayısıyla Seyfo, Süryaniler için modern dönemdeki en önemli tartışma konularından birisini teşkil etmektedir. Özellikle diaspora Süryanileri, Ermeniler’in plânlı soykırım iddialarına benzer biçimde, Seyfo’nun tanınırlığı için büyük mücadeleler vermektedir. Bu çerçevede, birçok şehirde Seyfo anıtları dikilmiş ve bazı ülkelerde Seyfo, “soykırım” (genocide) olarak kabul edilmiştir (İsveç, Ermenistan, Hollanda, Avusturya, Vatikan, Suriye, Çek Cumhuriyeti). Özellikle Avrupa ülkeleri, meclislerinde bunu kabul ettirerek Türkiye üzerinde baskı oluşturmak istemektedirler. Hatta sırf bu amaç için kurulmuş, uluslararası faaliyet yürüten *Seyfo Center* adında bir kurumları da bulunmaktadır.⁴⁰⁶ Son yıllarda artan bir ilgiyle takip edilen “15 Haziran”, *Seyfo* yıldönümü olarak kutlanmakta; çeşitli mitingler, konferanslar, sergiler düzenlenmekte ve bazı Seyfo anıtlarının açılışı bu güne denk getirilmektedir. Türkiye’deki Süryaniler de Seyfo iddiasının yetkililerce kabul edilmesi için çeşitli etkinlikler yapmaktadırlar. Meselâ, Seyfo’nun Türkiye’deki resmi makamlarca kabul edilmesi için Süryani Dernekleri Federasyonu (SÜDEF) öncülüğünde Nisan 2015’te dört günlük bir açlık grevi düzenlenmiştir.⁴⁰⁷

Seyfo’ya dair sahadaki bu etkinliklerin yanında akademik çalışmaların sayısı da hızla artmaktadır. Dönemin belgeleri için arşivlere başvurulmakta, sözlü tanıklıklar kaydedilmekte ve Seyfo sürecinde yaşananlar en ince ayrıntısına kadar tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmalara birkaç örnek verecek olursak; Osmanlı, Almanya, İngiltere arşivlerine dayanarak David Gaunt öncülüğünde hazırlanan *Katliamlar, Direniş, Koruyucular: I. Dünya Savaşı Sırasında Doğu Anadolu’da Müslüman-Hristiyan İlişkileri*⁴⁰⁸ adlı kapsamlı bir çalışma hazırlanmıştır. Almanya’da yaşayan bir Türk öğretmen olan Kemal Yalçın’ın sözlü anlatılardan derlediği *Süryaniler ve Seyfo*

⁴⁰⁵ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 162.

⁴⁰⁶ <http://www.seyfocenter.com>, erişim tarihi: (01.07.2016)

⁴⁰⁷ <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/11323/seymo-icin-dort-gunluk-aclik-grevi> (01.07.2016)

⁴⁰⁸ David Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular: I. Dünya Savaşı Sırasında Doğu Anadolu’da Müslüman-Hristiyan İlişkileri*, Belge Yayınları, İstanbul, 2007

adındaki üç ciltlik çalışması da bir başka örnek sayılabilir (2014). Ayrıca, Prof. Dr. Shabo Talay öncülüğünde *SAYFO 1915: I. Dünya Savaşında Asuri/Arami Soykırımına Dair Uluslararası Konferans* başlığıyla 24-28 Haziran 2015 tarihlerinde Berlin’de uluslararası katılımlı bir sempozyum düzenlenmiş, bu sempozyuma Süryani patriği Mor Ignatius Efrem II de katılmıştır.

Diasporada Süryanilerce yayınlanan neredeyse her gazete ve dergide, Seyfo’ya ait çeşitli yazı, şiir ve hatıratlar bulmak mümkündür.⁴⁰⁹ Tanıklar, yaşadıklarını anlatmaya davet edilmekte ve bunlar çeşitli ortamlarda yayınlanmaktadır. Bu anlatılarda Seyfo, Müslümanlar tarafından uğratıldıklarını düşündükleri baskıların doruk noktası olarak gösterilmektedir. Başlangıçta bu yazıların dış dünyaya yönelik bir propaganda aracı olduğu düşünülse de, çoğunlukla Turoyo, Klasik Süryanice, Sureth, Arapça ve bazen de Türkçe yazıldıkları göz önünde bulundurulduğunda, bunların kendi cemaatleri tarafından okunması amacıyla yazıldığı görülecektir.⁴¹⁰

Süryanilerin son dönemde Müslümanlara bakışını gündelik konuşmalarında, deyim ve atasözlerinde de bulmak mümkündür. “*Bir Müslüman elma bile olsa alıp cebine koyma. Eğer cebine koyarsan da bir delik aç ki kendisi düşsün*” sözüyle Müslümanlara güvenmediklerini anlatmaya çalışmaktadırlar.⁴¹¹

20. yüzyılda Süryani tarihi açısından en önemli iki kırılma noktası Seyfo ve Avrupa göçü olmuştur. Avrupa göçünün en önemli nedenlerinden biri olarak değerlendirdiğim Seyfo, genelde bütün diasporada, özelde Hollanda Süryani diasporasında kimlik algısını beslemeye devam etmektedir. Süryanilerin Seyfo’ya bakış açıları politik görüşlerini yansıttığı gibi politik duruşları da kimlik anlayışlarını şekillendirmektedir. Seyfo’nun vuku bulup-bulmadığının tartışma konusu yapılmaması bir yana, Süryaniler arasında Seyfo’yu reddetmek kendi varlığını inkâr etmekle eşdeğer görülmektedir ve büyük bir tepki çekmektedir. Bu yüzden de görüşmelerde Seyfo’nun içeriği, mahiyeti sorulmamış; sadece kimlik inşasındaki rolünün anlaşılmasına yönelik sorular yöneltilmiştir. Bazı cevaplar hüznün dolu, bazıları öfke dolu olmasına rağmen

---

⁴⁰⁹ Hollanda’daki Süryaniler tarafından çıkarılan şu dergilerden rastgele birkaç sayı incelendiğinde bile söz konusu iddianın kanıtları görülebilir: *Kolo Suryoyo*, *Shemsho*, *Shoeshoto Suryoyo*.

⁴¹⁰ Herman Teule, “Middle Eastern Christians and Migration”, *Journal of Eastern Christian Studies*, Vol. 54, Is. 1-2, 2002, p. 11-12.

⁴¹¹ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 134.

birçok görüşmecideki ortak noktalardan biri de, canlarına kasteden Müslümanların⁴¹² yanında onları koruyan Müslümanların da olduğu ve bunların unutulmaması gerektiği olmuştur.

Yaşadığımız ilk soykırım değildi. O dönemdeki bütün Müslümanları da aynı görmemek lazım, yardım edenler de Müslümandı. (H.F.)

Özür dilensin, gerçekler inkâr edilmesin. Bize iyi davranan Kürtler de vardı kötü davrananlar da. (S.D.)

Çok önemlidir. Birincisi, Seyfo'da Süryanilerin üçte ikisi öldürüldü veya açlıktan, hastalıktan vs. öldü. Eğer Seyfo yaşanmasaydı bugün belki de 2 milyon civarı insan olurduk. Ve eğer bugün güneydoğu Türkiye'de 2 milyon insan olsaydı Batıya falan göç etmezdik. Kilisemizi, kültürümüzü ve kimliğimizi de daha iyi korurduk. İkincisi ve daha kötü olanı da, bir halk inancından dolayı başka bir halk tarafından zulüm görmemelidir, kim olursa olsun. Üçüncüsü ve benim için en kötüsü de Seyfo'nun Türkiye tarafından tanınmamasıdır. (S.C.)

Dedelerimin hikâyeleri benimle yaşıyor. Ömrüm oldukça Türkiye'nin soykırımı tanınması gerektiğini tekrarlayıp duracağım. (A.G.)

Birçokları için Seyfo kimliğin en önemli parçalarından biridir. Zira Seyfo onlar için ulusal bilincin oluşmasındaki en önemli dönüm noktasıdır. Öncesinde çeşitli mezheplere bölünmüş olan Süryaniler, bir savaş durumunda mezhepleri yüzünden ayrı muamele görmediklerini ve topyekûn olarak aynı zorluklarla karşı karşıya kaldıklarının idrakine varmışlardır. Bu yüzden de Y.T., Seyfo'yu kimliğin asli parçalarından birisi olarak görüyor:

1915 soykırımı, Seyfo, benim için bir kimlik sorunudur. Aslında benim kimliğimi ifade ediyor. Çünkü 1915'te halkımın üçte ikisi yok edildi. Bu yok edilmeye birlikte kültürümün, dilimin, örf ve adetlerimin üçte ikisini kaybettim. Benim için şahsen 1915 Soykırımına, Seyfo'ya sahip çıkma kimliğime sahip çıkmanın bir ifadesidir. Ne kadar Seyfo'ya sahip çıkabilirsek, Seyfo şehitlerini, kurbanlarını ve mağdurlarını anabilirsek o kadar da kimliğimize sahip olabileceğimize inanıyorum. O yüzden de kimliğimin, tarihimin en kilit noktası olarak görüyorum.

Y.T., daha memleketteyken gündelik dile yerleşen Seyfo sözlerinden, deyimlerden örnekler vererek bu bilincin nasıl canlı tutulduğunu açıklamaya çalışır. Meselâ anneler çocuklarını uyutmaya çalışırken bile, “uyu yoksa Kürtler gelecek” diyorlarmış. Özellikle Müslüman komşuları, Seyfo'nun tekrar gerçekleşeceğiyle tehdit ediyorlarmış. Bazen Kürt veya Türk tabirlerini kullansalar da, burada kastettikleri Müslümanlardır. Bu nedenledir ki büyükler askere giden gençlere Yezidi veya Alevi bir arkadaş edinmek konusunda öğütler verirler.

⁴¹² Bazen de “Kürtler” ifadesi kullanılmıştır.

(...) Babam, annem, ninem, dedem, ara sıra ağızlarından kaçırırsalar da bunu unutmaya, bundan hiç bahsetmemeye çalışıyorlardı. Ama sağ olsun Kürtler, Türkler bizi ikaz ederek “Fırmana fillaha tekrar olacak, haddinizi bilin, atalarınızın kanı daha kurumadı, kendinizi ne zannediyorsunuz, ne yapmaya çalışıyorsunuz” gibi sözlerle hatırlatırlardı. Ve biz buna pek anlam veremiyorduk, sorup soruşturuyorduk neden diye. Sonra bazı şeyleri yapboz parçaları gibi yan yana koyduğumuz zaman anne babamızın bizi neden bir Kürt ile tehdit ettiğini anlıyorduk. “Uyu yoksa Kürtler gelecek” diyorlardı. Bir soğanı bile doğrarken gözleri yaşardığında “Uff, bu tam bir Müslüman, tam bir Kürt soğan” demeleri aslında gündelik konuşma dilimize bile yerleşmiş olduğunu gösteriyor. Kimisi Kürt kimisi Türk demesine rağmen genellikle Müslüman denilerek “Bir Müslüman elma bile olsa cebini yırt, düşsün” sözünü söylerlerdi. Mesela şunu hep söylerlerdi bize; Türk dostun olmasın, Kürt dostun olmasın. Ama askere gidenlere şunu da söylerlerdi: “Alevilerle dost olun, Aleviler zararsızdır.” Yezidiler keza böyle. Alevi bir arkadaşın olsun, Yezidi bir arkadaşın olsun ama Kürt Türk arkadaşın olmasın, derlerdi.

Bu konuda farklı düşünenler ve Seyfo'nun kimliğinin asli unsurlarından birisi olarak görülmesine itiraz edenler de bulunmaktadır. Seyfo'nun neden olduğu acıları ve verdiği zararları inkâr etmeden, inanç, din, kültür, dil vb. konuların kimlik için daha önemli olduğunu söyleyenler olmuştur:

O olayları yaşamadım ama bahsedildiğinde hissettiğim tek şey acı ve üzüntü. Anne-babam sorulmadıkça Seyfo hakkında konuşmazlardı. Seyfo kimliğimin bir parçası değil. Benim kimliğim; inancım, dinim, kültürüm, dilimdir. Şimdi buradan çıkıp bir trafik kazası geçirsem ve komalık olsam, bu beni etkiler ama kimliğim olmaz. Bütün hayatımı bunun üzerine kurmam, bu kaza hayatımda sadece bir olay olarak kalır. Seyfo'yu da böyle görüyorum. Ama yaşanan son Seyfo (kıyım) olduğu için toplumumuzdaki etkisi büyüktür. (R.K.)

Bir din adamı olarak B. S. Doğan farklı bir açıdan olaya bakmakta ve bunun yaşadıkları ilk ölüm olmadığını söylemektedir. Avrupa'ya yapılan göçü de öncekilerden daha büyük bir Seyfo'ya benzetmektedir.

Yalnız 1915 başımıza gelmiş değildir, biz Mesih'ten beri öldürülüyoruz. Şimdiki gençler Mezopotamya'yı tanımazsa zaten ölüdür. Şimdiki Avrupa'ya göç hareketimiz bütün o ölümlerden büyüktür.

Seyfo, arka plandaki büyük neden olarak dursa da, Avrupa'ya işçi göçü başladığında Hollanda'ya göç eden Süryanilerin göç etme nedenlerine verdikleri cevaplar farklı olmuştur. Görüşmecilerden biri için o dönemde Türkiye'de ortalık karışıktır; sağ-sol kavgasına girmez ve ülkeyi terk etmeye karar verir (S.C.). Bir başkası, kuyumcu olmasına ve işleri yolunda gitmesine rağmen, çevresindeki Süryanilerin çoğu Avrupa'ya göç ettiği için peşlerine takılmıştır (B. S. Doğan). Anne-babası daha önce misafir işçi olarak Hollanda'ya gittiği için, eğitimini bitirdikten sonra göç edenler de vardır (F.S.). Bazıları için de ekonomik gerekçeler göç nedeni olmuştur:

Göç etmemizin asıl nedeni ekonomik gerekçelerdi. Babam papazlıktan başka bir iş yapamıyordu ve bu da ona pek kazandırmıyordu. Almanya’da fabrikada çalıştı bir süre. Babamın Süryanice öğretmeni olduğunu bilen birileri babamı papaz olması ve çocuklara ders vermesi için Hollanda’ya davet ettiler. (R.K.)

28 yaşında mülteci olarak Hollanda’ya sığınmış olan S.D., İstanbul’da konfeksiyon işletmiştir ve işleri çok iyi gitmesine rağmen, o dönemde kendisinden zorla haraç alınması, sağ-sol kavgaları onu iyice İstanbul’dan soğutmuş ve göç etmeye karar vermiştir. K.M. ise askerlik dönüşü kendisine haber verilmeden göç eden ailesini evde bulamamanın üzüntüsünü halen unutamamıştır:

Anne-babam göç ettiğinde ben askerdeydim, onlardan haberim olmadı. Babam da vukuatlı biri olduğu içi mektuplarını hep yurtlıyordu. Askerliğimi bitirdikten sonra Midyat’a gittim. Gece saat 9 civarı eve vardım, kapıyı çaldım, Kürt bir kadın kapıyı açtı, bana anne-babamın göç ettiğini söyledi. Zaten babam tehdit edilmişti, birkaç defa bizim eve saldırmışlar. Babam demiş “ya kızımı vururlar ya beni vururlar, en iyisi ailemi alıp göç edeyim”. Bu olay halen bir düğüm gibi boğazımdadır, yutamıyorsun. Bir laf vardır erkekler ağlamaz diye ama o akşam gece yarısına kadar ağladım. Çok zor oldu benim için, çok zor.

S. Kaya için ise Seyfo sadece acı ve üzüntüleri değil, sevgiyi de çağrıştırmaktadır. Kendilerini yok etmeye çalışanların yanında, onları, tehlikeleri göze alarak korumaya çalışan Müslümanların sevgisinden bahsetmektedir:

Tekrar içimi üzüntü kaplıyor. Çok acıklı, hoş olmayan bir dönem oldu. Birçok masumun kanı akıtıldı. Neredeyse yok edilecektik ama yok olmadık. Bunun nedeni de sevgidir; dedelerimi saklayan Müslüman komşularımızın sevgisi.

Aile büyükleri ona kendi köylerinin yok edilmesine dair her ayrıntıyı anlatmış ve bunları unutmamasını söylemişlerdir. Ailesinin kendisine Seyfo’ya dair anlattıklarından hareket ederek *Echo uit een Onverwerkt Verleden* (İşlenmemiş Bir Geçmişten Yankılar) kitabını yazdığını söylüyor:

Neredeyse bütün köyün (Kafro) yok edildiğini anlatıyorlardı. Kafrolu Kürtler bizi saklamış ve bu şekilde kurtulmuşuz. Neredeyse bütün erkekler öldürülmüş. Kilise ateşe verilmiş. Birçok çocuğu ve kadını yanlarına almışlar ve Müslüman olmaya zorlamışlar. Ben küçükken annem bunları bize anlatıp ağıt yakardı, bunları unutmayın derdi. O sözü çok ciddiye aldım ve bu hikâyeleri yazmam gerekir yoksa kaybolurlar diye düşündüm. Kitabımı yazma fikri de böyle ortaya çıktı.

A.T., yüzyıl önce kendi halkına uygulananları unutmadıklarını söyleyip tam da yüzyıl sonra Suriye ve Irak topraklarında IŞİD/DAEŞ’in yaptıklarını yeni bir soykırım olarak tanımlamaktadır:

1915’teki Seyfo benim için çok önemli. Tabii ki anne-babam Seyfo’yu anlattılar bana. Babamın dedesi de bana çok şey anlattı ki Seyfo döneminde bilinen ve

bundan kurtulan bir şahsiyet de olan babamın dedesi hakkında o dönem yaşadıkları ile ilgili bazı şeyler de yazdım. Onun adı Şem'un Hanne Haydo'dur. İran'da dahi bilinen ve wikipedia'da hakkında yazı bulunan bir kişidir. 1915'teki Seyfo, bizim tarihimizdeki kara bir sayfadır. Benim kuşağım, bize karşı uygulanmış olan soykırım konusunda daha bilinçlidir. Sadece Hristiyan olduğumuz için yarım milyon Süryani katledildi. Bu sanki hiçbir şeymiş gibi unutulacak bir şey değildir. Hatta tarihimizin de bir parçası olan Seyfo'yu çocuklarıma da aktarıyorum. Bugünlerde tam da 100 yıl sonra Orta Doğu'da benim halkıma ikinci bir soykırım uygulanmaktadır. Bu asla unutulmayacak, asla!

Alan çalışması boyunca ilk nesilden görüşülen birçok insanın göç etme hikâyesinin burada verilen örneklere benzediğine şahit olunmuştur. Göç ettikleri ülkelerde kısmen refah ve huzura kavuşsalar da, atalar yurdunu bırakmanın hüznü, utancı yahut öfkesi bazen açıkça ifade edilmiş; bazen de satır aralarında gizlenmiştir. Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Seyfo konusunda net bir tavır ortaya koyup bunu sahiplenmemesi diasporadaki Süryani kuruluşları tarafından tepki toplamıştır. Bunun üzerine 1998 yılındaki sinod kararı gereği, her yıl Büyük Oruç döneminde kiliselerde 1915 şehitleri anılmakta ve kendileri için âyin yapılmaktadır.⁴¹³

4.2. Toplumsal Hayatta Din Adamları

Papazların seçimi genellikle kilise cemaati ve metropolitin işbirliğiyle gerçekleşmektedir. Kilise cemaati bu görevi yapmaya uygun birisini aday olarak metropolite sunar, o da ilgili şahsı bu iş için yeterli görüyorsa resmet töreni düzenlenir ve kiliseye papaz olarak atanır. Fakat bu seçim yapılırken sadece adayın yetenekleri ve eğitimi değil, önerenlerin kilisedeki ağırlığı ve nüfuzu da etkili olmaktadır. Söz gelimi güçlü bir ailenin sunduğu adayın kabul edilme ihtimali daha yüksek olabilmektedir veya bir dönem böyle olmuştur. Zira şimdilerde Avrupa'da büyümüş bireylerden papaz olarak atanabilecek birikime sahip olanları bulmak bir hayli güçtür.

Anavatandan diasporaya giden ilk nesil ruhanilerinin birçoğunun eğitimi gittikleri ülkenin şartlarına nazaran yetersiz kalmıştır. Geldikleri köylerin durumuna göre eğitimleri yeterli olan ruhaniler, Batıya göç etmiş ve oradaki sosyal-kültürel hayattan etkilenmiş olan Süryanileri tatmin edemeyecek bir duruma gelmiştir.⁴¹⁴ Yeni

---

⁴¹³ Kolo Suryoyo, 1999/123, s. 32.

⁴¹⁴ Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, s. 123.

şartlara adaptasyon konusunda söz konusu ilk nesil ruhanilerin yeterince istekli olduğu söylenemez.

Geleneksel din adamı algısının büyük oranda değiştiği diasporada, memleketteki fonksiyonlarını tam olarak icra edemeyen ve bununla birlikte yeni toplumdaki normlara da tam anlamıyla adapte olamayan ruhaniler, tabiri caizse iki arada bir derede kalmış durumdadırlar. Memleketteyken köydeki yahut mahalledeki en önemli figürlerden birisi papazdı. Sadece kilisedeki dini âyinleri icra etmekle kalmıyor, yerine göre bir hakim, bir avukat, bir doktor, bir eğitimci, bir danışman vb. birçok role bürünebiliyordu. İnsanlar onu gördükleri yerde saygı gösterir, papazın söylediklerini önemser, bazı durumlarda söylenenleri onaylamasa da saygıdan ötürü ses çıkarmazdı. Aldıkları eğitim fazla olmasa da buldukları ortama göre yeterliydi.

Hollanda'da ilk başlarda ruhaniler cemaatten bir tabaka üstündü, ilim yönünden, bilgi yönünden falan üstündü. Onun için onlara başka bir gözle bakılıyordu. Şimdiki gençlerimize bakacak olursak çoğu bu papazlardan daha bilgili. O yüzden onlara olan saygı biraz azalmış. Papazlarımız gençlerle aynı dili konuşmuyor. Şimdiki papazlarımızın daha fazla şey vermesi lazım, işte onu gençliğe veremiyorlar. (F.S.)

Kilisemizde din adamlarının etkisi hala çok güçlü, özellikle eski dönemlerdeki kilise babalarının inancımız, dilimiz, kültürümüz vs. hakkında yazdıklarının etkisi çok büyük. St. Efrem (doğumu 306), Süryani Ortodoks kilisesindeki en önemli kişidir. Etkisi günümüze kadar hala çok güçlüdür. Onun yazdıklarını bugün de kilisemizde kullanıyoruz. Kendisi kadınların ilahi korosunda bulunmasını ilk tolere eden kişidir. Bugünkü din adamlarımızın da etkisi bulunmaktadır fakat benim jenerasyonum ve benden sonrakiler de daha realistler ve papazların her dediğini kabul etmiyorlar. Ben her zaman, bizim de beynimiz var ve kilise babalarına bağlı değiliz. Kendimiz de düşünebiliriz diyorum. (A.T.)

Diasporada şartlar ve beklentiler artık değişmiştir. Geleneksel bir eğitimden geçip diasporadaki kiliselerde görev yapan papazların cemaati memnun etmesi kolay olmamaktadır. İlk nesil halen eski alışkanlıkları devam ettirip ruhanilere karşı pek itirazda bulunmasa da yeni yetişen neslin tavrı farklı olmaktadır. Onlar tarafından papazların eğitimi yetersiz görülmekte, kilise dışındaki sosyal problemlerle (aile içi huzursuzluk, ticari anlaşmazlıklar vb.) ilgilenmeleri biraz tuhaf karşılanmaktadır.

Çok zor bir pozisyonda olduklarını düşünüyorum. Ruhanilerimizin kökleri başka bir zamana ve topluma ait ama tamamen farklı bir zamanda ve toplumda hizmet vermek zorundalar. Başka bir toplumun adetlerine göre yetişmişsin, saygı görmüşsün, hizmet vermişsin ve şimdi Batı toplumuna gelip, başka da bir eğitim almadan, yine hizmet vermeye çalışıyorsun. Gerçekten çok zor onlar için. Ruhaniler, metropolitler için zor bir durum çünkü iki farklı dünya arasındaki

dengeyi korumak zorundalar. Mesela Metropolitimiz Batı eğitimi almış, gençlerle iyi geçiniyor ama o da eski kuşakla zorlanıyor. Eski kuşak “ama bizim eski metropolit böyle yapmazdı” diyebiliyor. Çünkü önceki metropolit onların düşünce dünyasına uygundu ama gençlerle pek anlaşamıyordu. Şimdiki metropolitte de durum tam tersi. (S. Kaya)

Belki de en fazla yakınılan mesele, kilisedeki ruhanilerin ekonomik işleri fazla önemsedikleri iddiası olmuştur.

Yeni nesil sizce dindar mı? Ya da yeni nesil dindarlıktan ne anlıyor neyi yanlış algılıyor ve bunun gerekçeleri neler olabilir?

[Derin bir nefes alarak] Çok zor bir soru. Aslında buna çok düşünerek cevap vermemiz lazım. Dua ederim ki yanlış bir cevap vermeyeyim. Yaşım ufak ama çok gezdim, çok gördüm. Çok çok üzgünüm, maalesef Avrupa’da elimizdeki elmasa sahip çıkamadık. Umarım ki bir gün gelir de şimdi dediklerimi gören arkadaşlar veya din adamları benden nefret etmezler. Biz Aramiler Avrupa’ya göç ettikten sonra Avrupa’nın yaşam şartları bize hükmetti. Üzülerek söylüyorum, kilisemiz çok dalgalı bir denizin ortasında gibi, ha yıkıldı ha yıkılacak korkusundayım. Hepsine demiyorum ama gördüğüme ve duyduğuma göre Avrupa’da din adamlarımız genelde maddiyatı daha önemli görüyorlar.(K.M.)

Yapılan görüşmelerde katılımcıların hakkında en fazla konuştuğu konulardan biri de din adamlarının toplumsal rolleri olmuştur. Geleneksel din adamı formunun devam ettiği alanlardan biri arabuluculuk/sulh meselesidir. Özellikle aile içi anlaşmazlıklarda ilk durak kilise papazı veya metropolit olmaktadır. Nikahın kilisede kıyıldığı ve boşanmak için de kilise onayının gerektiği göz önünde bulundurulduğunda bu gayet normal bir durumdur. Fakat çeşitli nedenlerle bireyler arası anlaşmazlıklarda, örneğin ticari bir meseledeki ihtilaflarda da din adamlarına gitmek tercih edilmektedir.

Din adamlarımızın toplumda bir siyasi partiden, bir dernekten daha fazla ağırlıkları olduğunu düşünüyorum. Bunu günlük yaşamımızda da görüyoruz. Mesela aile içi problemlerde veya daha değişik problemlerde doğrudan din adamı muhatap tutuluyor. Evlilik, vaftiz, cenaze vs. konularda zaten din adamları kendi görevlerini yerine getiriyor ama onun haricinde mesela iki ortak arasında bir sorun yaşandığında da devreye giriyorlar. Mahkemeye gideceklerine ilk başta papazımızın veya metropolitimizin görüşünü alalım diye başvururlar.(Y.T.)

Peki din adamlarının ticari ihtilaflarda verdikleri hükümlere uyuluyor mu? Veya uyulmadığında ne gibi cezalar verilmektedir? Aslında bu mesele din adamına bağlı olarak değişmektedir denilebilir. Eğer din adamı etkili, sözünü dinleten birisiyse verdiği hüküm de uygulanmaktadır. Fakat bazen her şeye rağmen taraflar din adamının hükmüyle yetinmemekte ve adli yollara başvurmayı denemektedirler. Yine duruma

göre, din adamlarının verdiği sulh hükmü uygulanmadığı zaman çeşitli cezalar verme yetkileri bulunmaktadır:

Sulh meseleleri için ellerinden geleni yapıyorlar. Bir hüküm koyduklarında da genellikle dinleniyorlar. Verdikleri hüküm kabul edilmeyince dini cezalar da verebiliyorlar. Şu kadar gün oruç tutacaksın, fakirlere şu kadar yardımda bulunacaksın, kilisenin falanca işini ücretsiz halledeceksin vs. (R.K.)

Yine din adamına bağlı bir durum, eğer din adamı isterse o kişiyi cemaatten soğutabilir veya dini cezalar verebiliyor (oruç tutma vs.). Zaten onun için bir nevi mahkeme rolü de görüyor. Hatta genç nesil değil de yaşlı nesilde hastalandığı zaman iyileşmek için halen papaza gidenler var. (Y.T.)

Kendisi de bir papaz olan B. S. Doğan, ruhanilerin aile meselelerine karışmaları gereken durumların olduğunu ama ticari meselelere karışmamaları gerektiğini savunmaktadır. Çünkü ticaret hukukunu bilmediklerinden isabetli kararlar vermeleri güçleşmekte ve çeşitli tatsızlıklar meydana gelebilmektedir. Ona göre bir ruhaninin en önemli vazifesi ruhaniliğini yürütmektir. Bunun yanında B. S. Doğan için din adamları toplumun aynaları gibidir.

Bir ruhaninin toplumdaki rolü çok büyüktür ama bundan sonra azalacağına inanıyorum. Memleketteki örf ve adetlere göre din adamlarının etkisi halen devam ediyor. (...) Eğer ilmi iyiyse, hitabeti iyiyse, kültürünü lisanını iyi biliyorsa halk saygı ve sevgi gösteriyor.

Genel kanaat, yaşayan problemlerde ruhanilere hakem olarak başvurulması geleneğinin eskisine nazaran azaldığı ve hatta daha da azalacağı yönündedir.

“Din adamlarının toplumdaki rolünü nasıl görüyorsunuz?” sorusuna alınan diğer cevaplar aşağıdaki gibidir:

Büyük, maalesef her zaman da pozitif anlamda değil. Her şeye karışıyorlar. Tarih, politika vs. kilise dışında her şeyle uğraşıyorlar. Osmanlı zamanında Millet sistemiyle kazandıkları hakları burada da korumaya çalışıyorlar. (S.C.)

Bu konuda da ciddi reformların yapılması lazım. Eskiden papazlar her şeyde uzman muamelesi görüyordu. Burada ise ruhanilerden bunu bekleyemezsin. Çünkü burada gençler kimi alanlarda papazdan daha çok biliyor. O yüzden diyorum ki kilise aslına dönmelidir, olması gerektiği yere, ne daha azına ne de daha fazlasına. Diğer işlerle artık uğraşmamaları gerekiyor. Her zaman papazlara diyorum “benim için yapman gereken tek şey cennete girmemi sağlamak”, bu yüzden de pek çok papaz tarafından pek sevilen biri değilim. Benimle toplumsal meseleler üzerine konuşmaları gerekmiyor, bunun için eğitim almadılar. Papazlarımız eğitim konusunda yetersiz, daha iyi olabilirdi. (H.F.)

Kişisel olarak kendi rollerinin dışında bir şeyler yapmalarını gerekli görmüyorum. Ama toplumda bazılarının onları çok önemseydiğini ve âdeta bir arabulucu muamelesi yaptıklarını biliyorum. (A.G.)

Bu konuda görüşlerine başvurduğumuz Metropolit Mor Polycarpus'un verdiği cevaplar Abraşiye sorumlusu olması hasebiyle ayrı bir önem arz etmektedir:

Din adamlarının toplumdaki rolünü nasıl görüyorsunuz? Kilisedeki rollerini biliyoruz ama kilisenin dışında nasıl bir rolü var?

Tabi ki bu olguyu düşünmeniz gerekiyor. İnsanlar buraya önce misafir işçi ardından mülteci olarak geldiler ve kilise ihtiyaçlarını karşılamak için ya memleketlerinden, Ortadoğu'dan, ruhani getirdiler veya burada resametlerini yaptılar. Yani öncelikle âyin amaçlıydı. Papaz onlara duaları söyleyecek ve komünyon âyini gerçekleştirecekti, bundan fazlası beklenmiyordu. Ama bir ülkemiz olmadığı için papaz ve rahiplerin rolü çok önemlidir. Çünkü sadece dini değil, sosyal, kültürel, bir şekilde birleştirici veya ayırıştırıcı rolleri de bulunmaktadır. Başka bir deyişle, ruhanilerin rolü çok önemlidir, belirli ölçüde bir cemaati birleştirebilir yahut birbirinden koparabilir.

Ruhaniler burada saygı görüyor mu?

Saygıyı nasıl tanımladığınıza bağlı. Mesela eskiden geldikleri yerde ayak ayak üstüne atmak saygısızlıktı ama burada genç nesil bunu bir saygısızlık olarak görmeyebilir. Dolayısıyla ruhanilere ve sizden büyüklere saygı gösterme şekli biraz değişmiştir. Bazı açılardan düşündüğümde evet saygı gösteriyorlar derim. Saygı gösteriyorlar ama işler değişti. Kilisenin ve ruhanilerin rolü de değişti. Eskiden alışıldığı şekilde önemli değil artık, çünkü başka unsurlar ve faktörler devrededir.

Ruhaniler cemaat arasında arabuluculuk görevinde bulunuyorlar mı?

Evet

Arabuluculukta verilen hüküm dinleniyor mu?

Bazıları dinliyor bazıları dinlemiyor.

Siz veya başka bir ruhani arabuluculukta hüküm verdiğinde ve dinlenilmediğinde bir yaptırım oluyor mu?

Yerine göre değişiyor. Normalde onlara şunu söylüyoruz: Her şeyden önce barışmak size bağlı bir şey. Eğer siz barışmaya istekliyseniz biz hazırız; ama siz istekli değilseniz ne kadar uğraşırsak uğraşalım bir şey değişmeyecektir. Ayrıca onlara çoğu zaman başkalarıyla geçinme üslubunu değiştirmelerini söylüyoruz. Mesela bazen iş anlaşması yapıyorlar ama doğruyu yöntemle yapıyorlar; kontrat yok, yapabileceğin bir şey yok. Ama kontrat olsa polise gidebilirsin. Mahkemeye başvurabilirsin ve bunu kolaylıkla çözebilirler. Ama kontrat yapmamalarının da farklı nedenleri var. Dolayısıyla bu onların bazılarının inançlı, itaatkar olmasına bağlıdır. Ve bazıları da haklı olduklarını bilmelerine rağmen barış ve düzen için kendi haklarından vazgeçmektedirler.

Verilen hüküm dinlenmediğinde dini bir ceza verilebiliyor mu? Mesela 10 gün oruç tutacaksın falan?

Duruma göre değişiyor. Kilise böyle bir şey yapabilir, mümkündür. Genellikle meselenin tabiatına bağlıdır. Mesela iki insan kiliseye sormadan bir ticarete bulunmuşlar, dolayısıyla temel olarak kilisenin onların arasını bulmak gibi bir görevi yok. Ama söz konusu olan evlilikse, evliliği kutsadığımız için bu konuda daha çok otoritemiz, yetkimiz var. Ama kilisenin bilgisi ve kutsaması olmadan bir araya gelip ticaret yapmış kişilere ancak şunu deriz: "Bizi dinlerseniz tavsiyemiz şöyledir. Ama bunu kabul edip etmemek size kalmış."

Öte yandan, anavatanda sıradan bir ruhani için bile yapılmayacak eleştiriler, söylenmeyecek sözler, artık diasporada rahatlıkla söylenebilmiş, dergilerde Metropolit Mor J. Çiçek için sayfalarca eleştiri yazıları çıkmıştır. Mor J. Çiçek, Hollanda Turabdin Federasyonu'nun yayın organı Shemsho dergisi tarafından cemaatin kendisine verdiği imkanları ve paraları çarçur etmekle ve yeterli hizmette bulunmamakla, Asuri-Arami kesimleri arasında taraf tutmakla suçlanmıştır. Söz konusu yazıdan yapılan şu kısa alıntı eleştiri dilinin şiddetine dair bir fikir verecektir:

Küçüklüğünüzden beri Deyrulumur, Deyruzzafaran ve daha birçok yerdeki manastırların ayran ve süt çorbalarıyla büyüdüünüz, beslendiniz ve hala besleniyorsunuz. Fakat siz Süryaniliğe ihanet ettiniz. Rahip metropolit olurken kilisenin üyeleri arasında ayırım yapmayacağınıza dair yemin ettiniz. Siz bu yemininize de sadık kalmadınız ve bölücülük yaptınız.⁴¹⁵

Yazının devamında, metropolite çağrı yapılarak, kendilerinden özür dilemesi, cemaat arasında Asuri-Arami-Süryani gibi tarafları tutmaması istenmiş, aksi durumda ellerindeki önemli raporları açıklayarak onu zor durumda bırakacaklarını söylemişlerdir.

4.3. Kimlik Bunalımı

Hollanda'ya göç eden Süryaniler, bütün Avrupalıların Hristiyan olduğunu ve bu yüzden de kendilerine yakınlık gösterecekleri beklentisine girerler. Bütün Ortadoğuluları Müslüman olarak gören Avrupalılara buldukları her fırsatta Müslüman olmadıklarını, aksine Hristiyan olduklarını özellikle vurgularlar ve haçlarını gururla göstererek taşırlar. Oysa Avrupa toplumlarında dinin sosyal hayatta merkezde olmadığını hatta çok az yeri olduğunu öğrenmeleri uzun sürmez. Süryaniler, Avrupa ülkelerinde etnik kimliklerine göre değil geldikleri ülkeye göre kategorize edilirler. Hollanda örneğinde olduğu gibi bazen de antik kökenlerinin yanına dinleri de dahil edilir ve ortaya “*Kerk-Turken*” (Kilise Türkleri) veya “*Turkse Christenen*” (Hristiyan Türkler) gibi ilginç tanımlamalar çıkar.⁴¹⁶ Oysa Süryaniler bu tanımlamaları kabul etmediklerini ve bundan rahatsızlık duyduklarını ifade etmektedirler.⁴¹⁷ Türkiye'deki ideolojik tartışmaların dışına çıkabildiklerini dolayısıyla artık kendilerini sadece dini bir topluluk olarak tanımlamaları gerektiğini düşünmektedirler. Biraz da geldikleri

⁴¹⁵ *Shemsho*, 1990/18, s. 35-36. Yazının bu kısmı büyük puntolarla yazılmış olmasına rağmen, metindeki akışı bozmamak için küçük harf kullanımı tercih edilmiştir.

⁴¹⁶ *Turkse Christenen* ifadesi aynı zamanda Hollanda'ya göç eden Ermeniler için de kullanılmıştır. Sümer, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, s. 129.

⁴¹⁷ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 15.

toplumun etkisiyle artık kilise, cemaat üzerindeki tek söz sahibi olmaktan çıkmış ve bazıları son derece iyi eğitim görmüş seküler bir elit tabaka doğmuştur.⁴¹⁸

Eskiler her şeyi Suryoye diye isimlendiriyor, Dil Suryoye, Din Suryoye, Halkın ismi Suryoye, Hristiyanları bile Suryoye diye isimlendiriyorlar. Hollanda'ya geldiğimizde anneme Hollandalıların Süryani olmadığını söylediğimi hatırlıyorum. Hayır, onlar da Süryanidir, demişti. Hayır anne onlar Süryani değil, onlar Hollandalı dediğimde "Ama onlar da kiliseye gidiyor" demişti. Annem henüz farklı bir etnik kökenden geldiğimizizin ayrımını yapamıyordu. O zamanlar kendime soruyordum "Ben kimim?" Arkadaşlarım bana "Sen Türkiye'den geldin, Türksün" diyorlardı. Hayır, ben Türk değilim derdim. O zaman nesin? Otuz yıl öncesinde bu soruya iyi bir cevap veremiyordum. Hristiyanım dediğimde "Christen Turk" oluyordum. (A.G.)

Ortadoğu ülkelerinden Batı'ya göç eden Süryaniler, geldikleri ülkenin dili, kültürü, siyasal rejimi ve bakış açısından etkilenmişlerdir. Bu etkileşim doğal olarak kendi aralarında birtakım farklılıklara yol açmıştır. Söz gelimi Türkiye'den gidenler konuştukları Süryanice lehçesine Türkçe kelimeler serpiştirirken, Suriye ve Irak'tan gidenler Arapça, İran'dan gidenler ise Farsça kelimeler katmışlardır. Bu şekilde dil bütünlüğü bozulurken bunun üstüne bir de yaşanılan ülkelerde konuşulan Batı dilleri eklendiğinde kendi aralarında anlaşmaları zorlaşmıştır.⁴¹⁹

İçinden çıkıp göç ettiği topluma nazaran fazlasıyla özgürlükçü olan bir ülkede, mahalle baskısı gibi bir toplumsal otokontrol mekanizmasından da mahrum kalan bazı Süryani gençler kumar, içki, uyuşturucu bağımlısı olmuş veya "Yehova Şahitleri" gibi ana akım Hristiyanlarca heretik (sapkın) kabul edilen dini akımlara yönelmişlerdir. Bu durumdan rahatsız olan Süryani toplumunda özellikle 1980'li ve 1990'lı yıllarda çıkan dergilerde bunların söz konusu edildiğini görmekteyiz. Abraşiye'nin resmi dergisi Kolo Suryoyo'nun yanı sıra onlara muhalif bir yerde duran Shemsho dergisinde de bu türden yazıları görmek mümkündür. Mesela Shemsho dergisinde "Kumarın Sonuçları" (De Gevolgen van het Gokken) başlıklı yazıda kumar bağımlısı bireylerin nasıl bir ruh haliyle hareket ettikleri, kumar parasını bulmak için ailelerini zor durumda bırakmaları, kumar yüzünden parçalanmış aileleri vb. hususlar anlatılmakta, kumar bağımlılığına karşı aileler uyarılmaktadır.

⁴¹⁸ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 16.

⁴¹⁹ Abut Can, "Asuri Süryani Göçü ve Tesirleri", *Avrupa Birliği, Türkiye ve Asuri/Süryani Göçü Sempozyumu*, (Yayınlanmamış Sempozyum Bildirisi), İstanbul, 2005, s. 4.

Özellikle Felemenkçe kaleme alınan bu yazının hedef kitlesinin gençler olduğu anlaşılabilir.⁴²⁰

İki farklı kültür arasında kalmak bazı kimlik çatışmalarına da yol açabilmektedir: Dil, iki kültürle yaşamak, çocuk eğitimi, cep harçlığı, okul, boş vakitlerin değerlendirilmesi vb.⁴²¹

Dil: Aileler çocuklarının okulda başarılı olması için Felemenkçeye önem vermekte, bundan dolayı Süryanice bazen ikinci plana atılmakta veya ihmal edilmektedir. Süryaniceye önem verilip daha çok buna vurgu yapıldığında da, gidilen toplumun resmi dilin önemsenmeme ihtimali ortaya çıkmaktadır.

İki Kültürle Yaşamak: Eski kuşakla yeni kuşak arasındaki çatışmalar ve çekişmeler her toplumda görülebilen olağan durumlardandır. Fakat Süryaniler örneğinde bu farklılık artmakta, zira yeni kuşak anne-babalarının ait olduğu kültürden tamamen farklı bir kültürde büyümektedirler. Ebeveynler bir yandan eski kültürlerini korumak istemekte bir yandan da “zamana ayak uydurmak” gerektiğini düşünmektedirler. Yeni kuşak da anne-babalarının kendi kültürlerini evlatlarına dayatmasından rahatsız olmaktadır.

Çocuk eğitimi: İlk kuşak söz konusu olduğunda, evlatlarıyla sağlıklı bir iletişim kurmaları zor olmuştur. Zira çocuklarının dışarda yaşadıkları, Hollandalı arkadaşlarıyla konuştukları vb. evde geçerli olan kurallardan ve konuşmalardan tamamen farklı olabilmektedir. Ayrıca Felemenkçe bilmeyen aileler çocuklarının okuldaki durumuyla da tam olarak ilgilenmekte zorluk yaşamışlardır. Oysa ikinci nesilde ve henüz ufak yaşlardaki üçüncü nesilde bu tarz bir problemi ya hiç bulunmamakta yahut epey azalmış durumdadır.

Cep harçlığı: Anavatanda çocuklara cep harçlığı verilmesine ihtiyaç hissedilmediği bir ortamdan, arkadaşlarıyla kafelere takılmak istemesinin gayet normal karşılandığı Avrupa ortamına gelinmiştir. Aileler 12-13 yaşındaki bir çocuğun cep harçlığı istemesini bazen tuhaf karşılamışlardır. Tekrar vurgulamak gerekir ki bu problem sadece ilk nesilde olmuştur, ikinci neslin böyle bir gündemi bulunmamaktadır.

---

⁴²⁰ *Shemsho*, 1988/9, s. 3.

⁴²¹ Samuel Elma, “*Leven in Twee Culturen*”, *Shemsho*, 1989/11, s. 1.

Okul: Okuma yazması olmayan veya okuma yazması olsa bile Felemenkçe bilmeyen aileler, çocuklarının okul başarısını takip edememişler veya derslerde ona destek olamamışlardır. Bir problem olduğunda okuldaki eğitimcilerle konuşmak istediklerinde yine kendi çocuklarının tercümanlığıyla ancak bunu yapabilmışlerdir. Eğitim sistemini tanımadıkları ve işleyişin nasıl olduğunu da bilmedikleri için ilerleyen yıllarda çocuklarının meslek seçiminde sağlıklı yönlendirmeler yapamamışlardır. Üstelik ilk kuşakta çocuklar kesinlikle okumalı ve başarılı olmalıdır. Evlatları başarısız olduklarında nedenlere bakılmaksızın çoğu zaman evlatlarını suçlamışlardır. Bu zorlu duruma rağmen ikinci kuşak, diğer göçmen gruplara nazaran, eğitim hususunda büyük başarılar göstermiştir.

Boş vakitlerde yapılanlar: Bireylerin boş vakitlerinde neler yaptıkları kimlik gelişimi açısından önem arz etmektedir. İkinci kuşaktaki Süryani gençler Hollandalı arkadaşları gibi tatili başka yerde geçirme geleneğinden uzaktır. Hollandalı akranlarına göre daha fazla televizyon izlemektedirler zira akşamları dışarı çıkmalarına izin verilmemiştir. Tahmin edileceği gibi üçüncü kuşaktaki gençler için yukarıda sayılanlar pek geçerli değildir. Ama akranlarında olmayan aktivitelerde de bulunmaktadır: Düğün-nişan-cenaze gibi nedenlerle sık sık başka şehirde veya ülkede diğer akrabalarla bir araya gelmekte, aile ziyaretleri yapılmakta, kiliseye daha fazla gidilmekte, yaz tatillerinde medreseye katılmaktadırlar.

Türkiye'den Hollanda'ya göç eden Süryanileri sosyo-ekonomik açıdan iki sınıfa ayırmak mümkündür: köylerden göç eden toprak sahipleri ve şehirlerden göç eden iş sahipleri. Köylerde yaşayanların hayat standartları arasında pek fark bulunmazdı, ekonomik gelişmişlikleri birbirine yakındı. Ya kendi tarla-bahçelerinde çalışıyor yahut başkalarının işlerinde çalışarak geçimlerini sağlıyorlardı. Bu sınıf Hollanda'ya göç ettikten sonra yaşam kalitesi ve toplumsal statüsü yükselmiş oldu. Hem gittiği yerde Batı'nın nimetlerinden faydalanıyor hem de geride kalanlar için imrenilesi bir görüntü çizebiliyordu. Oysa işyeri sahibi olup Hollanda'ya göç edenler, örneğin kuyumcular, tam bir hayal kırıklığı yaşıyorlardı. Zira kendi işlerinin patronu ve toplumsal olarak saygın bir yerdeyken, mülteci kamplarında zor

şartlar altında üstelik kimsenin kimseyi tanımadığı bir ortamda yaşamak onlar için tam bir şok etkisi yaratabiliyordu.⁴²²

4.4. İsimlendirme Tartışmaları

Süryani Kimliğinden bahsederken belki de konunun en karmaşık tarafı isimlendirme problemidir. Çünkü kullanılan isimler bize Süryanilerin modernleşme karşısındaki duruşlarıyla beraber kimlik inşasında daha çok neye önem verdiklerine dair ipuçları vermektedir.⁴²³ Burada akla şu soru gelmektedir; kimlik tanımlaması neden kilise merkezli değil de etnik kökene dayalı yapılmak istenmektedir? 2000 yıllık bir geçmiş ve dünyada geniş bir coğrafyaya dağılmış yüzbinlerce dindaş neden kimlik tanımlaması için yeterli yahut değerli görülmemektedir?⁴²⁴ Öteden beri yaşayageldikleri Ortadoğu'da kimlik aidiyetlerini din üzerinden yapmakta ve bağlı buldukları kiliselerin isimleriyle yetinmekte olan Süryaniler, modern zamanların tartışma konusu olan etnik aidiyet temelli Asuri-Arami çekişmesine girişmişlerdir.

İsimlendirme tartışmalarının, Süryaniler arasında yüzyıllardır süregelen mezhep farklılıklarının ortadan kalkmasında olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Nitekim Yakubilerle Nesturiler arasında süregelen teolojik çekişmeler diasporada anlamını kaybetmektedir. Bir uyuşmazlık olduğunda bile bu mezhepsel değil, genellikle politik-ideolojik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında, I. Dünya Savaşı'nda Nesturiler gibi taraf olmayan Yakubiler bile ortak tarihi öğeleri paylaşmakta ve bir tarihsel bilinç oluşturulmaktadır.⁴²⁵ Öte yandan etnik aidiyet üzerinden isimlendirme, mezhep farklılıklarının yanı sıra, etnik farklılığı öne çıkarmış ve yeni ayrışmalara yol açmıştır.

Süryanilerin etnik kökeni üzerine birçok tartışma mevcuttur ve bu tartışmalar özellikle Batı'ya göçlerinden sonra ortaya çıkmıştır.⁴²⁶ Bu etnik aidiyet noktasında birbirlerine tamamen zıt iddialar ortaya süren iki taraf bulunmaktadır: Asuriler ve Aramiler.

---

⁴²² Samuel Elma, "De Achtergronden van de Suryoye (Assyrians)", *Shemsho*, 1989/12, p. 4.

⁴²³ Taşğın, "Son Süryani Göçü", s. 73.

⁴²⁴ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 161.

⁴²⁵ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 163.

⁴²⁶ Fahri Çakı, Şefik Yılmaz, "Kimlik Tartışmaları ve Süryaniler: Bir Literatür Çalışması", *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 3, ss. 173-206.

4.4.1. Asuriler

Mezopotamya bölgesinde yaşamış ve Sami bir halk olan Asurlar, M.Ö. 2000 sonrası yükselişe geçmiş ve büyük bir medeniyet kurmuşlardır. M.Ö. 612-609'da Medlerin ve Keldanilerin ortak saldırılarıyla Asur İmparatorluğu tarih sahnesinden çekilmiştir.⁴²⁷ Süryanilerin Asuri olarak adlandırılması da yaşadıkları bu coğrafyadan kaynaklanmaktadır. Farklı iddialar olmasına rağmen, birçok araştırmacıya göre modern dönemde Asuri isminin kullanılması 19. yüzyılda bölgede bulunan Protestan misyonerlere dayanmaktadır.⁴²⁸ Özellikle Hakkâri bölgesindeki Nesturileri hedef alan bu misyonerler, onların kadim Asur medeniyetinin bakiyesi olduklarını iddia etmişlerdir. Nesturiler tarafından teveccüh gösterilen bu görüş, daha sonraları kiliselerinin resmi ismini "Doğu Asur Kilisesi" olarak değiştirmeye kadar gidecektir.⁴²⁹ Süryani Ortodoks Kilisesi mensupları arasında bu ismin kullanılması tartışmalı olmuş ve bu kavramı tercih edenler azınlıkta kalmıştır.

Ortadoğu'da yaşayan azınlıklar için ulusal bilinci güçlendirmek aynı zamanda kendi tarihlerine olan ilgilerini de arttırmıştır. Azınlıklar, yerli halktan olduklarını ispatlama ihtiyacı hissederler. Bunun için de çoğu zaman kaynağını mitolojiden alan bir tarih yazımına gidilir. Söz gelimi Maruniler⁴³⁰ köklerini Fenikelilere, Kıptiler ise Firavunlara götürürler. Bu topluluklar, şanlı bir geçmişin imgesiyle kendi kimliklerini sağlamlaştırma yoluna gitmişlerdir. İşte Asuri cenahta da bu kadim Asur medeniyetine atıf vardır. Asuri harekete göre M.Ö. 4749 yılı imparatorluğun kuruluşunun ve aynı zamanda geleneksel Asur takviminin başlangıcıdır. Yeni yıl bayramı da 1 Nisan'da kutlanır.⁴³¹

Asur milliyetçiliğinin diaspora Süryanileri arasında, Arami milliyetçiliğine nazaran daha eski ve daha organize olduğunu söylemek mümkündür. Yine Asur milliyetçileri arasında bağımsız bir devlete (Asuristan) sahip olma fikri daha çok işlenmektedir. Asuristan'ı temsil eden bayrağı evlerinde, iş yerlerinde, göğüslerine

⁴²⁷ Gorgis David Malik, *Süryanilerin Tarihi: İlk Hıristiyanlıktan Kadim Doğu Süryani Müjdecileri-Havari Kilisesi*, çev. Vedii İlmen, İstanbul: Yaba Yayınları, 2012, ss. 30-40.

⁴²⁸ Özcoşar, *19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*, s. 25.

⁴²⁹ Heleen Murre-van den Berg, "Syriac Christianity", *The Blackwell Companion to Eastern Christianity*, ed. Ken Parry, Malden MA: Plackwell Pupliching, 2007, p. 250.

⁴³⁰ "Kurucusu Aziz Mârûn'a nisbet edilen ve V. Yüzyıldan itibaren ağırlıklı olarak Lübnan'da yaşayan bir Hristiyan cemaati." İsmail Taşpınar, "Mârûniler", *DİA*, XXVIII, ss. 71-72.

⁴³¹ Stefan Andersson, *Asurlar*, çev. Erol Sever, İstanbul, 1996, s. 13.

taktıkları rozetlerde, çıkardıkları yayınlarda kullanmakta; kısacası bayrağın görünürlüğüne önem vermektedirler. Asuri milliyetçiliğinin bir yansıması olarak, çocuklarına Sargon, Aşur, Semiramis, İştâr gibi kadim Asur İmparatorluğuna özgü isimler vermektedirler.⁴³²

A.G., PvdA⁴³³ partisinde yıllarca görev almış bir politikacıdır. Kendisi isim tartışmasına da politik bir noktadan bakmaktadır. Diğer isimleri kullananlara saygı duyduğunu ancak şahsen Asuri ismini tercih ettiğini söylemektedir:

Bu isimlerden hangisi toplumumuza belirli haklar sağlar dediğimde tek bir isim öne çıkıyor: Asuri. Tarihte Asuri krallığı olmuş, Asuristan var, bütün bunlar uluslararası arenada bilinen ve tanınan şeyler. Arami ve Süryani isimlendirmeleri de tarihimizin bir parçası ama bir politikacı olarak baktığımda belirli hakları elde edebilmemizin tek yolu olarak Asuri isimlendirmesini görüyorum. Diğer isimler çok az biliniyor. Kiliselerimiz bile Asuri binaları, harabeleri üstüne kurulmuş.(A.G.)

S.C., günümüz Süryanilerinin geçmişte yaşamış milletlerden Babillilerin, Hititlerin, Asurilerin, Aramilerin bakiyesi olduğuna inanmaktadır. Ama aynı şekilde S.C.’nin de politik nedenlerle Asuri ismini tercih ettiği görülmektedir. Özellikle hangi isim altında uluslararası arenada dikkat çekebilecekleri ve hak elde edebilecekleri hususuna vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda Asuri isminin daha ön planda olduğunu ve bilinirliğinin daha fazla olduğunu savunmaktadır.

Saçma buluyorum, aslında bunları hiç tartışmamalıydık. Bunların hepsi bizim isimlerimiz. Asuri ismini tercih etsem de diğerlerine karşı değilim. Bana göre günümüz Süryanileri, etnik, kültürel ve tarihi olarak Asurilerin, Aramilerin, Babillilerin, Hititlerin bakiyesidir. Dolayısıyla benim için hangi ismi kullandıkları önemli değildir ama eğer bir isim kullanılacaksa bilinçli davranılmalıdır. Hangi isimle uluslararası arenada daha fazla hak elde edebilirsin?(S.C.)

Fakat S.C.’nin farklı bir önerisi de vardır; tek bir isimle yetinmek yerine, ulus, dil, mezhep gibi farklı unsurlar için farklı isimlendirmelerin bir arada kullanılabileceğini söylemektedir.

Yahudiler, ülkelerine İsrail, kendilerine Yahudi, dillerine de İbranice diyorlar. Bana göre biz de halk olarak kendimizi Asuri, dilimizi de Arami olarak isimlendirebilirdik. Bence bütün bu isimler beraber kullanılabilir.

⁴³² Marta Wozniak, “Far from Aram-Nahrin: The Suryoye Diaspora Experience”, *Border Terrains: World Diasporas in 21st Century*, ed. Allyson Eamer, Oxford: Iner-Disciplinary Press, 2012, s. 79.

⁴³³ Partij van de Ardbeid – İşçi Partisi.

O bu konuda yalnız değildir, Asuri kanattaki birçok kişi konuştuğu dilin Aramice olduğunu kabul etmesine rağmen etnik köken olarak farklı olduklarını ve Asurilerin soyundan geldiklerini savunmaktadır.

Türkiye’de de Asuri ismini biliyorduk ama orada Asuri, Nesturi anlamına geliyordu. Onlar daha önce, yaklaşık 150 yıl önce, bu isimlendirmeyi kullanmaya başladılar. Dolayısıyla bizim gençlerden de bu ismi kullananlar, kilise tarafından, sanki Nesturi tarafı tutuyormuş gibi muamele gördüler. (...) Neticede Nesturi ve Süryani Ortodoks kilisesi 451’de birbirinden ayrıldı. Öncesinde tek bir kilise, tek bir halk idiler. (S.C.)

Genellikle Doğu Asur Kilisesi (Nesturiler) ve Keldaniler tarafından sahiplenilen Asuri Hareketi ciddiye alınacak bir olaydır. Söz konusu hareketin bir yandan da Arap, Türk ve Kürt milliyetçiliğine bir tepki olduğu söylenebilir.

4.4.2. Aramiler

Arami hareketin, Asuri harekete bir nevi tepki olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Asuri hareketin örgütlenmesi daha eskilere dayandığı için, Avrupa’daki ilk Süryani sivil toplum kuruluşlarını kuranlar da bunlar olmuştur. Türkiye’den göç eden Süryani Ortodokslar kendilerini bir anda “Asuri” tabelalı dernek ve kiliselerde buldular. Buna karşın bazı toplum liderleri “Arami” ismini öne çıkardılar ve bu adla dernekler kurma yoluna gittiler.⁴³⁴ En büyük dayanakları Süryanilerin konuştuğu dilin Aramice olmasıdır. Onlara göre Süryaniler, M.Ö. Mezopotamya’da yaşayan kadim bir halkın bakiyesidir.⁴³⁵

Diğer Avrupa ülkelerinde de nispeten kullanılmasına rağmen özellikle Hollanda’da çoğunluk tarafından Suryoyo/Suryoye ismi kullanılmaktadır. Süryani isminin Süryanicedeki karşılığı tam olarak Suryoyo, çoğulu da Suryoye’dir. Arami kesim Suryoye ve Arami kavramları arasında bir fark görmemektedir. Onlar için Suryoye=Süryani=Arami⁴³⁶ eş anlamlıdır ve Suryoyo terimi ayrıca Süryanice için de

⁴³⁴ Bertil Nelhans, *Asuri, Arami, Kildani, Süryani, Adlandırmalarının Dünü Üzerine*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1990, s. 7.

⁴³⁵ Özcoşar, *19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*, s. 25.

⁴³⁶ Farklı dillerde Süryaniler için kullanılan isimlerin bulunduğu tablo için bkz. Ekler bölümü.

kullanılmaktadır.⁴³⁷ Bunun yanında son yıllarda, özellikle İngilizce akademik metinlerde “Syriac” teriminin tercih edildiği görülmektedir.⁴³⁸

Şüphesiz bütün Aramilerin bu görüşte oldukları söylenemez. K.M., Arami kanadın önde gelenlerinden birisidir ve “Süryani” kavramının bir mezhep adı olduğunu dolayısıyla bir halkı ifade etmek için kullanılmayacağına inanmaktadır. Farklı milletlerden olmalarına rağmen herkesin istediği zaman “Süryani” olabileceğini ama Arami olamayacağını söylemektedir:

Bizans, Pers, Osmanlı zamanlarından beri Arami halkımız kendi özünü ve tarihini unutmak mecburiyetinde bırakıldı. Bizim halkımıza dediler ki ‘siz Süryani cemaatisiniz’. İsa Mesih’ten sonra o bölgede Hristiyanlığa geçen herkese Süryani dediler. Asurilerden de Süryani oldu, Yahudilerden de Süryani oldu, Araplardan da Süryani oldu. Ama biz Aramiyiz, ismimiz Arami, Aramice lisanını konuşuruz. (K.M.)

Süryani kavramının bir halk ismi olamayacağı ve bu nedenle Arami isminin kullanılması gerektiği konusunda K.M. gibi düşünen başkaları da vardır:

Süryani bir halk ismi değildir ama Asuri veya Arami birer halk ismidir. Meseleleri zorlaştırmak yerine basit tutmak lazım. Ben hangi dili konuşuyorum? Aramice. Peki, neden Aramice dilini konuştuğum halde Arami olmuyorum? Asuriler de Aramice konuşuyor diyebilirsin ama ben kendimi Asuri hissetmiyorum.(H.F.)

Görüşmelerde öne çıkan görüşlerden birisi de, aslında Süryani isminin yeterli olduğu ancak Batılılara kendilerini ifade etmek için etnik isimlendirmeye vurgu yapıldığı düşüncesi olmuştur.

Eğer Asuri olsaydım ebeveynim bunu bilirdi. Anne-babama “Asuri” dediğimde, “Asuri ne demek” diyorlarsa bu tanımlamayı kabul etmem beklenemez. Arami soyundan geldiğimize inanıyorum ama benim için önemli olan Süryaniliktir. Süryaniler nerden gelme diye araştırdığında Aramilere ulaşırsın. Bundan eminim; tarihimizde, kitaplarımızda bu mevcuttur. Yine de bunu önemli bulmuyorum. Arami tanımlamasını “Süryani”ye göre daha az önemli buluyorum. Ben Süryani Ortodoksum, Süryaniyim. Ama şimdi şunu da anlıyorum ki Batılılara karşı kendini tanıtmak için, ki Batılılar Süryani nedir bilmiyor, Arami ismini kullanabilirsin. İsa Mesih isminin başlangıcı ve temelidir, ben Süryani Mesihiyim (suryayto mshihayto). (S. Kaya)

İsim tartışmasını öne çıkaranlarda politik bir motivasyon görüyorum. Şahsen benim için Suryoyo yeterlidir, ne olduğunu ve nereden geldiğini biliyorum. Ama farklı isimler verildiği için Arami ismini öne çıkarmak gerekiyor. (E.İ.)

⁴³⁷ Messo, “Het Ontstaan en de Bloei van de 'Suryoye' Gemeenschap in Nederland”, p. 1; Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 11.

⁴³⁸ Sargon Donabed, Shamiran Makko, “Ethno-cultural and Religious Identity of Syrian Orthodox Christians”, *Chronos* V. 19, 2009, pp. 69-111. p. 95.

Asuri ve Arami kanatların her ikisinde de, aslında ötekiler de bizden ama yanlış içerisindeler yahut aldatılmışlar anlayışı yaygın olmasına rağmen bazıları için bu her iki halk tamamen birbirinden farklıdır çünkü iki farklı soya sahip iki halk bulunmaktadır:

Biz kendimizi Arami olarak isimlendiriyoruz, başkaları da kendilerini Asuri olarak isimlendiriyor. Benim için mesele çok basit: Ben Aramice konuşuyorum, Arami kimliğe sahibim. Soyumuz İbrahim'in oğlu Aram'dan geliyor. Asuriler de Asurya'dan (Asuristan) geliyorlar. Dolayısıyla iki farklı soya sahip iki halk var ortada. (N.Y.)

Günümüzde Süryani Ortodoksların ezici bir çoğunluğu kendilerini Asuri kimliğindense Süryani-Arami olarak görmektedir.⁴³⁹ Aryo Makko'ya göre Asur ulusal hareketi sadece “Asur” isminde bir ısrar olarak görülmemeli aksine “Asur” adı altında kurulmaya çalışılan modern bir “birlik” (huyodo) konsepti olarak ele alınmalıdır.⁴⁴⁰

Şunu da belirtmek gerekir ki, Arami olarak görülen bütün toplumlar Hristiyan değildir. Sabiilerin (Mandean)⁴⁴¹ Arami olduğu, ayrıca Suriye'de de Aramice konuşan Müslümanların bulunduğu bilinmektedir.⁴⁴²

4.4.3. Süryaniler

İlk “misafir işçiler”le beraber Hollandalılar “Christen-Turken” (Hristiyan Türkler), “Turkse Christenen” (Türk Hristiyanlar), “Kerk-Turken” (Kilise Türkleri), “Jacobieten” (Yakubiler) ve “Syrisch-Orthoxen” (Süryani Ortodokslar) isimlendirmeleriyle tanışırlar. Bunların peşi sıra “Arameeërs, Assyriërs, Syriërs” (Arami, Asuri, Suriyeli) kavramları medyada gözükmeye başlar ama “Suryoyo” henüz bilinmemektedir.⁴⁴³ “Suryoyo” (çoğulu Suryoye) klasik Süryanicede “Suriyeli” anlamına gelmektedir ve tam da Türkçede kullanılan “Süryani” kelimesinin karşılığıdır. Suryoyo, ayrıca Süryanice dili için de kullanılmaktadır.⁴⁴⁴

Süryani diasporasındaki isimlendirme tartışmalarının Anthony Smith'in Etnisitenin kökenlerine dair maddelerden ilk üçüyle ilintili olduğu görülecektir; *İsim, Mit ve Tarih*. Gerek Asuri gerek Arami olsun, her iki taraf da ortak tarih inşasında hem

⁴³⁹ Aryo Makko, “The Historical Roots of Contemporary Controversies: National Revival and the Assyrian ‘Concept of Unity’”, *Journal of Assyrian Academic Studies*, Vol. 24(1), 2010, p. 14.

⁴⁴⁰ Makko, “The Historical Roots of Contemporary Controversies”, p. 15.

⁴⁴¹ Bkz. Şinasi Gündüz, “Sâbiilik”, *DİA*, XXXV, ss. 341-344; Şinasi Gündüz, *Son Gnostikler: Sabiiler, İnanç Esasları ve İbadetleri*, Ankara: Vadi Yayınları, 1995.

⁴⁴² Nieper, “The Syrian Orthodox Church”, p. 58.

⁴⁴³ Messo, “Het Ontstaan en de Bloei van de 'Suryoye' Gemeenschap in Nederland”, p. 6.

⁴⁴⁴ Messo, “Het Ontstaan en de Bloei van de 'Suryoye' Gemeenschap in Nederland”, p. 1.

Hristiyanlık öncesini hem de Hristiyanlık dönemini kullanmaktadırlar. Kilise doğal olarak Hristiyanlık dönemine, Asuri veya Arami taraflar ise çoğunlukla ve özellikle Hristiyanlık öncesi döneme vurgu yapmaktadırlar. Bu noktada kendilerini “Asuri” olarak tanımlayanlar, Süryani Ortodoks ve Nesturi Kilisesi mensuplarının her ikisini kapsadıklarını söylerken, “Arami” olduklarını söyleyenler Süryani Ortodoks kesimi ile yetinmektedirler.⁴⁴⁵

David Gaunt’a göre Asuri-Arami tartışması tarihsel nedenlerden çok güçle (power) ilgilidir. Ona göre Asuri ismi üzerine yapılan kavga bir açıdan Süryani diasporasındaki güç kavgasıdır ve şayet Asurculuk olmasa başka bir şekilde kendisini gösterebilirdi. Yine onun iddiasına göre Asuri-Arami tarafları arasındaki çekişme modernlikle geleneğin çekişmesidir.⁴⁴⁶ Oysa Asuri ve Arami isimlendirme tartışması zannedildiği gibi basit bir geleneksel-modern yahut kilise-laikler ayrımı ile açıklanamaz. Her iki tarafta da bazıları için etnik köken son derece önemlidir ve bunun tanınması için uğraş vermektedirler ama cemaatin çoğu da böyle tartışmalardan uzaktır veya uzak durmaya çalışmaktadır.⁴⁴⁷ Her iki tarafta da eski-yeni nesil sürtüşmesi vardır. Aynı şekilde her iki tarafta da yeri geldiğinde kilise hiyerarşisi kıyasıya eleştirilmektedir. Bununla beraber her iki kesimin ortak noktası şudur: Araplarla veya Türklerle anılmak istemedikleri için etnik kimliklerine özellikle vurgu yapıyor ve bunu her ortamda dile getiriyorlar.⁴⁴⁸ Diasporanın anavatandaki etkisiyle doğrudan ilintili olarak, Mardin’deki Süryaniler arasında da, dini kimlikten ziyade etnik kimliğin ön plana çıkarıldığı söylenmektedir.⁴⁴⁹

Kiliseye göre Mezopotamya’da yaşayan ve Hristiyanlığı kabul eden ilk halklardan olan Süryaniler esasında “Arami”dirler. Hristiyan olduktan sonra bu dini kabul etmeyen putperestlerden kendilerini ayırt etmek için “Süryani” ismini almışlardır.

---

⁴⁴⁵ Murre-van den Berg, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, p. 153.

⁴⁴⁶ David Gaunt, “Identity Conflicts among Oriental Christian in Sweden”, *Sens [public] Revue International Webjournal*, 2010, http://www.sens-public.org/article.php3?id_article=767, (07.06.2016) p. 18.

⁴⁴⁷ Murre-van den Berg, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, p. 154.

⁴⁴⁸ Murre-van den Berg, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, p. 155.

⁴⁴⁹ Güç Işık, “Süryani Cemaatinde Toplumsal Dönüşüm ve Siyasete Dâhil Olma” s. 747.

Bu anlamda Süryanilik etnik değil dinsel bir tanımlamadır. Nitekim Hindistan'da bulunan Süryani Kilisesi mensupları da Süryani üst kimliği ile tanımlanmaktadır.⁴⁵⁰

Süryani ismini savunanlara göre bu isim milattan öncesinden beri bilinmekte ve Babilliler, Keldaniler, Aramiler, Kenaniler, Asuriler, Süryani halkını oluşturan alt gruplardır. Süryani kilisesini başlıca iki gruba ayırırlar: Doğu Süryanileri ve Batı Süryanileri. Batı Süryanileri kısmına girenler Süryani Katolik, Süryani Ortodoks, Süryani Protestan, Süryani Maruni ve Süryani Melkitilerdir. Süryani-Nesturi ve Keldaniler de Doğu Süryanileri kısmına girmektedir. Yine onların iddialarına göre bütün bu cemaatlerin milliyetleri Süryani ama kiliseleri farklıdır. Birinci isim milliyeti, ikincisi de kiliseyi teşkil etmektedir. Tıpkı Rum Ortodoks, Arap-Ortodoks, Ermeni-Katolik vb. gibi.⁴⁵¹

Dönemin Süryani Ortodoks patriği isim tartışmaları hakkındaki görüşlerini belirtmek için yayınladığı kitapçığın önsözü şöyle başlar:

“Adımızın belgelere dayalı ve doğru olduğunu kendi kendimize ispat etme gününün geleceğini asla düşünmemiştik. Yabancı memleketlerde bulunan ve kendi kiliseleri, toplulukları, dilleri ve tarihleri hakkında yeterli bilgileri olmayan Süryani mensuplarımıza bu ispat bahtiyarlığı lüzumlu hale gelmiştir.”⁴⁵²

Ardından öncelikle Kitabı Mukaddes'ten olmak üzere birçok eski eserden alıntılar yaparak kendileri için öteden beri kullanılan ismin “Arami” olduğunu belirterek şu sonuca ulaşılır:

“Şayet bir kimse, Amerika'da İngilizce kullanışındaki "Syrian" adından meydana gelen karışıklığı sorarsa; bu isim Fransızcada "Syrien" ve İngilizcede "Syrian" hem memleket ve hem de din için kullanılır, böylece farklı dini anlamları kimse ayırt edemez. “Ortodoks” kelimesini Süryani adına ilave edersek Rum Ortodokslarla bir ortaklık oluyor. Bunlar son yıllarda, Suriye'den geliyormuş gibi kendilerini Süryani adlandırıyorlar.

Bu kelimenin Fransızca veya İngilizce kabul edilen kullanımını değiştirmeye imkân yoktur. Lakin Süryanice diline "Aramice" ve Süryani Kilisesine "Aramiler"i ilâve edersek mevcut karışıklık yok olur.”⁴⁵³

1981'de Şam'da toplanan Süryani Ortodoks sinodunda isimlendirme tartışmaları özellikle masaya yatırılır ve bu konuda bir bildiri (manşur) yayınlanır.⁴⁵⁴ Hem Süryani

⁴⁵⁰ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 11.

⁴⁵¹ Kolo Suryoyo, 1982-27, s. 10.

⁴⁵² Mor Ignatius I. Efrem , *Süryani Halkının Adı: Antakya Süryani Kilisesi*, Orta Avrupa ve İsveç Süryani Kuruluşları, 1983, s. 6.

⁴⁵³ Mor Ignatius I. Efrem, *Süryani Halkının Adı*, s. 22.

cemaatine hem de ruhanilere yapılan çağrıda, Asuri veya Arami gibi isimlendirmeleri kabul etmediklerini özellikle belirterek, bunun yerine, “Süryani Kilisesi, Süryani Dili ve Süryani Milleti” söylemlerini tercih ettiklerini bildirmişlerdir.

Sinnedosumuz, özellikle Süryani kilisemizin gerçek ismi üzerinde önemle durdu. Resul Petrus'un, Hristiyanlığın başlangıcında kürsüsünü Antakya (Suriye)'da kuruluşundan bugüne kadar kilisemiz SÜRYANİ KİLİSESİ, dilimiz SÜRYANİ DİLİ ve milletimiz SÜRYANİ MİLLETİ olarak biliniyor. Tarihimizden, resuli imanımızdan ve değerli kültürümüzden doğan bu hakiki isimle kilisemiz, dilimiz ve halkımız, her alanda –dinsel ve toplumsal- SÜRYANİ olarak tanınıyoruz. Bundan başka bir isim kabul etmiyoruz. Zaman zaman Süryani isminin dışına çıkanlar yabancıldılar, tarihi ve dini gerçekleri inkar ediyorlar. Resuli yetkimizle size bildiriyoruz ki, kilisemize ve milletimize verilmek istenen Asuri ve Arami gibi iki bin yıl önceki isimleri kabul etmeyip kesinlikle ret ediyoruz. Bazıları bu isimlerle kilisenin varlığını sarsmağa ve müminleri kiliseden uzaklaştırmağa çalışıyorlar. Aynı zamanda kilisenin şanını yıkmak, aydınlığına gölge düşürmek, sivil ve ruhani tarihini parçalamak ve kutsal mirasını tamamıyla yok etmek istiyorlar. Fakat Mesih efendimiz kilisesiyle beraberdir ve kilise sarsılmayacaktır. Çobanları uyanıktır. “Ölüler diyarının kapıları onu (kiliseyi) yermeyecektir.”⁴⁵⁵

Esere göre “Asuri” adı yüzyılın başında İngiliz Misyonerlerinden kalma bir buluştur ve Musul bölgesindeki Nesturilere politik sebeplerle bu isim verilmiştir ve neticede Süryanilerin bu yabancı ismi kendilerine kullanmaya hiçbir surette ilgileri yoktur.⁴⁵⁶

Kimi Batılı bilim adamlarının Süryanilere karşı tutumları onları rahatsız etmiştir:

“Süryani edebiyatı ve bilimleri üzerine çalışmalar yürüten, Süryanice eserleri yayına hazırlayan veya bunlar çeviren oryantalistlerin çaba ve hünerlerin takdir etmekle birlikte, bazı oryantalistlerin tutarsızlıklarını, aydınlarımız veya vatanımızla ilgili yanlış ithamlarını zikretmeden geçemeyeceğiz. Sahip oldukları bilgi ve hünerini getirdiği gururla veya bağlı oldukları modem ilkelerin barındırdığı aşırılıklarla motive olan bu oryantalistlerin, antik zaman aydınlarını modem kriterlere itaate zorlaması adil bir davranış değildir. Araştırmalar sırasında yapılan ihmaller ve Ortodoks Süryanilere karşı günümüzde bile beslenen müthiş önyargı da bu tür gayri adil davranışların başka örnekleridir.”⁴⁵⁷

İsimplendirme tartışmalarına Hollanda'daki Abraşiye Meclisi de dahil olmuş ve Kolo Suryoyo dergisinde “Orta Avrupa Süryani Abraşiyesi Meclisi İdare Heyeti” imzasıyla bir yazı yayınlamıştır. Asuri isminin özellikle Nesturi kilisesi müntesiplerince

⁴⁵⁴ 29.11.1981 tarihinde Süryanice olarak çıkan bildiri (Manşur), Hollanda Abraşiye merkezi tarafından Türkçeye tercüme edilerek dergilerinde yayımlanmıştır, *Kolo Suryoyo*, 1982/24-25, s. 4-6.

⁴⁵⁵ *Kolo Suryoyo*, 1982/24-25, s. 5.

⁴⁵⁶ Mor Ignatius Ignatius I. Efrem, *Süryani Halkının Adı*, s. 23.

⁴⁵⁷ Barsavm, Saçılmış İnciler, Süryanilerin Yazınsal Tarihi, s. 478.

kullanıldığına vurgu yapan yazıda, kendilerini Asuri olarak tanımlayan Süryaniler, cemaati bölmekle suçlanmış ve bu tutumlarından vazgeçilmeye davet edilmiş, ayrıca kilisenin gazabına uğramakla tehdit edilmişlerdir:

“... Biz kendilerini kardeşçe ve sevgiyle tekrar saflarımıza davet ediyoruz. Zararın neresinden dönülürse kardır. Boş hayallerden vazgeçsinler ve başkalarının düşman suyunda dönmeğe son versinler. Bu onlara son çağrımızdır. Tutumlarında inat ederlerse, hepimizin iki bin senelik şefkatli annesi olan kilisemizin gazabına uğramaktan ve çarpılmaktan korksunlar. Allah saklasın, böyle bir sonuç acı olacaktır.”⁴⁵⁸

Kilise, son yıllarda isimlendirme tartışmalarından özellikle uzak durmaya çalışmış, etnik ve kültürel milliyet tanımlamalarıyla uzlaşma içinde hareket etmenin diasporadaki pozisyonlarını güçlendireceğini fark etmiştir. Bu uzlaşmaya diğer bir neden de kilise örgütlenmesinin ekonomik olarak diaspora Süryanilerinin katkılarına ihtiyaç duyması gösterilebilir.⁴⁵⁹

4.4.4. İsimlendirme Tartışmalarına Tepkiler

Özellikle Hollanda’da, Hollandalılara karşı olumsuz bir imaj oluşturmamak ve kafa karışıklığına neden olmamak için Asuri-Arami isimlendirmelerinin yerine “Suryoyo” kavramının tercih edildiği görülmektedir.⁴⁶⁰

Asuri veya Arami tartışmalarında özellikle ve sadece milattan öncesine vurgu yapmak ve bunda ısrar etmek, Süryanilerin Hristiyanlık tecrübelerini, Ortadoğu’daki tarihlerini, Müslümanlarla olan ilişkilerini, kısacası iki bin yıllık geleneklerini göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Zira “Süryaniler” Asuri yahut Arami isimlendirmelerinden çok daha fazlasını, iki bin yıllık kültürel ve dini bir tarihi ihtiva etmektedir.⁴⁶¹

İster Arami, ister Asuri isterse de Süryani ismini tercih etsin, Süryanilerin genel olarak isimlendirme tartışmalarından çok rahatsız oldukları gözlenmektedir. Bir dönem bu isimler üzerinden hararetli tartışmalar yapılmasına, farklı dergilerde birbirleri

⁴⁵⁸ *Kolo Suryoyo*, 1980/17, s. 4. Yazım hataları korunmuştur.

⁴⁵⁹ Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, s. 11.

⁴⁶⁰ Batıdaki akademik dünyada *Suryoyo* terimini ilk kullananlardan birisi de Ulf Björklund olarak kabul edilir. Bkz. Ulf Björklund, *North to Another Country: The Formation of a Suryoyo Community in Sweden*, Department of Social Anthropology, University of Stockholm, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Stockholm, 1981. Ayrıca Hollandalı antropolog Jan Schukking de kitaplarında bu ismi tercih etmiştir. Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p.12, 11. dipnot.

⁴⁶¹ Herman Teule, “Reflections on Identity. The Suryoye of the Twelfth and Thirteenth Centuries: Bar Salibi, Bar Shakko, and Barhebraeus”, *Church History and Religious Culture*, 89.I-3, 2009, p. 189.

aleyhine şiddetli yazılar yazmalarına rağmen, bu rüzgarın hızının kesildiği ve artık bir bıkkınlığa yol açtığını görüşmecilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Saçma bir tartışma, tamamen zaman kaybı, vaktimizi daha iyi şeylere harcamalıydık. (R.K.)

Asuri ve Aramilerden gelme bir toplumuz, iki bin yıldır da Süryani ismini aldık. Asuri-Arami tartışmasını çıkararak “böl-yönet” mantığıyla bazıları bizi yönetiyor. Asuri-Arami tartışmasını başlatan kilisemizdir. İsveç ve Hollanda’daki piskoposluklar bunu yaptı. Sadece onlar değil, bu işten faydalanan feodaller de bunu destekledi. Kilise önce Arami tarafını tuttu. Sonra Arami yöneticilerle Abraşıye ters düştü. (S.D.)

İsimlendirme tartışmalarından özellikle uzak duranlar ve bu konunun tartışmasına girmek istemeyenler de vardır. Süryani isminin kendileri için yeterli olduğunu ve ne isim verilirse verilsin aslında aynı halkın kastedildiğini ifade etmektedirler:

İlk günden bunlara karşıydım, şimdi de karşıyım. Tek bir ismi vardır, Süryani. Hangi dili verirseniz verin aynı halktır. Ortadoğu’daki (Hristiyanlaşan) halklara Süryani deniyor. (F.S)

Diğer konularda olduğu gibi bu konuda da görüşlerine başvurduğumuz metropolit Mor Polycarpus’un görüşleri aşağıdaki gibidir:

Asuri, Arami, Keldani gibi isim tartışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bunun daha çok diaspora, modernite, kimlik arayışı ve değişimi ile ilgili olduğunu düşünüyorum. Tabii ki bunu tarihi açıdan açıklamaya çalışıyorlar ama bunun esasında böyle olmadığına inanıyorum.

Nasıl peki?

Daha çok güç oyunları ile ilgili.

Politik mi?

Politik. Mesela, diyelim ki şimdi Arami kesimde olan birisinin daha önce Asuri kesimde ileri gelenlerden olduğunu ama daha sonra değiştiğini görüyorsun. Kabilevi şeyler de var. Çünkü falanca kabile-aşiret bir tarafa ait, filanca kabile-aşiret öteki tarafa ait. Veya diyelim ki şu an bulunduğum grupta pozisyonumu, gücümü koruyamıyorum, o yüzden ayrılıyorum. Yani işin içinde başka faktörler de var, farklı şeylerin kombinasyonundan oluşmaktadır. Bunlardan biri kimlik arayışıdır. Aynı zamanda batılılaşmadır. Mesela buraya geldiğinizde kim olduğunuzu soruyorlar. Süryani Ortodoksum diyorum, biz senin dinini değil etnik kökenini soruyoruz. Ben kendimi bu şekilde tanıdım. Çünkü Ortadoğulular ve Afrikalılar için esasında dinleri kimlikleridir. Oysa etnik kimlik daha sekülerdir. Ve sonra tekrar şu soru ortaya çıkıyor: Kimim ben? Nereden geliyorum? Toplumdaki yerim nedir? İnsanlar kim olduğumu sorduğunda kendimi nasıl tanımlarım?

Ve sonra ortada başka dinamikler de var. Mesela Asuri taraf hakkında konuştuğumuzda, uzun bir hikayedir, tanımlananla algılanan farklı olmaktadır. Benim tezimde de okumuştur, Amerika’da algılanan farklıdır. “Assyrian

Church of the Virgin Mary” ismini kullanan belirli bazı kiliseler var. Bunlardan bazıları Süryani Ortodoks Kilisesine bazıları da Doğu Kilisesine (Nesturi) aittir. Dolayısıyla her biri bunu farklı bir bağlamda kullanıyor. Kullanılan dillerin zayıflığı da bunda rol oynamıştır. Mesela Türkçe ve Arapçada Süryani ve Suriyeli kavramları farklıdır. Ama batı dillerinde, mesela İngilizcede, hem millet hem cemaat için sadece “Syrian” sözcüğü kullanılıyor. Aynı zamanda modern dönem Suriye isminin de bu meselede bir nebze karışıklığa yol açtığını düşünüyorum. Çünkü “I am Syrian” dediğinizde bazen Batılılar bilgisizliklerinden dolayı bizim Suriyeli odlüğümüzü zannediyorlar. Sen Arap ve Müslümanın algısı ortaya çıkıyor ve bu da karışıklığa yol açıyor. Bu yüzden günümüzde bu olaya baktığımızda bazen politik veya tarihsel olduğunu zannediyoruz ama öyle olduğunu düşünmüyorum. Bu farklı şeylerin kombinasyonundan oluşuyor ve bunda birçok farklı dinamik rol alıyor.

Kilisenin desteklediği bir taraf var mı?

Süryanicede dil için Leshono Suryoyo (Süryani Lisanı), kilise için de ‘ito Suryayto Ortodoksayto (Süryani Ortodoks Kilisesi) tabirlerini kullanıyoruz. Ama kendilerini Arami veya Asuri olarak adlandıran insanlar da var. Kilise olarak bu tartışmalara girmek istemediğimizi söylüyoruz. Hristiyan olup kilisemize üye olan, öğretilerimizi ve inancımızı kabul eden herkes kilisemizde hoş karşılanır, politik görüşleri onları bağlar ve bunları kiliseye taşımak istemeyiz. Çünkü neticede hepsi Süryani Ortodoks Kilisesi’nin üyeleridir. Birbirlerinin kardeşleri ve akrabasıdır. Birbirlerinden evleniyor, birbirleriyle iş yapıyor, birbirlerinin eğlencelerine katılıyorlar. Ama bazen de, hangi gerekçeyle olursa olsun, kendilerini şu veya bu grupta tanımlıyorlar. Bu meselenin bir boyutu bir de farklı bir açıdan bakmak lazım. “Ben kimim?” sorusuna cevabın arandığı bir kimlik meselesidir bu. Bazıları kendilerine Arami diyor çünkü Süryanice konuşuyorlar ve Süryanice Aramicenin Edessa diyalektidir. Bu yüzden kültürel ve dilsel bakımdan Aramiyim diyebilirim. Başkaları da biz Asuriyiz diyor, çünkü Mezopotamya’da Asuri İmparatorluğu vardı, güçlü bir imparatorluktu ve tarihi süreçte eziyetler gördük, öldürüldük vs. Bu nedenle muhtemelen kendilerini geçmiş Asurilerle tanımlamak istiyorlar. Bazılarının bütün Süryanileri tek bir şemsiye altında toplama gibi bir ideolojileri var. Asuri isminin daha çok bilindiğini ve bu nedenle bunun bizi tek bir çatı altında toplamak ve bir millet olmak için daha pratik olduğunu söylüyorlar. Diğer bazıları da hepimiz Aramiyiz çünkü Aramice konuşuyoruz ve Arami kültürüne sahibiz, bu şemsiye altında toplanabiliriz diyorlar. Ama Kilise perspektifinden baktığımızda kilise evrenseldir ve kredomuzda [amentü] da şunu söylüyoruz, bir kutsal evrensel kiliseye inanyoruz. Dolayısıyla kilisemizde farklı kültürlerden, uluslardan gelen insanlar mevcuttur. Kilise falanca etnik guruba aittir diyemezsiniz. Çünkü öbür türlü kilise ulusal bir kiliseye dönüşür. Ama kiliseyi, kimliğin tanımlamasına bağlı olarak, kültürel, linguistik veya coğrafi açıdan tanımlayabilirsiniz.

Dolayısıyla mesele kimin haklı kimin haksız olduğu değil ama kişi onların kendilerini nasıl ve neden bu şekilde tanımladıklarını dinlemeli. Mesela Süryani Ortodoks Kilisesi’ne üye ve Süryani bir anne babadan doğmuş ve sonra bu ülkeye gelmiş biri “Ben Hollandalıyım” diyebilir. Çünkü Hollandaca konuşuyor, Hollanda kültürünü biliyor, Hollanda pasaportu var ve Hollanda sınırları içerisinde yaşıyor. “Ben Hollandalıyım” diyebilir ve bu son derece normaldir. Ama ardından şunu da diyebilir; “Ben Hollandalıyım ama başka bir kimliğim de var. Süryani Ortodoks Kilisesindenim, Süryanice konuşuyorum ve ailem Orta Doğu’dan geliyor. Bazı kültürel ve dini hallerim var ki beni sıradan

bir Hollandalıdan farklı kılıyor. Bu yüzden ben Süryaniyim veya Süryani Hollandalıyım veya Hollandalı Süryaniyim diyebilirim.” Bir başkası da bunların hepsi olduğunu, kimliğini bölümlere ayıramayacağını söyleyebilir. Bu, benim; bütün bu unsurlar beni ben yapan şeylerdir; dil, kilise, din, kültür, sınırlar, pasaport vb. Benim birleşik ve karmaşık bir kimliğim var. Bu da muhtemelen modernitenin getirdiği Batılı bir fenomendir, benim açıklamam bu yönde.

4.5. Kimlik İnşasında Dilin Rolü

Anthony Smith'e göre etnik kimliğin belirlenmesinde dil çok önemli olmasına rağmen tek başına belirleyici bir rolü bulunmamaktadır. Örneğin İskoç dilinin artık İskoçların çoğu tarafından konuşulmamasına rağmen etnik bir bilincin varlığını sürdürmesinde önemli bir etken olmaya devam etmektedir. Hırvat ve Sırp, Pakistanlı ve Hintliler de aynı dili konuşmalarına rağmen farklı gruplar oluşturmuşlardır.⁴⁶² Dolayısıyla Süryaniler günümüzde Modern Aramiceyi (Turoyo/Surayt) gündelik dilleri olarak kullanmasalar bile, dini âyinlerde Klasik Süryanice'nin (Ktobonoyo) kullanılması toplumu birleştirici bir rol oynamaktadır.⁴⁶³

Diaspora toplumlarının yerleştikleri ülkelerde ekonomi, politika, eğitim vb. alanlarda başarılı olabilmeleri için o ülkenin dilini iyi şekilde öğrenmeleri ve onu etkin bir şekilde kullanabilmeleri gerekmektedir. Bu durumda da birkaç nesil sonra yerleşik ülkenin dili baskın hale gelmekte ve ilk neslin konuştuğu dil zamanla unutulmakta yahut toplumdaki işlevi ve kullanımı fazlasıyla azalmaktadır. Aynı durumda olan Hollanda'daki Süryaniler için Turoyo'nun uzun vadede birincil dil olmaktan çıkacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Turoyo, diaspora içinde birincil dil olma özelliğini kaybetse de dünyanın birçok yerine dağılmış Süryaniler arasında bir iletişim dili olmaya şimdilik devam etmektedir. Turoyo lehçesiyle program yapan televizyonlarına, müziklerine, az da olsa bu dilde yazılan kitaplarına rağmen görünen o ki, uluslararası arenada kilise hiyerarşisinde klasik Süryanice ve cemaatin geriye kalanında da İngilizce iletişim dili haline gelmektedir.⁴⁶⁴ Turoyo lehçesinde bir eğitim görmemiş ve sadece aile içi gündelik konuşmalarda belirli ölçülerde onu kullanabilen yeni nesillerden bu dili her alanda aktif ve etkin bir şekilde kullanmalarını beklemek bu şartlarda pek gerçekçi

⁴⁶² Anthony Smith, *Ulusların Etnik Kökeni*, Dost Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2002, ss. 52-53.

⁴⁶³ Suat Sungur, “Medyada Temsil ve Hayali Bir Azınlık: Süryaniler”, *Azınlıklar ve Medya*, Martı Yayınları, İstanbul, 2012, s. 17.

⁴⁶⁴ Murre-van den Berg, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, p. 156.

görünmemektedir. Diasporadakiler kültürlerinin devamı için dilin öneminin farkındalar ancak burada söz konusu olan Turoyo, son birkaç on yılda yazıya dökülmeye çalışılan sözlü bir dildir. Bir devleti olan diller bile diasporada birkaç nesil sonra unutulurken, Turoyo için tehlike daha da büyüktür. Buna rağmen Turoyonun geleceği Turabdin bölgesindeki aktif kullanımına bağlıdır gibi görünmektedir, çünkü bu dil bu bölgede halen cemaatin birincil dili olarak kullanıldığı için Turoyo varlığını sürdürebilmektedir.

4.5.1. Ktobonoyo-Turoyo

Kilise liturjisinde kullanılan Klasik Süryanice, Hristiyanlığın bölgeye gelmesinden sonra Urfa ve civarındaki topluluklarca kullanılan Aramicenin günümüze ulaşan halidir ve Süryaniler tarafından “kitabi-yazılı olan” anlamında *Ktobonoyo* denmektedir.⁴⁶⁵ Aramicenin bu lehçesi günümüzde sadece din adamları ve bu dilin eğitimini görmüş belirli kişiler tarafından okunup yazılabilmektedir. Birçok Süryani Ktobonoyo okuyabilmesine rağmen anlayamamaktadır.

Klasik Süryaniceden zamanla iki farklı lehçe meydana gelmiştir: *Sureth* (Doğu Süryanicesi, Nesturiler ve Keldaniler) ve *Turoyo* (Batı Süryanicesi, Yakubiler). *Sureth* genel olarak Doğu Süryanileri olarak bilinen Nesturi Kilisesi müntesipleri tarafından kullanılırken; *Turoyo*, Mardin ve civarındaki Batı Süryanileri tarafından kullanılmaktadır. *Turoyo* lehçesinin merkezi Midyat’tır.⁴⁶⁶

Zaman içinde bu lehçeler Klasik Süryaniceden ve birbirlerinden kısmen uzaklaşmıştır. Jussi Aro’nun ifadelerine göre, günümüzde Süryani çocuklara Ktobonoyo ile eğitim yaptırmak; İtalyan ve İspanyol çocuklara Latinceyi okutmaya benzer.⁴⁶⁷ Yaşadıkları coğrafya göz önünde bulundurulduğunda Doğu Süryanicenin Farsçadan, Batı Süryanicenin de Arapçadan etkilenmesi söz konusudur.

19. yüzyıla gelindiğinde, Nesturiler arasındaki Amerikan misyonerlerinden Justin Perkins öncülüğünde *Sureth* için Klasik Süryaniceyi esas alan bir alfabe

---

⁴⁶⁵ George A. Kiraz, “Kthobnoyo Syriac: Some Observations and Remarks”, *Hugoye: Journal of Syriac Studies*, Vol. 10.2, 2007, s. 130.

⁴⁶⁶ Otto Jastrow, “The Turoyo Language Today”, *Journal of the Assyrian Academic Society*, Vol:1,1986, p. 7.

⁴⁶⁷ Jussi Aro, *Turoyo Dili İçin Nasıl Bir Yazı Dili Olmalı*, Södertälje-İsveç: Nsibin Yayınevi, 1990, s. 8.

geliştirilmiş ve yazıya geçirilmiştir.⁴⁶⁸ Hatta bunun için Urmiye’de (İran) matbaa kurulmuş ve kısa süre sonra İncil, Sureth lehçesinde basılmıştır. Turoyonun yazılı forma dönüştürme girişimleri ise çok daha geç olmuştur. İlk 1983 yılında, İsveç’te okula giden Süryani çocuklara anadilde ders verilebilmesi için İsveç Milli Eğitim Bakanlığı öncülüğünde Turoyonun Latin harfleriyle yazıya geçirilmesi projesi başlatıldı.⁴⁶⁹ Avrupa diasporasında başlatılan Latin harfleriyle Turoyo yazma girişimleri fazla ilgi görmese de, Jan Beth Şawoce gibi araştırmacılar Latinize edilmiş Turuyo ile yazmaya devam etmektedir.

Özellikle Midyat ve civarında yaşayan Süryaniler tarafından kullanılan Turoyo lehçesinin kullanımı diasporadaki Süryaniler arasında gittikçe azalan bir eğilim göstermektedir. Çünkü diasporada doğup büyümüş ve eğitimini farklı bir dilde yapmış gençlerin sadece ailede ve belirli arkadaş ortamında Turoyoyu kısıtlı bir şekilde konuşmaktadırlar. Bunun için de modern dönemde Turoyonun yeniden canlandırılması için çeşitli projeler hayata geçirilmiştir.⁴⁷⁰

4.5.2. Gündelik Yaşamda Süryanicenin Kullanımı

Hollanda Süryanilerinde neredeyse herkes Turoyo bilmesine rağmen bu dilin kullanım sıklığı yahut dile hâkimiyet, evden eve, kişiden kişiye değişmektedir. Özellikle ilk neslin Turoyo yanında, Kürtçe, Türkçe, Arapça vb. dilleri de iyi derecede konuşabildikleri gözlemlenmiştir. İlk nesil söz konusu olduğunda birçoğunun ilk öğrendiği dil Turoyo olmasına karşın, bazılarının ilk öğrendiği dil Kürtçe yahut Türkçe olmuştur. Köyden Midyat’a geldikten sonra yahut Türkiye’den Hollanda’ya göç ettikten sonra diğer Süryanilerin arasında Turoyoyu öğrenmişlerdir. Bunun tersi örneklere rastlamak da mümkündür, birkaç görüşmeci Kürtçeyi veya Türkçeyi Hollanda’da öğrendiğini ifade etmiştir. Mesela R.K. küçük yaşlarda Hollanda’ya gitmiş ve Türkçeyi

⁴⁶⁸ Konuşulan bir dilden yazılı bir dile geçişin serencamı için bkz. Heleen Murre-van den Berg, *From a Spoken to a Written Language*, Leiden: NINO, 1999; Aro, *Turoyo Dili İçin Nasıl Bir Yazı Dili Olmalı*, s. 9.

⁴⁶⁹ Edip Aydın, “Süryani Dili ve Edebiyatına Genel Bir Bakış”, Çev. Osman Deniztekin, *Varlık*, S. 1075, 1997, s. 30.

⁴⁷⁰ Bunlardan birisi de Avrupa Birliği himayesindeki “Yaşam Boyu Öğrenme” programlarından Erasmus+ kapsamında, Hollanda Abraşiyesi’nin ve Avrupa’daki dört üniversitenin beraber yürüttüğü bir “Aramaic-Online Project” (Online Aramice Projesi) başlıklı projedir. 2014-2017 yılları arasında yürütülecek olan dört senelik bu projenin diğer ortakları şunlardır: University of Bergen (NO), Free University of Berlin (DE), University of Cambridge (UK), Leipzig University (DE). Bunun için kurulan www.learn-aramaic.com web sitesinde Turoyo/Surayt öğrenimi için interaktif içerikler yer almaktadır.

çok az biliyorken, Nijmegen şehrinde gittiği Üniversite ortamındaki Türkiyeli öğrencilerden Türkçe öğrenmiştir. Aynı şekilde A.G. de küçük yaşlardayken ailesiyle beraber Hollanda'ya gitmiş ve ilkokula başladığında sınıf arkadaşlarından Felemenkçe yerine Türkçe öğrenmiştir.

Birçok Süryani anavatandayken medreseye gittiğini ve orada Ktobonoyo öğrendiğini söylemiştir. Aynı gelenek diasporada da devam etmiş ve çocuklarının dillerini, dinlerini, kültürlerini öğrenebilmeleri için hafta sonları veya yaz tatillerinde kilise ve derneklerdeki kurslara göndermişlerdir. Edinilen izlenime göre çoğu kişi tarafından en azından yazılı metinler okunacak kadar Ktobonoyo hakimiyeti olmasına rağmen bu metinleri anlayabilecek yahut tercüme edebilecek kadar dile hakim olanların sayısı sınırlı kalmıştır.

İlk nesilde kendi aralarında Süryanice konuşulması yaygındır. Bunun yanında bazen kendi aralarında Türkçe, Kürtçe, Felemenkçe konuştukları gözlenmiştir. Oysa ikinci nesilde Turoyo-Felemenkçe karışık konuşulmasına rağmen, üçüncü nesil söz konusu olduğunda Süryanicenin kullanımı gittikçe azalmıştır. Özellikle gençler kendi aralarındaki konuşmalarda söze Süryanice başlasalar bile birkaç cümleden sonra Felemenkçe devreye girmekte, ardından yine Süryanice bir şeyler söylendikten sonra tekrar Felemenkçeye geçilmektedir. Yahut kurulan cümlelerde her iki dilden kelimeler karıştırılmaktadır. Şüphesiz bu şekilde konuşmalarında aldıkları eğitimin büyük bir payı vardır. Okulda aldığı eğitim sürekli Felemenkçe dilinde olmasının yanında, okuduğu matbu eserler, izlediği veya dinlediği yayınlar genelde Felemenkçe olunca, haliyle kendi aralarındaki konuşmalarda da söz konusu dil devreye girmektedir. Ayrıca modern Batıda yaşayan bu gençlerin kendilerini ifade edebilmesi için Turoyo yetersiz kalmaktadır. Turoyonun yabancı kelimelerden arındırılarak modern ihtiyaçları karşılayacak şekilde güncellenmesine yönelik teklif ve çağrılar olmuşsa da, bu çağrılar yeteri kadar karşılık bulamamıştır.⁴⁷¹

Diasporada yetişen gençler arasında hem gündelik konuşmalarda Turoyo kullanımının azaldığını hem de gençlerin eskisi gibi medreseye gidip Ktobonoyo öğrenmekte isteksiz davrandıkları gerçeğini Metropolit Mor Julius J. Çiçek de fark

---

⁴⁷¹ *Kolo Suryoyo*, 1997/114, s. 48-52.

etmiş olacak ki, Kolo Suryoyo dergisinde “Öğrenim için çağrı” başlıklı bir ilan yayınlamıştır:

Öğrenim için çağrı:

Süryaniceyi okumak ve yazmak, kilisenin musiki ve kaidelerini öğrenmek üzere, Hollanda'nın Mor Efrem Manastırı'nda uzun müddet veya bir kaç ay kalmak isteyenler kabul edilir. Öğrenim, yemek, içmek, yatmak ve kitaplar dahil bedavadır.

Manastıra müracaat için, yazılı veya telefon ile mümkündür.⁴⁷²

Aile içi ilişkilerde iletişim için hangi dili kullandıklarına baktığımızda bazı görüşmeciler özellikle Süryaniceyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Buna rağmen çoğu zaman konuşmanın seyrine bağlı olarak farkında olmadan sohbetin Felemenkçe devam ettiği itirafında bulunmuşlardır. Türkçe dahil herhangi bir dili konuşmama gibi özel bir tavırları olmasa da kimliklerini korumak için Süryanicenin gerekli olduğunu söylemektedirler. Buna rağmen her zaman Süryanice konuşmak mümkün olmamakta, çünkü Süryanice bilmeyenler bulunmaktadır:

Süryanice konuşuyorum. Çünkü her ne kadar bazen istemedim başka diller konuşsak da Süryanice bizim ana dilimiz. Ama babam Süryanice bilmiyor, onunla Kürtçe veya Türkçe konuşuyoruz. Süryaniceyi annemizden öğrendik. Babam Süryanice anlar ama konuşamaz. Bazen zorlandığı zaman konuşmaya çalışıyor. (Y.T.)

Yukarıda verilen örneği doğrularcasına kimi ev ziyaretlerinde de duruma göre arada Türkçe veya Kürtçe diyaloglar geçtiğine şahit olunmuştur. K.M. Süryanice konuşmanın önündeki en önemli engel olarak yaşanan ülkedeki resmi eğitim dilini göstermektedir. Okulda Felemenkçe ders gören, arkadaşlarıyla Felemenkçe sohbet eden, televizyonda Felemenkçe yayın yapan kanallara bakan çocuklardan sürekli Süryanice konuşmalarını istemek gerçekçi bir talep gibi görünmemektedir.

Burası bizim için açık bir cezaevi gibi. Ellerin ve ayakların kelepçeli, konuşabiliyorsun ama o konuşmanın da bir hududu var. Buranın kendisine göre kanun ve değerleri var, çocuklar 4 yaşından itibaren okula giderek bunları öğreniyor. Gençlerimizin %70'i buranın yaşam şartlarına ve kültürüne kendilerini teslim etmiş durumdadır.

Yine de Süryanicenin, kimliğin en önemli parçalarında biri olduğu ve devam ettirilmesi gerektiği anlayışı yaygındır. K.M. bu konudaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

---

⁴⁷² Kolo Suryoyo, 2001-132, s. 115. (Yazım hataları korunmuştur.)

Bir halk kendi anadilini kaybetmişse bana göre her şeyini kaybetmiş gibidir. Kendi öğrencilerime de anlattıyorum; anadilini konuşmasını bilmeyen kanatsız bir kuş gibidir, uçmak ister ama uçamaz.

Diaspora Süryanilerinde çok dilli yaşam yaygın olduğundan ve her biri birkaç dil bildiği için konuşmanın hangi dilde yapılacağı biraz da şahısların yaşına yahut eğitim seviyesine göre değişmektedir:

Süryani arkadaşlarımla genelde Felemenkçe konuşuyorum; fakat bu biraz yaş grubuna veya Felemenkçeyi konuşabilme durumlarına göre değişir. Genel olarak bu arkadaşlarımla hem Felemenkçe hem de Süryanice iletişim kuruyoruz. (A.T.)

Özellikle gençlerin kendi aralarında Felemenkçeyi yaygın bir şekilde kullanmalarından rahatsız olan isimlerden birisi düşüncelerini şu şekilde örneklendirmiştir:

Seninle bilimsel bir deney yapalım. Şuradan 10 tane Kürt kökenli genci, 10 tane Türk kökenli genci, 10 tane Alevi kökenli genci, 10 tane de Süryani kökenli genci çağıralım. Onlara sor bakalım kimdirler, nereden geliyorlar. 10 Süryaninin neredeyse tamamı ben Hollandalıyım diyecektir. Süryani çocukların neredeyse tamamı birbirleriyle Felemenkçe konuşuyorlar. Oysa Kürt çocukların birbirleriyle Kürtçe, Türk çocukların da birbirleriyle Türkçe konuştuklarını düşünüyorum. Burada bir geleceğimizin olabilmesi için bazı şeylerin gerçekten de değişmesi gerekir.

Günümüzde dilin daha önemli olduğunu düşünüyorum. Kiliseyi, inancı her ne kadar korumak istesek de gittikçe kaybediyoruz. Aramızda kiliseye gitmeyen ama dili konuşan insanların da olduğunu kabullenmemiz gerekiyor. O yüzden Aram Centrum gibi dilin konuşulduğu mekanlar mevcut olduğu için mutluyum.

Bizim için tek çıkış yolu eğitimidir. Kültürümüz, tarihimiz, dilimiz, inancımız üzerine eğitim alabilmek için uğraşmalıyız. Dolayısıyla eğitim merkezlerimiz olmalı. Bizden başka kendi okullarına sahip olmayan bir halk var mı dünyada? Eğitim çok önemlidir. (H.F.)

Bütün Süryanilerin dil konusunda aynı bilince sahip olduklarını savunmak yanlış olur. Y.T.'nin aktardığı örnekte göreceğimiz gibi yeni nesil gençlerden bu dili öğrenmeyi gereksiz ve anlamsız bulanlar da vardır:

Geçenlerde bir Süryani gençle bir konuyu tartışıyorduk, gerçekten cevapsız kaldım ona karşı. Dedi ki: “Eğer biz Avrupa'daysak ve geleceğimiz Avrupa'daysa ben Süryani dilini niye öğreneyim? Süryani kültürünü niye yaşayayım? Bizim kültürümüz Hollanda kültüründen daha mı gelişmiş? Eğer geri döneceksek ki ben böyle düşünmüyorum, o zaman bu dili öğrenelim. Ama ben geleceğimi burada yaşamak istiyorum ve geleceğimi de ona göre burada kuruyorum.

H.F. ise Süryanilere topluluk hissi veren iki temel unsurdan birisi olarak dili kabul etmektedir:

Süryanilere topluluk hissi veren, kendilerini evde hissettirmelerini sağlayan iki şey var; din ve dil. Dolayısıyla Süryaniler aynı inanca sahip oldukları insanlarla bir arada olduklarında kendilerini daha rahat hissediyorlar. Bu duyguyu bize yaşatan ikinci şey de dildir. Bundan başka neyiz var? Hiçbir şey.

Bunun yanında aynı kişi, günümüzde dilin daha önemli olduğu savunmaktadır. Ona göre, kilise ve inancı korumaya çalışsalar da bunun gittikçe kaybolduğunu oysa kiliseye gitmediği halde kendi aralarında Aramice (Süryanice) konuşan insanların bulunmaktadır.

Son olarak Ktobonoyo önemsenmesine rağmen bunu bilmemek normal karşılanmasına ve ayıplanmamasına rağmen Turoyoyu bilmemek büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Ktobonoyo öğrenmeleri şart değil ama Turoyo öğrenmeleri şart. Süryani olarak bu lisanı bilmeleri, konuşmaları lazım. Bu lisanın ölmemesi lazım. (F.S.)

Özellikle kilisede Süryanice kullanımı ve Turoyonun Latin harfleriyle yazılmasına dair görüşlerine başvurduğumuz Mor Polycarpus'un açıklamaları şu şekilde olmuştur:

Kim başlattı Latin harflerle yazmayı?

İsveç'te bir okul müdürü, İsveç devlet okullarında Süryanice ders alan öğrencilerin Klasik Süryanice öğrendiklerini ve bu dilin evde öğretilmediğini fark ediyor. Neden evde kullanılan konuşma dilini öğretmiyoruz diyerek bir alfabe yapma teklifinde bulunuyor. Sanırım daha sonra Prof. Otto Jastrow'a ulaşıyorlar, alfabe harflerinin ortaya çıkmasına yardımcı oluyor. Orada başka bir proje de vardı. Prof. Yusuf İshaq'ın (Irak) yardımıyla, ki kendisinin anadili Doğu Süryanicesidir, okullarda okunup yazılması için ders kitapları yaptılar. Yeni metodolojinin kullanıldığı, resimlerle donatılmış harika kitaplardı. Ama insanlar hazır değildi, kilise otoriteleri, kültür dernekleri, politik gruplar vs. hepsi karşıydı.

Şimdi karşı çıkıyorlar mı?

Hayır.

Ne değişti?

Sanırım o zamanlar uygun bir dönem değildi. İkincisi, bazen birtakım şeyleri zihnen anlarsınız ama kalbiniz tatmin olmaz, içinize sindirmeniz zaman alır. Muhtemelen bu projenin takdim edilmesi farklıydı ve insanlar bunun için bir neden göremiyorlardı. Mesela Klasik Süryanice dersi veren bazı hocalar belki şöyle düşünmüştür; 'Biz şimdi bu dersi veriyor ve maaşımızı alıyoruz, ama durum değişirse bunu kaybedebiliriz'. Veya başkaları da şöyle düşünmüş olabilir; 'Eğer Turoyo/Surayt üstünlük sağlarsa, kültürel kuruluşlarımız, politik görünüşümüz veya dinamiklerimiz değişebilir'. Dolayısıyla ortada bir gelecek korkusu vardı. Ama yine de benim düşüncem büyük ihtimalle hazır olmadıkları yönündedir. Bir değişime hazır değildiler. Konuşma dilinin önemini yüreklerinde hissetmeye hazır değildiler. Ve yine muhtemelen Kilise

otoritelerinden bu düğümün işaretlerini okuyup yorumlayacak beceriye sahip kimse yoktu. Çünkü eğer kilise otoriteleri veya politik, kültürel çevreler bunu desteklemiş olsaydı ortaya bir şeyler çıkardı. Ama sadece şahsi destekler verildi, Jan Bet Şawoce ve birkaç kişi daha tek başlarına bu projeyi desteklediler. Ama şimdi her iki televizyon da (Suryoyo Sat, Suroyo TV) bunun haberlerini yapıyorlar. Yani muhtemelen medya bunun pratik bir ihtiyaç olduğunu fark etti.

Turoyo'nun geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Bu tamamen bu dili konuşanlara bağlıdır. Birincisi, dilin kendileri için olan önemine inançları nedir? İkincisi de insan yaşamındaki ana problemin ekonomi olduğu bir zamanda yaşadığımızdan, kendilerine ekonomik açıdan katacağı değeri düşünüyorlar. Üçüncüsü, bu mesele aynı zamanda dünya toplumlarının tavrına bağlı, unutulma riski taşıyan dilleri ne derecede desteklemek istiyorlar? Yani bu sadece Süryanice konuşan toplumların değil, bilakis hepimizin sorumluluğudur. Çünkü bir dilin yok olması bir medeniyetin ve geleneğin yok olmasıdır. Bu yüzden eğer kilise, toplum ve akademik enstitüler bunu desteklerse en azından bunu bizden sonraki nesle aktarabilme imkanımız olur, sonrasında ne olacağını da bize gelecek söyler. Çünkü bir şekilde bunu aktaracağımıza inanıyorum. Ayrıca ilerde ne olacağını bilemezsin, teknoloji ve diğer imkanlar sayesinde belki de bunu çok basit bir şekilde öğretme imkânımız olur, fazla zorluk ve engellerle karşılaşmadan. Mesela şimdi bilgisayar sayesinde bunu daha çok yapabilme imkânımız var.

4.5.3. İsim ve Soy İsimlerin Değişimi

Süryani ebeveynler, Türkiye'de buldukları dönemlerde daha önce yaşadıkları acı tecrübelerle dayanarak, özellikle erkek çocuklarına Hristiyan olduklarını belli edecek isimler takmaktan çekinmişlerdir. Bazen tamamen seküler bir Türkçe isim tercih ettikleri gibi (Cüneyt, Fuat, Can vs.) bazen de doğrudan Hristiyan kimliğini belli ettirmeyecek isimler seçilmiştir (Yeşu yerine İsa, Yawsef yerine Yusuf gibi). Yahut aile içinde kullanılan adla toplumda kullanılan resmi ad, birbirine yakın ama farklı isimlerden seçilir (Augin, Edip). Özellikle erkek çocuklarda bunun tercih edilmesinin nedeni de askerlikte problem yaşamalarının istenmemesidir. Zira Hristiyan bir isme sahip olduğu için ayrımcılıkla karşılaşma ihtimalleri onları böyle bir tedbire sevk etmişti.⁴⁷³

Çocuklara verilen isimler konusunda yaşanan sıkıntılar anavatanla sınırlı kalmamıştır. Ebeveynler, çocuklarını konsolosluklara kaydetmek istediklerinde, memurların işgüzarlığı sonucu reddedilen isimler yerine sadece resmi kayıtlarda kullanılmak üzere “makbul isimler” kullanmak zorunda kalmışlardır. Abut Can tam da bu meseleyle ilgili şöyle bir anekdot aktarmaktadır:

⁴⁷³ Atto, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora*, p. 108.

Tam Aziz Nesinlik bir hikaye dedirten cinsten bir olay. Anlatan Orta Doğu Teknik Üniversitesi mezunu bir mühendis. Hadise Viyana'da, 1978 yılında geçiyor. Olay şöyle geliyor; bir Süryani aile Avusturya'da yeni doğan bebeğini TC nüfus kütüğüne kaydetmek ve nüfus cüzdanı çıkartmak için Viyana konsoloslukuna gidiyor. Konsolosluktaki memur soruyor: "Baba adı?" "Gevriye", diye cevap veriyor anlatan mühendis arkadaş. "Olur mu canım", diye çıkışıyor konsolosluktaki memur, "böyle isim olur mu? Ne demek Gevriye? Gevriye kadın ismi." diyor. Uzun bir tartışmadan sonra, Gevriye'nin erkek ismi olabileceğini babanın nüfus kağıdına baktıktan sonra kendi kendine 'la havle!' dedikten sonra kabul ediyor. -Ana adı? diye soruyor konsolosluktaki memur. "Seyde" diyor arkadaş. Bu sefer "Seyde erkek ismi" diyor konsolostaki memur. Bir sürü tartışmadan ve annenin nüfus kağıdını da didik didik ettikten sonra yine 'ya havle!' çekip bu iki vatandaşın adlarının doğru olduğunu kabul ettikten sonra kızın adına geliyor. Yeni doğan kıza Angelika adını koymak isteyen anne-babaya memur direnç gösterip "böyle ad mı olur!" diye çıkışıyor. "Bir Türkçe ad bulacaksın" deyip, "mesela Türkan veya Leyla isimlerinden birini seçebilirsin" diyor. "Öyle şey mi olur?" diyor mühendis arkadaş. Baba ortayı bulmak için bir daha konsolosluk kuyruğunda beklemektense Türkan adını seçiyor ve eşine de "biz zaten günlük hayatta Angelika diye çağıracağız kızımızı, boş ver memur ne isterse yazsın" diyor. Bunun yorumunu ve kızın ileride neden okulda başka, dışarda başka bir isimle çağrıldığını ve bunun doğurduğu sorunları analiz etmeyi sizlere bırakıyorum.⁴⁷⁴

Diasporada Süryanilik bilincinin gelişmesine paralel olarak anavatandayken kullandıkları isimlerin Süryanice/Aramice olan yazılışlarının tercih edildiği görülmüştür. Resmi belgelerde eski isim yazılı olsa da hem kendilerini takdim ederken hem de arkadaş ortamlarında bilinçli olarak tercih ettikleri isimler kullanılmaktadır. Söz gelimi adı Yusuf olan birisi kendisini Yawsef, adı İsa olan da kendisini Yeshu (Yeşu) olarak takdim etmektedir. Muhtelif programlarda ve süreli yayınlarda Süryani kültürüne uygun isimlerin kullanılması gerektiği çağrıları yapılmıştır:

Bugün Avrupa'da bazı Süryani ailelerin çocuklarına taktıkları isim bizi tatmin etmemek gerekir, ki bu Süryani-Aramiliğine yapılan bir darbedir ve sonuna kadar reddediyoruz. Birileri Wolfgang, Hans, Robert koymuş, bazıları Christine, Michaela, Gabriela takmış, birileri Gustavson, Johannson, Erikson koymuş, bazıları Tanja, Ayşe, Mustafa bilmem neyi takmış; bunun neresi Süryani-Aramilik?! Bu isimlerden hangisine edebiyatımızda izlerine rastlamışız, bunların nesine minnettariız?⁴⁷⁵

Şabo Akçay bu şekilde mevcut isimlere eleştirilerini yöneltip bu tutumun yanlış olduğunu vurguladıktan sonra ne tür isimler verilmesi gerektiği konusunda da şu tavsiyelerde bulunur ve bu görevin aslında ruhanilerde olduğunu, vaftiz öncesi bebeğin ebeveyniyle temasa geçerek Süryani-Arami isimleri hakkında bilgi verilmesi gerektiğini söylemektedir:

⁴⁷⁴ Can, "Asuri Süryani Göçü ve Tesirleri", s. 3.

⁴⁷⁵ Şabo Akçay, "Süryani Arami Ulusu Dikkatine! Çağrı!!!", *Kolo Suryoyo*, 1996/110, s. 231.

Uyanalım ahunone, bataklığa sürükleniyoruz! Neden kendi öz kimliğimize, adlarımıza sahip çıkamıyoruz... Ata ve dedelerimizden devraldığımız şirin ve tatlı isimlere bir göz atalım: Orom (Aram), Odom (Adam), Abgar, Abrohom, Yavsef (Yusuf), Ya'qub, Sara Kim, Meryem, Rahel, Benyamin, Lahdo, Gevriye, Hanna, Marta, Warde, Saliha, Lobon (Laban) Şabo, Talila ve diğerleri. Bu isimlere sahip çıkmamak... Adeta nankörüz ve kendi öz kültürümüzü kendi ellerimizle, kendi davranışlarımızla tecahül ediyoruz. Atalarımız bu hususta bizleri hep uyarmışlardır, çocuklarımıza sade ve öz Süryani-Arami isimleri takmamızı buyurmuşlar. Bugün bu görev aslında ruhani liderlerimizin bir vazifesi sayılmalı ki, çocukları vaftiz etmeden evvel, çocuğun ana ve babasıyla temasa geçip, Süryani-Arami isimleri hakkında bilgi vermeleri gerekir.⁴⁷⁶

4.5.4. Okullarda Süryanice Seçmeli Ders

Hollanda hükümeti misafir işçiler nedeniyle artan yabancı nüfus için okullarda haftanın belirli saatlerinde anadil eğitimi verilmesi için uzun yıllar boyunca imkânlar sağlamıştır. Hollanda'nın bu politikasından dolayı Araplar ve Türkler gibi azınlıklar çocukları anadillerini seçmeli ders olarak öğretme imkânına sahip oldular. Süryani cemaati de bu yönde girişimlerde bulunmuş ve dilekçeler vermiştir. Nihayet 1984 yılının ilk aylarında müracaatları olumlu neticelenmiş ve ilgili kurumlar tarafından Süryani çocukların okullarda seçmeli dil dersi almasına mücade edilmiştir. Karar, Süryaniler tarafından sevinçle karşılanmış ve bu müjdeyi dergilerinde de yayınlanmışlardır.⁴⁷⁷

Süryanice seçmeli ders verilirken el yordamıyla hazırlanan ders kitaplarından sonra sözlük ihtiyacı hissedilmiştir. Bu açığı kapatmak için Süryanice eğitimcilerinden Malfono Simon Atto “*Süryanice-Türkçe Sözlük*” hazırlamıştır. 1989 yılında yayınlanan sözlükte yaklaşık 20 bin sözcüğün Türkçe anlamları alfabetik bir şekilde verilmiştir. Kelimelerin sadece karşılığı verilmiş, herhangi bir açıklamaya yahut örneklendirmeye gidilmemiştir.⁴⁷⁸ Söz konusu sözlük bazı hatalar barındırmasına karşın bu alanda yapılan ilk Süryanice-Türkçe sözlük olması hasebiyle önem arz etmektedir. İlk sözlükte sadece Süryanice-Türkçe bölümü yer almış, Türkçe-Süryanice ihtiyacı karşılanmamıştır. Malfono Aziz Bulut, biraz da bu eksikliği kapatmak için daha kapsamlı bir sözlük hazırlama yoluna gitmiştir. Bulut'un 39 bin kelime⁴⁷⁹ ihtiva eden

⁴⁷⁶ Akçay, “Süryani Arami Ulusu Dikkatine! Çağrı!!!”, s. 231.

⁴⁷⁷ *Kolo Suryoyo*, 1984/36, s. 11.

⁴⁷⁸ Simon Atto, *Süryanice-Türkçe Sözlük*, Eschede 1989.

⁴⁷⁹ *Kolo Suryoyo*, 1997/115, s. 93; *Shemsho*, 1993/32, s. 29. Sözlükteki kelime sayısı, *Kolo Suryoyo* dergisinde Aziz Bulut'la yapılan röportajda 39 bin olarak, *Shemsho* dergisindeki haberde ise 35 bin şeklinde verilmiştir.

sözlüğü 1996 yılında “*Sözlük: Türkçe-Süryanice, Süryanice-Türkçe*” ismiyle yayımlanmıştır.⁴⁸⁰ İlk çıktıkları dönemde büyük ilgi gören her iki çalışma da daha sonra güncellenip yeni baskıya gitmediği için şu an piyasada bulunmamaktadır. Yukarıda adı geçen her iki sözlükte de Türkçe’nin tercih edilmiş olması, en azından ilk nesil arasında uzun yıllar boyunca Türkçe’nin yaygın olarak kullanıldığına bir kanıt olarak kullanılabilir.

Hollanda’daki bu uygulamadan Türkiye’deki Süryaniler de haberdardır. 2000 yılında Türkiye’deki Süryaniler, dönemin cumhurbaşkanı ve başbakanına 7 maddelik bir rapor sunarak Süryanilere azınlık haklarının sağlanmasını talep etmişlerdir. Mor Julius J. Çiçek de Hollanda örneğini vererek, 1979 yılında 120 kadar aile olmalarına rağmen devlet tarafından kendilerine azınlık hakkı tanındığını, okullarda Süryanice dil dersi eğitimi verebildiklerini, fakat halen Türkiye’de bu haktan mahrum olduklarını söylemiştir.⁴⁸¹

Hollanda Süryani toplumunda dinin ve onu temsil eden kilisenin kimlik inşasında önemli bir rolü olduğu yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kilisenin onayıyla gerçekleşen evlilik, kiliseye gitme alışkanlığı, din eğitimi verilen önem gibi konular incelenecektir.

4.6. Kimlik İnşasında Dinin Rolü

4.6.1. Evlilik

Süryanilerle öteki dini topluluklar arasında sınırların belki de en fazla netleştiği sosyal kurum, evliliktir. Süryaniler diğer dinlerden/mezheplerden kişilerle özellikle Hristiyan olmayanlarla yapılan evliliklere karşıdır. Bu yasakla hem kiliselerini hem de etnik yapılarını korumaya çalışmaktadırlar. Evlatlarının diğer kiliselerden gençlerle evlenmelerini zoraki kabul eden Süryaniler, Hristiyanlık dışı dini gruplar söz konusu olunca katı bir muhalefet sergilemekte ve evliliğe rıza göstermemektedirler.⁴⁸²

Süryanilerden Hollanda’ya göç eden ilk nesilde evliliklerin kendi içerisinde meydana geldiği bilinmektedir. Evlenen kişinin aynı etnik kökenden, hatta aynı

⁴⁸⁰ Aziz Bulut, *Sözlük: Türkçe-Süryanice, Süryanice-Türkçe*, Hengelo, 1996. Aziz Bulut daha önce de (1993)“Süryanice-Hollandaca, Hollandaca-Süryanice Sözlük” hazırlamıştır.

⁴⁸¹ *Kolo Suryoyo*, 2000/130, s. 279-281.

⁴⁸² Abdurrahim Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2006, s. 220.

kiliseden olmasını önemsemişlerdir. Görüşmecilere özellikle evliliğe dair sorular sorulurken evlilikte din veya etnisitenin eş tercihindeki önemi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Evlenirken kilisenin, etnik kökenin önemli olup olmadığı sorulduğunda verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

Kimliğimi ve dinimi önemsiyorum ve bunu çocuklarıma da aktarmak istiyorum. Bu yüzden Arami kökenli biriyle evlenmek isterim. Tabi ilerde ne olacağını kimse bilemez. (N.Y.)

Evet, eşim de Süryani (Asuri) birisi, bilinçli olarak tercih ettim. (S.C.)

Evet evliyim ve bilinçli olarak Süryani Ortodoks bir adamla evlenmeyi tercih ettim. Aynı etnik kökenden ve aynı dinden olmamız benim için önemli. Kendi toplumumuz dışındaki biriyle evlenmek halkımızı asimilasyona uğratacak, dinimizi ve miras aldığımız değerlerimizin sonsuza değin yitip gitmesine neden olabilecektir. Bu kesinlikle isteyeceğim bir şey değil ve ben inancımı ve mirasımı yüzde yüz Süryani olan çocuklarıma aktarmak istiyorum. (A.T.)

Genel kanaat kendi kilisesinden, halkından birisiyle evliliğin daha uygun olacağı yönünde olsa da, gerçek hayatta seçimler her zaman bu şekilde yapılmamakta, cemaat dışı evliliklere de rastlanmaktadır. Sayıları fazla olmasa da gençler arasında başka kilise, din ve milletten insanlarla evlilikler olmuştur. Esasında cemaat dışı evlilik, sadece diasporada karşılaştıkları bir durum değildir, anavatanda da Müslümanlarla evlenen veya evlenmek zorunda kalan Süryani gençler olmuştur.⁴⁸³ Görüşmecilerden bazıları yakın çevrelerinde buna benzer olaylara tanık olduklarını söylerken bunun gibi olaylara tanık olmayanlar da duyduklarını anlatmışlardır.

Röportaj yaparken katılımcılara özellikle “Cemaat dışı evlilikler hakkında ne düşünüyorsunuz? Çocuğunuzun cemaat dışı evliliğine nasıl bakarsınız?” sorusu yöneltilerek bu alandaki görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Cemaat dışı evliliklere bakış açıları kendi kimlikleriyle olan münasebetlerinin daha iyi anlaşılması açısından önemlidir. Söz gelimi cemaat dışı evliliklerin kendisi için cemaat içi evliliklerden bir farkı olmadığını söyleyenlerin Süryani kimliği konusunda hassas olması pek mümkün olmayabilir. Tam tersinden düşünecek olursak, cemaat dışı evliliklere kesinlikle karşı olanların da Süryani kimliği konusunda hem hassas hem içe kapalı bir tutum sergiledikleri iddia edilebilir. Cemaat dışı evliliklere karşı olunmasının arka planında yatan nedenlerden biri de, bu tarz evliliklerde bireylerin daha kolay

---

⁴⁸³ Ayşe Güç Işık, *The Intercultural Engagement in Mardin: Religion, Culture and Identity*, Australian Catholic University, School of Theology and Philosophy, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2013, p. 211-213.

asimile olacağı ve dolayısıyla “kaybolacak”ı endişesidir. Bu endişeye kısmen hak verilebilir zira cemaatle/toplulukla ilişkileri zayıf olanların bu tarz evliliklere daha yatkın oldukları izlenimine varılmıştır. Ancak cemaat dışı evlilikler yaptıkları halde Süryaniler için halen aktif bir şekilde çalışan şahıslara da şahit olunmuştur.

A.T., asimilasyona yol açacağı gerekçesiyle cemaat dışı bir evliliğe karşı çıktığını dile getirmiştir:

Toplumumuz dışında biriyle evlenme taraftarı değilim. Daha önce de belirttiğim gibi bu durum asimilasyona neden olur ki ben buna karşıyım. Entegreye evet fakat asimilasyona hayır diyorum. Çocuklarımdan birinin Süryani cemaati dışında biriyle evlenmesini uygun görmem ama geleceğin bize ne getireceğini bilemeyiz... Çocuklarımızın evlilikte de bilinçli bir seçim yapabilmesi için onlara Hristiyanlığı ve Süryani değer ve mirasını öğretiyoruz. Oğullarımızın Hristiyan bir kızla evlenmesini istiyoruz. Eğer onlar Müslüman bir kız bulurlarsa, bizim onu kabulümüzden önce bu kızın vaftiz olup Hristiyanlığa geçmesi gerekir. Aksi takdirde böyle bir evliliği reddederiz.

H.F. ise cemaat dışı evliliklerde yaşanan kültür çatışmalarına dikkat çekmiş ve cemaat dışı bireylerin evliliklerinde yaşanan sıkıntılara etrafındaki insanlardan örnek vermiştir. Siyahi birisiyle evlenen bir Süryani kız tanıdığını, iki çocukları olduğunu ve bu çocukların vaftiz edilmediklerini söylemiştir. Fakat Hollanda gibi seküler bir ülkede yaşadıklarını ve bu tarz evliliklerin kaçınılmaz olduğunu da ilave etmiştir:

Tamamen iki farklı kültürün birleşmesi kolay olmuyor. Cemaat dışı evlilik yapmış birçok arkadaşımın problemler yaşadığını görüyorum. Hangi dinle, hangi dille çocuğu büyüteceksin? Öte yandan, Hollanda’da yaşıyoruz. Haliyle böyle evlilikler de oluyor. (...) Siyahi biriyle evlenen bir Süryani kız tanıyorum, eşini inancı nedir bilmem ama iki çocukları var ve bu çocuklar vaftiz edilmedi mesela.

H.F.’ın görüşlerinin paralelinde olan bir açıklama da S. Kaya’dan gelmiştir. O da yurtsuz bir halkın bu tarz evliliklerle daha da azalacağını ve yok olup gideceği endişesi taşımaktadır:

Zor bir soru, başlangıçta cemaat dışı evlilikleri pek tercih etmiyorduk. Zaten bir vatanımız, yurdumuz yok (Kürtçe - ceh u wâr) bir de böyle evliliklerle tamamen kayboluruz diyorduk. Ama uygulamada bir Batı ülkesinde yaşıyoruz ve karışık evliliklerin olmaması mümkün değil, buna engel olamazsın.

S. Kaya, bir anne olarak çocuklarının cemaat dışı evliliğine nasıl baktığı sorusuna verdiği cevapta; mümkün merteye böyle bir şey istemediği ve Süryani birisiyle evlenmelerini istediği halde, yapılacak bir şey kalmadığı bir durumda da ikinci terciğini Hristiyan birisi olmasından yana belirtmiştir:

Tercih etmem. Süryani birisiyle evlenmelerini tercih ederim. Ama olur da tercihleri cemaat dışından birisine yönelik olursa o zaman da en azından Hristiyan olmasını isterim, Katolik veya Protestan fark etmiyor ama Hristiyan olsun.

S.C., önceki cevaplarda da olduğu gibi, bir halkın yavaş yavaş erimesi tehlikesine dikkat çekmektedir.

Başkasının yaptığı bir evlilik kararına ben kim oluyorum da karışayım. Ama şahsen böyle bir evlilik yapmak istemezdim. Zaten ufak bir halkız, bu şekilde dışardan evliliklerle de gittikçe azalıyoruz.

Papaz B. S. Doğan da benzer sıkıntılara değinmekte ve üstü örtülü bir şekilde de olsa evlilik nedeniyle yapılan din değişikliklerinin sıkıntılarında bahsetmektedir.

Bana göre Süryanilerden başka kimseyle evlenmememiz lazım. Çünkü zaten az bir halkız, bir de gençlerimiz diğerleriyle evlenirse hepten azalırız. Biz diğerlerinden daha iyiyiz demiyorum ama bir genç Hollandalı biriyle evlendi mi artık cemaatimden biri olarak pek düşünemiyorum. Şayet ikisi de geliyorsa kilise artık yarım Süryani sayılabilir. Belki kız erkek birbirlerini sevmişler ama kilise kanunlarını sevmeyebilir. Şimdi onlar Süryani dini olarak evleniyor, birbirlerini sevdikleri için evleniyor.

Kendisi henüz evlenmemiş bir genç olmasına rağmen E.İ.'nin tespitleri de bu yöndedir ve evlilik nedeniyle yapılan din değiştirmelerini doğru görmemektedir.

Böyle din değiştirmelerde de evliliğin bir neden olmaması gerektiğini düşünüyorum, asıl neden inanç olmalı.

K.M., kendi ailesinde bu tarz bir evlilik yaşanmasına rağmen yine de cemaat dışı evliliklere karşıdır ve bunu bir kayıp olarak görmektedir.

Bir kayıp olarak görüyorum. İster kız olsun, ister erkek olsun yabancı biriyle evlilik yaptığı zaman bir kayıp olarak görüyorum. Zaten az bir halkız... Kız kardeşim bir Hollandalı ile evlendi. İlk önce bana danışıldı, karşı koydum, olmaz dedim. Ama 2 yıl aradan sonra tekrar ısrar edince, zorla güzellik olmaz diyerek mecburen razı oldum.

Bütün bunlara rağmen dış evliliklerin kaçınılmaz olduğu ve bir halkın iç evliliklerle hayatta kalabileceğine inanmayan Süryaniler de bulunmaktadır. Kendisi de Hollandalı birisiyle evli olan A.G. kendi kişisel tecrübesini de anlatmıştır ve verdiği cevaplar alışılmışın dışında olmuştur:

Bir halkın iç evlilikle hayatta kalabileceğine (overleeft) inanmıyorum. Yeni nesli sadece kendi toplumlarından birileriyle evlenmeye zorlamamak gerekir. (...) Hollandalı biri ile evliyim ama kendi dilimi konuşuyorum, geleneğimi tanıyorum ve bunu çocuğuma aktarıyorum, daha fazlasını da yapamazsın. Asuri bir eşim de olsa yine aynısını yapacaktım, ne fazla ne eksik. (...) Dış evlilikler toplumumuzda kabul görüyor. Kabul etmekte en çok zorlandıkları evlilikler Müslümanlarla olanlar. Bu tavrın sebebi de çoğu zaman farkında olmasalar

bile inançtan ziyade politik nedenlere dayanıyor. Çünkü Müslümanlarla pek de hoş olmayan bir geçmişleri var.

Süryani toplumunun aktif bireylerinden birisi olduğu ve işi gereği özellikle Avrupa'nın her tarafındaki Süryani cemaatleri dolaşabildiği için kendisi bekar olmasına rağmen cemaat dışı evlilikler hakkındaki fikri sorulan Y.T. konuya birkaç farklı açıdan yaklaşmıştır. Cemaat dışı evliliklere karşı olmasa da cemaat içi evlilikleri tercih ettiğini söylerken, zaten azınlık durumunda olan bir topluluğun daha da azalmasını gerekçelerden birisi olarak saymıştır. Ayrıca gözlemlerine dayanarak dışarıdan evlilik yapanların Süryani kültüründen gittikçe uzaklaştıklarını iddia etmiştir. Kendi yakın çevresinden verdikleri örneklerde de kültür uyumsuzluğunun getirdiği boşanmalar ve bu boşanmaların yarattığı derin huzursuzluğu görmek mümkündür.

(...) Biz halk olarak, bu kelimeyi sevmiyorum ama "azınlık" duruma düştük ve bu halkımızın erimemesi ve asimile olmaması için bu kültürün, bu dilin bu örf adetlerin, geleneklerin ayakta durabilmesi için bence bu tür "dış evlilikler" in indirekt olarak zarar verdiğine inanıyorum. Ama karşı da değilim. Bir insan istediği kişiyle evlenme özgürlüğüne sahiptir. Cemaat dışı evlilik yapmış arkadaşlarım da var, onlarla da konuşuyorum, onlarla da aram gayet iyi, birbirinize gelip gidiyoruz. Bireysel olarak mutlu olabilirler fakat yaptığım gözlemlere göre Süryani kültüründen oldukça uzaklaşmış olduklarını görüyorum. Ayrıca bu tarz cemaat dışı evliliklerin Süryanilerle yapılan evliliklere nazaran daha kısa sürdüğünü gördüm. Mesela isimlerini zikretmeden bu konuda iki örnek vermek istiyorum. Biri Türkiye'de öteki Almanya'da yaşayan yaşca benden büyük çok iyi iki arkadaşım, dostum cemaat dışı evlilikler yaptılar. Ve maalesef biri 18 yıl, öteki de 15 yıl aradan sonra boşandılar. Üstelik boşanmaları da çok büyük sorun haline geldi. Daha başka arkadaşlarım var boşanan, mesela onlar o kadar yıpranmadılar, o kadar sıkıntı çekmediler. (...)

Y.T.'den Süryanilerin söz konusu cemaat dışı evliliklere nasıl baktığını ve kabullenme durumları sorulduğunda, kendi gözlemlerine göre bu tarz evliliklerin cemaatin yoğun olarak yaşadığı yerlere nazaran tabiri caizse cemaatten kopuk yaşayanlar arasında daha yaygın olduğunu söylemiştir. Hollandalılarla yapılan evlilikler, neticede din kardeşi olması hasebiyle, daha az tepki çektiğini ilave etmiştir:

Bir yüzdeler vermesen bile az miktarda da olsa örnekler var. Mesela benim bildiğim Amsterdam'da yaklaşık 400 aile var, bunlardan 10-12 tanesi cemaat dışı evliliklerden oldu. Hollandalılarla yapılan evlilikler de daha az sorun çıkarıyor. Aileler memnun olmasa dahi netice itibarıyla Hıristiyanlar, o da bizim kardeşimizdir diye bakılıyor. Zaten Hollanda da yaşıyoruz deniliyor. Bu tür evlilikler de Süryanilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerin dışındaki Süryanilerde, yani gruptan, cemaatten biraz kopuk olanlarda daha çok yaşanıyor.

Y.T.'nin anlattıkları arasında farklı milletlerden Müslüman kökenli kişilerle yaşayanlar olduğu, bildikleri bir örnekte kızın ailesinin onunla ilişkilerini kestiği, bu tarz şeylerin sadece Süryani kızlar arasında değil, Süryani erkekler arasında da yaşandığı, Kürt bir kıza aşık olan Süryani bir erkek olayında iki halk arasında bir sorun yaşanmaması için evliliğe engel olduğu vb. durumlar da var. Buna ilaveten, Süryani kızlarla evlenebilmek için vaftiz olup Hristiyanlığa (Süryani Ortodoks Kilisesi) geçen Alevi gençlerin varlığından bahsetmektedir:

Almanya taraflarında Alevi bazı gençler Süryani kızlarla evlenmek için vaftiz oluyor. İnaniyor mu inanmıyor mu onların bileceği bir şey ama vaftiz olduklarına şahit oluyoruz. Aileler ile konuştuğunuz görüştüğünüz zaman bu konudan bahsedildiğinde “eniştemiz veya damadımız vaftiz oldu” deniliyor. Sonuçta bunun önünü alabilecek bir durumda değiliz, buna hakkımız da yok. (Y.T.)

Hollandalı Hristiyanlarla yapılan evliliklerde dışlanma olmadı ama Müslümanlarla yapılan evliliklere farklı tepki gösterildi, dışlandılar. Geri dönenler de oldu ve tekrar kabul gördüler. (R.K.)

Süryani Ortodokslarda evlilik müessesesi kilisede başlayıp kilisede bittiği için özellikle mevcut patrik Mor Polycarpus'a bu konudaki düşünceleri sorulmuştur:

Evet, karışık evlilikler oluyor. Sadece karışık evlilikler değil, başlangıçta az da olsa görücü usulü evlilikler de (interfered marriages) vardı. Süryani Hristiyanların bir kısmı Hollanda'ya geldi ve bazıları burada kendileri de Hristiyan olan Hollandalılarla evlendi. Zor bir durumdu, sanki yabancı biriyle evlenmiş gibi bakılıyordu. Ama şu an bu tür evlilikler daha kolay kabul görüyor. Yine de bundan hoşlanmayan insanlar var.

Gerçekten paylaşamadığımız bazı temel unsurlar vardır. Mesela eğer bir gelinim varsa onu kızım gibi görmek isterim. Onunla etkileşime geçmek, konuşmak, ona yüreğimi açmak isterim. Ama eğer dilsel ve kültürel yönden engelli (crippled) bir durumdaysam aramızda bir mesafe oluşur. Evlenen kızımı veya oğlumu kaybetmiş gibi hissederim. Bu yüzden bir zorluk mevcut ama bu bir değişimdir. Özellikle halen anavatanlarına bağlı olan yahut Doğu ve Batı kültürlerinin arasında bir yerde duran nesil için değişim her zaman zor olur.

Süryaniler arasında bir kızın Müslüman bir erkekle evlendiği ve ailesi tarafından dışlandığına dair söylentiler vardı; ama nedense kimse olaya dair net bir isim vermiyordu veya bir adres işaret etmiyordu. Tamamen tesadüf eseri olayın taraflarından biri olan Müslüman erkeğe telefonla ulaşma imkanı elde edildi. Yapılan telefon görüşmesinde adının Mehmet olduğunu ve bunun yazılmasında bir sakınca görmediğini söyleyen gencin anlattıklarından yola çıkarak söz konusu evliliğe dair şunlar söylenebilir:

Mehmet, Türkiye'nin Ege bölgesinden bir gençtir. Süryani kızıyla birbirlerini sevmişler ve olay ailelere intikal etmiştir. Kızın ailesi bu ilişkiye kesinlikle olumlu cevap vermemiş ve kızlarını vazgeçirmeye çalışmıştır. Mehmet'in ailesi ise dindar Müslümanlar olmalarına rağmen oğullarının evliliğine müsaade etmiştir. Din değiştirilmeden yapılan evlilikten sonra kız, kendi ailesi tarafından dışlanmış ve ilişkiler koparılmıştır. Kızın kendi cemaatiyle de ilişkileri kopmuş vaziyettedir ve herhangi bir Süryani arkadaşı bulunmamaktadır. 12-13 yıl önce evlenmişler,⁴⁸⁴ bu süreçte çocuk sahibi olmuşlar ve kız Türkçe öğrenmiştir. Kız, düzenli olmasa bile bazen Protestan kiliselerine ibadet için gitmektedir. Çocukların hangi dine göre yetiştirileceğine dair aralarında bir sözleşme olmamasına rağmen, aile ortamının ve yakın akrabalarının Müslüman olmaları hasebiyle çocuklar da yavaş yavaş bu dine meylenmektedir. Başlarda çok sıkıntılar çekmelerine rağmen şimdi durumların düzeldiğini ve mutlu olduklarını ifade etmiştir.

Son olarak, anavatanda yaşamaları durumunda cemaat dışı evliliklere bu kadar tepkisel olunmayacağı ihtimalini de göz önünde bulundurmak gerekir. Ailelerin çocuk sahibi olma oranının düştüğü ve birçok gencin de savrulduğu bir ortamda, varlığını devam ettirme refleksiyle cemaat dışı evliliklerden fazlasıyla rahatsız olan Süryani toplumunun bu davranışı anlaşılabilir bir durumdur.

Şunu da aslında göz ardı etmememiz gerekiyor; Avrupa'da yaşamamış olsaydık kendi ülkemizde kendi topraklarımızda yaşamış olsaydık cemaat dışı evliliklere bu kadar tepkisel yaklaşacağımızı zannetmiyorum. Ama bir kültür bu şekilde yok oluyor, insanların topluluktan kopuyor, kopuşlar devam ediyor ve evlilikleri de en önemli sebep olmasa bile bu sebeplerden biri olarak görüyorum. Cemaat dışı evlilikler bizi epey etkiliyor, neticede insan kaybediyorsun. Zaten az olan sayı daha da azalıyor.(Y.T.)

4.6.2. Din Eğitimi

Bu başlık altında sorulan soru “*Dini eğitim aldınız mı? Din eğitimi nerede aldınız? Çocuklarınız için din eğitiminin gerekli olduğuna inanıyor musunuz?*” şekline olmuştur.

Birçok görüşmede din eğitimi alıp almadıkları sorulduğunda büyük çoğunluk kilisedeki medresede bu eğitimi aldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak S. Kaya'nın de

---

⁴⁸⁴ Bu görüşme 2014 Ocak ayında olmuştur.

belirttiği gibi, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde din eğitimi daha çok dil üzerinden verilmektedir. Dil eğitimi verilirken öğretilen şey Süryaniliğin inanç esasları ve uygulamalarıdır.

Medreseye gittim ama aldığımız dersler daha çok dil üzerineydi. Bizde din eğitimi aile terbiyesine ve dil eğitimine sinmiş durumda, ayrıca bir din dersi pek görmüyoruz. Medreseye daha çok Ktobonoyo ve “qolo” öğrenmeye gidiliyor.

Yine din eğitiminin, çocukları medreseye gönderme geleneğinin bütün Süryaniler açısından aynı öneme haiz olduğunu düşünmek yanlış olacaktır. Kendileri din eğitimi gördükleri halde, çocuklarını medreseye göndermeyenler olduğu gibi, kendileri de din eğitimi görmemiş ve çocukları için de bunu gerekli görmeyen bireyler bulunmaktadır. Fakat genel teamül ister dindarlıktan gelsin, isterse kimliğin bir parçası olarak görülsün, din eğitiminin gerekli olduğu yönündedir.

Aslında din eğitimi bireysel bir tercih ama eğer aile çocuklarına Hristiyanlık dinini benimsetmek, kavratmak, öğretmek istiyorsa bence bunun bir sakıncası yok. Bana soracak olursanız, ben, evet çocuklarımın din eğitimi almasını isterim. Ama bunun da tabii bazı sebepleri var. Mesela bir örnek vereyim; ben her çarşamba ve cuma günleri oruç tutarım. Fakat bu benim için sadece derinden gelen bir şey değil, bir gelenek haline geldi, kimliğimin bir parçası haline geldi. (...) Aslında biz kimliğimizi biraz da din üzerinden ifade ediyoruz veya kilise çatısı altında koruyabildik diye düşünüyorum. (...) (Y.T.)

Benzer düşünceleri dile getiren S.C. de çocukların inanıp inanmadıklarına bakmaksızın, atalarının inancını bilmesi noktasında din eğitiminin gerekli olduğunu savunuyor:

İnanıp inanmamaları onların bileceği iş ama çocukların, anne-babalarının, dedelerinin inancını bilmesini önemsiyorum. Atalarının tarihini, geleneğini bilmesi önemlidir. Bu kültürlerinin ve kimliklerinin bir parçasıdır.

H.F., bir eğitimci olarak okullarda verilen din eğitimi derslerini yetersiz görmekte bu yüzden de din eğitiminin evde veya kilisede verilmesi gerektiğini savunmaktadır. K.M. ise din eğitiminin gerekli görmesine rağmen öncelikleri farklıdır, din eğitiminin gerekli görüp görmediğine verdiği cevap şöyledir:

Evet ve hayır. Değerlerimizin korunması için evet din eğitimi gereklidir. Ama öte yandan kilise liderlerimiz çok gevşemiş, kilisemiz çok zayıflamış durumda, maddiyata daha çok önem veriliyor. (...) Benim düşünceme göre, belki yanlışım, milyonlarca euro vererek yaptırdığımız kiliseler tamam önemli ama bunları gençlerimizin geleceğine harcasaydık daha iyi olurdu. Gençlerimizin %40'ı elden çıkmış; dil, kültür falan kaybolmuş, kahveler Süryani gençleriyle dolu. Bir halkın gençleri olmadı mı geleceği de olmaz. Halkımız buranın yaşam şartlarına gözlerini dikmiş, kaybolmakta olan geleceklerini artık

düşünmüyorlar. Her şeyi bir kenara bırak, anadilimizi, atalarımızın bize bıraktığı binlerce yıllık bu mirası, bu elması biz çöpe atıyoruz.

S. Kaya ise bir anne olarak bazı itiraflarda bulunmaktadır. Çocuk eğitiminde özellikle küçük yaşlarda bir disiplin tutturmak gerektiğine vurgu yapmaktadır. Zira çocuklar büyüdüğünde medreseye (kiliseye) gitmek onlara ağır gelebilmektedir.

Kendi çocuklarımı dindar yetiştirmekte çok zorlanıyorum. Sonradan dönüp baktığımda galiba onları çok serbest bıraktım diyorum. Onları dini konularda zorlamak istemedim, sabah erkenden kaldırıp medreseye göndermek istemedim, bunun hoşlarına gitmesi lazım falan dedim ama işe yaramadı. Daha başlangıçta o disiplini tutturmak gerekiyor. Bir süre sonra çocuklarda bu bir alışkanlık haline geliyor. En ufak çocuğum mesela medreseye gitmekten çok hoşlanıyor. En büyük çocuğum ise 16 yaşında ve bu yaşta ona bazı şeyleri yaptırmak çok daha zor oluyor.

Buraya kadar zikredilen görüşlere paralel düşünceler dile getiren A.T., diğerlerinden farklı olarak çocuğunun diğer dinleri de tanımasını istediğini belirtmiştir:

Hem Hollanda okulunda hem de medresede din dersleri aldım. Çocuklarım da aynı şekilde alıyorlar. Çocukların inançlarının ne olduğunu ve Hristiyanlığın neyi kapsadığını bilmelerini önemli buluyorum. İnanç bizim hayatımızda öncelikli bir yere sahiptir. Neredeyse her Pazar kiliseye gideriz. Aynı zamanda çocukların diğer dinleri bilmelerini de önemsiyorum. Özellikle inanç nedeniyle savaşların yapıldığı bu karmaşık dönemde, dinler arasındaki farkların çocuklar tarafından bilinmesini gerekli görüyorum.

4.6.3. İbadet

Bu konunun ortaya konabilmesi için birkaç farklı soru sorulmuştur:

- ***Dini vecibelerinizi yerine getiriyor musunuz? bunları gerekli olarak görüyor musunuz?***
- ***Kendinizi dindar buluyor musunuz? Sizce dindarlık nedir? Sadece kilisede ibadetlere katılmak ve cemaatle sosyalleşmek midir?***
- ***Yeni nesil sizce dindar mı? Ya da yeni nesil dindarlıktan ne anlıyor, neyi yanlış algılıyor ve bunun gerekçeleri neler olabilir?***

Tahmin edileceği üzere Süryaniler arasında ibadetleri gerekli görüp uygulayan bireyler, ibadetleri gerekli gördüğü halde yapmayan veya yapamayanlar, bir de ibadetleri gerekli görmeyip bunları uygulamayanlar bulunmaktadır. Diaspora Süryanileri incelendiğinde, dindarlık algısının da artık değiştiğini gözlemlemek mümkündür. Anavatanda dinî vecibeleri sorgusuz sualsiz yerine getirmek dindarlık olarak görülürken, burada daha çok dinî bilince, başka bir deyişle farkındalığa önem verilmektedir. Eski alışkanlıklarla karşılaştırıldığında şu an yaptıklarını yeterli görmeyip kendilerinin dindar olarak görülemeyeceklerini söyleyenlerin yanı sıra, ibadetlerini yapmasa bile inançlı olduğunu söyleyen kişiler de olmuştur:

Ve bir şekilde herkesin yolu kiliseye düşüyor; biri evlendiğinde, biri öldüğünde, birisi vaftiz edildiğinde vs. kiliseye gidiyorsun. Dolayısıyla herkeste temel bir dini bilinç var. Dindar olmasa bile yılda birkaç defa bu şekilde kiliseye gidiyorlar. Belki bir avuç inanmayan vardır ama kime sorsan Allah'a inanyor musun diye, evet derler. (N.Y.)

Dini vecibelerin yerine getirilmesinin gerekli olup olmadığı sorusuna verilen iki cevap şöyledir:

Evet, gerekli. Çok çalışıyorum, bazen zamanın ne kadar hızlı geçtiğinin farkına varamıyorsun. Bir süre sonra durup kendin ve Tanrı için bir adım geri çekilmeye karar veriyorsun. Çalışmaktan ve para kazanmaktan daha fazlası olduğunun bilincinde oluyorsun. (E.İ.)

Elimden geleni yapıyorum. Evet, gerekli görüyorum. Bunlar sadece dini yönden değil terbiye yönünden de çok önemli. Bunlar ilkeler ve değerlerdir. (K.M.)

İnsan hayatında “çalışmaktan ve para kazanmaktan daha fazlası” olmasına gerektiği kabulü ve açılan bu alana inancın, dolayısıyla dinin yerleştirilmesi dikkat çekicidir. Aynı şekilde din sadece belirli ritüeller olarak değil, insan hayatında terbiye aracı, ayrıca ilkeler ve değerler kaynağı olarak görülmüştür.

Özellikle dindarlık algılarının tespiti için dindar olup olmadıkları sorulduğunda alınan cevapları belli başlı üç grupta toplamak mümkündür:

Geleneksel dindarlık algısı: Bu bağlamda ibadetlerin büyük bir kısmını yerine getirdikleri için kendilerini dindar bulanlar ve yeterince ibadet edemedikleri için dindar olmadıklarını düşünenler bu gruba girmektedir. Verilen cevaplardan bazıları şunlardır:

Her Pazar kiliseye gittiğim için kendime dindar diyemem, sadece kendi dinimi tatbik ediyorum. (F.S.)

Benim için dindarlık dini vecibelerini ve yükümlülüklerini yerine getirmektir. Ben de bunu düzenli olarak yapamadığım için kendimi dindar olarak görmüyorum. (Y.T.)

Ben dindarım fakat istediğim düzeyde değil. Çünkü yaşantımın çoğunda İsa'yı (Lord Jezus) ve O'nun bize öğrettiklerini düşünerek zamanımı geçirmiyorum. Varlık içerisinde yaşıyorum ve bazen bencil olabiliyorum, bazen de Hristiyanlık değerlerimi çiğniyorum. (A.T.)

Dindarlığın yeni yorumu: Geleneksel formda olduğu gibi ibadetler hayatın merkezinde olmasa bile, en azından oruç gibi ibadetleri yerine getiren ve yeterli dini bilince sahip olduklarını düşünenler bu grupta ele alınabilir.

Genç nesil daha çok kimlik üzerinde dururken, daha yaşlı nesil ise din üzerine eğiliyor. Çağımızda inanç daha değersiz olarak görülüyor ve yaşlı nesil için din daha da önemli bir hale geliyor. Bütün söyledikleri “Biz Süryaniyiz”. Genç nesil ise kimliklerini ve nereden geldiklerini bilmek istiyor. Bu nedendir ki son

30 yılda Asuriler ile Aramiler arasında kimliğe sahip çıkma ve rekabet görülmektedir. (A.T.)

Dindar değil ama inançlı: Dini âyinleri az veya nadiren yaptıkları halde genelde Hristiyan âleminin, özelde Süryani toplumunun dertleriyle dertlenenler bu grupta sayılabilir. İbadetleri yerine getirmeseler bile inançlı olduklarını söylemektedirler.

Çok dindarım ama hissettirmem kimseye. (S.D.)

Dindar değilim ama inanıyorum. (A.G.)

A.G. kendisini dindar olarak tanımlamadığı halde kiliseyi, dini geleneğinin bir parçası olarak görmektedir. Babası, dini anlayışının oluşmasında çok etkili olmuş. Annesi dindar biridir ve saç kesmesine bile izin vermez, günah olduğunu söyler. Oysa babasının dinle pek alakası yoktur. Mesela oruç tutmaz ve bunun dinle alakası olmadığı görüşündedir. Buna rağmen yeri geldiğinde kiliseye ciddi destekler verir. Oldenzaal'da kilise binası yapılması için düzenlenen toplantılarda öne atılır ve medresenin yapılmasını şart koşarak bağış yapar. Dil derslerini vermeyi bıraktığınızda paramı geri isteyeceğim der. Dilin öğrenilmesi ve kaybolmaması için medreseyi gerekli görür. Anne-baba gibi çocuğun hayatında en etkili iki figürün din hakkındaki fikirlerinin sürekli çatıştığı bir ortamda büyüyen çocuklar dine eleştirel bakmayı öğrenirler. Son olarak Hristiyanlığa bakışını şu şekilde dile getirmiştir:

İsa'ya saygım çok büyük, onun insanlık için yaptıklarını takdir ediyorum. Eğer bir inancı bilinçli olarak seçmem gerekseydi muhtemelen yine Hristiyanlığı seçerdim.

4.6.4. İbadet Dili

Hollanda Süryani Kilisesi'nde liturji dili olarak Ktobonoyo kullanılmaktadır. Önceki başlıklarda değinildiği üzere Ktobonoyo bilenler, daha doğrusu anlayanlar fazla değildir. Suriye ve Irak'tan göç eden Süryanilerin devam ettiği iki kilisede en azından törenlerin bir kısmı Arapça icra edilse de Türkiye'den göç eden Süryanilerin devam ettiği kiliselerde sadece Ktobonoyo ve Turoyo kullanılmaktadır. Özellikle yeni nesil arasında bu iki dilin de kullanımının azalmasına bağlı olarak ibadetlerde söylenenler anlaşılmamakta, bu durum da onları kiliseden, dolayısıyla ibadetlerden soğutabilmektedir. İbadet dilinde çeşitliliğin imkanı, söz gelimi ibadetlerin en azından bir kısmının Felemenkçe yapılıp yapılamayacağı hususunda yöneltilen soruya F.S.'nin cevabı şöyle olmuştur.

Namazın çoğu Ktobonoyo, gençler de Ktobonoyo bilmeyince namazdan da bir şey anlamıyor. İbadetin en azından kısmen Felemenkçe olması lazım. Bazı şeyler Süryanice kalsa da vaaz, İncil'in okunması falan Felemenkçe olabilir. Önce şu din kitaplarını Felemenkçeye tercüme etmek lazım. Namazın belli bir kısmı Felemenkçe olabilir.

Hollanda Süryanileri arasında en yetkin dini otorite olan Mor Polycarpus bu sorunun ve problemin doğrudan muhataplarından biri olarak kiliselerde neden halen Ktobonoyo/Turoyo kullanıldığına dair verdiği cevapta özellikle dilin “kültür taşıyıcısı olma” yönüne vurgu yapmıştır:

Kilisede hangi dili konuşuyorsunuz?

Daha çok Süryanice, fakat bazı kiliselerde Arapça ya da Türkçe biraz kullanılıyor.

Ama burada, manastırda, Turoyo konuşuyorsunuz?

Evet, bazı misafirler manastıra geliyor, Süryanice bilmiyor, o zaman Arapça, Türkçe, İngilizce hangisi varsa artık onu konuşuyoruz. Mesela geçen Pazar Amsterdam'daydım, Mor Gabriel Kilisesi'nde, orada Arapça âyin yapılıyor çünkü çoğunluk, %90 belki, Suriye ve Irak'tan gelmiş.

Burada âyin dili olarak ne kullanılıyor?

Kilisede okunan kitapların çoğu Klasik Süryanice, yani Ktobono ile yazılmış. Mesela İncil Ktobonoyo olarak okunuyor, ama açıklaması, şerhi, Modern Süryanice ile yani Turoyo ile yapılıyor.

Neden kilisede Hollandaca değil de Turoyo kullanılıyor?

Çoğunluk Hollandaca bilirse onu kullanırız, Hollandaca ile bir sorunumuz yok yani. Çoğunluğun anladığı dile göre yapıyoruz, Mesela Mor Gabriel (Amsterdam) kilisesine gittim, orada Arapça ibadet yaptık. Tabi bu bizim için de bir sorun olabiliyor. Kilise açısından insanların anladığı dili konuşman gerekiyor ama öte yandan insanlar kimliklerini muhafaza etmek istiyor.

Süryanice bildiğin zaman hangi kiliseye gidersen git, oradaki liturjiye, ibadete katılabiliyorsun. Yine Süryanice bilindiğinde Hollanda'daki Süryaniler İsveç'teki Süryanilerle temasta kalabiliyorlar. Eski ve yeni nesil arasında dil bağı korunabiliyor. Dil sadece bir iletişim aracı değildir, daha çok kültür, fikir ve ideoloji bakımından çok önemli bir araçtır. Elimizden geldiği kadar bunu korumaya çalışıyoruz. Mesela Turoyo/Surayt ile ilgili 3 sempozyum yaptık.

4.6.5. Yeni Nesil ve Dindarlık

Görüşmelerde “Yeni nesil sizce dindar mı?” sorusuna verilen cevapların kişinin kendi dindarlık algısına göre olumlu veya olumsuz olduğu gözlemlenmiştir. Sözgelimi şayet geleneksel dindarlık algısı devam ediyorsa, yeni neslin dindar olmadığı söylenirken, daha farklı bir dindarlık algısına sahip olanlar ise yeni neslin bilakis dindar olduğunu savunabilmektedir.

Yeni nesil sizce dindar mı? Ya da yeni nesil dindarlıktan ne anlıyor neyi yanlış algılıyor ve bunun gerekçeleri neler olabilir?

Yeni nesil bence dindar değil ve bir boşluk yaşıyor; hem kendi dinini iyi bilmiyor hem de karşı tarafı iyi bilmiyor. Mesela biz Türkiye’de iken her ne kadar kapalı bir toplum halinde yaşıyor idiysek de, Müslüman olan Türk, Kürt, Araplarla farklı ilişkilerimiz söz konusuydu. Bu ilişki neticesinde birbirimizi tanımaya çalışıyorduk. Ama Avrupa’da birisinin dininden bahsettiğin zaman çok geri kalmış bir şeymiş gibi görülüyor. “Dindar mısın? Hangi dindensin?” tarzı sorular Avrupa’da çok demode, kişisel olarak görülüyor. Onun için insanlar pek birbirlerinin dinini sormuyorlar ama bilinçaltında ister istemez bu Yahudidir, bu Müslümandır, bu Budisttir, bu Hristiyan’dır gibi yaklaşımlar söz konusu. (Y.T.)

Mevcut durumun gidişatından memnun olmayan isimlerden biri de K.M.’dir.

Kullandığı kelimeleri özenle seçmeye çalışsa da bir rahatsızlık ve umutsuzluk göze çarpmaktadır:

[Derin bir nefes alarak]Çok zor bir soru. Aslında buna çok düşünerek cevap vermemiz lazım. Dua ederim ki yanlış bir cevap vermeyeyim. Yaşım ufak ama çok gezdim, çok gördüm. Çok çok üzgünüm, maalesef Avrupa’da elimizdeki elmasa sahip çıkamadık. Umarım ki bir gün gelir de şimdi dediklerimi gören arkadaşlar veya din adamları benden nefret etmezler. Biz Aramiler Avrupa’ya göç ettikten sonra Avrupa’nın yaşam şartları bize hükmetti. Üzülerek söylüyorum, kilisemiz çok dalgalı bir denizin ortasında gibi, ha yıkıldı ha yıkılacak korkusundayım. Hepsine demiyorum ama gördüğüme ve duyduğuma göre Avrupa’da din adamlarımız genelde maddiyatı daha önemli görüyorlar.

Yukarıdaki iki alıntı da geleneksel dindarlık formunun devam ettiği durumlara örnek olarak verilebilir. Oysa S. Kaya’nın getirdiği yorum farklıdır. Kuşaklar arası dindarlık algısının değişimini anlatırken, yaşlı kuşakta dinin sorgusuz sualsiz kabul edildiğine, oysa genç kuşağın daha sorgulayıcı olduğuna değinmektedir. Kendilerinden yapılması istenilen ibadetin nedenini sormakta ve bir ibadetin nedeni, hikmeti anlatılmadan da o işi yapmaya pek istekli görünmemektedirler:

Benim gördüğüm, yaşlı kuşakta din sorgusuz sualsiz kabul ediliyor, “neden?” diye sormuyorlar. Kendilerine anlatılan ne varsa onu alıyorlar. Dini duyguları çok güçlü oluyor. Bu bazen kıskanılacak bir durumdur. Ama genç kuşak çok daha fazla okumuş, gezmiş, tatmış, görmüş. Bir inanç açlığı var onlarda. “Neden” diye soruyorlar ve her şeye bir sebep bulmak istiyorlar. “Neden 10 gün oruç tutmamız gerekiyor?” Annem “çünkü tutmamız gerekir” derdi. Annem için kiliseye gitmek hem bir adet hem bir ihtiyaçtı, gitmediğinde sanki bir şeyleri eksikti. İnanıcı çok güçlüdür.

R.K.’nin da söyledikleri benzerdir, yeni nesilden ibadetlerini yapanların bunu daha bilinçli yaptıklarını söylemektedir:

Eskiler, sorgulamadan dini vecibelerini yerine getiriyorlardı. Annem oruç tutuyor ama nedenini sorsan bilemez. Gençler de oruç tutuyor ama nedenini bilmek istiyorlar. Bazı gençler anne-babalarından daha fazla dikkat ediyor ibadetlerine.

Bir din adamı olarak B. S. Doğan önemli bir hususa vurgu yapmaktadır. Çoğunda geleneksel bir formda, biraz alışkanlık ve adet şeklinde devam eden dindarlık yerine diaspora gençlerinin, yaygın olmasa da, dindar olanların bilinçli bir şekilde bu yolu tercih ettiklerini ifade etmektedir:

Bazı gençlerin imanları Turabdin'den gelen o ihtiyarlardan daha yüksektir. (...) Bazılarında din bir örf ve adet olmuş. [eski nesil kastediliyor] Kiliseye geliyorlar, ibadetlerini yapıyorlar, kilisenin taşlarını öpüyorlar ama bunun yanında kötülük de yapıyorlar. (...) İmanlı gençler belki azdır ama imanlı olanlar da bilinçli bir şekilde imanlıdır.

Süryanilere ait bir dernekte aktif olarak görevler alan ve kendisi de bir eğitimci olan H.F.'nin gençlere dair tespitleri yine eski-yeni nesil arasındaki dindarlık anlayışını göstermesi açısından son derece önemlidir. Gitmek zorunda oldukları için kiliseye giden bir nesille, bunu bilinçli bir şekilde tercih eden bir neslin farklarını şu şekilde anlatmaktadır:

Yeni kuşak bence daha bilinçlidir. Her zaman söylenen "eskiden daha iyiydi" sözlerine de inanmıyorum. Eski kuşak gitmek zorunda olduğu için kiliseye gidiyordu, yaşam böyleydi. Genç kuşak ise "İnanç nedir? Benim için anlamı nedir?" sorularına cevap arıyor. Onlar dinle daha bilinçli bir şekilde meşgul. Hatta dindar olmayanlar bile dinle daha bilinçli bir şekilde meşgul oluyor. Zira dindar olmadığını anlamak için bile dinle daha bilinçli bir şekilde uğraşman lazım.

F.S.'nin de cevabı yukarıdaki açıklamaların paralelinde olmuştur:

Yeni nesil dinini bildiği zaman tam olarak biliyor. Eski nesil adet üzerine yapıyordu.

S.C. meseleye farklı bir açıdan yaklaşmakta ve "Süryanilik" bilincine vurgu yapmaktadır. Bazıları için Süryani olup olmamanın fark etmediğini ve bunun hem olumlu hem olumsuz yanlarının bulunduğunu iddia etmektedir:

Bazıları için Süryani olup olmamanın farkı yok. Bir yandan bu iyi bir şey, çünkü halklar arasında bir ayrım koymadan herkesi eşit görüyorsun. Öte yandan bir halk olarak varlığımızı devam ettirebilmemiz ve yok olmamız için bu bilincin olması gerekiyor.

N.Y. genç nesilden biri olarak dini pratikleri yerine getirme konusunda eski kuşakla pek bir farklarının olmadığını, ama yeni kuşağın tercihlerinin daha bilinçli olduğunu düşünmektedir:

Dini pratikleri yerine getirme konusunda eski kuşakla pek bir farklarının olduğunu düşünmüyorum. Eskiden tarlada çalışanlar da kiliseye gidemiyordu. Bu durumda sadece sabah veya akşam ibadetlerini yapabiliyorlardı. Her gün kiliseye gidemiyorlardı. Dolayısıyla şimdikinden daha çok veya daha az dindar

değillerdi. Hatta belki şimdi daha fazladır. Çünkü o zamanlar tarlada 9-5 arası iş anlayışı yoktu ama şimdi 9-5 arası iştesin. Eskiden pazar günleri de çalışman gerekebiliyordu. Eskiden daha çok ibadet edilip edilmediğini bilmiyorum ama şimdi yapılan tercihlerin daha bilinçli olduğunu düşünüyorum.

Y.T.'nin gençleri kiliseden veya dinden soğutan hususlara dair tespitlerinde bunun en önemli gerekçesi olarak din adamlarını göstermektedir:

Bana göre en önemli sebebi din adamlarımızın pek eğitilmiş olmaması, yetersiz olması bir de gençleri eğitecek, onları kucaklayacak, kiliseye çekecek bir seviyede olmamalarıdır. Gençlerin gözünde papazların çok “geri kafalı” olduğu şeklinde bir imaj var. Mesela şu an çok genç metropolitlerimiz var, Almanya metropoliti 38-39 yaşlarında, Hollanda metropolitimiz 42-43 yaşlarında, genç papazlarımız da var ama düşünce tarzı olarak çok eskiyi temsil ediyor. Ve bunlar bence gençlerimizin kiliseye gelmemesinin en önemli sebebidir. Halbuki gençlerimiz bir boşluk içerisinde yaşıyor. Ne kendi kimliğini biliyor, ne kendi dini inançlarını tanıyor veya yerine getirebiliyor. Kiliseye gittiği zaman da sadece “kalk-otur”, neden kalktığını bilmiyor, neden oturduğunu bilmiyor, biliyorsa da eksik biliyor veya anlamıyor. Mesela Çarşamba-Cuma günleri niçin oruç tuttuğunu bilmiyor. Sorduğunda da tatmin edici bir cevap alamadığı için soğuyor. Bunda da din adamlarımızın yetersizliğini görebiliyoruz.

Y.T. ayrıca anavatana nazaran kiliseye yaklaşımın diasporada değiştiğine dikkat çekmiş ve özellikle gençlerin kiliseye gitme konusunda biraz isteksiz davranabildiklerini belirtmiştir. Değişen yaşam koşullarının da bunda etkisi olmuştur, söz gelimi cumartesi günleri daha çok eğlence amaçlı kullanılıncı Pazar sabahları erken saatlerde kiliseye gitme alışkanlığı da haliyle azalmıştır:

Bizim gençliğimizin dindar olduğunu söyleyemem. Onları dindarlık konusunda motive edecek herhangi bir etken de göremiyorum. Mesela biz Mardin'deyken haftanın altı günü cumartesi dahi kiliseye giderdik. Kiliseye gitmediğim günlerin nadir olduğunu hatırlayabiliyorum. Her Pazar günü kilisedeydik. Cumartesi günleri, hafta içi sabah akşam kilisedeydik. Burada ise ancak haftadan haftaya kiliseye gitme olayı var, o da eğer çok yorgun değilsek. Biliyorsunuz burada insanlar cumartesiye eğlence günü olarak algılıyorlar. Pazar günü sekizde kalkacak, âyinde hazır bulunacak falan, biraz ağır gelebiliyor onlara. Şunu da her geçen gün daha iyi fark ediyoruz ki gençliğimiz artık kiliseye pek gitmemeye başladı. Ama milyonlarca euroya kiliseler inşa edildi Avrupa'da. Yanlış değilsem Avrupa'da yaklaşık 69 Kilise kendi mülkümüz olarak inşa edildi. Ve bu kiliseler 430 milyon civarında “mark” harcandı, bu da 200 küsur milyon euro ediyor. Aslında bunu bizim kendi geleceğimizi koruyabilmemiz için yaptık ama pek öyle gözüküyor.

Mor Polycarpus diğer görüşmecilerden farklı noktalara temas etmiştir. İnancın yahut dindarlığın somut bir şekilde ölçülemeyeceğini, her dönemin kendine göre zorlukları olduğunu ve bütün bunlara rağmen yenilerin eskilerden daha dindar olduğunun söylenebileceğini ifade etmiştir:

Söylenmesi gerçekten zor, inancı ölçemezsiniz, çünkü bu sizin kalbinizde olan bir şey. Kitabı Mukaddes'te bir kıssa var, Ferisi ve vergi görevlisine dair. Ferisi tapınağa gider ve dua eder "Tanrım bu vergi görevlisinin aksine ben çok inançlıyım, ondalığımı veriyor, orucumu tutuyor ve dua ediyorum." Vergi görevlisi ise diz çöker ve "Tanrım bana merhamet et" der. (Luka 18: 9-14) İnsanların gözünde Ferisi dindar biri, vergi görevlisi de dindar olmayan biri olarak görülebilir. Bazen hepimiz buradaki Ferisi gibi ikiyüzlü olabiliyoruz. Biz insan gözleriyle bakıyoruz ama Tanrı bizi yüreğimizle yargılıyor. Bu yüzden bazen insanlarla iletişime geçtiğimde, kilise normlarına ve parametrelerine uymayan bazı insanların çok inançlı olduğunu görüyorum. Başka bir deyişle kendini kiliseye teslim etmiş ve gerçekten inançlı olan birçok genç görüyorum. Ayrıca insan olarak geçmişini idealize etmek gibi bir eğilimimiz var ama bence genel anlamda her kuşağın, her dönemin kendine has zorlukları vardır. Bugün çok dinamik bir dünyada yaşıyoruz. Yaşam çok dinamik ve hızla değişiyor. Bu yüzden belirli bazı unsurları korumak güçleşebiliyor ama bunları da akılda tutmamız lazım. Şartlara bakarak günümüzdekilerin geçmiştekilerden daha dindar olduklarını söyleyebilirim.

Buradaki Süryanilerin ibadetlerinde, geleneklerinde vs. dünyanın diğer yerlerindeki Süryanilerinden bir farklılaşma var mı?

Oluyor tabii. Söylemeye çalıştığım şudur; liturjik çeşitlilik yeni bir şey değil, başlangıçtan beri vardı. Bir dil gibi düşünün, farkında olarak veya olmayarak, dil bir değişime uğramaktadır. Mesela belirli yerlerde vakit kısalığından dolayı veya kendi kiliseleri olmadığı için veya insanların vakti olmadığı için komünyon âyininin önce sabah âyini yapılmamaktadır. Yaşam çok dinamik bir hal aldı ve insanlar artık bazı âyinleri kısaltıyor. Ama söz konusu olan köy olduğunda, yapacak başka bir işiniz olmadığından âyinin kısalığı veya uzunluğu yahut ne zaman yapıldığı sizin için fark etmiyor.

4.6.6. Cemaat Olmada Kilise ve Dinin Rolü

Diğer birçok hususta olduğu gibi diasporadaki Süryanilerin kiliseye ve dine bakışlarındaki geleneksel form önemli ölçüde değişmiş veya değişmektedir. Nikah, vaftiz, cenaze vb. konularda geleneksel aidiyet duygusu devam etmektedir. Seküler bir dünya görüşüne sahip olup kendileri için dinin fazla bir anlam ifade etmediği kimseler bile yılda birkaç defa (vaftiz, nikah, cenaze merasimleri) kiliseyi ziyaret etmek zorunda kalmaktadır. Hatta din adamlarından hazzetmeyen ve kiliseye soğuk bakanlar bile çeşitli nedenlerden ötürü kilise aidatlarını ödemeyi tercih etmektedirler.⁴⁸⁵ Veya yılda ancak birkaç defa Pazar âyinine katılan birisi haftanın birkaç gününü kilise lokalinde sosyalleşerek, kart oynayarak geçirebilmektedir. Bu bağlamda görüşmecilere kiliseye gidiş nedenleri ve kilisenin onlar için önemi sorulmuştur.

⁴⁸⁵ Kiliseyle arasının olmadığını ve ancak cenaze gibi durumlarda oraya uğradığını söyleyen birisine kilise üyeliğinin olup olmadığı sorulduğunda, üyeliğinin bulunduğunu söylemiştir. "Neden?" sorusuna da "Üyelik aidatını vermezsen millet diyecek cimrilikten vermiyor. Hem cenazenin mezarlığı defnedilmesi için de kilise üyeliği gerekiyor" cevabını vermiştir.

4.6.6.1. Kiliseye Gidiş Nedeni

F.S. açısından Süryaniler için Hristiyanlığın sözde kalmaması adına her Pazar kiliseye gitmek önemlidir:

Her Pazar gitmeye çalışıyorum. Bir Hristiyanın her Pazar âyine katılması gerekir. Hristiyanlığımız sadece sözle kalmamalı, uygulamada da gösterilmelidir.

Y.T., kiliseye gitmeyi önemsemekte ve etrafındakilere de tavsiye etmektedir. Süryanilerin sosyal bir aktivite şeklinde bile olsa kiliseye gitmeleri gerektiğini savunmaktadır. Sürekli yollarda olduğu için de gittiği yerlerde kilise olup olmadığını sormaktadır.

Evet, sistematik olmasa da, zaman buldukça kiliseye gitmeye çalışıyorum ve aslında zevk de alıyorum bundan. Ben bazen arkadaşlarıma da söylüyorum, tavsiyede bulunuyorum, sosyal bir aktivite olarak bile olsa kiliseye gidip gelmelerini teşvik ediyorum. Orada bir topluluğa müntesip olduğunuzu hissediyorsunuz. Kilisede böyle bir duygu veriyor bana. O yüzden sürekli olmasa da sık sık kiliseye gitmeye çalışıyorum. Her gittiğim yerde de soruyorum kilise var mı dernek var mı diye, oralara uğramaya onları ziyaret etmeye çalışıyorum.

Kiliseye gidiş nedenini “Gitmezsem, falanca dinsiz derler” şeklinde açıklayan S.D., yılda birkaç kez sosyal gerekçelerle kiliseye gittiğini ifade etmiştir. Buna rağmen kilise üyeliğinin olduğunu özellikle vurgulamıştır. Yine kiliseye seyrek gittiğini söyleyen görüşmecilerden birisi olan A.G., gidiş nedenini cenazeler, nikah törenleri vb. olarak değil, görev yaptığı bazı sivil toplum kuruluşlarından kimi üyelere kiliseyi gezdirmek olarak açıklamıştır.

A.T., sadece Pazar günleriyle yetinmediğini ve çocuklara Süryanice dil dersi vermek için Çarşamba ve Cumartesi günleri de kiliseye gittiğini belirtmiştir:

Küçük çocuklara Süryanice dilini kilisede öğretmeye başladığımdan beri Çarşamba ve Cumartesi günleri, onlara öğrendikleri ders ve ilahileri uygulatabilmek için gidiyorum. Bunun yanı sıra her Pazar günü bütün aile kiliseye gidiyoruz.

4.6.6.2. Kilisenin Önemi

Turabdin'den çıkıp Hollanda'ya gelen Süryaniler belki de ilk defa kendilerinininkinden farklı bir Hristiyanlık formuyla karşılaşırlar. Hollandalı olmanın Hristiyan olma anlamına gelmediğine ve aynı şekilde Hristiyan olmanın da tek bir geleneği takip etme anlamına gelmediğine şahit olurlar. Yerleştikleri ülkenin Hristiyanlık anlayışının kendi geleneklerine uymadığını ve neredeyse tamamen farklı

olduğunu anlamaları uzun sürmez. Zira Hollanda toplumunda sosyal hayatta din pek belirgin değil, aksine seküler bir anlayışla din “özel hayat” olarak kabul edilmekte ve nadiren konuşulmaktadır.⁴⁸⁶ Var olan Hristiyanların da çoğunlukla Protestan olması bu iki Hristiyan geleneğinin arasındaki farklılığın göz ardı edilemeyeceğini gösterir. Buradaki Hristiyanların kendileri gibi oruç tutmadığını, dini bayramlara yeterince özen gösterilmediğini ve okullarda evrim teorisinin öğretildiğini görmeleri ilk başta Hollandalıları “daha az Hristiyan” olarak görmelerine yol açsa da peşi sıra kendi geleneklerini de sorgular hale gelirler.

Ortadoğu'dayken Süryaniler buldukları köy veya şehirde aşağı yukarı homojen bir yapı oluşturmaktadır, aynı dili konuşmakta ve kilisenin önderliğinde hareket etmektedirler. Oysa Diasporada resim değişir ve homojen yapı yerini fazlasıyla heterojen bir yapıya bırakır. Aynı kiliseye devam etmelerine rağmen Süryani Ortodoks cemaatinin artık farklı kültürel arka planları olmakta ve farklı diller konuşmaktadırlar. Türkiye'den gelenler çoğunlukla Turoyo, Türkçe ve Kürtçe; Suriye'den gelenler Turoyo ve Arapça, Irak'tan gelenler ise Sureth ve Arapça konuşmaktadırlar. Hollanda'daki Süryani Ortodoks cemaat de ağırlıklı olarak Türkiye'den gelenlerden oluşmaktadır. Net bir sayı vermek mümkün olmasa bile denilebilir ki Suriye'den gelenler beşte bir oranındadır. Dolayısıyla bu farklı etnik-kültürel arka plan cemaat içinde bazı sürtüşmeler doğurabilmektedir. Örneğin daha iyi bir eğitim aldıkları için Suriye'den gelen Süryaniler, ilk başlarda kilise yönetiminin kendilerinden daha az eğitilmiş Turabdin kökenli Süryanilerde olmasında bazı zorluklar olmuşlardır.⁴⁸⁷

Asuri-Arami tartışmalarına rağmen, Süryanileri bir arada tutan en güçlü bağ halen Kilisedir. Ve hangi kesimden olursa olsun hemen hemen bütün Süryaniler çocuklarını vaftiz ettirmekte, düzenli olmasa da kiliseye gitmekte, nikahını kilisede kıymakta ve kiliseye para toplandığında kendi payını vermektedir. Yine çoğu Süryani çocuğunu kilise okuluna göndermektedir.⁴⁸⁸

---

⁴⁸⁶ (...) *Ama Avrupa'da birisinin dininden bahsettiğin zaman çok geri kalmış bir şeymiş gibi görülüyor. “Dindar mısın? Hangi dindensin?” tarzı sorular Avrupa'da çok demode, kişisel olarak görülüyor. Onun için insanlar pek birbirlerinin dinini sormuyorlar ama bilinçaltında ister istemez bu Yahudi'dir, bu Müslüman'dır, bu Budist'tir, bu Hristiyan'dır gibi yaklaşımlar söz konusu. (Y.T.)*

⁴⁸⁷ Herman Teule, “Middle Eastern Christians and Migration”, *Journal of Eastern Christian Studies*, V. 54 Is. 1-2, 2002, p. 16.

⁴⁸⁸ Murre-van den Berg, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, p. 155.

Hollanda Abraşiyesi kurulduktan sonra yeni kiliselerin kurulmasına çok önem verilmiş ve özellikle dönemin Metropoliti Mor Julius Yeşu Çiçek bunun için büyük gayret sarf etmiştir. Kilisesiz cemaatleri ziyaret etmek, para toplamak için Abraşiyе'nin sorumluluk bölgelerinde sayısız yolculuk yapan Mor Julius'un bu gayretleri kimileri tarafından büyük takdir görürken, açık bir tepki gösterenler de olmuştur. Bazıları da kilisenin bir ihtiyaç olduğunu ama bunun yanında toplumsal bilinçlenmeyi sağlamak için özellikle gençlere yönelik kültürel faaliyetlerin daha önemli olduğunu, genç nesil kaybedildikten ve kiliseye kazandırılmadıktan sonra yapılan kilise binalarının bu anlamda “gelir getirmeyen ölü bir yatırım” olarak değerlendirmiştir.⁴⁸⁹

Kolo Suryoyo dergisinde “Avrupa'ya göç eden Süryaniler neden yeni kiliseleri tesis ediyor?” sorusuna verilen bir cevap, Abraşiyе merkezinin bu olaya bakışını özetlemektedir. Söz konusu dergide bu yazıyı yazanın kim olduğu bilinmese de metropolit onayı olmadan yayınlanmayacağı göz önünde bulundurulduğunda, buradaki açıklamaların aynı zamanda Mor Julius'un fikirlerini yansıttığı düşünülebilir.

“Turabdin'i terk eden Süryaniler, Hristiyanlığın en eski kilise ve manastırlarına sahipti. Gurbette kilisesiz ve manastırsız yaşamak onlar için çok zor çünkü geçici kiliselerle kendi dini ve örf ve adetlerini yerine getiremiyor, özel bir kiliseye sahip olan cemaat çok mutludur. Tabii ki bu projelere karşı da var, bunlar komünist veya kiliseye karşı kişilerdir. Avrupa'da yaşayan her Süryani aile, senede 300 alman markı öderse, senede iki yeni kilise inşa etmek zorluğunu giderir. Yeni kiliselerin inşaatına olan kardeş kiliselerin yardım ve alakaları memnuniyetle karşılanır.”⁴⁹⁰

Metindeki anlatım bozukluklarına rağmen Abraşiyе yönetiminin bu konudaki düşünceleri gayet iyi anlaşılmaktadır. Yeni kiliselerin inşasına ve bunun için yüklü miktarda para toplanmasına karşı çıkan sivil toplum kuruluşları yahut bireyler de “komünist veya kiliseye karşı” olmakla suçlanmıştır. Bu yöntemin de muhalifleri susturmanın kestirme bir yolu olduğunu anlamak zor değildir.

Anavatanda kiliseye ve din adamlarının açıktan eleştirisi nadirattan olsa da Avrupa'da işler değişmiş ve özgürlüklerin getirdiği bir ortamda kiliseye bazen yapıcı bazen de çok sert eleştiriler yöneltmiştir. Bu eleştiriler hakkında birçok yazı kaleme alınmış, bazen de hakaret suçlamasıyla mahkemelere taşınmıştır.

⁴⁸⁹ Yusuf Çatı, “Gelir Getirmeyen Yatırım”, Shoeshoto Suryoyo, 1996/50, s. 31.

⁴⁹⁰ Kolo Suryoyo, 1990/74, s. 13.

Kilisenin geleneksel rollerini devam ettirmesinden duydukları memnuniyetsizliği dile getiren görüşmeciler olmuştur. Örneğin H.F. bu konuda şunları dile getirmektedir:

Düşünce ve işleyiş bakımından kiliseyi muhafazakar buluyorum. Hangi ülkede ve hangi zamanda yaşadığımızı bakmaları gerekir. Bence kilise sadece inançla meşgul olmalı, daha fazlasıyla değil. Bir hükümetimiz, yönetimimiz olmadığı için, bu rolü de kilise üstleniyor. Bütün gücü ellerinde bulundurmamak istiyorlar. Bana göre modern döneme uygun bir anlayış değil.

Kilisenin Süryaniler için önemine dair A.G., Süryanilerin dışardayken yabancı olduklarını hissetmelerine rağmen; kiliseye girdiklerinde bütün o renklerin, kıyafetlerin, insanların, onlara evde oldukları hissini verdiğini söyledikten sonra şunları ilave etmiştir:

Kilise, herkesin kendisini tanımladığı, birlik duygusunu yaşadığı bir enstitü, bir ev olarak çok önemli bir role sahip. Oradayken herkes Süryani Ortodoks Kilisesi'nin bir üyesidir. Bir parça güven ve kenetlenme hissini, anavatanın kokusunu ve rengini en çok kilisede yaşıyor ve tadıyorsunuz.(...) Farkında olmadan anavatanlarının kültürünü hissediyorlar. Gözlerini kapattıklarında Midyat'ta, köylerinde veya İstanbul'da oldukları duygusuna kapılıyorlar. Eski güzel günler...

Kilise, Süryaniler için sadece ibadetlerin ifa edildiği bir yer olmaktan daha fazla bir öneme sahiptir. Kilise onlar için dinin ve dilin korunduğu, insanların bir araya gelerek hasret giderdiği, sosyalleştiği, cemaat arasındaki bütünlüğün sağlandığı merkezdir.

Ben bahsettiğiniz bütün bu alanlarda kilisenin büyük bir rol oynadığını düşünüyorum. Bir aidiyet duygusu yaşıyor size. Diğer taraftan kilise, kültür ve dil konusunda doğrudan veya dolaylı, bilinçli veya bilinçsiz olarak onu ayakta tutuyor. Kilisenin bu konuda epey rol oynadığını düşünüyorum. Her ne kadar mezhepsel olarak bir bölünmüşlük varsa da yapılan açıklamalarda hepimizin kardeş olduğu ve aynı kültürden geldiğimiz söylenerek "dini birlik" konusunda da etkili olduklarını düşünüyorum. (Y.T.)

Kimi görüşmeciler dinin, dolayısıyla kilisenin Süryaniler için ne kadar önemli olduğunu ve kiliseyi kimliklerinin bir parçası olarak gördüklerini özellikle vurgulamışlardır:

Diasporada bizleri bir arada tutan ve kimliğimizi belirleyen dört şey var; köklerimiz, dilimiz, dinimiz ve tarihimiz. (E.İ.)

Kimliğimiz ve aramızdaki bağıdır. (S. Kaya)

Süryanilerin temeli, esası kilisedir. İsa'dan beri bir ülkemiz olmadı, bir yerde yaşayamayacak duruma gelince göç ettik. Her yere göç ettik ama gittiğimiz her yerde de kiliseler kurduk. Kiliseler olmasa kaybolurduk. (R.K.)

Süryanilerin büyük bir parçası, kilise olmasa Süryaniler de yok. Süryaniler dediğin kiliseye bağlı bir halk. Kilise yoksa lisan da yok, lisan yoksa eğitim de yok, eğitim yoksa kimlik de yok vs. Hepsi birbirine bağlı. (F.S.)

Bunun yanında Süryani etnik kimliği açısından kiliseyi hem bir imkan hem de bir engel olarak gördüklerini ifade eden görüşmeciler olmuştur:

Bir Süryani için kilise çok önemlidir. Bizim için her zaman en önemli kurum olmuştur. Tabi bu bizim kendimize ait bir devletimizin olmamasından da kaynaklanıyor. Kilise bir şekilde bizi bir arada tutuyor. Kilisesiz biz âdeta yokuz. Diğer yandan da kilise nedeniyle bağımsız bir ulus olmadığımızı da söyleyebiliriz. Çünkü kilise bize savaşmamızı, boyun eğmemizi ve ayaklanmamızı öğretmiştir. Tarihimizin bu kadar kanlı ve kıyımlarla dolu olmasının bir nedeni de budur işte. Savaşlarda kendimizi hiçbir zaman savunmadık. Karşı koymadığımız için neredeyse yok edildik. (A.T.)

S.C., Süryanilerin tarih boyunca kendilerini koruyabilmelerinde kilisenin oynadığı hayati role dikkat çekmiştir:

Kilise olmadan bu insanlar belki de bir toplum, cemaat olarak var olamayacaklardı. Diğer toplumlar arasında eriyip giderlerdi. Ama kilise bu cemaati topladı ve bir arada tuttu. Aslında kilise bile zaten cemaat anlamına geliyor. Kilise cemaatin kendisidir, bina dediğin sadece bizi yağmurdan güneşten koruyor.

A.G. meselenin bir başka boyutuna dikkat çekmiş ve bazı Süryanilerin dindar olmadıkları halde bir parça sosyalleşme adına kiliseye gittiklerini iddia etmiştir. Ayrıca kilisede anlatılanların sadece geçmişin bir hikayesi olduğu ve günümüzle bir bağının kurulmadığı yönünde eleştiriler olmuştur.

Topluluğumuzun büyük bir kısmının dindar olmadığı halde kiliseye gittiğini düşünüyorum. Kiliseye gerçekten ibadet etmekten ziyade bir parça huzur, gelenek, buluşma ortamı, müzik vs. bulmak için gidiyorlar.

Toplumumuzun kiliseye olan ilgisinin kilise liderleri tarafından kullanılmamasını büyük bir eksiklik olarak görüyorum. Yapılan vaazların büyük bir kısmı Kurtarıcı İsa (Jesus Christus) dönemi hikayelerinden oluşuyor. Hollandalıların yaptığı vaazlar baktığımda her zaman bu hikayelerden günümüze bir köprü oluşturduklarını görüyorum. Bizim kilisemizde bu yapılmıyor.

Dinin neredeyse marjinal bir rol oynadığı Hollanda gibi seküler bir toplumda genç Süryanilere Hristiyanlık değerlerini nasıl aktarırız? Etnik kimlikle dinsel kimlik birbirinden ayrıştırılamayacağına göre Hristiyan değerlerini hangi gelenek içerisinde öğreteceksiniz? Acaba genç nesil için önemli olan Hristiyanlık mı yoksa Hristiyanlığın tam da Süryani Ortodoks geleneğe göre öğretilmesi mi? Bu bağlamda ikinci ve üçüncü neslin liturjide kullanılan Ktobonoyo mu öğrenmeleri daha önemli yoksa gündelik

hayatta kullanılan Turoyo mu?⁴⁹¹ Süryani diasporasında kimlik ve din ilişkisini cevaplandırabilmek için bu tür sorular çoğaltılabilir; bunlara verilebilecek cevaplar da şüphesiz kişiden kişiye değişecektir.

4.6.7. Kilisenin Geleceği

Söz konusu olan sekülerlik olunca ilk akla gelen Batı ülkeleri olmaktadır. Bu anlamda Hollanda sekülerliğin en yoğun yaşandığı ülkelerden biridir denilebilir. Hollanda, Protestan-Kalvinist gelenekten gelmesine ve kraliyetle yönetilmesine rağmen, küreselleşmenin ve sekülerleşmenin güçlü bir şekilde hissedildiği, ateizmin yaygınlaştığı, homoseksüel evliliklerin resmi olarak serbest olduğu, bazı uyuşturucuların kullanımının legal olduğu bir ülkedir. Ülkenin tamamına teşmil etmek doğru olmasa da, her geçen gün kilise cemaatleri azalmakta hatta bazı kiliseler tamamen boşalmaktadır. Emlak ilanlarında satışta olan kilise binalarını görmek olağan bir hale gelmiş durumdadır. Başlangıçta Hristiyan dindaşlarının yanına gitmenin sevincini yaşayan Süryaniler, muhtemeldir ki bu manzarayı görünce hayal kırıklığına uğramış ve kendilerini korumak için kendi kiliselerini inşa etme yoluna gitmişlerdir.

Martien Parmentier'in ifadesiyle “*Bir kilise müzeleşirse, ölür.*”⁴⁹² Süryani Ortodoks Kilisesi Hollanda'daki kiliselerin düştüğü büyük hataları tekrarlamaktan kendisini nasıl koruyabilir? Acaba gençler nasıl kilisede tutulabilir? Süryani Kilisesi'nin Hollandalılaşması yeterli olacak mıdır? Şayet değişen şartlara ayak uyduramaz ve gidişatı iyi okuyamazsa, yine Parmentier'in ifadelerine göre, “*Hollandalı ceketi giymiş bir fosil*”e dönüşecektir.⁴⁹³

Hollanda toplumunda önceleri kilisenin rolü çok farklı olmuştur. Kendi hastaneleri, okulları, enstitüleri, üniversiteleri olan çok katmanlı ve çok geniş sosyal organizasyonlar oluşturmuşlardır. Oysa modern dönemde bütün bu sistem değişime uğramıştır. Kiliseler gittikçe toplum üzerindeki etkilerini kaybetmekte, insanların Pazar günleri takıldığı sosyal kulüpler haline geldikleri görülmektedir.⁴⁹⁴

---

⁴⁹¹ Herman Teule, “Who are the Syriacs?”, *The Slow Disappearance of the Syriacs from Turkey and the Grounds of the Mor Gabriel Monastery*, p. 54.

⁴⁹² Martien Parmentier, “Als de Kerk een Museum wordt, Sterft Zij”, *Shemsho*, 1990/18, pp. 3-5.

⁴⁹³ Parmentier, “Als de Kerk een Museum wordt, Sterft Zij”, p. 3.

⁴⁹⁴ Parmentier, “Als de Kerk een Museum wordt, Sterft Zij”, p. 4.

Gittikçe daha çok Felemenkçe ve daha az Turoyo konuşan gençler, haliyle kilisenin kendilerine ne verebildiğini sorgulayacaklardır. Acaba Kilise'nin, gençlerin mevcut problemlerine yönelik bir çözümü var mı, yoksa halen kilise vaazlarında ilk yüzyıllarda Süryanilerin çektiği sıkıntılar ve 1915'te Türkiye'de yaşayan Süryanilerin maruz kaldığı sıkıntılar mı anlatılmaktadır? Henüz kapısından girer girmez tarihte bir yolculuğa çıkmış hissine kapılan bu gençleri, bir de güncel meselelerden kopuk vaazlar eklendiğinde, kiliseye çekecek çok az neden kalmaktadır. Süryani Ortodoks Kilisesi, ne zaman bilinmez ama Hollanda'da gençlerin gittikçe kiliseden koptuğu gerçeğiyle mecburen yüzleşecektir. Bunun yanında bütün bu problemlere tek başına cevap bulmak zorunda değildir. Daha doğrusu modern çağda ortaya çıkan problemlerle tek başına mücadele edemeyecek olan Süryaniler, diğer kiliselerle işbirliğine gitmeyi deneyebilirler.⁴⁹⁵

Yolculuğa çıkan bir insan sahip olduğu her şeyi değil ama en fazla ihtiyaç duyacağı şeyleri yanına alır, yükü ağırlaştıkça yolculuğu da güçleşir. Hakeza Süryaniler de güçlü geleneklerini bir kenara atmak yahut tamamını zaman yolculuğunda yüklenmeye çalışmak yerine, öze dair hususları koruyup bir yandan da zamanın ruhuna hitap edecek yeniliklere gidebilir. Şimdilik büyük çoğunlukla Süryaniler arasında evlenen gençler gittikçe daha çok cemaat dışı evlilik yapacak, cemaatin yoğun olarak yaşadığı Enschede, Hengelo gibi yerlerden çıkıp Leeuwarden, Nijmegen, Utrecht gibi şehirlere yerleşeceklerdir. Öte yandan daha uzun süre birileri yine eskisi gibi bir arada yaşamaya devam edecek, çocuklarıyla Turoyo konuşacak, onları yazları kilise medresesine gönderecektir.⁴⁹⁶

4.7. Aidiyet Problemi

Kimlik bunalımıyla beraber gelen belki de en önemli problem aidiyet duygusudur. Süryaniler kendilerini hangi gruba, topluluğa, ülkeye ait hissediyor? Türkiye'den göç etmek zorunda kalan Süryanilerin doğal olarak Türkiye'ye karşı kırgınlık veya yer yer öfke hissetmesi kısmen anlaşılabilir bir durumdur. Ancak kendilerini "Hollandalı" gibi hissettikleri de söylenemez. Aidiyet hissini ortaya koymak için sorular sorulara verilen cevaplar çok çeşitli olmuştur. Hollandalılar için

---

⁴⁹⁵ Martien Parmentier, "Wat Vind de S.O. Kerk van Christelijk Politiek?", *Shemsho*, 1990/19, p. 8.

⁴⁹⁶ Martien Parmentier, "Vrouwen Waren Vroeger Voor Drie K's Geschikt", *Shemsho*, 1990/20, p. 11.

Süryanilerin siyah saçlı ve Türkiye’den gelmiş olmaları onları *Turkse allochtoon* (Türk yabancı) olarak isimlendirmek için yeterli görülmektedir.

Her defasında Türk olmadığımı açıklamak zorunda kalıyorum. Anne-babam Türkiye’den gelmiş ama Türk değilim. Nesin o zaman? (N.Y.)

Kendimi Süryanilerden farklı hissediyorum ama Hollandalılardan da farklı hissediyorum. Kimim ben? (S. Kaya)

Özellikle ilk nesil diaspora Süryanileri ile yapılan sohbetlerde mevcut duruma karşı duyulan memnuniyetsizlik ve vatan özlemi kendisini hemen belli ettirmektedir.

Gönül isterdi ki bütün Süryaniler tek bir ülkede yaşıyor olsun. O zaman yağmur yağdığında belki bir çatımız olurdu, ama şu an sokaktayız. (B. S. Doğan)

Keşke Turabdin’de ölsem, keşke Bate’de [doğduğu köy] beni mezara koysalar. Burada olmuyor, buranın evladı değilim ben. (K.M.)

Her ne kadar Türkiye’ye dönme gibi açık bir planları olmasa da, dil ve kültürün yaşatılma isteğinde bir umuttan söz edilebilir; geri dönme umudu.

O zaman şunu diyebilir miyiz: Bu dilin ve kültürün yaşatılması aynı zamanda bir umudu barındırıyor, bir gün geri döneriz umudunu?

Evet, kesinlikle öyle. Burada kurulmuş bütün dini ve sivil kurumlar bir gün geri dönebileceğimizin umudunu barındıran adımlardır. İlk gelen Süryanilerde aşında geçici olarak geldiler, ailelerini yanlarında getirmedi. Birkaç sene çalışıp işleri yoluna koyduktan sonra geri döneceklerdi. Ama gelişlerinden sonra bölge karıştı, Kıbrıs hadisesi, 80 darbesi vs. şeyler onları bölgeden soğuttu. Orada kalan eşlerini, ailelerini de buraya getirdiler. (Y.T.)

4.7.1. Süryanilerin Geleceği

Röportaj soruları arasında diğerlerinden farklı bir cevap gerektiren ve çoğunlukla bir nebze duraklayıp düşünmeyi gerektiren bir kısım “Süryanilerin bu ülkedeki geleceğini nasıl görüyorsunuz?” sorusu olmuştur. Siyasi arka planları, kiliseye devam durumları yahut meslek seçimlerine göre bazı sorulara verdikleri cevaplar tahmin edilebilir olmasına rağmen söz konusu olan gelecek beklentisi olunca çok farklı cevaplar ve tespitlerle karşı karşıya kalınmıştır. Verilen cevaplar kabataslak bir şekilde “umutsuz” veya “umutlu” olarak kategorize edilebilir.

Umutsuz:

Buradaki varlığımızın uzun sürmeyeceğini düşünüyorum. Serbestlik-özgürlük en büyük düşmanındır. Türkiye, Suriye, Irak gibi bir Müslüman ülkesinde yaşadığında Hristiyan olduğunun bilincinde olursun ve doğal olarak kendini korumaya çalışırsın. Ama burada herkes Hristiyan diye düşünüyorsun, kimse sana saldırmıyor, özgürsün. Böyle bir ortamda salıveriyorsun. Toplumsal sınırlar yok oluyor ve hepsi iç içe geçiyor. (S. Kaya)

Süryanilerin durumu acı bir durumdur. Diasporadaki Süryaniler “şu kadar kilise inşa ettik, şu kadar papazımız oldu, şu kadar derneğimiz oldu” diyorlar. Hem gülüyorum, hem ağlıyorum. Bizim oralarda ‘dermala’ (besleme) hayvanlar vardı. Zayıf bir hayvana yem verirsin, su verirsin, şişmanlar. Zamanı gelince de kesersin. Diasporadaki Süryanileri ‘dermala’ya benzetiyorum. (S.D.)

Bireysel olarak başarılı olabilirler ama toplum olarak Süryanilerin Avrupa’da yaşayabileceğine inanmıyorum. Okullarımız, kiliselerimiz, medreselerimiz bile olsa Avrupa’da kendi dilimizi, örf ve adetlerimizi koruyabilecek bir seviye de değiliz. Avrupa kültürünün bu konuda daha baskın olacağına inanıyorum. (Y.T.)

Şimdi bize mezarlık yapacaklar, milyonlarca para oraya sarf edecekler, ne için? Ben Hollanda’da ölsem, beni bir çöpe atın, yeter ki bizim gençliğimizi, geleceğimizi önemseyin. Ses vermeyen taşlara milyonlarca liralık yatırım yapacağınıza gençlere yatırım yapın. (K.M.)

Süryanilere burada gelecek göremiyorum. Hollandalı olup kaybolacaklar. Birdenbire kaybolmaz ama yavaş yavaş kaybolacaklar. Kilise olduğu müddetçe Süryaniler bir şekilde burada devam edecek. (S.D.)

Umutlu:

30 sene sonra da Süryanileri kendi kimlikleriyle varlıklarını devam ettirebilecekler mi? Evet, çünkü inatçıdırlar [gülüşmeler]. Hayır ciddiğim. (...) Birinci ve ikinci kuşak uyum sağlamaya, asimile olmamaya çalışırken üçüncü kuşak köklerini araştırmaya yönelir. Zaten üçüncü kuşağın uyum sağlama gibi bir sorunu yoktur. Üçüncü kuşak genellikle birinci veya ikinci nesilden daha fazla kimlik bilincine sahiptir. (S.C.)

Bir yandan endişeleniyorum çünkü dil, tarih ve kültür bilgisi geriliyor Bunları kimliğin önemli dayanakları olarak görüyorum. Kimliğin zayıflamasına üzülürüm. Öte yandan en azından bazı gençlerin bunu korumaya ve güçlendirmeye yönelik bir istek olduğunu görüyorum. Bu bana, gelecekte, 2-3 kuşak sonra bile bir topluluk olarak kalabileceğimize yönelik umut veriyor. Benim kuşağım dil, tarih ve kültür konusunda özen gösterirse evet 50 sene sonra bile varlığımızı devam ettiririz. (E.İ.)

Hollanda’nın bizim geleceğimiz için kötü olmayacağını düşünmekle beraber, buradaki cemaatimizin asimile olmasından korkuyorum. Diasporada yaşıyoruz ve bir birlikteliğimiz yok. Bu yüzden bir zaman sonra bu durum gerçek bir korkuya dönüşebilir. Aynı zamanda Hz. İsa’nın konuştuğu dil olan, Aramicenin yok olup gitmesinden de korkuyorum. Şayet böyle olursa bu utanılacak bir şey olur. Çocuklarıma bu güzel dili unutmamaları için onlara bunu öğretmek gibi çok önemli bir görevim bulunmaktadır. (A.T.)

Bir taraftan olumlu, bir taraftan olumsuz. (...) Asimilasyon dediğimiz durum şu an olmasa da ilerde olacaktır. 50 yıl sonra, 5. 6. 7 kuşak olacak, bunlar ne de olsa asimile olur. Neden asimile olacak? Kilisenin zayıf olmasından, halkın zayıf olmasından, kendi okullarımız olmamasından. (...) Bizim gençlerimiz asimile olsa da kendi menşelerini, asıllarını unutmayacaktır. (F.S.)

10-15 sene önce daha iyiydi. Gençlerin eğitim düzeyi daha iyiydi. Ticarete de iyidiler yüzlerce Süryani işveren durumundaydı. Daha iyi organize olmuşlardı. Süryaniler Diasporaya geldiğinde büyük bir kısmı okuma yazma bile bilmiyordu. Diğer mülteci gruplarla karşılaştırınca daha az eğitimliydi. Ama

burada öyle iyi çalıştılar ki aradan 10 sene geçtiğinde diğer mülteci gruplara örnek gösterilen bir topluluk haline gelmişlerdi. Ama şimdi sanki bir doyunluk hissi oluşmuş; yeterince kilisemiz, derneğimiz, eğitilmiş gençlerimiz, işverenlerimiz vs. var, daha fazlasına da ihtiyacımız yok. (S.C.)

Halkımızın Hollanda toplumuna çok iyi entegre olacağını düşünüyorum. Şimdilik kısmen entegre olmuş durumdayız, sadece 9-5 arası. Önümüzdeki 25 yıl içerisinde, 5'ten sonrasına da entegre olacağımızı düşünüyorum.... Eğitim yönünden çok iyiler, gururlu bir halk olduğu için hep en iyisini yapmaya çalışıyorlar. Ticaret yönünden de çok iyiler.... Asimile olacaklarına ihtimal vermiyorum. Dil muhtemelen zayıflayacaktır. Ama yaş ilerledikçe insan kendi köklerine geri dönüyor. Dolayısıyla belki ilerde yaşlılar için medrese açılacaktır... Bizim toplum oldukça iç içedir. Çok güzel bir araba aldığında kiliseye gidiyorsun ki diğerlerine gösteresin. Kilise olmasa nereye gidip bunu yapacaksın? On beş yıl öncesinde düğünlerimiz gittikçe Hollandalılarınkine benzeyecek diyordum ama gittikçe daha fazla Süryanileşiyor (Assyrier). Düğün salonlarımız falan var artık.... (A.G.)

Süryanileri Hollanda'da, dolayısıyla diasporada nasıl bir gelecek beklediğine dair Mor Polycarpus kendi hayat tecrübelerinden yola çıkarak cevap vermiştir. Daha önce İngiltere ve Amerika'da yaşamış ve oradaki Süryanilerin durumunu içinden görmüş biri olarak anlattıkları hususlar önemlidir.

Galiba bunu kendi hayatım üzerinden ifade edebilirim. Mesela ben hiçbir zaman Hollanda'ya yerleşebileceğimi düşünmedim. Hiçbir zaman İngiltere veya Amerika için Turabdin'i terk edeceğimi düşünmedim. Bence kilise bakış açısından, önemli olan, Hristiyanlık Orta Doğu'da ortaya çıkıp önce orada yayılmasına rağmen Hristiyanlık coğrafi sınır tanımamıştır. Ve bazen insanları bir yerden ötekine sürükleyen koşullar olur. Mesela ben anavatanımda mutlu ve güvenlikte olsaydım tabii ki buraya gelmezdim. Bunu genel olarak cemaat için söylüyorum. Cemaati, bir anavatanlarından dünyanın farklı bölgelerine sürüp çıkaran faktörler var. Dolayısıyla şu an buradayız ve koşullar geleceğimizi belirleyecek. Ama şunu söyleyebilirim, biz bir azınlığız ve bu çoğu zaman dilini, kültürünü, geleneğini korumak için kişiyi kamçılayan bir durumdur. Bir tek şey söylenebilir, eğer Süryani geleneğini Batılı yahut Hollandalı şartlara tercüme edebilirsek, aktarabilirsek, o zaman hayatta kalmamız mümkün olur veya en azından hayatımız daha uzun olur. Başka bir deyişle bunları tek başımıza yapamayız. Hollandalı kardeşlerimizin yardımına ihtiyacımız var. Yani kilise Süryani Ortodoks cemaatinin dışındaki istekli insanlara açık olmalı. Bunun için de dilsel engelleri kaldırmalıyız. Süryani kilisesine ilgi duyan herkese açık hale gelmek için bazı kültürel engelleri de kaldırmalıyız. Bu şekilde sadece ulusal, etnik bir kilise olmayız. Geçmişimize baktığımızda da çeşitli topluluklardan oluşuyoruz ama ulusal bir kilise gibi gözüküyoruz. Eğer açılırsak, özümüzü ve geleneğin ruhunu koruyacak şekilde Hollandalı bir görünüm verirsek belki o zaman hayatta kalır ve devam ederiz. Öbür türlü, hem kilise hem toplum olarak, yaşam bizim için kısa sürecektir.

Bu aynı zamanda anavatanla olan bağımızla da çok ilişkili bir durumdur. Bu da başka bir faktör ve element. Bir deyişte ifade edildiği gibi "Dildir bizi taşıyan, biz dili taşımıyoruz." Eğer anavatanınız varsa, Süryani toplumunun olduğu ve dilin hayatta kalabildiği bir yer ve bu yerle diaspora arasında köprüler olursa hayat daha zengin ve güçlü olur. Öbür türlü hayat bizim için kısa olur. Bu

yüzden, özellikle geri dönebileceklerin anavatana dönmesi, karşılaştıkları zorluk ve eziyetlere rağmen orada kalanların da desteklenmesi bizim için bir zorunluluktur.

Dolayısıyla buradaki varlığımız birkaç farklı faktöre bağlı. Bunları söylüyoruz ama inanan bir insan olarak asla umudumuzu kaybetmemeliyiz, asla ne olacağını bilemeyiz. Bu yüzden ne yaparsak yapalım, yaptığımıza inanmamız ve bunun devam edeceğini ummamız gerekiyor. Zaman buna karar verecektir. Mesele bu dili kurtaracak, onu hepimizin kolayca öğrenebileceği bir hale sokacak birisi çıkabilir ve bu şekilde dili koruyabilirsiniz. Ama eğer pes edersen o şans da kaybedersin. (Mor Polycarpus)

Bazı Süryani ailelerin anavatanlarına geri dönmesine⁴⁹⁷ rağmen diasporadaki Süryanilerin büyük çoğunluğu, tatillerde yapacakları ziyaretler haricinde, anavatanlarına dönmeyi düşünmemektedirler. Bu durumda Süryanilerin Turabdin bölgesini tamamen boşaltmalarının “Süryani Kimliği”nin sonunu getireceği iddia edilebilir. Diaspora Süryanilerinin anavatanlarıyla ilişkileri nasıl devam edecektir veya etmelidir? Geriye kalan dindaşlarına maddi yardımda bulunarak ve uluslararası arenada Türkiye’nin “Süryani Soykırımı”nı (!) tanınması için lobi faaliyetleri yaparak mı, yoksa Süryani mirasının zenginliğini ortaya çıkararak akademisyenlerle işbirliğine giderek mi?⁴⁹⁸

Anavatandayken genel olarak bir arada durabilen Süryaniler geldikleri yeni ülkelerdeki özgürlük ortamının da etkisiyle farklı akımlardan, sivil toplum kuruluşlarından oluşan, parçalanmış ve dağılmış bir topluma dönmüşlerdir. Dini anlamda da büyük çoğunluğu halen Süryani Ortodoks kilisesine devam etse de farklı kiliselere yönelimler olmaktadır. Protestan kiliseler, Yehova Şahitleri gibi yeni dini akımlar bazıları için cazip olabilmektedir. Bunun yanında atalarının yaşam şekline sıkılabilen bir gençlikle dini geleneğin aktarımı da güçleşmektedir. Üstelik yabancı bir ülkede, çok çaba sarf etmesini gerektirecek zor bir dili öğrenmelerini gerektirecek yeterli bir motivasyon bulunmamaktadır. Kilisenin, yeni problemler karşısında inananlarına verebileceği fazla bir katkısı olmamıştır. Din adamlarının da bu yeni dünyada cemaate rehberlik etmesi zorlaşmakta, aldıkları eğitim yeni şartlar için yetersiz

---

⁴⁹⁷ Birkaç yıllık hazırlık döneminden sonra Eylül 2006’da on dört aile “Kafro Tahtayto” (Yukarı Kafro – Elbeğendi) köyüne geri dönmüşlerdir. Bu geri dönüş hikayesinin ayrıntıları için bkz. Horst Oberkampff , “Almost a Miracle - Syrians are Returning to their Home- lands” *The Slow Disappearance of the Syrians from Turkey And of the Grounds of the Mor Gabriel Monastery*, pp. 121-137.

⁴⁹⁸ Herman Teule, “Who are the Syrians?”, p. 56.

kalabilmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda Hollanda'daki Süryani toplumu örneğinde onları nasıl belirsiz bir geleceğin beklediği daha iyi anlaşılacaktır.⁴⁹⁹

4.7.2. Hollanda'ya Bakış

Hollanda'ya göç eden ilk nesil Süryanilerin oraya adapte olamaması kısmen anlaşılabilir bir durumdur. Zira çocuklukları ve gençlikleri başka bir ülkede ve kültürde geçmiştir. Oysa Süryani gençler arasında da bir aidiyet probleminden bahsedilebilir.

Kendimi Hollandalı hissetmiyorum. Çocuklarım Hollanda'da doğmalarına rağmen kendilerini Hollandalı hissetmiyorlar. (F.S.)

Hollanda'da doğup büyümelerine ve oradaki eğitim kurumlarına gitmelerine rağmen, aile ortamında gördükleri kültür ile dışarda şahit oldukları kültür arasında büyük farklar olabilmektedir. Bu gençlerin birçoğu Hristiyan kültüründen gelen isimlerin Batılı formunu kullanmasına rağmen soyadlarının farklı olması ve etnik kökenlerinden kaynaklı farklı fiziksel görünüşlerinden dolayı Hollandalılar açısından diğer "allochtoon"(yabancı) insanlar gibidirler. Din birliği birçok Hollandalı için fazla bir şey ifade etmemektedir. Bu durumu K.M. şöyle açıklamıştır:

Avrupa'da yabancı yabancındır, Süryanisi, Kürdü falan fark etmiyor. İstersen bin defa de ki ben Hristiyan'ım, biraz sonra sana dönüp der ki 'sen de Ramazan'da oruç tutuyor musun?' (K.M.)

Seni tanımadıkları zaman onlar için Hristiyan Müslüman olman falan pek fark etmiyor, yabancısın. Ama seni tanıdıktan sonra durum değişebiliyor. Mesela Türkiye'den gelmişsen onlar için Türksün ve Müslümansın. Ramazan orucunu tutuyor musun diye soruyorlar, hayır bak boynumda haç var diyorum. "Aa, evet haç varmış" diyor. Onlar için pek fark etmiyor. Ama arkadaşların, komşuların, sürekli görüştüğün insanlar, açıklama yaptığın için artık aradaki farkı biliyorlar. (S. Kaya)

Bir Hollandalı için Türk, Kürt, Asuri pek fark etmiyor. Onlar için hepsi aynı. Durumu açıklıyorsun, bir hafta sonra karşılaştığınızda tekrar unutmuş oluyor. Kayınvalidem beni uzun zamandan beri tanıyor. Hristiyan olduğumu gayet iyi biliyor. Ama televizyonda Ramazan haberleri çıktığında halen tereddüt yaşıyor "Atiya Ramazan orucunu tutuyor muydu?" (A.G.)

Hollandalılarla ilişkilerinizi nasıl yorumlarsınız? Size karşı tavırlarında yabancı olduğunuzu hissettiğiniz durumları anlatır mısınız?

Aslında sadece Hollanda'da değil, duyduğum ve gözlemlediğim kadarıyla tüm Avrupa'da bu son dönemlerde sağ kesimlerin yükselişe geçmesinin nedeni yabancılara karşı duyulan, öfke demeyelim ama bir istememezlik durumudur. "Biz sizi istemiyoruz, siz bize sorun yaratıyorsunuz".

O zaman yabancının dini fark etmiyor?

⁴⁹⁹ Infodessa, 1995/2, s. 9.

Fark etmiyor. Ben bir örnek vereyim:

Geçenlerde Hamburg'daydım. Orada Mort Şmuni ve Mart Meryem adında bir kilise inşa edildi. Bu inşa sürecinde 150 ailelik bir Süryani cemaati bu yükün altına giriyor. Onların bir Alman komşusu baya yardımcı olmaya çalışıyor, tahtaları falan taşıyor. Tabi en sonunda çan kulesini inşa ettiklerinde bu alman bir Süryaniye geliyor ve "Kusura bakma ama anlamadığım bir şey var, siz bu caminin minaresine niye haç taktınız?" diyor. Düşünebiliyor musunuz, oradaki Süryaniler diyor "Biz bu adamı 6-7 senedir tanıyoruz ve onunla konuşuyoruz, Süryani ve Hristiyan olduğumuzu anlatıyoruz ama halen çan kulesini minare ve bizi de Müslüman sanıyor." Biz daha bu konuyu konuşurken oradan Mercedes fabrikasında çalışan başka bir arkadaşımız bir şey anlattı: "27 yıldır bu fabrikada çalışıyorum ve her yıl Ramazan orucu geldiğinde benim alman arkadaşım bana neden oruç tutmadığımı soruyor. Ve her seferinde ona anlatmaya çalışıyorum ama onun için ben bir Türküm ve bir Türkün Ramazanda oruç tutması gerekiyor. O kadar bıktım ki artık o daha gelmeden 'ben Hristiyanım, Müslüman değilim, biz oruç tutmuyoruz' diyerek kendimi ifade etmeye çalışıyorum." Düşün, 27 yıldır aynı fabrikada beraber çalışıyorlar, onlara Hristiyanların Türkiye'de nasıl zulüm gördüğünü anlatıyor ama Almanlar için o bir Türk.

Siz hiç "yabancı" muamelesi gördünüz mü?

Ben şahsen hatırlamıyorum ama duymuşluğum çok oldu. Birçok arkadaşın, özellikle de önemli kademelere ulaşmış birçok arkadaşın, bankasından tutun herhangi bir iş yerine kadar, ayrımcılığa uğramamış olması çok nadirdir. Mesela bir arkadaşım var, bankada çalışıyor, kendisi gerçekten de çok başarılı. Kendi bölümünün şefi olması gerekirken ondan 4 yıl sonra o işe giren ve onun kadar başarılı olmayan birisini şef yaptılar. Bunu kendi üstleriyle konuştuğunda da kendisinin aslında haklı olduğunu ama bunun bir komite kararı olduğunu söyleyerek bir açıklama getirmediler. (Y.T.)

Papaz B. S. Doğan, kendisini 'yabancı' gibi davranıldığını hissetmediğini, Hollandalıların Süryanileri bu devletin çocuğu olarak saydıklarını söyleyip şunları ilave etmiştir:

Süryani halkı nereye giderse gitsin o toplumun örf ve adetlerine uyum sağlarlar. Ben Turabdin'den İstanbul'a geldim bir İstanbullu gibi yaşadım. Avrupa'da da aynı şekilde. Burada yoldan çıkanlar da oldu tabi ama Süryaniler mümkün merteye temiz bir hayat yaşamaya çalışıyorlar.

Diğer görüşmecilerin cevapları da aşağıdaki gibi olmuştur:

Pek değil. Öyle bir şey olduğunda da tartışmaya girmeden davranışlarımla pişman olmalarını sağlıyorum. (...) Onlar için Hristiyan olup olmamız pek fark etmiyor. (S.C.)

Adım H.F., yani onlardan farklıyım. Neden bana farklı muamele yapıyorsunuz diyebilirim ama farklıyım sonuçta. Onlar tarafından kabul görüyor muyum? Evet, o yüzden de bir idareciyim. Çok çalışmam gerekiyor mu? Evet, belki de bir Hollandalıya göre iki kat çalışmam gerekiyor. Bunların hepsi doğru ama bazı Hollandalılar da idareci olduğumu kabul etmekte zorlanıyor. Okulun kalitesine bakmayıp sırf benden ötürü çocuklarını okula göndermeyenler de var. (H.F.)

Belki de Hollanda yaşamına çok entegre oldum çünkü o “allochtoon” hissini tanımlıyorum. Bir yazarım, Felemenkçem bazılarınınkinden daha iyi, o yüzden bana “allochtoon” muamelesi yapmak onlar için de çok zor. (S. Kaya)

Yok böyle bir hisse kapıldığımı kesinlikle söyleyemem. Onlar benim Türkiye’den geldiğimi biliyorlar fakat bana karşı herhangi bir ayrımcılık olmuyor. (A.T.)

Sonuç olarak ana vatanlarında gayrimüslim oldukları için farklı yaklaşımlara maruz kalan Süryaniler, yeni vatanları olan ve uygar bir ülke olarak görülen Hollanda’da da kimi zaman ayrımcılığa maruz kaldıkları ortaya çıkmaktadır:

Ülkemizde “gavur”duk, burada “karakafalı”yız.⁵⁰⁰

4.7.3. Türkiye’ye Bakış

Hollanda’ya yerleşen birinci kuşaktaki Süryanilerin gönüllerinde ve yüreklerinde halen memleket özlemi olduğu şüphe götürmese Türkiye’yi çok özledikleri veya kesinlikle geri dönmek istedikleri söylenemez. Kimisi memleketine aradan uzun yıllar geçtikten sonra tekrar ziyarete gitmiş, bazıları da Türkiye’ye tatile gittiği halde memleketine uğramamaktadır. Yine ilk kuşak söz konusu olduğunda, Türkiye ile ilgili haberleri halen takip edenler bulunmaktadır. Evlerinde Türk kanalları izleyen veya internetten Türkiye gazetelerini okuyanlar da mevcuttur. Gençlerden birisiyle yaptığım sohbette “*babam halen Türkiye haberlerine bakar*” demişti. Örneğin görüşmecilerden biri internet üzerinden Hürriyet, Milliyet gibi bazı Türkiye gazeteleri takip ettiğini söylemiştir. Sadece ilk nesil değil, ikinci nesil söz konusu olduğunda bile Türkiye’ye karşı bu tarz bir ilgiyi görmek mümkündür. Örneğin Türkiye’de yaşayan Süryanileri ilgilendiren yeni bir kanun çıktığında, Süryani kiliselere yönelik hırsızlık faaliyetleri olduğunda, Süryanilerin yaptığı bir etkinlik duyurulmak istendiğinde, bu tarz haberleri sosyal medyada hızla paylaştıklarını ve altına yorumlarda bulduklarının görülmektedir. Bu durum genel anlamda dünyanın her tarafındaki Süryanilerin meselelerini takip ettiklerini gösterdiği gibi, özel olarak Türkiye’deki Süryanilerin problemlerini daha yakından takip ettiklerini de göstermektedir.

Özellikle 2000’lerden sonra Güneydoğudaki normalleşme ortamının diaspora Süryanilerini geri dönüş noktasında ümitlendirdiği söylenebilir. Hatta dönemin Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer’in Mardin ziyareti esnasında Deyruzzafaran Manastırı’na uğraması ve manastırın ziyaretçi defterine yazdıkları en azından Hollanda Abraşiye yetkililerince olumlu karşılanmış olacak ki, haberi Kolo Suryoyo dergisinin

---

⁵⁰⁰ *Shemsho*, 1992/26, s. 34.

133. sayısında kapaktan duyururlar.⁵⁰¹ Dergi kapağı için seçilen resimde Cumhurbaşkanı, eşi ve yanında Süryani ruhaniler bulunmaktadır. Bununla da yetinmemiş, iç sayfalarda Almanca, İngilizce, Süryanice gibi derginin farklı bölümlerinde farklı dillerde aynı haber geçilmiştir. Üstelik Süryanice haber metninin altında Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer'in manastırın ziyaretçi defterine yazdıklarının tam metnini Türkçe olarak bulmak mümkündür.⁵⁰²

Ulusumuzun ayrılmaz bir parçası olan Süryani toplumunun en kutsal yeri olan Deyruzzafaran Manastırı'nı ziyaret etmekten büyük bir mutluluk duydum.

Özverili, yetenekli, devletine bağlı Süryani Toplumunun bireylerinin Cumhuriyet Türkiye'sinin ilerlemesine ve güvencine katkıları büyüktür. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sıkıntılarının sona ereceği ve yeni bir ekonomik programın yürürlüğe koyulduğu bugünlerde bu katkıları çok daha değer kazanacaktır.

Binlerce yıllık bir tarihi olan Deyruzzafaran Manastırı'nın eskiden olduğu gibi hoşgörü ve dayanışmaya öncelik veren tutumunu devam ettireceğine inanarak Süryani Toplumunun tüm bireylerine en iyi dileklerimi sunarım.

06.06 2001

Ahmet N. Sezer Cumhurbaşkanı

Türkiye gündemini takip etmenin yanında, Türkiye'de meydana gelen afetlere karşı duyarsız kalmamışlardır. Özellikle 1999 yılında Türkiye'de meydana gelen şiddetli depremin ardından, Avrupa'daki Süryani kiliselerinde yardım kampanyaları başlatılmış ve toplanan paralar Türk elçiliklerine ulaştırılmıştır.⁵⁰³

Kendi dergilerine gönderdikleri birçok şiir ve yazıda memleket özlemlerini görmek mümkündür. Bir yandan anavatanın güzellikleri anlatılırken bir yandan da "gurbet eller"deki yabancılaşma hissi dile getirilir. Aşağıdaki şiirde görüleceği üzere, bazıları için de Avrupalara göç, anavatanın içilen suyuna, öğrenilen kültürüne ihanet etmekle eşdeğerdir:

SEVGİ

Köyüm Kerburan⁵⁰⁴ bağlarla çevrilmiş her tarafın.

Dağlarının yamacında otların koyunların.

Derende akıyor mercan gibi suların

Seherinde uçuşur keklik denen kuşların.

⁵⁰¹ Kolo Suryoyo, 2001/133.

⁵⁰² Kolo Suryoyo, 2001/133, s. 201.

⁵⁰³ Kolo Suryoyo, 1999/126, s. 271.

⁵⁰⁴ "Köyüm Kerburan" dediği yer aslında Mardin il sınırları içerisinde yer alan Dargeçit adlı ilçedir.

*Sende doğdum. Sende Büyüdüm
Suyunu içtim, ekmeğini yedim.
Dilimi ve kültürümü sende öğrendim.
En sonunda sana hain çıktım
Seni düşmanlarıma sattım Kerburan.*

...⁵⁰⁵

Hollanda'ya aidiyet meselesinde görüldüğü üzere kendilerini tam olarak bu ülkeye ait hissetmemektedirler. Peki, Türkiye'ye ait hissediyorlar mı? Buna da evet cevabı verilemez ama gönüllerinin bir tarafında halen Turabdin olduğunu söylemek mümkündür. “Burası” ve “Orası” arasında sıkışıp kalmış Süryaniler⁵⁰⁶ için aidiyet duygusu kimliğin oluşumunda halen önemli bir sorun olarak devam etmektedir.

Abraşiye merkezinin yayını olan Kolo Suryoyo dergisinde gençlere çağrı yapılmakta, Turabdin'i ve atalarının bıraktığı kutsal emanetleri unutmamaları gerektiği hatırlatıldıktan sonra şöyle bir tespitte bulunulmaktadır:

“İnsanlar, doğup büyüdükları yerleri unutamazlar ve daima hasretle anarlar, bilhassa Turabdin gibi kutsal yerleri unutmak imkansızdır. Oradaki kardeşlerimizi ve tarihi eserlerimizi daima düşünmeliyiz. O kutsal yerlere ve tarihi eserlere hizmet edenlere sayın cemaatimizin bütün gönlünden yardımda bulunacağı şüphesizdir. Tıpkı ameliyatlı hastaya verilen kan ve serum gibi, oradaki dil ve din hizmetinin toplumumuz ve kilisemiz için büyük önemi vardır.”⁵⁰⁷

Türkiye'ye en son ne zaman ziyarette bulduklarını ve ellerinde bir imkan geçtiğinde Türkiye'ye yerleşmek isteyip istemediklerini sorduğumda bir kaç hasret dolu cevabın haricinde olumlu bir cevap aldığımı söyleyemem. Gerekçeler de farklı olmuştur; çocuklarım burada tek başıma dönemem, eğitimimi burada yaptım, mesleğimi Türkiye'de yapamam, varlığımı inkar eden bir ülkeye gitmek istemem vb.

Türkiye'yi ziyaret ettiniz mi? Veya ziyaret etmeyi düşünür müsünüz?

İlk başlarda gidemiyordum. Politik aktivitelerimden dolayı yasaklıydım. Şimdi o yasaklar yok ama artık gitme hevesim kalmadı. (S.C.)

Geldiğimden beri hiç dönmedim Turabdin'e. Herkes oralar cennet gibi olmuş diyor ama benim kafamda halen cehennem gibi. (S.D.)

⁵⁰⁵ İbrahim Harman, Viyana-Avusturya, *Kolo Suryoyo*, 1996/107, s. 5.

⁵⁰⁶ Heidi Armbruster, “Homes in Crisis: Syrian Orthodox Christians in Turkey and German”. *New Approaches to Migration? Transnational communities and the transformation of home*, Ed. Al-Ali, Nadje Sadig, and Khalid Koser, London: Routledge, 2002, p. 24.

⁵⁰⁷ *Kolo Suryoyo*, 1981/22, s. 12.

Türkiye’den ayrıldığımdan beri ilk defa iki sene önce kitabım için araştırma yapmak üzere gittim. (S. Kaya)

Politik heyet ziyaretleri gibi çeşitli nedenlerle gittim ama hiçbir zaman tatil için gitmedim. Soykırımı tanımayan ve beni kabullenmeyen bir ülkede tatil yapmak istemiyorum. (A.G.)

Evet, Turabdin’de bulundum ve bu yılda birkaç haftalığına orayı ziyaret etmeyi düşünüyorum. (A.T.)

Önünüze bir fırsat çıksa Türkiye’ye yerleşmek ister misiniz?

Tabii ki dönmeyi isterim ama şartlar beni burada kalmaya zorluyor. Çocuklarım burada doğup büyümüş, mesleğimi sadece burada icra edebiliyorum. Dolayısıyla istesem de artık dönebileceğimi zannetmiyorum. (R.K.)

Temelli değil, çünkü çocuklarım, torunlarım burada. Ama emekli olduktan sonra senenin bir kısmını orada geçirmek isterim. (F.S.)

Zordur. Ben kendim için korkmuyorum. Oğlum burada okumuş ve çalışıyor. Dönerse bir sıkıntıyla karşılaşır mı? Ama benim oğlum dönemiyorsa ben dösem de birkaç sene sonra ölüp giderim. (B. S. Doğan)

Eğer orada kendimi evde hissedeceksem neden olmasın. (S.C.)

Dönmem, çocuklarım da dönmez. Nerede ölmek istersin? Eskiden, ölürsem beni oraya götürün derdim ama şimdi böyle söylemiyorum. Burada ölmek isterim. Sonuçta çocuklarım burada, mezarıma gelmek isteyecekler. (S.D.)

Her şey yolunda giderse neden olmasın. (S. Kaya)

Hayır. Kanuni korumalar sağlandıktan sonra belki ömrümün son demlerini Turabdin’de geçirmek isterim. (A.G.)

Türkiye’ye göç etmeyeceğim. Bununla beraber yaşlandığımda belki her yıl 3 ay Türkiye’de yaşayabilirim. Bunun dışındaki zamanlarım Hollanda’da geçer. Fakat hayatımın bir parçası olan Türkiye’yi asla arkada bırakmam. (A.T.)

4.7.4. Vatan Kavramı ve Süryaniler

“Burası” ve “orası” tanımlamalarının herkes için aynı olmadığı ve farklı insanlar için farklı “burası” ve “orası” olduğu söylenebilir.⁵⁰⁸ Türkiye’de doğmuş ve en azından çocukluk devresini orada yaşayabilmiş bireylerde “memleket” özleminin daha fazla olabildiği ve Hollanda’da “yabancılık” hissini daha güçlü yaşadıkları gözlemlenmiştir. Buna karşın ikinci ve üçüncü kuşak diye tabir edilen kesim için bu duygular farklılık göstermektedir. Bu topraklarda doğup büyümelerine, eğitim görüp çalışmalarına rağmen bazı Süryaniler zaman zaman söz konusu “yabancılık” hissini yaşadıklarını itiraf etmişlerdir.

Diaspora Süryanilerinde sıkça görüldüğü üzere anavatanlarındaki taşınmaz mal varlıklarını satma eğiliminde olmamışlardır. Bu mal varlıklarını bazen kiliseye, geride

⁵⁰⁸ Armbruster, “Homes in Crisis: Syrian Orthodox Christians in Turkey and German”, p. 24.

kalan dindaşlarına veya güvendikleri Müslümanlara emanet etmişlerdir.⁵⁰⁹ Alan çalışması boyunca geride mal varlıkları olup olmadığı sorulan yaşlı kimselerden bazıları taşınmazlarını satmadıklarını ve satmayı da düşünmediklerini söylemişlerdir. Hatta bazı durumlarda satılmasını istemeyen evlatlar olmuştur: “*Baba yarın ne olacağı belli olmaz, sen onları elden çıkarma.*” Bu örnekten de anlaşılacağı üzere orada doğup büyüyen genç nesil farkında olmasa da zihninin bir köşesinde “*geri dönme*” fikrini muhafaza etmektedir. “Anavatan”da doğmuş ve en azından çocukluğunu orada geçirdikten sonra göç edenlerde ise “geri dönme” fikrinin halen canlılığını koruduğu söylenebilir. Altmışlı yaşlarda bir Süryani, geri dönmeyi düşünüp düşünmediği sorulduğunda “*Ben buralarda ölmeyeceğim*” diyerek eninde sonunda memleketine döneceğini ifade etmiştir.

Bazı Süryani aileler, Türkiye’de 2000 sonrası oluşan olumlu havada, yıllar önce terk etmek zorunda kaldıkları topraklara geri dönme ihtimalini gerçeğe dönüştürmek istemişlerdir. Birkaç yıllık hazırlıktan sonra Kafro Tahtayto (Elbeğendi) köyüne 2006 Eylül ayında 14 Süryani aile geri dönüş yapmıştır. Aile üyelerin anlatılarına göre başından beri bunun bir pilot proje olduğunun farkındadırlar: Kafro Tahtayto projesi tutarsa başka aileler de geri dönecek, tutmazsa geri dönüş umutları da büyük oranda sönmüş olacaktır. Fakat geri dönüşleri de kolay olmamış, çeşitli bürokratik engellerle karşılaşmışlardır.⁵¹⁰ Bu geri dönüş hikayesini, olaya başından beri tanıklık etmiş biri olarak Horst Oberkamp, “*Almost a Miracle - Syriacs are Returning to their Homelands*” (Neredeyse bir mucize- Süryaniler anavatanlarına dönüyor) adlı makalesinde güzel bir şekilde özetlemiştir.⁵¹¹ Geri dönen aileler burada daha çok yaz döneminde ikamet etse de şimdilik bu pilot projenin başarılı olduğu söylenebilir, zira altyapısı, villaları ve mimarisiyle modern bir görünüme kavuşturdukları Kafro Tahtayto, diasporadaki birçok Süryaniyi imrendirecek güzelliكتedir.

Suat Sungur, Eylül 2010-Eylül 2011 tarihleri arasında beş farklı haber sitesini kapsayan araştırmasına dayanarak, Türkiye’nin ulusal ve kültürel bütünleşmesinde önemli bir rol üstlenmesi gereken medyanın, azınlıkları nadiren gündemine alan bir tutum izlemekte olduğu ve çoğu zaman egemen söylemin inşasına hizmet eden yayınlar

---

⁵⁰⁹ Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, s. 19.

⁵¹⁰ Baskın Oran, “Haliç’e Balık, Midyat’a Süryani Dönüyor”, *Agos Gazetesi*, 23 Nisan 2004.

⁵¹¹ Oberkamp, “*Almost a Miracle - Syriacs are Returning to their Homelands*”, p. 131.

yaptığını söylemektedir.⁵¹² Sungur, medyada azınlıklara daha fazla yer verilmesine ve kullanılan dile dikkat edilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Buna rağmen Süryanilere dair hiçbir haberde “biz ve onlar” karşıtlığının görülmediğini söylemektedir ki, bu olumlu bir gelişmedir.⁵¹³

Görüşmecilere yöneltilen “Vatan nedir? Vatanın neresidir?” sorusuna verilen cevaplar çeşitlilik arz etmiştir. Başlangıçta, kendisinden göç edilen topraklara vatan gözüyle bakılsa da zamanla göç edilen yeni mekânla bir aidiyet duygusu oluşturulmuş ve yeni bir vatan tanımına gidilmiştir:

Şu an vatanım Hollanda, Türkiye ile bir bağım yok. Beth Nahrin bir anavatan olarak sadece zihinlerimizde var, coğrafi olarak mevcut değil. Mesela şu an Turabdin’e gittiğinde, kabul et veya etme, Türkiye’desin. (H.F.)

Anavatanım yok, şimdilik Hollanda vatanım. Ve bir gün oraya döneceğiz diye düşünmek de istemiyorum. Artık diasporada yaşadığımızı kabullenmemiz lazım. Ama anavatanlarımızda (Türkiye, Suriye vs.) sahip olduklarımızın da korunması gerektiğini düşünüyorum. (N.Y.)

Hollanda vatanım oldu. Ülkemiz, her yerde kendimiz olabildiğimiz yerdir. Kendimiz olabildikten ve beraber olabildikten sonra benim için nerede olduğumuz fark etmiyor. (E.İ.)

Günümüz dünyasında (vatan) kalbimdir derim, ait olduğum, kendimi evde hissettiğim yerdir. (Mor Polycarpus)

Bunun yanında, uzun yıllardır Hollanda’da yaşamalarına ve saygın mesleklere sahip olmalarına rağmen, bir türlü burayı benimseyemeyen, tam anlamıyla “vatan” olarak göremeyen ve bunun gerekçelerini de farklı şekillerde dile getiren görüşmeciler olmuştur:

Nerede yaşayabiliyorsan orası vatanındır ama kalbimiz Turabdin’dedir. Orasıyla kesinlikle ilişkimizi kesmeyiz. (F.S.)

Vatanım yok. Olmalıydı ama yok. Hangi gerekçeyle olursa olsun, gidemediğim, yaşayamadığım yer vatanım olabilir mi? Topraklarımızdan bazısına devlet el koydu, bazıları da çeşitli hilelerle şahıslar tarafından yağmalandı. Kendi mülkümüzü bize geri satmaya çalıştılar. Hollanda’da olduğum için çok mutluym, Türkiye’de veya Suriye’de olmaktan daha iyi. (S.C.)

K.M., atalar yurdundan kopukluğu ve yeni mekâna tam anlamıyla bağlanamamanın ortaya çıkardığı belirsizliği, hüznü ve “yaban eller”e alışamamayı şu şekilde dile getirmektedir:

⁵¹² Sungur, “Medyada Temsil ve Hayali Bir Azınlık: Süryaniler”, s. 38.

⁵¹³ Sungur, “Medyada Temsil ve Hayali Bir Azınlık: Süryaniler”, s. 41.

Biz anayurdumuzu, vatanımızı bıraktık. Burada kurtulduk diyoruz ama Avrupa bizim halkımıza mezar oldu. Avrupalıları severim, iyi insanlardır, sosyal imkânlar iyi ama bizim için burada gelecek yok. 'Her keklik kendi dağında öter' diye bir laf vardır. Biz burada ötemeyiz, bu bizim yurdumuz değil, memleketimiz değil. Halen rüyalarımında memleketi görürüm.

Burada K.M.'nin "Avrupa bizim halkımıza mezar oldu" ifadesi dikkat çekicidir. Çünkü onlar için Avrupa'da bulunmanın fayda ve zararları tartışma konusudur ve kimi zaman bu zararlara "kaybolan gençlik" örneği verilir. Zira anavatanda, azınlık olmanın getirdiği bir kenetlenme sonucu inanç ve gelenek devam ettirilirken, gidilen ülkedeki özgürlük ortamı, aile-kilise-kültür bağlarını gevşemesine neden olabilmıştır. S.D., durumun vahametinin farkındadır ve duygularını şu şekilde dile getirmektedir:

Benim vatanım bir rüyadır, bakarsın rüyalar bir gün gerçek olur. Süryani isminin kaybolmaması için dua ediyorum.

Y.T. durumu daha farklı bir şekilde açıklar, herkesin yaşadığı bir vatan varken Süryaniler kendi vatanlarını içlerinde yaşattıklarını söyler.

(iç geçirerek) Çok acı bir soru. Aslında bu dünyada yaşayan tüm halkların üzerinde bir vatanı var. Ama biz Süryanilerin içimizde yaşattığımız bir vatanımız var. Aslında vatan bizi yaşatacağına biz vatanımızı yaşatıyoruz. Afrika'daki en geri kalmış bir kabilenin bile sahip olduğu toprak parçasına biz sahip değiliz.

Turabdin'i vatan olarak görüp görmediğini öğrenmek istediğimde verdiği cevap ilginç olmuştur.

Turabdin var ama... Mesela benim yaptığım bazı röportajlarda hep Kürtlere beddua ediliyor. Mesela bir yaşlı dayıyla konuştum, diyor "ben bazen Allah'a bile küfrediyorum!" Tövbe dayı, niye küfrediyorsun dedim. "Ya bizim günahımız neydi, bizi Kürtlerle komşu etti? Yani Afrika'dan herhangi bir kabileyile komşu etseydi, Bizi Türklerle, Kürtlerle komşu etti ve bak halimize, ne hale geldik! Hep Kürtlerle Türklerin yüzünden." Aslında Türklerden ziyade Kürtler suçlanıyor, çünkü Süryaniler olarak biz daha çok Kürtlerle iç içe yaşıyorduk. Ama Türklerden de, genel anlamıyla Müslümanlardan da bahsediliyor. Şahit olduğum bu tarz olaylar var işte.

Atalar yurdunu halen "vatan" olarak görme duygusu kimisinde daha da güçlenmiş hatta sınırlar bile genişlemiştir.

Anavatanım Asuristan. Turabdin benim için Asuristan'ın bir eyaleti, bölgesi. (A.G.)

Vatan her şeydir. Vatan senin annendir. Onda doğmuş onun üstünde büyümüşsün onun toprağını bir elbise gibi giymişsin. Süryanilerin vatanı Beth Nahrin'dir. (B. S. Doğan)

Benim için anavatan Türkiye'dir. Orada doğdum ve 8 yılımı da orada yaşadığım yerde hala bir evim bulunmaktadır. Atalarımın tarihi Türkiye'de ve

bunun için orası benim memleketim. Fakat Hollanda da benim için çok önemli. Hollanda'yı başka bir ülke için asla terk etmezdim. Burası şirin bir memleket ve biz mutluluk ve özgürlük içerisinde, kilise, medrese, dernek ve çalışma gibi haklarımıza sahip bir şekilde yaşıyoruz. (A.T.)

Mor Polycarpus kendisini daha çok bir “dünya vatandaşı” olarak görür ve kendisini ait hissettiği, evde hissettiği yerin vatani olduğunu söyler.

Günümüz dünyasında (vatan) kalbimdir derim, ait olduğum, kendimi evde hissettiğim yerdir. (Mor Polycarpus)

Zira kendisi ufak yaşlarından itibaren evden uzakta kalmış, eğitim için yola revan olmuş, Midyat'tan Mısır'a, İngiltere'den Amerika'ya uzanan bir hayat hikayesi vardır. Buna rağmen insanın doğup büyüdüğü mekanın, konuştuğu dilin, insanların vb. unsurların kişiyi terk etmediğini, sürekli kendisiyle kaldığına da dikkat çekiyor.

(...) Benim için durum biraz farklı. Çünkü daha 11 yaşında evden ayrıldım, farklı ülkelerde, farklı manastırlarda, farklı yerlerde kaldım. Kolaylıkla adapte olabiliyorum, insanlarla iletişim kurabiliyorum. Dönüp arkama baktığımda beni geçmişe götüren, hayatıma daha çok anlam katan belirli bazı şeyler var. Ama aynı zamanda dünyanın başka yerlerinde de belirli ölçüde kendimi rahat hissediyorum. Kendimi bir dünya vatandaşı olarak hissediyorum. Ama ister hoşlanalım ister hoşlanmayalım, doğup büyüdüğün mekan, konuştuğun dil, mekanların kokusu, iklimi, insanları, etkileşimi vs. hep seninle kalıyor. Onlar senin çocukluğunda ve iç dünyanda gömülüdür. Böylece ait olduğum yerin benim evim olduğunu söylememe rağmen aynı zamanda fiziksel ve coğrafi olarak yetiştiğim yeri de evim olarak görürüm. (Mor Polycarpus)

4.7.5. Süryani Kimliği

Bireylerin kimliği çok katmanlıdır. Bir insan; baba, yazar, kardeş, evlat, Hristiyan, Kürt, politikacı vb. birçok etiketi aynı anda taşıyor olabilir. Ancak, kendisini tanımlaması istendiğinde hangi etiketini/özelliğini öne çıkardığı önemlidir. Bu bağlamda, röportajlarda son soru olarak, görüşmecilerden kendilerini birer cümleyle tanımlamaları istenmiştir. Bazıları tek kelimelik bir cevapla yetinirken, bazıları da söyleyeceklerini bir paragrafa sığdıramamıştır. Görüşmecilerin verdiği cevaplar, herhangi bir sıra gözetilmeksizin aşağıda verilmiştir:

Ben Süryani bir ruhaniyim, bir öğretmenim, bir yazarım. Hollanda'da yaşıyorum. (B. S. Doğan)

Ben iki kültürle ve iki kültür arasında büyümüş Arami ve Hollandalı biriyim. (E.İ.)

Hollanda'da olmaktan mutlu, Süryani Ortodoks kilisesine mensup bir Asuriyim. (S.C.)

Ben Süryani bir Hollandalıyım. (S.D.)

Asuri bir kadını. Asuri Hollandalıyım. (A.G.)

Süryaniyim. (F. Sümer)

Ben bir Aramiyim, Süryanilik benim mezhebimdir. (K.M.)

Aramiyim. Kendimi Hollandalı hissetmiyorum. (H.F.)

Süryani Ortodoks Arami bir Hristiyanım. (N.Y.)

Süryani Ortodoks bir baba, bir evlat, bir eş. (R.K.)

Ben Süryaniyim. (Y.T.)

Hollanda'da gelişimini tamamlamış Hollandalı Süryani Ortodoks bir bayanım. (S. Kaya)

Dün olduğumdan farklı bir kişiyim. Aslında buna çeşitli perspektiflerden bakabiliriz. Kendimi Hollanda'daki Süryani Ortodoks Kilisesi'nin metropoliti olarak tanımlayabilirim. Kendimi aynı zamanda bir dünya vatandaşı olarak da tanımlayabilirim, Hollanda'da yaşayan bir insanoğlu ama bu gezegenin bir evladı. Yani ne söylersem söyleyeyim bu kısa bir tanımlama olacaktır. Kendimizi ne yaptığımızla ve nerede yaşadığımızla tanımlarız. Bunun cevabını vermek gerçekten zor olsa da şöyle bir cevap vereyim: Ben Hollanda'daki Süryani Ortodoks Kilisesi'nin metropoliti ve Orta Doğu'dan gelmiş ama hayatını Batıda devam ettiren birisiyim. (Mor Polycarpus)

...Kendi kültürümü, tarihimi, dilimi, kilisemi ve cemaatimi seviyorum. Cemaatimi asla terk etmem. Kendi insanımız için bir şeyler başarmak için elimden gelen her şeyi yapmak için çok sıkı çalışıyorum. Aynı zamanda diğer ülkelerdeki halkımız ve haklarımız hakkındaki haberler de ilgimi çeker. Ama bunların hepsinden önemlisi, bir Süryani olmaktan çok gurur duyuyorum! (A.T.)

SONUÇ

Süryanilerin hem ülke içine hem de ülke dışına yaptıkları göçler yakın tarihimizin bir nevi özeti niteliğindedir. Toplumsal huzursuzluklar arttıkça (Kıbrıs Meselesi, Lübnan İç savaşı, sokak çatışmaları vs.) göç hareketlerinin çoğaldığı görülmektedir. Binlerce yıldır yaşadıkları toprakları terk etmenin yegâne sebebi zannedildiği gibi ekonomik sıkıntılar değildir. Hatta denilebilir ki ekonomik sebepler göç etme nedenlerinin belki de sonuncusudur. Çünkü ilk göç edenler çoğu zaman orta sınıftandır ve geride dükkânlarını, evlerini, tarlalarını bırakarak gitmişlerdir. Ayrıca Süryanilerin hayat standartları, yaşadıkları bölgedeki ortalama hayat standardının altında değildir.

Süryani soykırımı iddiası Seyfo (Kılıç) kavramıyla ifade edilmiştir. Plânlı bir devlet uygulaması anlamında Seyfo'yu yazılı tarihsel veriler ve arşiv belgeleri doğrulamamaktadır. Ancak şifahî bilgi ve anlatımlardan, 1915 Ermeni tehciri sırasında Süryani Ortodoksların da zarar gördüğü; onlara acı veren bazı olayların yaşandığı anlaşılmaktadır. Esasen I. Dünya Savaşı şartlarında, o savaş ve kargaşa ortamında bütün halkların zarar gördüğü bir vâkiadır.

Seyfo sürecinde katledildiği söylenen Süryanilerin sayısı hakkında çelişkili rakamlar verilmekte, bu rakamlar bazen abartıyla bir milyonu bile geçmektedir. Ancak Süryanilerin mağduriyetini, ölen insanların sayısını abartarak anlatmaya çalışanlar ister istemez tezlerinin inandırıcılığını zayıflatmakta; buna karşı çıkanlara da koz vermektedir. Dolayısıyla sayılara takılmak yaşanan acıları ve mağduriyetleri ikinci plana itmekte, salt niceliksel soğuk bir tartışmaya yol açmaktadır. Bunun yerine; yaşanan acılara vurgu yapılması ve sayılar üzerinden kimin haklı olduğu edebiyatından uzak durulması daha sağlıklı bir tartışma zemini oluşturabilir.

Hristiyan olmalarına rağmen azınlık kapsamına sokulmayan ve yine Hristiyan olmaları sebebiyle asli unsur olarak da görülmeyen Süryaniler bunun sıkıntısını bütün bir Cumhuriyet tarihi boyunca yaşamış ve âdeta yok sayılmışlardır. “*Mardin'in kültürel zenginliği*” söz konusu olunca olabildiğince ön plana çıkarılmış ama kendi okullarını açmak yahut zorunlu din dersinden muaf tutulmak istediklerinde bu isteklerine olumlu cevap alamamışlardır. Son yıllarda Süryanilerin de nihayet Lozan Antlaşması'ndaki azınlık tanımına dahil edilmesiyle bazı hakları iade edilmiştir. Sözgelimi, kendi

okullarını açabilmeleri geleceğe dair umutlarını yeniden yeşertmiştir. Bu gelişmeler diaspora Süryanileri tarafından ilgiyle takip edilmesine rağmen bir geri dönüşten bahsetmek oldukça güçtür. Özellikle komşumuz Irak ve Suriye’de birkaç yıldır yer bulan IŞİD terörü, Süryanilerce, kendilerini de kapsayan yeni bir Seyfo şeklinde yorumlanmaktadır.

Yaşadıkları topraklardaki durumlarından rahatsız olan Süryaniler neden dünyanın herhangi bir yerine değil de özellikle Batı’ya gitmeyi tercih ettiler? Farkında olarak veya olmayarak Batı onlar için yeryüzündeki “cennet” olarak takdim edildi. Batı’ya gitmiş işçilerin memleketlerine gönderdiği her yardım, yaz tatillerinde yanlarında getirdikleri her bir hediye, geride kalanlar için gidenlerin aslında ne kadar “rahat bir yaşam” sürdükleri inancını pekiştirdi. Batı’ya yapılan her bir göç bir sonrakini hızlandırdı. Göçlerin temel nedeni ekonomik olmasa da, Batı’nın bu imajının iştahları kabarttığı ve gitme yönündeki tereddütlerini ortadan kaldırmaya yardımcı olduğu açıktır..

Batılı ülkeler, Süryanilerin göç ettiği dönemlerde, bir yandan Türkiye’yi insan hakları konusunda yeterince çaba sarf etmemekle suçlarken; bir yandan da kendileri Türkiye’ye bu konuda gerekli diplomatik baskıyı yapmaktan geri durdular. Bir yandan ülkelere gelen mültecilere kapılarını açarken, kimi zaman da onları geldiklerine pişman ettiler. Bir göçü desteklemekten ziyade problemi yerinde çözmeye çalışsalar, Turabdin’deki Süryaniler bugün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmazlardı.

Batı’ya göç eden Süryaniler, biraz da atalar yurdunu terk etmenin utancıyla vicdanlarını rahatlatmak için, geride kalan kardeşlerine yardım etme yolunu seçtiler. Oysa geride kalan kardeşleri şimdiye kadar komşularıyla iyi kötü bir denge oluşturmuş ve yaşayıp giderken şimdi dengeler kendi lehlerine değişiyordu. Köye gönderdikleri modern tarım âletleri, meselâ biçer-döver makinesi komşu köylerle çekişmelere neden olabiliyor ve nihayet köyden göçü daha da hızlandırabiliyordu.

Kilise, bazen dini bir merkezden ziyade aile ve iş bağlantılarının sağlandığı etnik bir sosyal kulüp imajı verebilmektedir. Bu aidiyet, cemaati, Batı toplumunda tamamen erimekten ve kimliğini kaybetmekten koruma işlevini de yerine getirmektedir. Ancak Avrupa’daki birinci nesil Süryanilerin tutumu çelişkilidir. Onlar, bir yandan Batı’nın

her türlü nimetinden faydalanmayı seçerken; öte yandan evlatlarının Batı kültüründen etkilenmemelerini isteyebilmektedirler.

Asuri veya Arami tartışmalarında özellikle ve sadece milattan öncesine vurgu ve bunda ısrar, Süryanilerin Hristiyanlık tecrübelerini, Ortadoğu'daki tarihlerini, Müslümanlarla ilişkilerini ve İslam'a bakışlarını kısacası iki bin yıllık geleneklerini hiç saymaktır, denilebilir. Zira "Süryani" deyiimi, Asuri yahut Arami isimlendirmesinin çok ötesinde, işte bu iki bin yıllık kültürel ve dini tarihi ihtiva etmektedir. Asuri-Arami tartışmalarına rağmen, Süryanileri bir arada tutan en güçlü bağ hâlen kilisedir. Hangi kesimden olursa olsun hemen hemen bütün Süryaniler çocuklarını vaftiz ettirmekte, düzenli olmasa da kiliseye gitmekte, nikâhını kilisede kıymakta ve kiliseye maddi olarak kendi payına düşen katkıyı yapmaktadır. Yine, çoğu Süryani çocuğunu kilise okuluna göndermektedir.

Diasporada Süryanilerce yayınlanan neredeyse her gazete ve dergide, Seyfo'ya ait çeşitli yazı, şiir ve hatıratlar bulmak mümkündür. Tanıklar, yaşadıklarını anlatmaya davet edilmekte ve bunlar çeşitli ortamlarda yayınlanmaktadır. Bu anlatılarda Seyfo, Müslümanlar tarafından uğratıldıklarını düşündükleri baskıların doruk noktası olarak gösterilmektedir. Başlangıçta bu yazıların dış dünyaya yönelik bir propaganda aracı olduğu düşünülse de, çoğunlukla Turoyo, Klasik Süryanice, Sureth, Arapça ve bazen de Türkçe yazıldıkları göz önüne alındığında bunların kendi cemaatleri tarafından okunması amacıyla yazıldığı görülecektir. Denilebilir ki, anavatanlarını terk etmenin gönüllerinde açtığı yara ve vicdan azabını bu yazılarla bastırmaya çalışmakta ve göç etmekten başka seçeneklerinin olmadığına âdeta birbirlerini ikna etmek istemektedirler. Yaşadıkları coğrafyanın her karış toprağında atalarının ruhlarını hisseden, her taşta onların izlerini gören Süryanilerin anavatanlarını bırakmaları hiç kolay olmamış ve bu terk ediş gönüllerinde onulmaz yaralar açmıştır. Gittikleri ülkelerde başarılı olmaları gönüllerindeki sızıyı dindirmeye yetmemiştir.

Süryanilerin, bir azınlık olarak, kendilerini çoğunluğa anlatmakta yeterli çaba gösterdiklerini söylemek güçtür. Çıkardıkları dergiler, gazeteler, yaptıkları televizyon programları vb. neredeyse tamamen cemaatin kendisine yöneliktir ve dışarıya hitap etmemektedir. Oysa, köklerinden kopmadan "öteki"ne kendilerini anlatabildikleri ve onlarla kaynaşabildikleri ölçüde kendileri olarak kalabilme şansları artabilecek;

dışarıdaki topluma kendilerini tamamen kapatmaları halinde, bir süre sonra azalarak yok olmaları kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir ortamda büyüyen bir nesil ya bu beklentiyi reddedip tamamen kaynaşma yoluna gidecek yahut daha fazla içine kapanarak baskın kültürden kopacak ve gettolaşacaktır.

Hollanda Süryani cemaatinin karşı karşıya olduğu temel sorunlardan biri de sekülerizmdir. Süryaniler, demokrasinin gelişmiş olduğu bir ülkede inançlarını herhangi bir sorunla karşılaşmadan ifade edebilmekte ve dinlerini yaşayabilmektedirler. Bununla beraber seküler bir toplumda din, insanların hayatında merkezi bir rol oynamaktan uzaktır ve sosyal hayattaki rolü daha azdır. Bu durum diğer Batı ülkelerinde yaşayan Süryaniler için de geçerlidir.

Bu noktada, yüksek lisans tezini Amerika Süryani Ortodoks Kilisesi üzerine yapan Mor Polycarpus, hem akademik tecrübeye hem de yıllarca Amerika'da yaşaması sebebiyle pratik tecrübeye sahip olduğu için, Avrupa Süryanilerine yol gösterebilir. Ne var ki, ruhaniler de, cemaate yol göstermenin ötesine geçerek Süryanilere dair her meseleyi kontrol etmekten kaçınmalıdır. Zira, ne yaşadıkları ülkenin şartları eski Turabdin bölgesinin şartları gibidir ne de Süryaniler o eski Süryani toplumdur. Bütün bu değişim sürecinde belki de en az değişim gösteren kilise Süryani Ortodoks Kilisesi olmuştur. Değişen şartlara uyum sağlamamakta ısrar eden kilisenin kaderi giderek müzeye dönüşmektir: Turabdin'de yaşayan eski Süryanilerin yüzyıllardır sürüp gelen ibadet şekillerinin, okunan kitapların, çoğu Süryaninin anlamadığı bir dilde okunan ilahilerin dinlenebileceği bir müze. Kimse bir müzede yaşamak istemez; müzeleşen kilise ölür.

Hollanda'daki Süryanilerin toplumsal başarısı özellikle şu alanlarda kendisini göstermektedir: Eğitim, ticaret, bölgesel-yerel politikaya katılım ve spor. Yeni gittikleri bir ülkede tutunabilmek için eğitimin önemini farkında olan Süryani aileler, çocuklarını okutmakta istekli ve ısrarcı olmuşlardır. Sıkı aile bağları sayesinde temin edilen sermaye ve memleketteyken sahip oldukları ticari tecrübe bir araya gelince, ekonomik alanda da ilerleme kaydetmişlerdir. Gittikleri toplumda söz sahibi olma isteği ve kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmelerinden dolayı siyasette de aktif olmuşlardır. Hâkeza, Süryani gençlerini bir arada tutmak ve onları kötü alışkanlıklardan korumak amacıyla spor kulüpleri kurdukları görülmektedir.

Şu da bir gerçektir ki; Hollanda'daki birçok azınlık grubuna nazaran Süryaniler Hollanda yaşamına daha çabuk uyum sağlamakta, daha hızlı bir şekilde entegre veya asimile olmaktadır. Şüphesiz bunda din ortaklığının etkisi önemlidir; zira farklı dini geleneğe sahip olan azınlıklar nispeten daha kapalı bir topluluk oluşturmaktadırlar. Kendileri de Hristiyan olan Süryaniler ise, Hristiyan bir kültür ve geleneğe sahip olan Hollanda'da topluma uyum sağlamakta daha istekli davranmışlardır. Böyle bir ortamda Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi'nin topluma farklı olarak ne sunduğu önem kazanmaktadır. Şayet sunduğu farklı bir şey yoksa, yeni nesli kiliseye çekecek plan ve projelerden yoksunsa, onların da âkıbeti muhtemelen diğer Hollanda kiliseleri gibi olacaktır. Anavatan özlemi ve Seyfo (kendilerince soykırım) mücadelesiyle bu süreç diğerlerine nazaran biraz daha yavaş işleyebilir ama sonuç değişmez. Esasında kilise, toplumu eskiden yeniye taşıyan bir rol oynamalıdır. Yüz yıllık bir mazisi olan Amerika diaspora Süryanileri Avrupa'daki diaspora için güzel bir örnek teşkil etmektedir. Onların hangi yollardan geçtiği ve nelere maruz kaldığının bilinmesi, Avrupa'daki Süryanilerin geleceğine dair de bir fikir verebilir.

Hollanda Süryanileri, diğer Avrupa ülkelerindeki Süryanilerden soyutlanamaz; Hollanda'daki bir gelişme Almanya'daki Süryanileri etkilediği gibi Almanya'daki bir tartışma da İsveç'teki Süryaniler tarafından yakından takip edilir. Kilise hiyerarşisi ve seküler liderler arasındaki ilişkiler ve işbirliği, önümüzdeki yıllarda Süryani kimliğinin nasıl şekilleneceğini belirleyecektir.

Süryanilerin kim olduklarını söylemek kolay olmasına rağmen, gelecekte ne olacaklarını söyleyebilmek gerçekten zordur. Binlerce yıldır yaşadıkları topraklardan göç etmek zorunda kalmalarının doğurduğu travma toplumsal dokuyu ciddi şekilde etkilemiştir. Bölgedeki varlıkları yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan Süryanilerin geri dönüşü için önemli projeler geliştirilmelidir. Geride kalanların göçüne mani olunmalı, buna ilaveten tersine göç desteklenmelidir. Çünkü göçler devam ettikçe bölgenin geleneksel dokusu değişmekte, Süryanilere ait olan alan boşalmaktadır. Bu da, hem gidenler hem de kalanlar için bir dengesizlik meydana getirmektedir.

Resmi veya gayri resmi kanallar aracılığıyla Süryanilere “geri dönebilirsiniz” denilmesi yetersiz kalmaktadır. Bunun yerine, Türkiye'ye dönmek isteyen Süryanilere somut bir destek sağlanmalı ve mülkiyet hakları korunmalıdır. Özellikle Güneydoğu

Anadolu bölgesinde terör olayları son bulup devlet otoritesi tam olarak sağlandığında, ayrıca temel hak ve özgürlükler konusundaki talepler karşılandığında, geri dönmek isteyen Süryaniler cesaretlendirilmiş olacaktır.

Süryanilerin Avrupa'ya göçü tarihteki ilk göçleri değildir ve belki sonuncusu da olmayacaktır. Daha önce de defalarca yer değiştirmek zorunda kalmışlardır. Gittikleri her yerde Kilise otoritesi altında bir araya gelip kendilerini yok olmaktan koruyabilmişlerdir. Fakat 20. yüzyıldaki göçleri, ilk defa anavatanından bu kadar ayrı düşmelerine sebep olduğu için farklı olmuştur. Üstelik gittikleri ülkeler, sekülerizmin beşiği sayılan Batı ülkeleridir. Avrupa'da bugün kendi kültüründen pek haberdar olmayan ve öncekilere nazaran daha fazla Batılılaşmış bir Süryani nesli yetişmektedir. Fakat her şeye rağmen, Süryanilerin kendi anavatanlarında varlıklarını devam ettirebilme ihtimali daha yüksek görünmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- AKDEMİR Samuel, *İstanbul Mozağında Süryaniler*, C. 1, İstanbul, 2009.
- AKDEMİR Samuel, *Dini Kurallarımız*, İstanbul: Baha Matbaası, 1972.
- AKYÜZ Gabriel, *Tüm Yönleriyle Süryaniler*, Mardin, 2005.
- AKSOY Suphi, Tuma ÇELİK, *Mezopotamya Uygarlığında Süryani Tarihi*, Ankara, 2013.
- ANDERSSON Stefan, *Asurlar*, çev. Erol Sever, İstanbul 1996.
- ARO Jussi, *Turoyo Dili İçin Nasıl Bir Yazı Dili Olmalı*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1990.
- ATİYA Aziz S., *Doğu Hıristiyanlığı Tarihi*, çev. Nurettin Hiçyılmaz, İstanbul: Doz Yayınları, 2005.
- ATTO Naures, *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora; Identity Discourses Among the Assyrian-Syriac Elites in the European Diaspora*, Leiden: Leiden University Press, 2011.
- ATTO Simon, *Süryanice-Türkçe Sözlük*, Eschede, 1989.
- AYDIN Emanuel, *Süryaniler*, Viyana: Nuhro Yayınları, 1982.
- AYDIN Mehmet, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*, , Ankara: TDV Yayınları, 1995.
- AZİZ Aysel, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*, Ankara: Nobel Yayınları, 2010
- BADEM Candan, *Türk-Ermeni Sorunu Bibliyografyası*, İstanbul, 2007.
- BAR ŞAWME Tuma, *Avrupada Süryaniler 1: İsviçre*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1992.
- BAR ŞAWME Tuma, *Dünden Bugüne İstanbul Süryanileri*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1991.
- BARSAVM Mor Ignatius I. Efrem, *Süryani Halkının Adı: Antakya Süryani Kilisesi, Orta Avrupa ve İsveç Süryani Kuruluşları*, 1983.

- BARSAVM Mor Ignatius I. Efrem, *Saçılmış İnciler, Süryanilerin Yazınsal Tarihi*, İstanbul, 2005.
- BARSAVM Efrem, *Zihniyetlerin Bahçesinde Deyruzzafaran Manastırı'nın Tarihi ve Mardin Abraşiyesi ile Manastırlarının Özet Tarihi*, çev. Gabriyel Akyüz, İstanbul, 2006.
- BARTH Fredrik, *Etnik Gruplar ve Sınırları*, çev. Ayhan Kaya, Seda Gürkan, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2001.
- BİLGE Yakup, *Süryaniler: Anadolu'nun Solan Rengi*, İstanbul: Yeryüzü Yayınları, 1996.
- BİLGE Yakup, *Geçmişten Günümüze Deyrulzafaran Manastırı*, İstanbul: Gerçeğe Doğru Kitapları, 2006.
- BOONTJE Esther, Erna OOSTERVEEN, *Van Eufraat en Tigris Naar Regge en Dinkel*, Zwolle, 2012.
- BULUT Aziz, *Sözlük: Türkçe-Süryanice, Süryanice-Türkçe*, Hengelo, 1996.
- BÜLBÜL Mustafa, *Türkiye'nin Süryanileri*, İstanbul, 2005.
- CHAÏLLOT Christine, *The Syrian Orthodox Church of Antioch*, Cenevre, 1998.
- CİRCİS Habip, *Takva Sırrı*, çev. Hanna Dolapönü, Mardin, 1956.
- COHEN Robin, *Global Diasporas: An Introduction*, London: Routledge, 2008.
- CRESWELL John W., *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, çev. Ed. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, Ankara, 2013.
- ÇELİK Mehmet, *Süryani Tarihi I*, Ankara, 1996.
- ÇETİN İhsan, *Midyat'ta Etnik Gruplar*, İstanbul: Yaba, 2007
- DANACIOĞLU Esra, *Geçmişin İzleri: Yanbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001.
- DEMİR Zeki, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, İstanbul, 2002.
- DOLAPÖNÜ Hanna, *Yıl Öğütleri I*, İstanbul, 1956.
- DURAK Nihat, *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2011.
- DURAK Nihat, *Süryani Kadim Metropoliti Hanna Dolapönü*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2014.

- ERBAŞ Ali, *Hıristiyan Ayinleri (Sakramentler)*, İstanbul: Nun Yayınları, 1998.
- EROL Su, *Mazlum ve Makul: İstanbul Süryanilerinde Etno-Dinsel Kimlik İnşası ve Kimlik Stratejileri*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- ERYILMAZ Bilal, *Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi*, İstanbul, 1992.
- Federatie Turabdin Nederland, *Het is Oorlog in Turabdin*, Esnchede, 1993.
- FORTESCUE Adrian, *The Lesser Eastern Churches*, London, 1913.
- GAUNT David, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular: I. Dünya Savaşı Sırasında Doğu Anadolu'da Müslüman-Hıristiyan İlişkileri*, İstanbul: Belge Yayınları, 2007.
- GUEST John S., *The Yezidis: A Study in Survival*, Londra, 1987.
- GÜNDÜZ Şinasi, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara, 1998.
- GÜNDÜZ Şinasi, *Son Gnostikler: Sabüiler, İnanç Esasları ve İbadetleri*, Ankara: Vadi Yayınları, 1995.
- GÜNEL Aziz, *Türk Süryanileri Tarihi*, Diyarbakır, 1970.
- HALLORWEGER Hans, *Turabdin: Canlı Kültür Mirası*, Linz: Friends of Turabdin, 1999.
- HAAR ROMENY Bas ter (ed.), *Religious Origins of Nations: The Christian Communities of the Middle East*, Leiden: Brill, 2010.
- İRİS Muzaffer, *Bütün Yönleriyle Süryaniler*, İstanbul, 2003.
- JENKİNS Richard, *Social Identity*, London-Newyork: Routledge, 2008.
- KARPAT Kemal H., *Ottoman Population 1830-1914: Demographic and Social Characteristics*, London, 1985
- KİESER Hans-Lukas, *İskalanmış Barış: Doğu Vilayetleri'nde Misyonerlik, Etnik Kimlik ve Devlet 1839-1938*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- KOCABAŞOĞLU Uygur, *Anadolu'daki Amerika*, Ankara: İmge Kitabevi, 2000.
- KOLUMAN Aziz, *Ortadoğu'da Süryanilik: Dini-Sosyal-Kültürel Hayat*, Ankara, 2001.
- KUL Nail, *Geçmişten Günümüze Midyat ve Turabdin Süryanileri*, İstanbul: Yeni Anadolu Yayıncılık, 2015
- KUTSAL KİTAP, İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2002.

- MALİK Gorgis David, *Süryanilerin Tarihi: İlk Hıristiyanlıktan Kadim Doğu Süryani Müjdecileri Havari Kilisesi*, Çev. Vedii İlmen, İstanbul: Yaba Yayınları, 2012.
- MERAY Seha L. (çev.), *Lozan Barış Konferansı, tutanaklar, Belgeler*, Takım II, C. 2, SBF Yayını, 1973.
- MICHEL Thomas, *Hıristiyan Tanrıbilimine Giriş*, İstanbul, 1992.
- MURRE-VAN DEN BERG Heleen, *From a Spoken to a Written Language*, Leiden: NINO, 1999.
- NELHANS Bertil, *Asuri, Arami, Kildani, Süryani, Adlandırmalarının Dünü Üzerine*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1990.
- ORAN Baskın, *Türkiye'de Azınlıklar: Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İctihat, Uygulama*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.
- ÖZCOŞAR İbrahim, *Bir Yüzyıl Bir Sancak Bir Cemaat: 19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*, İstanbul: Beyan Yayınları, 2008.
- ÖZDEMİR Bülent, *Süryanilerin Dünü Bugünü, I. Dünya Savaşı'nda Süryaniler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2009.
- ÖZTEMİZ Mutay, *II. Abdulhamit'ten Günümüze Süryaniler*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012.
- ÖZTÜRK Levent, *İslam Toplumunda Hıristiyanlar*, İstanbul: Ensar Yayınları, 2012.
- PARRY Oswald H., *Six Months in A Syrian Monastery*, London, 1895.
- ROLDANUS Hans, *De Syrisch Orthodoxen in İstanbul*, Kampen: J. H. Kok, 1984.
- SARI Gökhan, *Ermeni Meselesi Işığında Süryaniler*, Ankara, 2013.
- SCHUKKINK Jan, *De Suryoye Gebundeld, 12 Antropologische verkenningen*, Enschede, 2012.
- SCHUKKINK Jan, *De Suryoye, Een Verborgen Gemeenschap: Een historischantropologische Studie van een Enschedese vluchtelingen gemeenschap afkomstig uit het Midden-Oosten*, Enschede, 2003.
- SERTOĞLU, Mithat, *Süryani Türklerinin Siyasi ve İctimai Tarihi*, İstanbul, 1974.
- SMİTH Anthony, *Ulusların Etnik Kökeni*, İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları, 2002.

STOL Albert, *Turkse Christenen, vervolgd-verdreven-verspreid, Opkomst en Ondergang van de Jacobieten*, Kampen: J. H. Kok, 1979.

SÜMER Fikri, *De Syrisch Orthodoxe Gemeenschap*, Hengelo, 1982.

TAN Altan, *Turabidin'den Berriyê'ye, Aşiretler, Dinler, Diller, Kültürler*, Nubihar Yayınları, İstanbul, 2011.

TAYLOR William, *Narratives of Identity: The Syrian Orthodox Church and the Church of England 1895-1914*, London, 2013.

TËRAZÎ Vikont Filip de, *Doğu ve Batı Süryanilerinin Altın Çağları*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, tarihsiz.

TRIGONA-HARANY Benjamin, *The Ottoman Süryani from 1908 to 1914*, New Jersey: Gorgias Press, 2013.

YONAN Gabriele, *Asur Soykırımı: Unutulan Bir Holocaust*, çev. Erol Sever, İstanbul, 1996.

YONAN Gabriele, *Journalismus bei den Assyern*, Berlin, 1985.

AYKIT Dursun Ali, *Etiyopya Kilisesi*, İstanbul, 2013.

Sürelî Yayınlar-Bildiriler

ACAR Abdurrahman, “Midyat Köy İsimleri Üzerine Bazı Düşünceler”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, 7-9 Ekim 2011, Sempozyum Bildiri Kitabı, Mardin, 2012, ss. 447-464.

ARO Jussi, *Turoyo Dili İçin Nasıl Bir Yazı Dili Olmalı*, Södertälje: Nsibin Yayınevi, 1990.

AKDEMİR Hori Samuel, “Süryani Ortodoks Kilisesinin Ayırt Edici Özellikleri”, *Kolo Suryoyo*, 1992/84, ss. 56-59.

ALBAYRAK Kadir, “Malabar Süryani Kilisesi”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşgın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 1, Orient Yayınları, Ankara 2010, ss. 175-206.

ALBAYRAK Kadir, “Keldânîler”, *DİA*, XXV, ss. 207-210.

ALBAYRAK Kadir, “Nestûrîlik”, *DİA*, XXXIII, ss. 15-17.

- ARMBRUSTER Heidi, “Homes in Crisis: Syrian Orthodox Christians in Turkey and Germany” *New Approaches to Migration? Transnational communities and the transformation of home*, ed. Al-Ali, Nadjé Sadig, and Khalid Koser, London: Routledge, 2002, pp. 17-33.
- ATALAY Talip, “Lozan Antlaşması Öncesi ve Sonrasında Süryani Eğitim Kurumları” *Khuka*, C. 9, S. 1, 2005, ss-63-69.
- ATALAY Talip, “Hanna Dolabani”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 4, Ankara: Orient Yayınları, 2005, ss. 234-251.
- AYDIN Edip, “Süryani Dili ve Edebiyatına Genel Bir Bakış”, çev. Osman Deniztekin, *Varlık*, S. 1075, 1997, ss. 28-32.
- AYDIN Mahmut, “Patrik”, *DİA*, XXXIV, ss. 188-189.
- AYDIN Suavi, “Doğu ve Batı Hıristiyanlığı Arasında Son Hesaplaşma: Modernleşme ve Doğu Hıristiyanlığı Üzerinde Misyon Faaliyetleri”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 4, Ankara: Orient Yayınları, 2005, ss. 101-128.
- BETH-ŞAWOCE Jan, Abulmesih BAR ABRAHAM, “Cumhuriyet Tarihi Boyunca Doğu ve Batı Asurlara Karşı Baskı, Zulüm, Asimile, Kovulma,” *Resmi Tarih Tartışmaları 8: Türkiye’de Azınlıklar*, ed. Fikret Başkaya, Sait Çetinoğlu, Ankara, 2009, ss. 275-251.
- BIESEN Kees den, “De Suryoyo-gemeenschap in Nederland: impressies van een kennismaking”, *Als ik W!J wordt: Nieuwe vormen van verbondenheid*, ed. by Jonneke Bekkenkamp, Joris Verheijen, Almere: Parthenon, 2010, pp. 81-95.
- BIESEN Kees den, “Bruggen tussen werelden: verhalen over diaspora en identiteit bij Syrisch-Orthodoxe Christenen”, *Onszelf voorbij. Overde grenzen van verbondenheid*, ed. by Jonneke Bekkenkamp, Joris Verheijen, Almere: Parthenon, 2011, pp. 122-148.
- BİLGE Yakup, “Kuruluşundan 12. Yüzyıla Kadar Mor Gabriel Manastırı ve Manastır Okulu’nun Turabdin Bölgesindeki Etkisi”, *Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu*, 12-13 Mart 2011, Sempozyum Bildirileri Kitabı, İstanbul, 2011, ss. 177-195.

- BİLGE Yakup, “Süryanilerin Yeni Hayatı Sürgünlük”, *Varlık*, Sayı: 1075, Nisan 1997, ss. 26-27.
- BRUÏNESSEN Martin van, “Reflections on Midyat and Tur Abdin”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, 7-9 Ekim 2011, Sempozyum Bildiri Kitabı, Mardin, 2012, ss. 1-10.
- CAN Abut, “Asuri Süryani Göçü ve Tesirleri”, *Avrupa Birliği, Türkiye ve Asuri/Süryani Göçü Sempozyumu*, (Yayınlanmamış Sempozyum Bildirisi), İstanbul, 2005.
- ÇELİK Mehmet, “Süryaniler”, *DİA*, XXXVIII, ss. 175-178.
- ÇAKI Fahri, YILMAZ Şefik, “Kimlik Tartışmaları ve Süryaniler: Bir Literatür Çalışması”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 3, Ankara: Orient Yayınları, 2005, ss. 173-206.
- DEBİÉ Muriel, “Syriac Historiography and Identity Formation”, *Church History and Religious Culture*, 89.I-3 (2009) pp. 93-114.
- DONABED Sargon, Shamiran MAKKO, “Ethno-cultural and Religious Identity of Syrian Orthodox Christians”, *Chronos* V. 19, 2009, pp. 69-111.
- DORA Erol, “AB’ye Katılım Sürecinde Süryaniler ve Çok Kültürlülük”, *Avrupa Birliği, Türkiye ve Asuri/Süryani Göçü Sempozyumu*, (Yayınlanmamış Sempozyum Bildirisi), İstanbul, 2005.
- DORU Nesim, “Süryani Filozofların İslam Felsefesine Katkıları: Yahya İbn 'Adi Örneği”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 2, ss. 123-145.
- ELMA Samuel, “De Achtergronden van de Suryoye (Assyrians)”, *Shemsho*, 1989/12, pp. 3-5.
- ERDEM Mustafa, “Hıristiyanlıktaki Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 34, Ankara, 1993, ss. 133-154.
- ERGÜN Ömer, “AB Sürecinde Azınlık (Süryani) Vakıfları”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 2, Ankara: Orient Yayınları, 2005, ss. 287-306.
- ERGÜN Ömer, “Lozan’daki Azınlık Anlayışı ve Süryaniler”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 2, Ankara: Orient Yayınları, 2005, ss. 239-256.

- FRYE Richard N., “Asur ve Suriye: Eş Anlamli Kelimeler”, çev. Mustafa Alican, *Tarih Okulu*, S. 13, 2012, ss. 195-201
- GÜÇ IŞIK Ayşe, “Süryani Cemaatinde Toplumsal Dönüşüm ve Siyasete Dâhil Olma” *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 4, 2014, ss. 739-760.
- GÜNDÜZ Şinasi, “Sâbiîlik”, *DİA*, XXXV, ss. 341-344.
- GÜR Mehmet Sadık, “Süryanice”, *DİA*, XXXVIII, ss. 174-175.
- HAAR ROMENY Bas ter, “From religious association to ethnic community: a research project on identity formation among the Syrian orthodox under muslim rule”, *Islam and Christian-Muslim Relations*, 16:4, 2005, pp. 377-399
- HAAR ROMENY Bas ter, et. al. “The Formation of a Communal Identity among West Syrian Christians: Results and Conclusions of the Leiden Project”, *Church History and Religious Culture*, 89.1-3 (2009), pp. 1-52.
- HAAR ROMENY Bas ter, “Ethnicity, Ethnogenesis and The Identity Of Syriac Orthodox Christians”, *Visions of Community in the Post-Roman World: The West, Byzantium, and the Islamic World*, Walter Pohl - Clemens Gantner - Richard Payne (eds.), Burlington: Ashgate, 2012, pp. 183-204.
- INFODESSA, Hollanda, 1995-2001.
- JASTROW Otto, “The Turoyo Language Today”, *Journal of the Assyrian Academic Society*, Vol.1, 1986, pp. 7-16
- JOHNSON Dale A. (Bar Yohanon), “Emigration Analysis of Turabdin”, *Kolo Suryoyo*, 2000/130, s. 249-251.
- KAÇAR Turhan, “Erken Bizans döneminde Doğu: Süryani Monofizitliğinin Doğuşu”, *I. Uluslararası Katılımlı Bilim, Din ve Felsefe Tarihinde Harran Okulu Sempozyumu*, 28-30 Nisan 2006, Sempozyum Bildiri Kitabı, C. I, Şanlıurfa 2006, ss. 106-118.
- KARATAŞ İsa, “Türkiye’de Süryani Olarak Yaşamak”, *Birikim Dergisi*, Mart-Nisan 1995, S. 71-72, ss. 158-161.
- KARDAŞ Canser, "Halk Kahramanı Bağlamında Şemune Hanne Haydo", *Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu*, 12-13 Mart 2011, Sempozyum Bildirileri Kitabı, İstanbul 2011, ss. 389-398.

- KIRAZ George A., “Kthobnoyo Syriac: Some Observations and Remarks”, *Hugoye: Journal of Syriac Studies*, Vol. 10.2, 2007, pp. 129-142.
- KOLO SURYOYO, Hollanda, 1978-2005.
- KÜÇÜK Murat, “Aidiyetin Mekânı: Mardin’de Kimlik ve Mekânın Değişimi”, *İdealkent: Kent Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 9, Mayıs 2013, ss. 112-137.
- MAKKO Aryo, “The Historical Roots of Contemporary Controversies: National Revival and the Assyrian ‘Concept of Unity’”, *Journal of Assyrian Academic Studies*, Vol. 24(1), 2010, pp. 59-86.
- MAKKO Aryo, “Living Between the Fronts: The Turkish-Kurdish Conflict and the Assyrians”, *The Slow Disappearance of the Syriacs from Turkey And of the Grounds of the Mor Gabriel Monastery*, ed. Omtzigt, Pieter, M. K. Tozman, and A. Tyndall, Lit, Berlin, 2012, pp. 63-71.
- MURRE-VAN DEN BERG, Heleen, “Religieuze en etnische identiteit van Syrisch-Orthodoxen uit Turkije en Syrië in Nederland”, J. Frishman, K.D. Jenner, G.A. Wieggers (Red.), *Godsdienstvrijheid En De Religieuze Identiteit Van Joden, Moslims En Christenen: Verwachting En Realiteit*, Kampen: Kok, 2000, pp. 145-162.
- MURRE-VAN DEN BERG Heleen, “Syriac Christianity”, *The Blackwell Companion to Eastern Christianity*, ed. Ken Parry, Malden MA: Plackwell Puplishing, 2007, pp. 249-268.
- NİEPER Jens, “The Syrian Orthodox Church”, *The Slow Disapperance of the Syriacs from Turkey and the Grounds of the Mor Gabriel Monastery*, Ed. Omtzigt, Pieter, M. K. Tozman, and A. Tyndall, Lit, Berlin, 2012, pp. 57-62.
- OBERKAMPF Horst, “Almost a Miracle - Syriacs are Returning to their Home- lands”, *The Slow Disappearance of the Syriacs from Turkey And of the Grounds of the Mor Gabriel Monastery*, ed. P.H. Omtzigt, M.K. Tozman ve A. Tyndall, Berlin, 2012, pp. 121-137.
- OLGUN, Hakan, “Asurî Göçleri ve Kimlik Arayışı”, *Milel ve Nihal*, 5 (3), 2008, 269-301.
- ORAL Mustafa, “İgnatios İlyas Şakir Efendi(1867–1932)” *Makalelerle Mardin*, 1-4, haz. İbrahim Özçoşar, C. 4, İstanbul, 2007, ss. 269-298.

- ÖZCOŞAR İbrahim, “19.Yüzyılda ABD Misyonerlerinin Mardin Süryanilerine Yönelik Faaliyetleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 18, Güz -2006, s. 142-143.
- ÖZCOŞAR İbrahim, “Millet Sistemi ve Süryani Kadimler”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 2, Orient Yayınları, Ankara 2005, ss. 209-238.
- ÖZCOŞAR İbrahim, “Osmanlı’da Hristiyan Cemaatler Arası İlişkiler: Ermeni-Süryani Örneği”, *Mukaddime*, C. 5, S. 2, 2014, ss. 1-14.
- ÖZCOŞAR İbrahim, “Papalığın Müdahalesi ve Süryani Kiliselerinde Bölünme”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 1, Orient Yayınları, Ankara, 2010, ss. 219-244.
- ÖZCOŞAR İbrahim, “Süryani Kiliselerinde Din Eğitimi”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 2, Orient Yayınları, Ankara, 2005, ss. 183-205.
- ÖZCOŞAR İbrahim, “Millet Sistemi ve Süryani Kadimler”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 2, Ankara: Orient Yayınları, ss. 209-238.
- ÖZMEN Abdurrahim, “Süryaniler Örneğinde Etnikleştir(il)me ve Etnik Kimlik Görünümleri”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 3, Ankara: Orient Yayınları, 2005. S. 161.
- ÖZCOŞAR İbrahim, “Community, Power, Identity: Identity Crisis of the Ottoman Süryanis”, *Syriac in its Multi-cultural Context*, ed. Herman Teule et. al., Eastern Christian Studies 23, Leuven: Peeters, 2017, p. 329.
- PARMENTIER Martien, “Als de Kerk een Museum wordt, Sterft Zij”, *Shemsho*, 1990/18, pp. 3-5.
- PARMENTIER Martien, “Het Zou Beter Zijn Als de Syrisch Orthodoxe Kerk Wat Nederlandser Wird”, *Shemsho*, 1990/17, pp. 2-3.
- PARMENTIER Martien, “Wat Vind de S.O. Kerk van Christelijk Politiek?”, *Shemsho*, 1990/19, pp. 8-9.

- PARMENTIER Martien, “Vrouwen Waren Vroeger Voor Drie K’s Geschikt”, *Shemsho*, 1990/20, pp. 10-11.
- RABO Gabriel, “Batı Diasporasında Süryaniler ve Süryani Kilisesi”, *Mukaddime*, S.7, 2013, ss. 101-122.
- RABO Gabriel, “In Memoriam Mor Julius Yeshu Çiçek”, *Kolo Suryoyo*, 2015/147, pp. 2-26.
- SATO Noriko, “Selective Amnesia: Memory and History of the Urfalli Syrian Orthodox Christians”, *Identities*, 12:3, 2005, pp. 315-333.
- SEYFELİ Canan, “Osmanlı Devleti’nde Gayri Müslimlerin İdari Yapısı: Süryani Kadim Kilisesi Örneği”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşgın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 1, Ankara: Orient Yayınları, 2010, ss. 207-218.
- SEZGİN Ümit, “Kalktı göç eyledi Süryani elleri...”, *Tempo*, S:10, 1988, ss. 44-49.
- SHEMSHO, Hollanda, 1986-1999.
- SHOESHOTO SURYOYO, Hollanda, 1981-2000.
- SOFUOĞLU Ebubekir, İlke Nur AKVARUP, “Osmanlı Devleti’nde Millet Sistemi ve Süryaniler”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, C. 7, S. 1, 2012, ss. 71-88.
- SUNGUR Suat, “Medyada Temsil ve Hayali Bir Azınlık: Süryaniler”, *Azınlıklar ve Medya*, İstanbul: Martı Yayınları, 2012, ss. 15-68.
- ŞİMŞEK Mehmet, “Cumhuriyet Dönemi İdil Süryanileri”, *Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu*, 12-13 Mart 2011, Sempozyum Bildirileri Kitabı, İstanbul, 2011, ss. 197-206.
- ŞİMŞEK Mehmet, “Süryani Kadim Patriklik Nizamnamesi”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Eylül 2005, sayı 6, s. 725-742.
- ŞİMŞEK Mehmet, “Süryanilerde Ölüm”, *Süryaniler ve Süryanilik* 3, ss. 247-271.
- TALAY, Shabo, “Sayfo, Firman, Qafle – Der Erste Weltkrieg aus der Sicht der syrischen Christen”, *Akten des 5. Symposiums zur Sprache, Geschichte, Theologie und Gegenwartslage der syrischen Kirchen*, V. Deutsche Syrologentagung, Berlin, 14-15 Juli 2006. ed. by Rainer M. Voigt, Aachen: Shaker Verlag, 2010, pp. 235-249.

- TANRIVERDİ Eyyüp, “Süryani Dili”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 2, Ankara: Orient Yayınları, 2005. ss. 1-10
- TARAKÇI Muhammed, “Nestorius ve Kristolojisi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 19, S. 1, ss. 215-241.
- TAŞĞIN Ahmet, “Son Süryani Göçü”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 4, Ankara: Orient Yayınları, 2005. ss. 73-92
- TAŞĞIN Ahmet, “Süryani Kadim Ortodoks Kilisesinde Yenileşme Çabaları: Deyru’l-Zafaran Manastırında Patriklik Matbaası”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 4 Ankara: Orient Yayınları, 2005. ss. 1-26.
- TAŞĞIN Ahmet, “Süryanilik Konusunda Türkiye’de Yapılan Tezler”, *Süryaniler ve Süryanilik*, 1-4, haz. Ahmet Taşğın – Eyyüp Tanrıverdi – Canan Seyfeli, C. 4, Ankara: Orient Yayınları, 2010, ss. 255-280.
- TAŞPINAR İsmail, “Mârûniler”, *DİA*, XXVIII, ss. 71-72.
- TEMİZ Gebro, “Göç”, *Kolo Suryoyo*, 1982/29, ss. 7-9.
- TEULE Herman, “Middle Eastern Christians and Migration”, *Journal of Eastern Christian Studies*, V. 54 Is. 1-2, 2002, pp. 1-23
- TEULE Herman, “Reflections on Identity. The Suryoye of the Twelfth and Thirteenth Centuries: Bar Salibi, Bar Shakko, and Barhebraeus”, *Church History and Religious Culture*, 89.I-3, 2009, pp.179-189.
- TEZOKUR M. Hadi, “Süryanilerde Namaz”, *Süryaniler ve Süryanilik*, C. 1, s. 245-270.
- TRAVİS Hannibal, “ ‘Native Christians Massacred’: The Ottoman Genocide of the Assyrians during World War I.” *Genocide Studies and Prevention* 1, 3 (December 2006): pp. 327–371.
- TURGUT Ramazan, “Koçanis: Üç Asırlık Nesturi Patrikhane Merkezi (1600-1915)” *Uluslararası Tarihte Hakkari Sempozyumu*, 14-6 Kasım 2014, Sempozyum Bildiri Kitabı, C. 2, Ankara, 2016, ss. 19-34.
- WOZNIAK Marta, “Far from Aram-Nahrin: *The Suryoye Diaspora Experience*”, *Border Terrains: World Diasporas in 21st Century*, ed. Allyson Eamer, Oxford: Inter-Disciplinary Press, 2012, pp. 73-84.

YILDIZ Fırat, “Uluslararası Göç ve Diaspora ile İlişkili Kavramlar”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 2, 2014, ss. 382-403.

YİNER Abdulnasır, “Arşiv Vesikaları Işığında Ali Batê Olayı”, *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, 7-9 Ekim 2011, Sempozyum Bildiri Kitabı, Mardin 2012, ss. 163-181.

Diğer Kaynaklar

ARIKAN Burçak, *Assyrian Transnational Politics: Activism From Europe Towards Homeland*, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, 2011.

AYDIN Edip, *The History of the Syrian Orthodox Church of Antioch in North America: Challenges and Opportunities*, Saint Vladimir’s Orthodox Theological Seminary, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), New York, 2000.

BAKKER Sarah Aaltje, *Fragments of a Liturgical World: Syriac Christianity and the Dutch Multiculturalism Debaates*, University of California Santa Cruz, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), California, 2013.

BJÖRKLUND Ulf, *North to Another Country: The Formation of a Suryoyo Community in Sweden*, Department of Social Anthropology, University of Stockholm, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Stockholm, 1981.

ÇAKIR Amanuel, “Wat is Vasten?”, <http://mariakerkhengelo.nl/docs/vasten.pdf> (20.05.2016)

ÇİÇEK Mustafa, *Tanzimat Sonrasında Osmanlı Devleti’nde Süryani Cemaati*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2003.

DAVİD Vergili, “Faili Meçhul Cinayetler ve Süryaniler” <http://failibelli.org/yorum-analiz/faili-mechul-cinayetler-ve-suryaniler/> (30.11.2014)

DİLEK Abdullah, *Antakya ve Tüm Doğu Süryani Ortodoks Patrikliği: Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2013.

ERDOĞAN Haşim, *20. Yüzyılın İlk Yarısında Türkiye’deki Süryaniler*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri, 2013.

- GAUNT David, “Identity Conflicts among Oriental Christian in Sweden”, *Sens [public] Revue International Webjournal*, 2010, http://www.sens-public.org/article.php3?id_article=767, (07.06.2016)
- GÜÇ IŞIK Ayşe, *The Intercultural Engagement in Mardin: Religion, Culture and Identity*, Australian Catholic University, School of Theology and Philosophy, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2013.
- JONG Esther D. de, *Categorisatiedreiging, Eenheidsdreiging en Ingroup Identificatie: Assyriërs die in Nederland Wonen*, Faculteit der Gedragwetenschappen, Universiteit Twente, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Enschede, 2013.
- KILIÇÇIOĞLU Kadir, *Lozan'dan Günümüze Êzidiler ve Süryaniler*, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muş, 2016.
- KORUCU Serdar, “Ya Bedros'un karısı, ya Kıbrıs'ın yarısı!” http://www.radikal.com.tr/turkiye/ya_bedrosun_karisi_ya_kibrisin_yarisi-1211358 (30.11.2014)
- MESSO Johny, *Het Ontstaan en de Bloei van de 'Suryoye' Gemeenschap in Nederland*, http://www.oecumene.nl/files/Lezingen/2004/Messo_Het_ontstaan_en_de_bloei_van_de_Suryoye.pdf, (07.06.2016)
- METİN Erkan, “Kaçırılan Metropolitler Üzerine Bir İnceleme”, <http://www.suryaniler.com/konuk-yazarlar.asp?id=1047>, (23.06.2016)
- ORAKÇI Güler, *Süryaniliğin Dini Merkezi Deyru'z-Zafaran*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2010.
- ORAN Baskın, “Haliç'e Balık, Midyat'a Süryani Dönüyor”, *Agos Gazetesi*, 23 Nisan 2004.
- ÖZMEN Abdurrahim, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2006.
- ÖZTÜRK Uğur, *XX. Yüzy ilda Mardin Tarihi ve İnanç Coğrafyası*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 1997.
- Hürriyet, 28 Eylül 1978.

<http://goc.bilgi.edu.tr> (01.010.2014)

<http://moedergodskerk.nl/de-kerk/> (12.04.2016)

<http://morgabriel.nl> (06.05.2016)

<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/11323/seyfo-icin-dort-gunluk-aclik-grevi> (01.07.2016)

<http://www.assyrie.nl> (10.05.2016)

<http://www.atour.com> (12.06.2016)

<http://www.mariakerkhengelo.nl> 04.10.2014)

<http://www.mariakerkhengelo.nl/kerkleiding> (01.07.2016)

<http://www.marpp.nl/overons.html> (04.10.2014)

<http://www.morephrem.com> (16.10.2016)

<http://www.morephrem.com/apostel-johannes-kerk> (04.10.2014)

<http://www.morephrem.com/kloosterlingen> (19.10.2016)

<http://www.morephrem.com/moeder-gods-kerk> (23.12.2014)

<http://www.morephrem.com/st-augin-kerk> (10.06.2016)

<http://www.morephrem.com/st-gabriel-kerk/> (18.11.2016)

<http://www.morephrem.com/st-ignatius-nurono-kerk> (04.10.2014)

<http://www.morephrem.com/st-jacob-van-sarugh-kerk> (04.10.2014)

<http://www.morephrem.com/st-kuryakos-kerk> (04.10.2014)

<http://www.morephrem.com/st-petrus-en-paulus-kerk> (23.11.2016)

<http://www.morephrem.com/st-sharbil-kerk> (07.10.2014)

<http://www.morephrem.com/st-shemun-zeyte-kerk> (07.10.2014)

<http://www.morsharbil.nl/index.php/geschiedenis> (01.07.2016)

<http://www.raadvankerken.nl/pagina/26/organisatie> (28.08.2016)

<http://www.seyfocenter.com> (01.07.2016)

<http://suryoyosat.com> (09.08.2016)

<http://aramesebeweging.nl/abm-organiseert-conferentie-in-het-europees-parlement-over-de-alarmerende-situatie-en-vervolging-van-aramese-christenen/> (11.08.2016)

<http://aramesebeweging.nl/abm/doelstelling/> (09.08.2016)

<http://www.wca-ngo.org/netherlands-safn> (09.08.2016)

EKLER

HIRİSTİYANLIK ÖNCESİ DÖNEM

	Asur Bölgesi	Suriye	Aramiler	Dil	Mezopotamya
Akkadça	Aşşur	Arame	Aramu	?	Tanım yok
Eski Farsça	Athura	Aram		'r'myts	Babirus
İbranice	Aşşur	'abr hhr' (Aram)	'rmy		Aram Naharaim
Aramice	At'ura (Asura)				

ERKEN HIRİSTİYANLIK DÖNEMİ

Süryanice	At'ur/Hadeyab	Suriye	Aramiya	Swryy'	Bet Aramaye
Ermenice	Norshirakan	Asorik'	Asorestanik'	Asori	Asorestan
Ortaçağ Farsçası	Nodšahrakān/ Notardaširakān	Suriye			Suristan/Asuristan
Arapça	El-Cezire	El-Şām	Nabatiler	Süryāni	El-Sawad

NOT: Günümüz Suriye bölgesi için daha sonra kullanılan isimler, tıpkı burada sözü edilmeyen İbranice *swryh* gibi Yunanca ve Latince'den ödünç alınmıştır.

Ek1: Eski Yakındoğu'da Suriye, Asur ve Arami ismi için kullanılan kelimeler.

(Richard N. Frye, "Asur ve Suriye: Eş Anlamli Kelimeler", Çev. Mustafa Alican, Tarih Okulu, S. 13, 2012, s. 201)

Ottoman Turkish	English	Location	Denomination
<i>Süryânî</i>	-	West	All
<i>Süryânî-i Kadîm</i>	Jacobite	West	Syriac Orthodox
<i>Yakûbî</i>	Jacobite	West	Syriac Orthodox
<i>Süryânî-i Cedîd</i>	-	West	Catholic
<i>Nestûrî</i>	Nestorian	East	Church of the East
<i>Keldânî</i>	Chaldean	East	Catholic
-	Syriac/Syrian	All	All
<i>Âsûrî</i>	Assyrian	All	All
<i>Ârâmî</i>	Aramaean	West	All

Ek2: Süryani, Aram, Asuri vb. isimlerin temsil ettikleri kesimler.

(Benjamin Trigona-Harany, *The Ottoman Süryani from 1908 to 1914*, , New Jersey: Gorgias Press, 2013, s.8)

300 YIL BOYUNCA ARAMI EDEBİYATI TARİHİ
ta. MÖ 1000 - ta. MS 2000 arası

Bölge

D. Türkiye, Suriye, Irak

aynı bölge + Mısır, S. Arabistan

B. Türkiye ⇨ Afganistan
Kafkasya ⇨ Mısır & S. Arabistan

İspanya ⇨ B. Çin, vb
ama daha çok D. Türkiye
Suriye-Filistin, Irak, B. İran

Tarih

ta. MÖ 10. - 8.yy.

ta. MÖ 7. - 4.yy.

ta. MÖ 3.yy - MS 2.yy.sonu

ta.3.yy. ⇨ 1. binyıl
ama Süryanice
devam etti ⇨ 20. yy

ilk kez 17. yy.da kaydedildi

ESKİ ARAMİCE

[çeşitli yerel lehçelerde yazıtlar]

RESMİ ARAMİCE

("imparatorluk Aramicesi")
[yazıtlar; belgeler papirüs ve deri üzerinde]

ORTA DÖNEM ARAMİCE

(1)
Doğulu lehçeleri

(2)
Batılı lehçeleri
[Filistin ve Nabati yazıtları]

(3)
Standart Edebi Aramice
[Edebi metinler: İncil Aramicesi,
Kumran Aramicesi]

GEÇ DÖNEM ARAMİCE

(1)
Doğulu lehçeleri
[edebi metinler:
Süryanice'de*
Mandeizm dilinde
Yahudi Babil Aramicesi'nde]

(2)
Batılı lehçeleri
[edebi metinler:
Yahudi Filistin Aramicesi'nde
Samaritan Aramicesi'nde
Hıristiyan Filistin
Aramicesi'nde]

MODERN ARAMİCE

[bazıları yazıda da kullanılan
konuşma lehçeleri]

(1) B. İran, Irak
(2) D. Türkiye
(3) Suriye

(1)
Doğulu lehçeleri
Modern Mandeizm dil
Modern Yahudi Arami
lehçeleri (hızla yok oluyor)
Modern Hıristiyan
Arami lehçeleri,
yazılı dil dahil
(Urmî & Musul yöresi
lehçelerine dayalı)

(2)
Merkezi lehçeler
Turoyo
Hertevi lehçesi

(3)
Batılı lehçeleri
Ma'lula
Bah'a
Cubb'Adin

(*) Tüm Arami lehçelerinin içinde en fazla edebi esere sahip olan lehçedir.

Ek3: 3000 Yıl Boyunca Arami Edebiyatı Tarihi.

(Edip Aydın, "Süryani Dili ve Edebiyatına Genel Bir Bakış", Çev. Osman Deniztekin, *Varlık*, S. 1075, 1997, s. 32)

Ek4: Röportaj Soruları

1. Adınız? Doğum yılınız? Nerede doğdunuz? Mesleğiniz?
2. Eğer burada doğmadıysanız Hollanda'ya hangi tarihte ve neden geldiniz? Buraya göç etme sürecini anlatabilir misiniz, nasıl oldu?
3. İlk öğrendiğiniz dil hangisidir?
4. Süryanice (Turoyo) konuşabiliyor musunuz? Cevabınız evet ise nerede öğrendiniz?
5. Süryanice (Ktobonoyo) okuyabiliyor musunuz? Cevabınız evet ise nerede öğrendiniz?
6. Türkçe biliyor musunuz? Cevabınız evet ise nerede öğrendiniz?
7. Kürtçe biliyor musunuz? Cevabınız evet ise nerede öğrendiniz?
8. Aile fertleriyle iletişimde hangi dili konuşmayı tercih ediyorsunuz ve neden?
9. Günlük hayatınızda Süryani arkadaşlarınızla hangi dili konuşuyorsunuz?
10. Dini eğitim aldınız mı? Din eğitimini nerede aldınız? Çocuklarınız için din eğitiminin gerekli olduğuna inanıyor musunuz?
11. Süryani Ortodoks kilisesiyle diğer kiliselerin farkını biliyor musunuz?
12. Bir sivil toplum kuruluşuna (kilise, dernek, cemiyet, kulüp, birlik gibi) gidiyor musunuz? Eğer gidiyor iseniz tercihiniz hangi kuruluştan yana kullanıyorsunuz?
13. Çocuklarınıza hangi isimleri verdiniz? Bu isimleri nasıl seçtiniz?
14. Asuri, Arami, Suryani gibi isimlendirme tartışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz? Hepsini kapsayacak ortak bir kelime kullanılamaz mı?
15. Evli misiniz? Eğer öyleyse, evlenirken etnik ve dini kaygılara sahip olarak mı tercihte bulundunuz?
16. Cemaat dışı evlilikler hakkında ne düşünüyorsunuz? Çocuğunuzun cemaat dışı evliliğine nasıl bakarsınız?
17. Kiliseye gidiyor musunuz? İbadet amacıyla mı yoksa sosyal bir ortama girmek amacıyla mı gidirsiniz?
18. Dini vecibelerinizi yerine getiriyor musunuz? Bunları gerekli görüyor musunuz?
19. Kendinizi dindar buluyor musunuz? Sizce dindarlık nedir? Sadece kilisede ibadetlere katılmak ve cemaatle sosyalleşmek midir?
20. Din adamlarının toplumdaki rolünü nasıl görüyorsunuz?

21. Sizce Kilise'nin Süryaniler için önemi nedir? Ve neyi ifade eder? Etnik birlik, dini birlik, cemaat olma, sosyalleşme vb.
22. Yeni nesil sizce dindar mı? Yeni nesil dindarlıktan ne anlıyor, neyi yanlış algılıyor ve bunun gerekçeleri neler olabilir?
23. Hollandalılarla ilişkilerinizi nasıl yorumlarsınız? Size karşı tavırlarında yabancı olduğunuzu hissettiğiniz durumları anlatır mısınız?
24. Boş zamanlarınızda daha çok kimlerle birlikte oluyorsunuz? Süryani dostlarınızla mı yoksa diğer yabancı dostlarınızla mı?
25. 1915 hadiselerinin sizce önemi nedir? Aileniz size "Seyfo" ile ilgili ne anlattı?
26. Vatan nedir? Vatanınız neresidir?
27. Türkiye'yi ziyaret ettiniz mi? Veya ziyaret etmeyi düşünür müsünüz?
28. Önünüze bir fırsat çıksa Türkiye'ye yerleşmek ister misiniz?
29. Türkiye'deki Süryanilerle ilişkiniz var mı? Akrabalarınızdan orada yaşayan var mı?
30. Müslüman arkadaşlarınız var mı? Etnik kökenleri nedir? Yezidi, Alevi arkadaşlarınız var mı?
31. Diğer ülkelerdeki Süryanilerin durumunu takip ediyor musunuz? Gelişmelerden haberdar mısınız?
32. Süryanilerin Hollanda'daki geleceğini nasıl görüyorsunuz?
33. Kimliğiniz nedir? Kendinizi öncelikle nasıl tanımlıyorsunuz?

Ek5: Paris Barış Konferansı, Azınlıkların Korunması Maddeleri

Madde 37-Türkiye, 38.nci maddeden 44.ncü maddeye kadar olan maddelerin kapsadığı hükümlerin, temel yasalar olarak tanınmasını hiçbir kanunun, hiçbir yönetmeliğin (Tüzüğü) ve hiçbir resmi işlemin bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olmamasını ve hiçbir kanun, yönetmelik (tüzük) ve hiçbir resmi işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir (taahhüt eder).

Madde 38-Türk Hükümeti, Türkiye'de oturan herkesin doğum, bir ulusal topluluktan olma (milliyet, nationalite) dil, soy, ya da din ayrımı yapmaksızın hayatlarını ve özgürlüklerini korumayı tam ve eksiksiz olarak sağlamayı yükümlenir.

Türkiye'de oturan herkes, her dinin, mezhebin ya da inancın kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı olmayan gereklerini, ister açıkça ister özel olarak, serbestçe yerine getirme hakkına sahip olacaktır. Müslüman olmayan azınlıklar, bütün Türk vatandaşlarına uygulanan ve Türk Hükümeti tarafından milli savunma ya da kamu düzeninin korunması için, ülkenin tümü ya da bir parçası üzerinde alınabilecek tedbirler saklı kalmak şartıyla, dolaşım ve göç etme (yerleşme) hakkından tam olarak yararlanacaklardır.

Madde 39-Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk vatandaşları, Müslümanların yararlandıkları aynı yurttaşlık (medeni hukuk) ve siyasal haklardan yararlanacaklardır. Türkiye'de oturan herkes din ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşit olacaktır. Din, inanç ya da mezhep farkı, hiçbir Türk vatandaşının yurttaşlık haklarıyla, (medeni haklar) siyasal haklarından yararlanmasına ve özellikle kamu hizmet ve görevlerine kabul edilme, yükselme, onurlanma ya da çeşitli mesleklerde ve iş kollarında çalışmasına, sanayii ile uğraşmasına engel olmayacaktır.

Bütün Türk vatandaşlarının, gerek özel gerek ticari ilişkilerinde, din, basın ve her çeşit yayın konusunda ve açık toplantılarda dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır. Resmi dil mevcut olmakla birlikte, Türkçeden başka bir dille konuşan Türk vatandaşlarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri için uygun kolaylıklar sağlanacaktır.

Madde 40-Müslüman olmayan azınlıklara mensup olan Türk vatandaşları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada diğer Türk vatandaşlarına uygulanan aynı muamele ve aynı güvencelerden (garantilerden) yararlanacaklardır. Bunlar özellikle giderleri kendilerine ait olmak üzere her türlü hayır kurumuyla, dinsel ya da sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dini ayinleri serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır.

Madde 41-Genel (kamusal) eğitim konusunda, Türk Hükümeti, Müslüman olmayan Türk vatandaşlarının önemli oranda oturdukları il ve ilçelerde, bu Türk vatandaşlarının çocuklarının, ilkokullarda kendi dilleriyle eğitim yapmalarını sağlamak amacıyla uygun kolaylıklar gösterecektir. Bu hüküm Türk Hükümetinin söz konusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk vatandaşlarının, önemli oranda buldukları il ve ilçelerde, söz konusu azınlıklara devlet bütçesi, belediye ya da diğer bütçelerce, eğitim, din ya da hayır için ayrılan tutarlardan, hak gözetirliğe uygun ölçülerde pay ayrılacaktır. Sözü geçen tutar ilgili kurumların yetkili temsilcilerine ödenecektir.

Madde 42-Türk Hükümeti, Müslüman olmayan azınlıkların aile durumlarıyla (statüleriyle, aile hukukuyla) kişisel durumları (statüleri, kişi halleri) konularında, bu sorunların adı geçen azınlığın görenek ve geleneklerine göre çözülmesine elverecek tedbirleri almayı kabul eder. Bu tedbirler, Türk Hükümeti ile ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden kurulu özel komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlık çıkarsa Türk Hükümeti ile Milletler Cemiyeti Avrupa hukukçuları arasından birlikte seçecekleri bir hakemi, üst hakem olarak atayacaklardır.

Türk Hükümeti sözü geçen azınlıklara ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve diğer dini kurumlara her türlü korumayı sağlamayı taahhüt eder. Aynı azınlıkların halı hazırda Türkiye'de bulunan vakıflarına, dini ve hayır kurumlarına her türlü kolaylık sağlanacak ve izin verilecektir. Ve Türk Hükümeti yeni dini kurum ve hayır kurumu kurulması için, bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.

Madde 43-Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk vatandaşları, inançlarına ya da dinsel ayinlerine aykırı herhangi bir davranışta bulunmaya zorlanamayacakları gibi, hafta tatili (dini istirahat) günlerinde mahkemelerde bulunmadıkları ya da kanunun öngördüğü herhangi bir işlemi yerine getirmemeleri yüzünden haklarını yitirmeyeceklerdir. Ancak bu hüküm, söz konusu Türk vatandaşlarını, kamu düzeninin korunması için, diğer Türk vatandaşlarına yükletilen yükümler dışında tutar anlamına gelmeyecektir.

Madde 44-Türkiye bu kesimin yukarıdaki maddelerinin Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarıyla ilgili olduğu ölçüde, uluslar arası nitelikte yükümler meydana getirmelerini ve Milletler Cemiyeti'nin güvencesi (garantis) altına konulmalarını kabul eder. Bu hükümler, Milletler Cemiyeti Meclisinin çoğunluğunca uygun bulunmadıkça değiştirilmeyecektir. Büyük Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japon Hükümetleri, Milletler Cemiyeti Meclisinde işbu maddeler konusunda, yöntemine uygun biçimde, çoğunlukla kabul edilecek olan her hangi bir değişikliği reddetmemeyi bu antlaşma ile yükümlenir.

Türkiye, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden herhangi birinin bu yükümlerden (taahhütlerden) herhangi birine, aykırı herhangi bir davranışı ya da böyle bir davranışta bulunma tehlikesini Meclise sunmaya yetkili olacağını, Meclisin duruma göre uygun ve etkili kabul edilecek bir hareket tarzı seçebileceğini ve gerekli göreceği yönergeleri (talimatları) verebileceğini kabul eder.

Bundan başka Türkiye bu maddelere ilişkin olarak, hukuk bakımından ya da uygulamada, Türk Hükümeti ile imzacı öteki devletlerden herhangi biri ya da Milletler Cemiyeti Meclisine üye herhangi bir başka devlet arasında görüş ayrılığı çıkarsa, Milletler Cemiyeti Misakı'nın (Nizamnamesinin) 14.cü maddesi uyarınca uluslararası nitelikte sayılmasını kabul eder. Türk Hükümeti böyle bir anlaşmazlığın, öteki taraf isterse, uluslararası Daimi Adalet Divanına götürülmesini kabul eder. Divanın kararı kesin, Milletler Cemiyeti Misakı'nın (nizamnamesinin) 13.cü maddesi uyarınca verilmiş bir karar gücünde ve değerinde olacaktır.

Kaynak: Seha L. Meray (çev.), *Lozan Barış Konferansı, tutanaklar, Belgeler*, Takım II, C. 2, SBF Yayını,1973, s. 11-14.

Ek6: Hollanda Eyalet Haritası. Süryani nüfusunun en yoğun olduğu yer Overijssel eyaletidir.

Syrisch-orthodoxen wachten met spanning op vergunning

(Van onze verslaggever
TON VAN DER WERF)

"Geld hebben wij niet nodig. Wij zijn geen arme mensen. Wat wij nodig hebben is een verblijfsvergunning. Wij hopen dat in de Europese landen de christenen, die toch onze broeders en zusters zijn, ons daarbij willen helpen. Een land dat ons helpt hebben we niet. Onze mensen, die Turkije hebben verlaten omdat ze er niet meer konden leven, dachten: we komen in een christelijk land. Daar zullen ze ons wel willen helpen. In de situatie thuis waren eeuwenlang de geloofsgenoten, de medechristenen, de enigen op wier hulp men kon rekenen. Ons geloof bracht vanwege onze minderheidspositie noodzakelijkerwijs solidariteit mee. Daarop hoopten onze mensen óók hier."

Met deze woorden probeert de Syrisch-orthodoxe aartsbisschop van Hengelo (Ov.), Julius Yeshü Cicek — belast met de verantwoordelijkheid voor de Syrisch-orthodoxen in heel Midden-Europa — nogmaals de teleurstelling te omschrijven die hem onlangs een brief deed schrijven aan de Raad van Kerken in Nederland. In die brief beklagde hij zich erover dat de vertegenwoordigers van de Syrisch-orthodoxe en de Armeense gemeenschap in Nederland tijdens een consultatie over hun problemen op 17 januari in Utrecht — onder auspiciën van de Raad van Kerken — minder gehoor vonden dan de politici en ambtenaren. Hun beroep op solidariteit op grond van het evangelie werd als "emotioneel" afgedaan. „Maar," aldus de aartsbisschop, "het is het enige wat wij nog kunnen doen. Van de kant van Justitie hebben we alleen nog maar uitwijzing te verwachten. En dat betekent voor mensen die soms al een paar jaar in Nederland zijn, die thuis alle schepen achter zich verbrand hebben, dat ze "afgeschoven" worden naar het land van herkomst, Turkije. Daar wacht hen niet veel goeds, want ofschoon er officieel in Turkije geen discriminerende maatregelen zijn ten opzichte van de christelijke minderheden, mogelijkheden zich te ontplooiën in een wat minder vijandige omgeving dan waar ze vandaan komen — Oost-Turkije, het oude Mesopotamië — zijn er niet."

"Kerk-Turken"

Het gaat hier om de mensen die voor een deel "twee jaar geleden de Bossche Sint Jan hebben bezet en die ten onrechte de naam "kerk-Turken" hebben gekregen. De Syrisch-orthodoxen zijn eigenlijk geen Turken en spreken van huis uit ook geen Turks. Zij leefden slechts in een land dat zijn naam heeft gekregen van het overheersende volk van de Turken. In tegenstelling tot de Turken zijn het geen islamieten, maar christenen, behorend tot een van de oudste christelijke kerken. Hun oorsprong gaat terug op de gemeente die de apostel Petrus in 37 na Christus in Antiochië stichtte. De patriarch van de Syrisch-orthodoxe Kerk, Mar Ignatius Zekke, noemt zich dan ook net als zijn 121 voorgangers: patriarch van Antiochië en het gehele Oosten en opperhoofd van de Universele Syrisch-Orthodoxe Kerk.

De eerste Syrisch-orthodoxen die in ons land als gastarbeiders kwamen, zijn inmiddels al vijftien jaar hier. Zij concentreerden zich in Twente en Amster-

**Aartsbisschop:
'Wij worden als
misdadigers behandeld'**

dam. Van de bezetters van de Sint Jan hebben enkelen elders in Europa een woonplaats gevonden — soms na een tijdelijk verblijf in Turkije —, anderen wachten nog steeds op een verblijfsvergunning. Bij de hulpverleners van deze mensen leeft het vermoeden dat staatssecretaris Haars van Justitie de hele groep — niet als groep, maar individueel per gezin omdat dat minder in het oog loopt — voor 1 mei het land uit wil hebben. Vandaar dat aartsbisschop Cicek in zijn brief wijst op de spanningen die dat voor de mensen met zich mee brengt. "Onder dekking van bepalingen uit de vreemdelingenwet worden onze mensen, soms gezinnen met kleine kinderen, bij nacht en ontij uit huis gehaald en naar de gevangenis gebracht om daarna zo spoedig mogelijk naar Turkije te worden teruggezonden. Als gevaarlijke misdadigers worden wij behandeld," aldus de aartsbisschop, die met name de beoordeling van de Syrisch-orthodoxen niet als "collectief probleem", maar als "individueel geval" als onrechtvaardig ervaart. Deze behandeling leidt er namelijk toe dat mensen uit één dorp, leden van één familie, die in feite in Turkije allemaal

hetzelfde te vrezen hebben, ongelijk behandeld worden. Het is voorgekomen, aldus aartsbisschop Cicek, dat een vader een verblijfsvergunning kreeg, maar zijn zoon werd uitgewezen. Deze dagen werden twee mannen uitgewezen, terwijl hun vrouwen konden blijven.

Volgens de aartsbisschop — die 15.000 gelovigen in Midden-Europa onder zijn hoede heeft, van wie 2000 in Nederland — zijn er in de ons omringende landen geen problemen met verblijfsvergunningen, mede door de hulp van de kerken daar. Met de kinderen mee gaat het in ons land om een groep van ongeveer 700 man die op een verblijfsvergunning wacht. In Groningen hebben tien gezinnen — ongeveer zestig man sterk — tijdelijk onderdak gevonden als gast van de hervormde diaconie in het voormalige Groene Weeshuis "Hilgheste" aan de Verlengde Hereweg.

Een gezin is daar al uitgewezen, een ander gezin staat op het ogenblik op de nominatie naar Turkije teruggestuurd te worden. Naar de streek waar ze vandaan komen, kunnen ze niet terug. De daar levende Koerden — aldus de aartsbisschop — zijn zeer fanatiek tegenover de christenen. Elders in het land, bijvoorbeeld in de buurt van Instanboel, krijgen ze echter eveneens te maken met een regeringspolitiek, die tegen de christenen is. "In militaire dienst kon ik niet eens zeggen dat ik christen was," aldus aartsbisschop Cicek, die voordat hij bisschop van Hengelo werd veertien jaar abt was van een Syrisch-orthodox klooster in Turkije

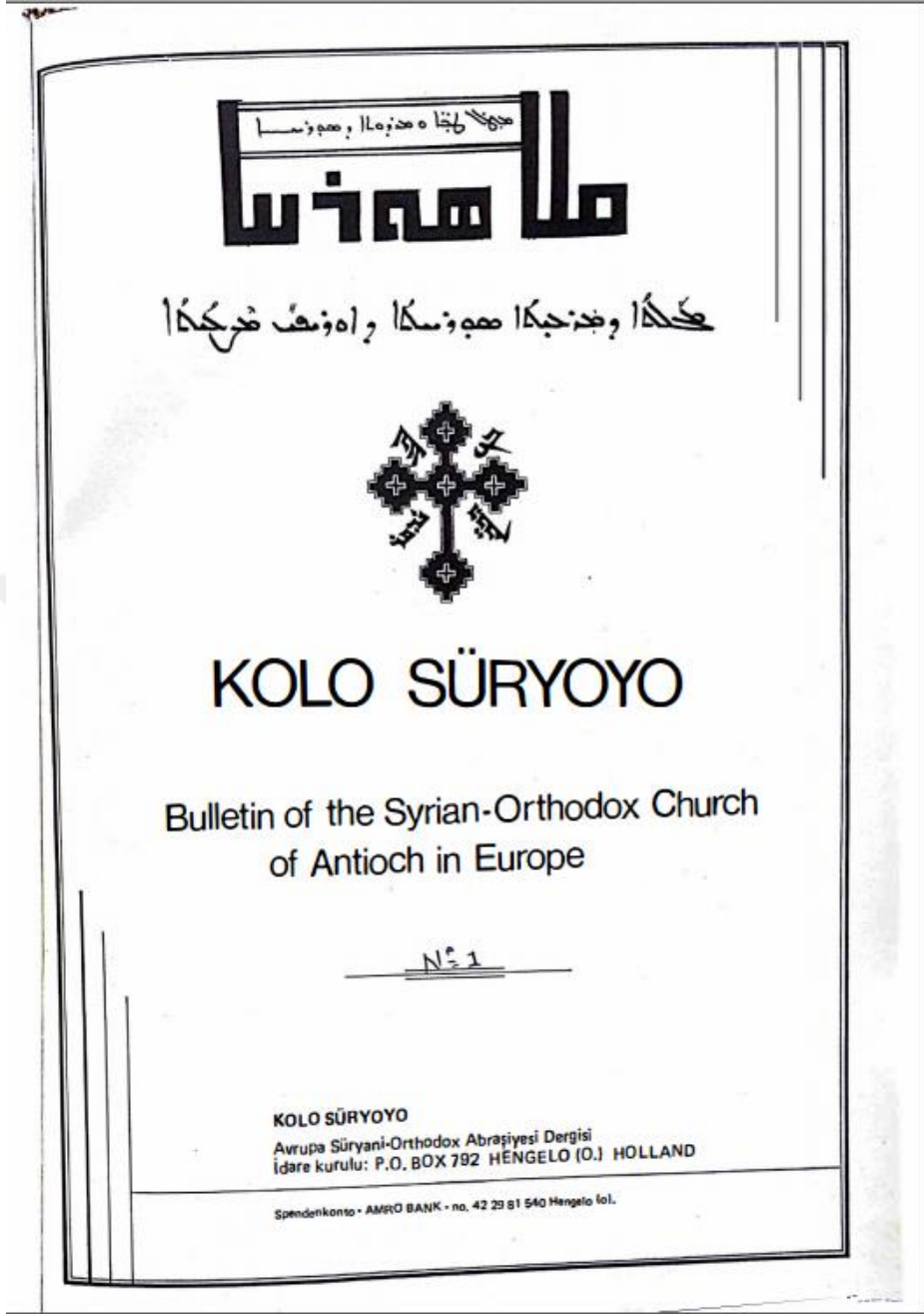

• Aartsbisschop Cicek van Hengelo

Ek7: Gazete haberi, "Süryani Ortodokslar endişeyle oturma izni bekliyorlar"

Ek8: Avrupa'daki ilk Süryani Ortodoks Kilisesi olan Mor Yuhanon Kilisesi'nin fotoğrafı. Kaynak: Kolo Suryoyo Dergisi.

Ek9: Kolo Suryoyo Dergisi, ilk sayının kapağı.

Ek10: Süryani Ortodoks Haçı

HAZİN GÖÇ

Ne gariptir!

yerlisi olamadığım
bir atmosferde yaşıyorum
ne gününe ne yılına
ne mevsimine ne insanına
alışık olamadığım
bir yer burası.

Ne gariptir!

ait olamadığım bir huzur ve
bir huzursuzluk
içindeyim bocalandığım bir tekne
kah batacak kocaman uçsuz bir okyanusta
ve ben kaybolacağım diplerde

Ne gariptir!

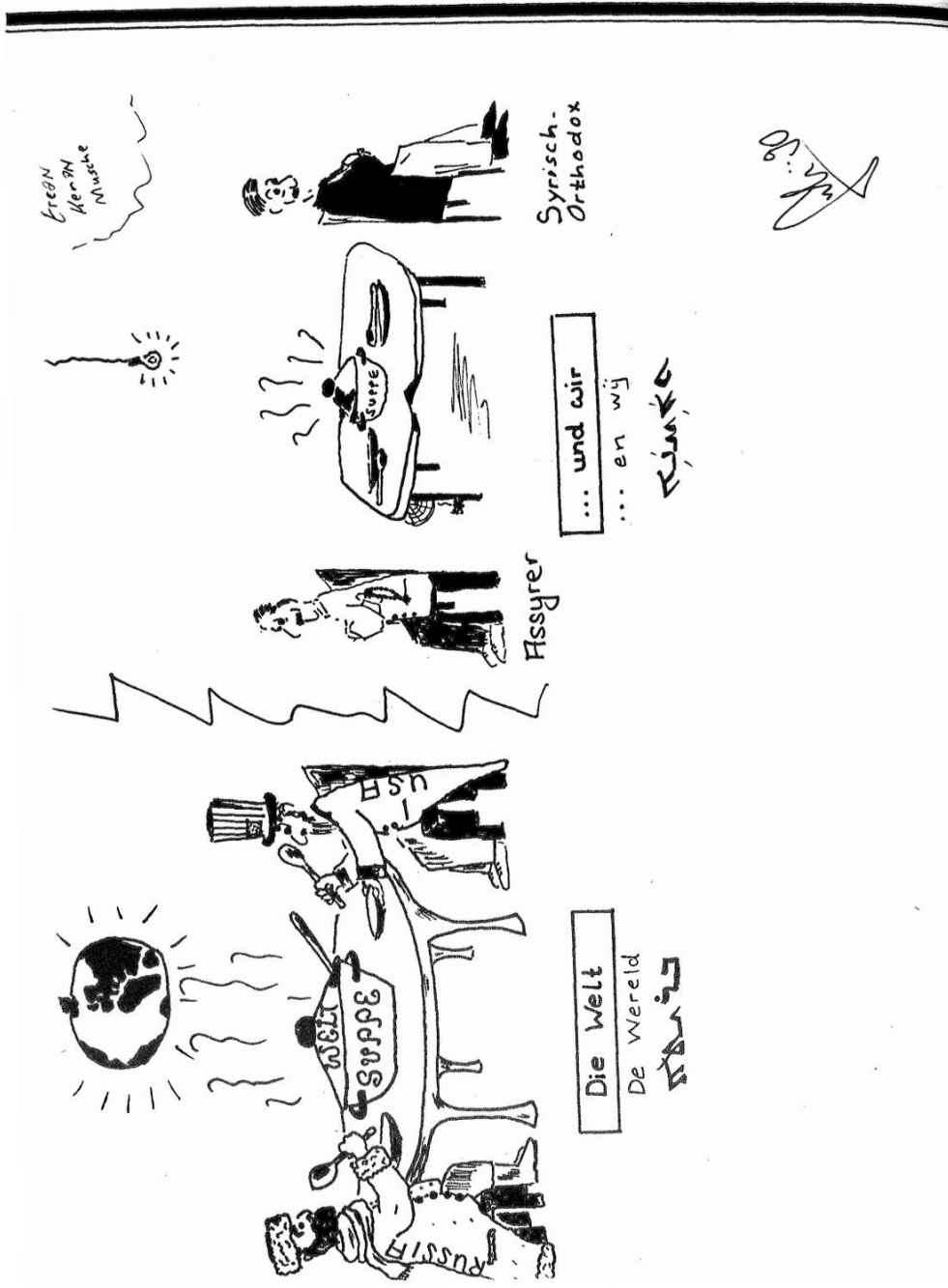
bulutlar bile bana yüzü asık
ağaçlar dargın arkası dönük
evler bir hapis odası
analar ve babaların rengi soluk
beni boğarcasına tutan sinsi bir rahatlık.

Ne gariptir!

yıllar önce böyle bir göçün
hayali bile sinemde yeşermezdi
ve burdayız ve tümümüz buradayız
sonu belli olmayan
hazin bir göçün esiriyiz.

Shemsho. januari 1990. 23

Ek11: Fehmi Ergin, “Hazin Göç” şiiri, *Shemsho*, 1990-15, s. 23.

SHEMSHO..JULIAUG.1990. 14

Ek12: “Dünyada ve Bizde” karikatürü, Shemsho 1990/18

VATANIM!

Sende doğdum, sende büyüdüm;
Suyunu içtim, ekmeğini yedim,
Dilimi ve kültürümü sende öğrendim;
E sonunda sana hain çıktım,
Seni düşmanlarıma sattım.

Yazın, Kışın, Sonbaharın ve ilkbaharın,
Yoktur mevsimlerinden güzeli,
Sağlıklıdır iklimlerin, cennettir için
En iyi ve mert insanların,
Bulamam başka yerde bunları.

Kendimi hayal kuruntularıyla aldattım,
Avrupa ülkelerine geldim,
Yabancıyım Avrupa'nın insanlarına,
Sanki düşmanım onlara,
Beni dördüncü sınıfa koyuyorlar,

Benim hayal kuruntularıyla
Avrupa ülkelerine geldim,
Ben yetmezmiş gibi,
Kardeşlerime, gelin cennettir dedim
Bu dünyada cennet varsa o da sendedir vatanım.

Annemi, babamı, malımı, mülkümü,
Dilimi, kültürümü seni vatanım seni,
Güzel denilen Avrupa ülkelerine sattım,
Dışın güzel, içleri zehir,
Ne suyunun tadı, ne ekmeğin tadı.

Yüzlerce yıllar sende yaşadık,
Yüzlerce savaş yaptık, kaybettik,
1970'lere kadar ölmedik yaşadık,
Seni bırakıp Avrupa malına geldik,
Böylece seni kaybettik vatanım.

Sanki annem beni hiç beşikte sallamamış,
Sanki babam beni büyütmemiş,
Araba ise, bana anne oldu,
Mark bana baba oldu,
Bunları hepsini hiçe saydım.

Hastayım toprağına suyuna,
Kalbim yanıyor senin iklimine,
Bir gün sene döneceğim,
Sende doğdum sende öleceğim,
Kalbimi sana gömeceğim.

Nail ALKAN, Wiesbaden - B. Almanya

Ek13: *Kolo Suryoyo*, 1985-43, s. 12.

NE OLDU SANA SŪRYANI ÇİFTİ :

Evliliğin mutluymdu, Toprağında iken,
Sevgin Ailene, sokmazdı diken,
Aile Haşmetiyle, mutluluk eken,
Boşanmadan uzak, sevinci biçen.

Ne oldu sana SŪryani Çifti,
Evlilik çağına, Haşmetle giren,
Oğul ile Kızı, Nişanle vuran,
Kâhinin önünde, saygı ile duran,
Ömrünün sonunu andla bağlayan.

Ne oldu sana SŪryani çifti,
Oğul ve Kızlar sahibi oldun,
Sevgi çarçafıyla onları örttün,
Var gücünle, küçük çocuklar büyüttün,
TurAbdinden, gurbet ellere sürüldün.

Ne odu sana SŪryani çifti,
Bu Diyarlarda evleniyorsun,
Kâhinin huzurunda, and içiyorsun,
Ömrünün sonuna dek, söz veriyorsun,
En küçük hatada, kôr oluyorsun.

Ne oldu sana SŪryani çifti,
Yaptığın rezalet, yansidi her yana,
Matrandan mektup, okundu sana,
İbretini yazmış ve bildirmiş cemaata,
Keyfin ve zevkin, yar olmaz sana.

Ne oldu sana SŪryani çifti,
Şaytana Maşa olup, Günaha girme,
Boynuna, Değirmen taşını takma,
Kadın ve Erkek, aynı Kanunda,
Kiliseyi yorma, dön sen yuvana.

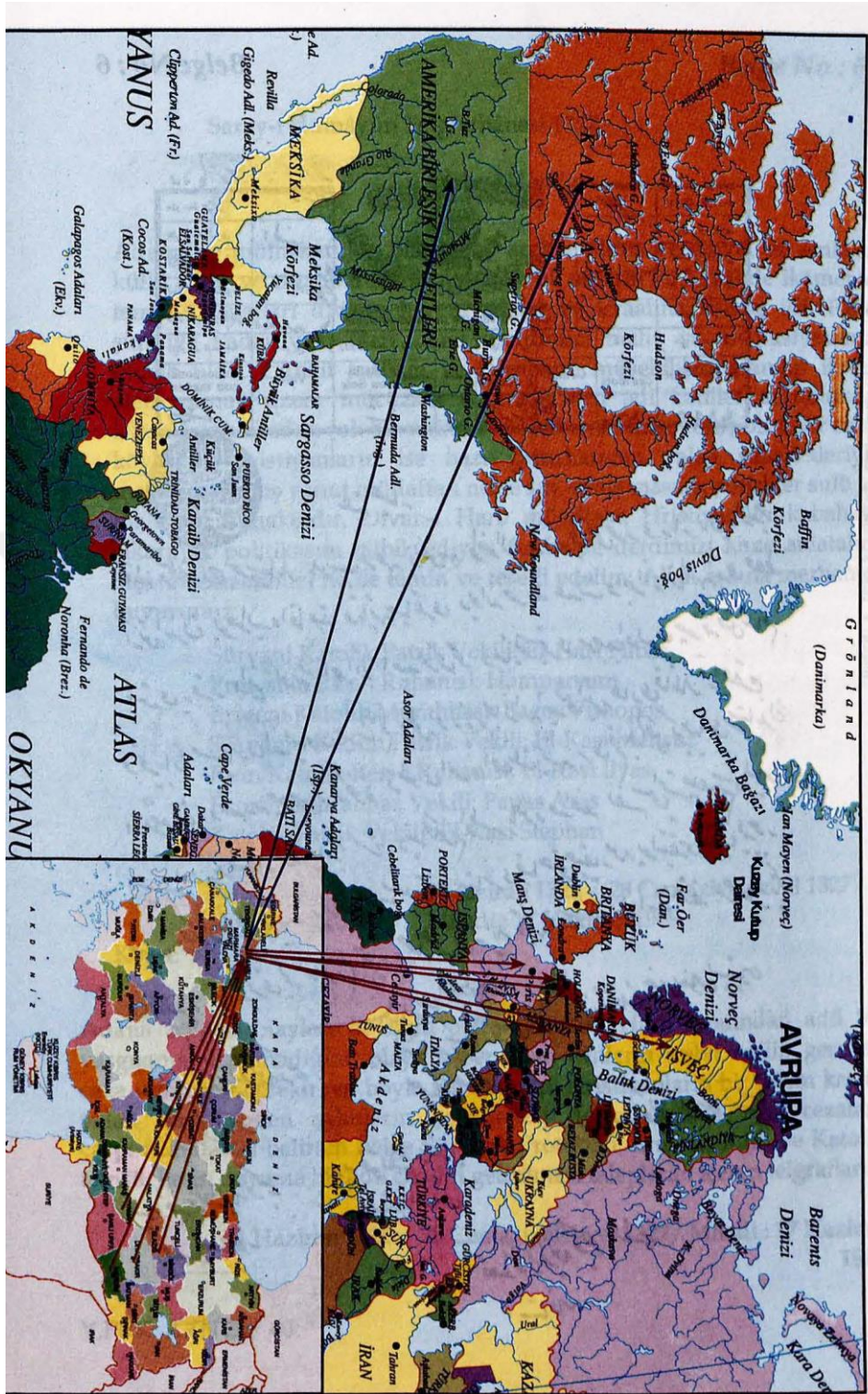
Stuttgart : A. Aziz Bayındır.

Ek14: “Ne Oldu Sana SŪryani Çifti?” şiiri, *Kolo Suryoyo*, 1994/95, s.12.

Ek15: Hollanda Mor Efrem Manastırı giriş kapısı.

Ek17: Süryanilerin göç güzergâhları.

(Muzaffer İris, *Bütün Yönleriyle Süryaniler*, İstanbul, 2003, s. 253)

Ek18: Süryani spor kulübü (üstte), Gençler için Ktobonoyo kursu (altta).

Ek19: Bir cenaze töreninden görüntüler.

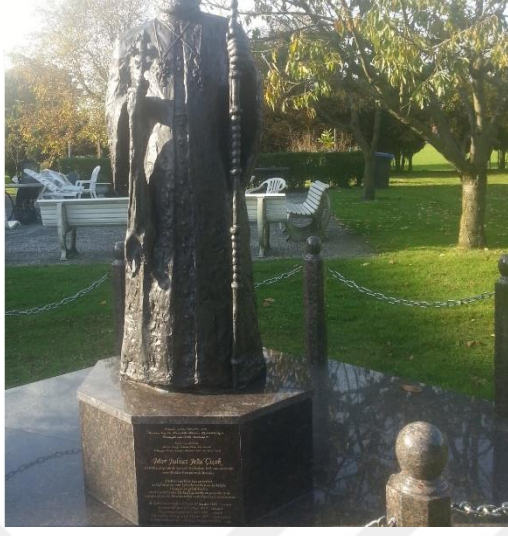

Ek20: Hollanda'ya ilk göç eden Süryanilerden bir grup.

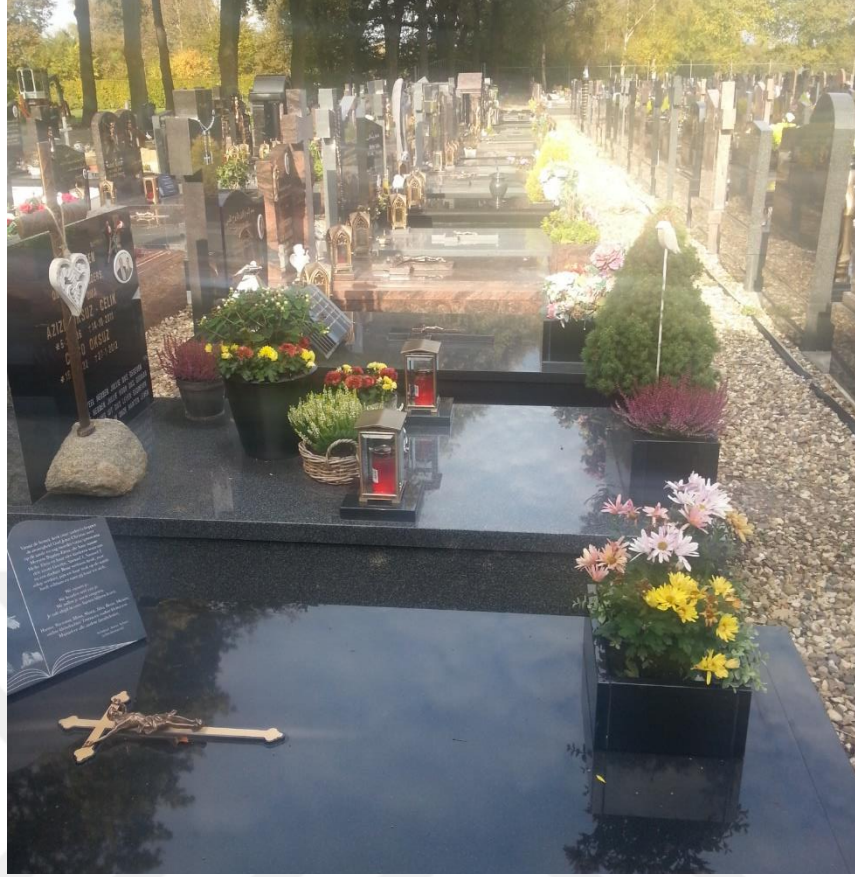

Ek21: Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi Metropoliti Mor Polycarpus Augin Aydın ile birlikte.

Ek22: Hollanda Süryani Abraşiyesi'nin ilk metropoliti Mor Julius Yeşu (İsa) Çiçek anısına Hollanda Mor Efrem Manastırı'nda yapılan anıt.

Ek23: Mor Efreml Manastırı yanındaki mezarlık

Ek24: Mor Efrem Manastırı'nda düzenlenen bir vaftiz ayini.

Ek25: *Mzamronyotho* olarak kutsanan genç kızlar, 8 Şubat 2015 - - Foto: Atiya Turan Akfidan

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Ramazan		TURGUT
Doğum Yeri ve Yılı	Midyat		1981
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		Felemenkçe
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	1993	1999	Midyat İmam Hatip Lisesi
Lisans	1999	2004	Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, DKAB Öğretmenliği
Yüksek Lisans	2008	2011	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dinler Tarihi Bölümü
Doktora	2011	2017	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dinler Tarihi Bölümü
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1. MEB	2006	2012	İnegöl M. Muzaffer Samda İlköğretim Okulu
2.YÖK	2012	Devam	Yüzüncü Yıl Üni. İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Araştırma Görevlisi
Yayımlar:	<ul style="list-style-type: none"> • Turgut R., (Bildiri) "Donatist Kilise Ayrılığı Nasıl Başladı", <i>II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi</i>, Bursa, Türkiye, 6-8 Mayıs 2013, cilt. 4, ss.7-16. • Turgut R., (Kitap Tanıtımı) David Malik, <i>Süryanilerin Tarihi, İlk Hristiyanlıktan Kadim Doğu Süryani Müjdecisi-Havari Kilisesi</i>, çev. V. İlmen (İstanbul: Yaba Yayınları, 2012)", ss.211-218, 2013 • Turgut R., (Bildiri) "Koçanis: Üç Asırlık Nesturi Patrikhane Merkezi (1600-1915)" <i>Uluslararası Tarihte Hakkari Sempozyumu</i>, 14-6 Kasım 2014, Sempozyum Bildiri Kitabı, C. 2, Ankara, 2016, ss. 19-34. • Turgut R., (Bildiri) Avrupa'daki Süryani Kiliselerinin Tarihi: Hollanda Süryani Kilisesi Örneği, <i>II. Süryaniyat Çalıştayı</i>, 2016. • Turgut R., Süryanilerin XX. yüzyılda Türkiye'den Avrupa'ya Göçü ve Kimlik Arayışı, <i>I. Uluslararası Göç Sempozyumu</i>, Amasya, 2016. • Turgut R., Bir Halkın Göç Hikâyesi: Süryanilerin XX. yüzyılda Türkiye'den Avrupa'ya Göç Süreci, <i>Mukaddime</i>, 2016, 7(2), 275-294. 		
İletişim (e-posta):	ramazanturgut@gmail.com		
Ramazan TURGUT		Tarih-imza	

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Ramazan TURGUT
Tez Adı	Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri
Tez Türü	Doktora
Tez Danışman(lar)ı	Yrd. Doç Dr. Süleyman SAYAR
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 11.01.2017

İmza :